

ЗМІСТ

НАУКА – ШКОЛИ

Два дні з Сухомлинським. Фоторепортаж	6-7, 40-41
Загальні збори Національної академії педагогічних наук України «Проблеми модернізації змісту освіти в умовах реформування української школи»	8
Методологічний семінар «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи»	11
Анатолій Зубко. Формування освітнього простору післядипломної педагогічної освіти: регіональний вимір	12
АКТУАЛЬНА ТЕМА: Місцеве самоврядування – курс на якісну освіту Михайло Гончар. Каховська освіта на шляху до «Нової української школи»	20
Тетяна Антоненко. Культура – домінуючий чинник становлення ціннісно-сміслової сфери особистості	25
Потрібні негайні, рішучі, цілеспрямовані дії Шкільна природничо-математична освіта: НАПН б'є на сполох. Круглий стіл НАПН України	31
Віра Льченко, Костянтин Гуз. Модернізація змісту освіти як національна проблема	35

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

Українська школа потребує нового ВЧИТЕЛЯ Ольга Визовська. Від особистісно орієнтованої освіти до людиноцентристської: повернення вчителя педагогічній освіті	42
Всеукраїнський шкільний експеримент: визначаємо пріоритети Тетяна Борзенкова, Олена Павловська. Кроки до майбутньої нової профільної школи	46
НУШ: експериментуємо та створюємо нове Ірина Мітковська, Інга Белова. Створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності (з досвіду роботи пілотного закладу освіти)	47
Інклюзивна освіта в українській школі Лідія Слободенюк, Олена Юдіна. Шляхи впровадження інклюзивної освіти в Херсонській області	52
Галина Юзбашева. Етапи розвитку методики навчання в українській школі на основі диференційованого підходу	58
Наталія Білоус. Механізми соціалізації особистості в сучасному освітньому просторі	64
Людмила Стратійчук. Феномен обдарованості в контексті сучасної освіти Тетяна Оксенчук. Родинно-шкільний виховний простір як фактор соціалізації особистості учня	72
Олена Білокриницька. Процес соціалізації – запорука успішного розкриття можливостей сучасного школяра	75
Галина Соломахіна, Зоя Шеиєн. Сучасний освітній простір як запорука розвитку, виховання і соціалізації особистості – майбутнього державотворця	79
Анжеліка Мельник. Ліцей мистецтв як інноваційний освітній заклад мистецького спрямування	83
Анатолій Носенко, Тетяна Хижинська. Поєднання традицій та інновацій у роботі освітнього закладу як шлях підвищення конкурентоспроможності випускника школи в сучасних умовах	87
Особистісно орієнтований підхід в НУШ Тетяна Микитась. Особистісно орієнтований підхід в організації освітнього процесу в Новій українській школі	92
Галина Смирнова. На шляху творчості і гармонії навчання й виховання Інформаційно-комунікаційні технології в школі Лілія Павлюченко, Оксана Барабаш. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи закладу загальної середньої освіти	100
Олена Зудіко. Використання науково-практичного потенціалу програми всебічного розвитку дитини «Крок за кроком» у розробленні особистісно орієнтованої моделі освіти	104
В'ячеслав Євмінов. Корекція порушень постави та сколіотичної деформації хребта: інклюзивний напрямок в шкільних та дошкільних закладах	109

УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ

АКТУАЛЬНА ТЕМА: До 100-річчя В. О. Сухомлинського: маємо ЕТАЛОН Всеукраїнському проєкту «Педагогічно-новатори в Україні» – 12! Ольга Визовська. «Три виміри шкільної науки: науковий, методичний, інформаційний». Всеукраїнський проєкт НАПН України і журналу – «Педагогічно-новатори в Україні»	112
Ольга Визовська. Ініціативи освітян, що варті уваги та підтримки	132
Олена Федосова. Управлінський супровід формування громадянської компетентності в освітньому процесі крізь призму педагогічних ідей В.О. Сухомлинського	134
Олеся Рідкоус. В.О. Сухомлинський про організацію роботи з педагогічним колективом в Павлівській школі	138
Дбаємо про професійну майстерність педагогіє Марина Голобородова. Роль районної методичної служби у підвищенні професійної майстерності педагогів	146
Віра Гуменюк. Організаційно-управлінський концепт розробки керівником внутрішньої системи забезпечення якості освіти	150
Опорна школа – гарант якісної освіти Іван Попушинський, Олена Ковчир. Опорна школа як основа забезпечення якісної середньої освіти для територіальних громад України	157

ДИРЕКТОР

ШКОЛИ
ЛІЦЕЮ
ГІМНАЗІЙ

МОН, НАПН

Всеукраїнський
науково-практичний
журнал: рецензований

ISSN 2309-7744

Key title: Direktor školy, liceu, gimnazii.
Abbreviated key title: Dir.šk.liceu gimn.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія KB № 20652 – 10472 ПР
від 31.03.2014

Передплатний індекс
23974

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ
З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ І
ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Головний і науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Зміст та анотації англійською
Наталія КАШУБА

Коректура

Наталія ВАСИЛЕНКО

Ольга ВИГОВСЬКА

Бібліографічний редактор

Наталія ТАРАСОВА

Верстальник

Дмитро МИРОНЕНКО

Відповідальний редактор

Ольга ВИГОВСЬКА

© О.Виговська, ідея та концепція
© О.Виговський, дизайн та оформлення
© Всеукраїнський науково-практичний журнал
«Директор школи, ліцею, гімназій», 2018
© Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова

СПІВЗАСНОВНИКИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ім. М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ
ім. Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ім. М. ПИРОГОВА

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Анаїда **АМІРХАНЯН**
(Вірменія)
Володимир **БЕХ**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЄЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріанна **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Ролф **ГОЛОБ**
(Швейцарія)
Микола **ГУЗИК**
Анатолій **ДЕРКАЧ**
(Росія)
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Карлхайнц **ДЮР**
(Німеччина)
Галина **ЄЛЬНІКОВА**
Наталія **ЗАВАДОВСЬКА**
Людмила **КАЛІНІНА**
Людмила **КАРАМУШКА**
Валентин **КРУДУ**
(Республіка Молдова)
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗІГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАНІЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Наташа **ОНДРУШКОВА**
(Словацьчина)
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Анатолій **СОЛОГУБ**
Сергій **СТЕПАНОВ**
(Росія)
Олег **ТОПУЗОВ**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Раїса **ЧУМІЧЕВА**
(Росія)
Галина **ШЕВЧЕНКО**

Ганна Соценко. Опорний заклад – Скадовський навчально-виховний комплекс «Академічна гімназія» – престижний заклад освіти на Херсонщині	164
Тетяна Вольська, Валентина Стасенко. Створення опорного закладу в умовах децентралізації освіти	170
Валентина Коротун. Верхньорогачицька опорна школа – опора учнівської молоді в умовах нових стандартів освіти	174
Місцеве самоврядування у вирішенні проблем освіти	
Світлана Вишневецька. Шляхи розвитку закладу загальної середньої освіти в умовах децентралізації	179
Вікторія Семенюк. Роль місцевого самоврядування у забезпеченні надання якісних освітніх послуг закладами загальної середньої освіти в умовах децентралізації влади	183
Авторська школа: пошук відповідей на запити сьогодення	
Артем Кияновський. Авторська школа: інноваційні підходи до навчально-виховного процесу (на прикладі навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної праці»)	187
Любов Глоба, Олена Якуба. Організація профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти	194
Галина Гондорева. Стратегічне управління освітнім закладом як умова створення інноваційного середовища	198
Наталія Плотнікова. Партнерство – невід'ємна складова управління школою	202
Наталія Крупа. Про управлінську модель створення успішного партнерства для розвитку кожної дитини	207
Антоніна Глоба. Системна та цілеспрямована діяльність педагогічного колективу на шляху оновлення змісту освіти	212
Олена Кулик. Технологія впровадження моделі управління якістю надання освітніх послуг закладами загальної середньої освіти на основі інформаційних технологій	216
Алла Хураскіна. Підвищення рівня професійної підготовки вчителів в умовах опорного навчального закладу	223
Експериментальні пошуки розвитку особистості	
Ольга Маренчук. Експериментальна робота «Школи-родини» як фактор формування та розвитку особистості громадянина-патріота	227
Фандрайзинг: нова діяльність освітнього закладу	
Галина Лугова. Фандрайзингова діяльність освітнього закладу: шляхи та методи роботи	231
Енергоефективна і «розумна» школа: перша в Україні	236
Любов Смаровоз. Іміджетворча діяльність освітнього закладу	238
Світлана Одайник, Борис Одайник. Здійснення відеозйомки та аудіозаписів у закладах загальної середньої освіти	244
Школа стоїть учителями та її директорами	
Євдокія Голобородько, Тетяна Кузьмич. Серця віддавали дітям: педагогічна творчість К.Ю. Голобородька та Л.В. Обідіної як освітянський тренд Херсонщини	250
НАШІ ЮВІЛЯРИ	255-256

CONTENTS

SCIENCE – TO SCHOOL	
Two days with Sukhomlynsky. Photoreport	6-7, 40-41
General meeting of the NAES of Ukraine “Problems of Educational Curriculum Modernization in the Conditions of Ukrainian School Reform”	8
Methodological seminar “Conceptual Basis for Adults’ Education Development: World Experience, Ukrainian Realities and Prospects”	11
Anatolij Zubko. Formation of educational space of postgraduate pedagogical education: regional dimension	12
HOT TOPIC: Local government – heading for qualitative education	
Mykhailo Honchar. Education of Kakhovka on the way to «New Ukrainian school»	20
Tetyana Antonenko. Culture – the dominant factor of the value and sense sphere of the personality formation	25
Urgent, decisive, purposive actions required	
Teaching Nature Studies and Mathematics at school: National Academy of Educational Sciences of Ukraine rings the alarm. Round-table discussion of NAES	31
Vira Ilchenko, Kostyantyn Guz. Modernization of content of education as a national problem	35
SCHOOL PEDAGOGICS	
Ukrainian school requires a new TEACHER	
Olha Vyhovska. From personality-oriented to human-centric education: getting the teacher back to teacher education	42
All-Ukrainian school experiment: defining priorities	
Tetyana Borzenkova, Olena Pavlovska. Steps to the future new profile school	46
NUS: experimenting and creating something new	
Irina Mitkovska, Inga Belova. Creation of the educational environment of the new Ukrainian school in conditions of experimental activity (from the experience of the pilot educational institution)	47
Inclusive education in Ukrainian school	
Lidiya Slobodenyuk, Olena Yudina. The ways of implementation of inclusive education in Kherson region	52
Galina Yuzbasheva. Stages of the development of teaching methods in the Ukrainian school on the basis of a differentiated approach	58
Natalia Bilous. Mechanisms of socialization of personality in modern educational area	64
Lyudmila Stratiychuk. Phenomenon of talent in the context of modern education	68
Tetyana Oksenchuk. Family-school educational space, as a factor in the socialization of the student’s personality	72

FOUNDERS:

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE

INSTITUTE OF PEDAGOGIES NAPS OF
UKRAINE

M.P.DRAGOMANOV NATIONAL

PEDAGOGICAL UNIVERSITY

G.S.KOSTJUK INSTITUTE OF

PSYCHOLOGY NAPS OF UKRAINE

CIVIC ORGANIZATION "MICOLA

PIROGOV CENTER OF CONTRIBUTION
TO SOCIAL DEVELOPMENT"

ISSN 2309-7744

Key title: Direktor školi, liceŭ, gimnazii.

Abbreviated key title: Dir.šk.liceŭ gimn.

2018

№6

Certificate on State Registration of printing
mass information medium

Rang KB № 20652 – 10472 PIP

From 31.03.2014

Subscription index

23974

SCIENTIFIC PROFESSIONAL EDITION
ON PEDAGOGICAL, PSYCHOLOGICAL,
AND PHILOSOPHICAL SCIENCES

THEY WORKED ON EDITION:

Chief and Scientific

Oiha VYHOVSKA

Annotations in English

Natalya KASHUBA

Proof-readers

Natalya VASILENKO

Oiha VYHOVSKA

Bibliographic editor

Natalya TARASOVA

Makeup

Dmytro MYRONENKO

Accountable Editor

Oiha VYHOVSKA

© O. Vyhovska, idea and concept
© O. Vyhovsky, design and appearance
© All-Ukrainian scientific and practical magazine
«Director of School, Lyceum, Gymnasium», 2018
© All-Ukrainian Center M. Pirogov

<i>Olena Bilokrinizka</i> . Chervonopartizanskaya secondary school I-III degrees: the process of socialization – the key to the successful disclosure of opportunities of modern schoolboy	75
<i>Galina Solomahina, Zoja Sheshena</i> . Modern educational space as a stage of development, education and socialization of personality – the future statesman	79
<i>Angelika Melnyk</i> . Lyceum of Arts as an innovative educational institution of artistic direction	83
<i>Anatoliy Nosenko, Tetyana Khyzhynska</i> . The integration of traditions and innovations in the work of educational institution as a way of improvement of competitive ability of a school – leaver in contemporary conditions	87
Person-oriented approach in NUS	
<i>Tatjana Mikitas</i> . A person-oriented approach to organizing an educational process at the New Ukrainian School	92
<i>Galina Smirnova</i> . On the Way of Creativity and Harmony of Education and Upbringing	97
Information and communication technologies in school	
<i>Lilia Pavluchenko, Oxana Barabash</i> . Implementation of information and communication technologies in practice of work of the institutions of general secondary education	100
<i>Olena Zujko</i> . Use of the scientific and practical potential of the comprehensive child development program «Step by step» for the development of a person-oriented model of education	104
<i>Vyacheslav Yevminov</i> . Correcting the problems with posture and scoliotic spine deformation: directing to inclusive education in schools and pre-school institutions	109

SCHOOL MANAGEMENT

HOT TOPIC: To the 100th anniversary of V.O. Sukhomlynsky: We've got a BENCHMARK	
All-Ukrainian project "Innovative teachers of Ukraine" celebrates 12th anniversary!	
<i>Oiha Vyhovska</i> . Three dimensions of school science: scientific, methodological, informational. All-Ukrainian project of NAES and magazine – "Innovative teachers in Ukraine"	112
<i>Oiha Vyhovska</i> . Teachers' initiatives worth of attention and support	132
<i>Olena Fedosova</i> . Management support formation of civilian competence in the educational process through the perspective of V.A. Sukhomlynsky's pedagogical ideas	134
<i>Olesya Ridkous</i> . V.O. Sukhomlynsky about work organization with pedagogic collective in Pavlysh school	138
Taking care of teachers' professional background	
<i>Marina Goloborodova</i> . Role of the district methodical service in the improvement of the professional skills of teachers	146
<i>Vira Humeniuk</i> . The organizational and managerial concept of development by supervisor of an internal system for ensuring the quality of education	150
Hub school as a guarantee of qualitative education	
<i>Ivan Lopushynskiy, Olena Kovnir</i> . Hub schools as a basis for quality secondary education for territorial communities in Ukraine	157
<i>Anna Socenko</i> . Hub-school – Skadovsk Educational Complex "Academic Gymnasium" as a prestigious institution of education in Kherson region	164
<i>Tetiana Volska, Valentyna Stasenko</i> . The formation of Hub School in the context of decentralization	170
<i>Valentina Korotun</i> . Verkhniy Rogachick hub school as a background for pupils in the scope of new educational standards	174
Local government in terms of solving educational problems	
<i>Svitlana Vishnevetska</i> . Ways of development of institution of secondary education in the conditions of decentralization	179
<i>Viktoriia Semeniuk</i> . Role of local self-government in providing high-quality educational services by secondary educational institutions under conditions of authority decentralization	183
Experimental school: in search of the answers of today's challenges	
<i>Artem Kiyanovsky</i> . Authorial School: Innovative Approaches to the Educational Process (on the example of the educational and upbringing complex "School of Liberal Arts")	187
<i>Lubov Globa, Olena Jakuba</i> . Organization of vocational guidance work in educational institutions	194
<i>Halyna Hondareva</i> . Strategic management of an educational institution as one of the conditions for creating an innovative environment. (From work experience)	198
<i>Natalia Plotnikova</i> . Partnership – inclusive school control	202
<i>Antonina Hloba</i> . Systemic and purposeful activity of the teaching staff in the way of updating the content of education	207
<i>Elena Kulyk</i> . Technology of implementation of the model of management by quality of educational services provision by institutions of general secondary education on the basis of information technologies step by step and every stage of its implementation	216
<i>Alla Khuraskina</i> . The improvement of teachers' professional training level in a basic educational school	223
Experimental search of personality's development	
<i>Olga Marenchuk</i> . Experimental work of the «School-family» as a formation factor and development of the personality of the citizen-patriot	227
Fundraising: new activity of educational institution	
<i>Galina Lugovaja</i> . Fundraising activity of an educational institution: ways and methods of work	231
Energy-efficient and smart school: the first in Ukraine	236
<i>Lubov Smarovoz</i> . Image making activity of an educational institution	238
<i>Svitlana Odaynyk, Boris Odaynyk</i> . Performing video and audio recordings at general secondary education institutions	244
School made by teachers and its headmasters	
<i>Evdokija Goloborodko, Tatyana Kuzmich</i> . The heart gave to children: pedagogical work of K.Y. Goloborodko and L. V. Obidina, as the educational trend of Kherson region	250
OUR JUBILEES	255-256

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ

у Всеукраїнському науково-практичному журналі «Директор школи, ліцею, гімназії», 2018

1. Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друкуються і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам до наукових праць, зокрема Міністерства освіти і науки України (її Атестаційної колегії), а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників системи середньої освіти.

2. Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву, в той же час зберігаючи авторський стиль.

3. Висловлені у статтях думки та пропозиції не обов'язково співпадають з точкою зору редакційної колегії/ради. Відповідальність за достовірність інформації у статтях, точність назв, статистичних даних, прізвищ і цитат несуть автори. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

4. Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.

5. Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tif та jpg.

6. Надані матеріали/рукописи не повертаються та не можуть бути надруковані в інших наукових журналах. Також не повертаються малюнки, фотографії та інші ілюстративні матеріали, надіслані до редакції.

7. Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду). Стаття, що подається до науково-практичного фахового видання має бути оформленою з дотриманням вимог відповідно до державних стандартів України, а саме мати:

— англійське представлення назви статті, прізвища та ім'я її автора, місця його роботи із зазначенням посади;

— анотацію українською, російською та англійською мовами, ключові слова;

— додатковий пристатейний список використаних джерел у романському алфавіті (латиницею); УДК.

Вітаються двомовні статті: державною мовою та англійською, останні додатково розміщуються на сайті журналу в розділі „Публікації членів редакційної Ради журналу та його авторів англійською”.

8. Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

9. Безоплатно готуються до друку та розміщуються в науковому фаховому виданні авторські статті передплатників журналу, його засновників і членів редакційної Ради.

10. Статті інших авторів — за усталеними цінами щодо друкованої продукції в наукових виданнях.

Електронна пошта редакції: jurnal.director@gmail.com

Тел. редактора: +38 (067) 955-03-40; +38 (063) 064-12-46.

Наш сайт: <http://director-ua.info>

<http://director.npu.edu>

*Повний або частковий передрук матеріалів журналу
«Директор школи, ліцею, гімназії»
можливий лише за письмової згоди редакції.*

**Журнал № 6 рекомендовано до друку Вченою
Радою НПУ ім. М.П. Драгоманова, протокол
№ 3 від 28.11.2018 року.**

Підписано до друку 31.10.2018 р. Формат 70×100 1/16.

Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.

22 обліково-видавничих арк.

Наклад 950 прим.

Віддруковано ТОВ «Видавничий будинок «ВІПОЛ». Зам. 18-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру:

серія ДК № 6113 від 28.03.2018 р.

Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова

Свідоцтво: ДК № 6047 від 27.02.2018 р.

НАУКА – ШКОЛІ

Продовжуючи себе в своїх вихованцях, ми творимо не тільки людину. Ми творимо самий час. Дух часу, взаємовідносини між людьми – все це залежить від того, які ми з вами, від того, яка школа, що їй народ віряє своє майбутнє, від того, яке керівництво школою.

В. Сухомлинський

АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

- Загальні збори «Проблеми модернізації змісту освіти в умовах реформування української школи»С. 8
- Методологічний семінар «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи»С. 11
- Регіональний вимір освітнього простору ППОС. 12
- Місцеве самоврядування – курс на якісну освітуС. 20
- Круглий стіл «Шкільна природничо-математична освіта: НАПН б'є на сполох»С. 31
- Модернізація змісту освіти як національна проблемаС. 35

Банери «Майстер про майстрів» на С. 5, 37 і 111 – **Тетяни Борзенкової**: від ідеї до верстки

Майстер про майстрів

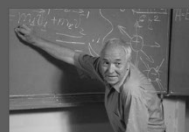
СТОРІНКА 1

"В.Ф. Шаталов: його ідеї працюють і сьогодні"

"Оцінка знань учнів - це вимірні вчителів ... унікальні в душі дитини вогник прагнення до знань"
В. Сухомлинський

СТОРІНКА 2

"Треба навчили дітей працювати, думати, спостерігати, усвідомлювати, що таке розумова праця... - і лише цим мовчазним, але вичерпним оцінками за успіхи."

В. Сухомлинський

"М.М. Палтишев: опонент чи соратник сучасної педагогіки"

СТОРІНКА 3

"Чоловіча посада шкільного керівника з жіночим обличчям" (С. В. Белуха, С. А. Гавриш)

"Краща людина може досягти більшого результату всесвітнього розуміння - стільки неповторним творцем, зцілювачем, розкриває її задатки, одягає в шовковий, шовковий."
В. Сухомлинський

СТОРІНКА 4

"Наша праця - формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не замінити."

В. Сухомлинський

"Авторська приватна школа в українському суспільстві" (М.П.Гузик, І.В.Барматова, О.І.Чинок)

СТОРІНКА 5

"Сільські освітні округи" (І.Г.Осадчий)

"Поворніть дитяче бачення дитин хоробрим, беріть його як найважливіший рух людської душі."
В. Сухомлинський

ДВА ДНІ З СУХОМЛІНСЬКИМ¹

День перший

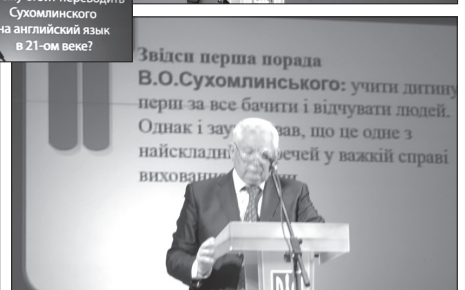
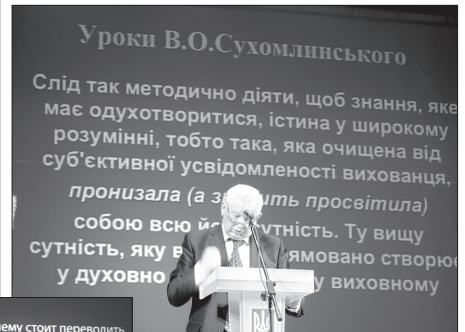
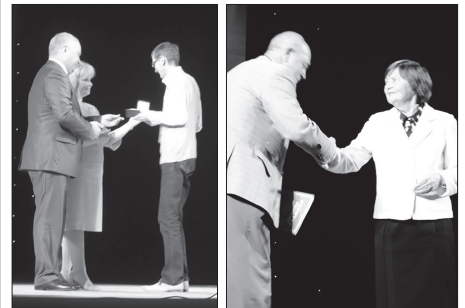
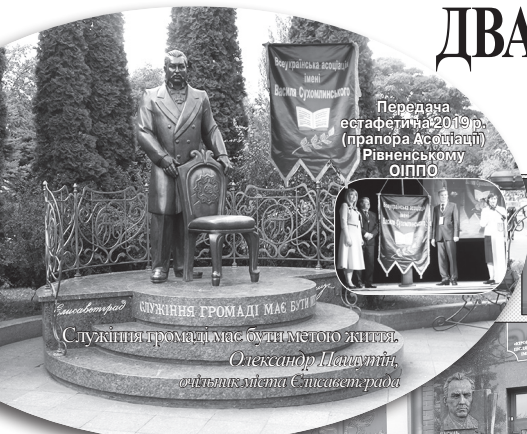
Цьогоріч світова освітянська спільнота відзначила 100-річчя від дня народження класика педагогіки 20 століття, публіциста, письменника — **Василя Олександровича Сухомлинського**.

4 жовтня 2018 р. у м. Кропивницькому в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені В. Винниченка відбулися Х Міжнародна науково-практична конференція та XXV ювілейні Всеукраїнські педагогічні читання «Творча спадщина Василя Сухомлинського у вітчизняному та міжнародному вимірах», у яких взяли участь понад 200 фахівців з України та зарубіжжя.

Традиційно у святкових заходах взяли участь: науковці, педагоги-практики з різних регіонів України – Києва й Харкова, Одеси й Чернігова, Дніпропетровська й Рівного, Кіровограда й Миколаєва, Умані й Броварів, Ізмаїля й Прилук, Павліша, Херсона й області, а також Австралії й Китаю.

Фото-розповідь, підготовлена її автором-укладачем, покликана ознайомити читачів журналу як з хронікою святкових заходів, так і з новим прочитанням доробку українського класика, педагога, директора школи.

Тож, знайомтеся! Це ваше варте!

¹ Укладач О. Виговська.

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

Наука – школі

До 100-річчя від дня народження

Місто Кропивницький зустрів учасників заходів на площі перед будівлею міської ради біля пам'ятника Олександрі Пашутіні (за задумом архітектора В. Кривенка та скульптора Л. Яремчука статуя тримається за стілець, що символізує спадкоємність міської влади).

Служіння громаді має бути метою життя! Ці слова О. Пашутіна суголосні будь-кому, хто працює для людей, зокрема її освітянам. Гості відчували неабияку повагу до себе!

Світлина фоторепортажу передають як атмосферу урочистостей, які відбувалися в Кіровоградському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького, так і змістове їх наповнення (підписи до фото ілюструють зазначене).

До учасників і гостей урочистостей звернулася з щирим словом Ольга Сухомлинська¹, дочка великого педагога, академік НАПН України.

«Як науковець я вивчала й опанувала вітчизняну і зарубіжну історію педагогіки. І це дало змогу подивитися на працю батька на тлі інших здобутків і звершень, порівняти його ідеї з ідеями діячів минулого і сьогодення...

Я не можу сказати, що досконало знаю його 46 монографій, 500 статей і 1500 художніх творів. Я вивчаю їх, перечитую і кожного разу знаходжу щось нове, чого я допіру не побачила або що пройшло поза моєю увагою».

Продовження на С. 40-41.

Виступ Ольги Сухомлинської. На екрані – фото її батьків

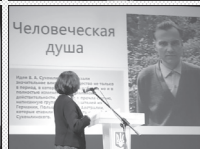
¹ З її виступу у м. Кропивницькому, 4 жовтня 2018 р.

1. Сю Сю: «Имя Василия Сухомлинского – вне времени и пространства» (В наших школах внедряются идеи В.А. Сухомлинского о всестороннем и гармоничном развитии учащихся. К тому же, легко понимать его тексты).

2. Статистика магистерских и кандидатских диссертаций: 1/5.

3. Общий тираж превышает 1005000 экземпляров.

4. Человеческая жизнь не для того дана, чтобы исчезнуть без следа, а для того, чтобы уходя, человек оставил свой след (В.А. Сухомлинский).

Секційні заняття у навчальному корпусі ЦДПУ ім. В. Винченка

Виступ у форматі «передового педагогічного досвіду»

Виступ у форматі «запитання – відповіді»

Оргкомітет конференції

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

«Проблеми модернізації змісту освіти в умовах реформування української школи»¹

Відповідно до плану роботи Національної академії педагогічних наук України Загальні збори відбулися 16 листопада 2018 року.

ПОСТАНОВА ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ²

Заслухавши та обговоривши доповідь академіка-секретаря Відділення ЗСО НАПН України **О.І. Ляшенка**, загальні збори **знаначають:**

- Загальнодержавна Концепція НУШ, в основу якої покладено розроблену вченими НАПН концепцію середньої загальноосвітньої школи, стала урядовою програмою дій з реформування шкільної освіти на 2016-2020 рр.
 - Розроблено концепцію розвитку педагогічної освіти.
 - Підготовлено науково-аналітичну доповідь «Про зміст загальної середньої освіти» та надіслано до державних органів влади.
- Водночас у процесі виконання наукових досліджень виявлено низку проблем, а саме:
- Навчальні плани шкіл продовжують хибувати багатопредметністю, відкритою залишається проблема формування змісту предмета, що вивчається на базовому чи профільному рівні.
 - Актуальним завданням постає STEM освіта.
 - Потребує вирішення проблема створення електронних освітніх ресурсів.
 - Найважна необхідність пошуку адекватних засобів педагогічного оцінювання.
 - Є гостра потреба у створенні типових освітніх програм для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

У зв'язку з цим **актуалізуються проблеми підготовки вчителів** на засадах академічної свободи, педагогічної творчості, ініціативності, відповідальності і професіоналізму – **фахівців нової формації**.

Продовження на С. 10.

 В. Куріло	 С. А. Шевцов	 В. Кремень	
 Ю. Кононенко	 П. Пшенічка	 О. Ляшенко	
 Г. Філічук	 Н. Бібік	 С. Єршова	
 О. Сидоренко	 М. Бурда	 М. Кириченко	
 О. Локшина	 П. Сауш		
 В. Коцур	 О. Спірін		

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

¹ Укладач **О. Виговська**.

² Постанова подається зі скороченнями.

ШКІЛЬНА МОВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ¹

Ніна Голуб

Завідувач відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Лиш у двох словниках – соціолінгвістичному й методичних термінів є визначення поняття «мовна освіта»: це «процес і система організації навчання державної, рідної й іноземних мов».

Мета шкільного курсу української мови у чинній програмі: «*формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості*».

Відтоді, коли надано перевагу гуманістичній парадигмі, заснованій на ідеях антропоцентризму, виникла потреба говорити про **мовну особистість**. І це логічно, адже ми сьогодні кожен шкільний предмет розглядаємо не як джерело інформації а як засіб розвитку дитини.

З огляду на регламент, одразу до **проблем**. Їх багато, і всі вони взаємопов'язані: кожна наступна спричинена попередньою.

У визначенні суті мовної освіти в одному рядку названо державну, рідну й іноземну мови. В одному рядку, та в різних умовах.

По-перше, навчання цих мов має різні цілі й завдання.

По-друге, навчання української мови не має такої сильної зовнішньої мотивації, як, наприклад, англійської чи іншої іноземної мови (про інші проблеми – у вірзі).

Жодну з наших методик упроводити повноцінно неможливо. **Учителі кажуть: «Усе це добре! Цікаво! Захопливо! Та нас оцінюють за результатами ЗНО!»**.

З огляду на сказане, можна зробити висновок: за таких умов **мовна освіта у нас формальна. Процес навчання української мови, які б методики ми не розробляли, є не компетентнісно, а ЗНО орієнтований**.

¹ Ця стаття – це виступ Ніни Борисівни на Загальних Зборах, 16.11.2018 р. *Шановні читачі*, так про українську мову ще не говорили: актуально, проблемно, діагностично і прогностично! Доля МОВИ залежить і від Вас, шановні керівники шкіл, тож ДІЙТЕ!

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ ПРОБЛЕМИ:

кожна наступна спричинена попередньою

- **На підтримку іноземних мов є потужні інституції**, добре знані у світі, як-от: Інститут Сервантеса (іспанської), Гете-інститут (німецької), Альянс Франсез (французької) тощо. Мас значення і те, що для навчання іноземних мов у школі класи ділять на групи.
- Мотивація, звісно ж, визначає перспективи українськомовної освіти. (Автор наводить приклад про руйнівну роль відсутності запиту, коли знецінюються результати навчання – О.В.). Так само й з українськомовною освітою. Скільки зусиль дітей і батьків покладено на підготовку до ЗНО з української мови! І що?
- Нерозуміння попередньої проблеми спричиняє наступну: у переліку ключових компетентностей (чинний стандарт) для всіх трьох мов визначено спільну – уміння спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, **але розмежовано цю компетентність не на користь державної мови** (виділення ред. – О.В.).
- Мовна освіта: візьмімо до прикладу далеко від еталонів суспільне мовне середовище. Змалку дитина зростає в суржикомовному оточенні, згодом навчається, живе в суспільстві, невибагливому й поблажливому до якості мовлення публічних людей, книжок і телебачення, інших замулених джерел.
- Із системи неперервної мовної освіти випадає важлива ланка – самоосвіта. Бо немає потреби! У нас немає організованої практики вдосконалення фахової української мови. А мова ж не стоїть на місці, вона розвивається.

Цікаву аналогію наводять **Тоні Вагнер** і **Тед Дінгерсміт** у книжці «*Мистецтво навчати*»: «Уявіть, що було б, якби наших дітей у школі навчали кататися на велосипеді. Учителі б їм читали лекції й задавали домашні завдання за підручником з велосипедології. Учні сиділи б до перших півнів, зазубрюючи назви деталей велосипеда. Їхня самооцінка падала б після кожного відмінусованого бала на тесті – скажімо, за те, що вони неправильно написали слово «трансмсія». Дехто б став відмінником, а інші ледве встигали б за програмою. Учні мали б постіжно складати купу тестів, як-от: «У якому році було створено компанію з виробництва велосипедного обладнання?», «Скільки зубців має передній блок велосипедного шатуна? 7,9,13,39,53?» та ін.

А вчителі наполягали б на збільшенні кількості годин, адже за літо діти все забувають... нагадували б учням, що аби стати видатним велосипедистом, лише шкільної велоосвіти недостатньо. Потрібно вступити до елітного велоколеджу, а для цього – скласти тести... Прийшовши на роботу вчорашній щасливий власник червоного диплома почув би від свого начальника: «...Скільки років учився, скільки грошей і часу витратив, а на велосипеді їздити не вміє!»

- Нескоординованість старту й фінішу шкільної мовної освіти. Якщо ми стартуємо на доріжжі компетентнісного підходу, то на фініш поступово перештовтуємося на традиційну. У чинний Держстандарт закладено **3 підходи, що визначили інакшість освіти загалом** і мовної зокрема, а екзамуємо що? Не те, чи сформували ми компетентного мовця, а чи знає цей мовець, де писати апостроф, як поставити в орудному відмінку числівник 876, накреслити схему речення чи відредагувати його.
- У цих знанневих показників вік короткий. Результати проведеного нашим відділом анкетування засвідчили, що ключова перспектива застосування української мови – скласти ЗНО; що українська мова для більшості школярів – це складна система, яку треба засвоїти й успішно скласти; що це засіб комунікації. **І ще цікава деталь: яка користь суспільству від таких відмінників, що, маючи в атестаті високий бал, не послуговуються цією мовою ніде?**

ЯКІ ПЕРСПЕКТИВИ?

Для покращення ситуації необхідно:

1. Розробити нову концепцію українськомовної освіти.
2. Розробити концепцію компетентнісної методики навчання української мови в закладах загальної середньої освіти. Щоб учителі не обирали підручники, у яких аркушат наполовину заповнені тестами, а надавали перевагу тим, що розвивають, навчають аналізувати й діяти.

3. У Держстандарті має бути окрема ключова компетентність – з державної мови. Вона ширша за предметну – компетентність з української мови.

4. Посилити вимоги до якості публічного усного й писемного мовлення.

5. Привернути увагу до проблеми зовнішньої мотивації українськомовної освіти.

6. Переорієнтувати завдання ЗНО. Перевіряючи здатність учнів запам'ятовувати мовний матеріал, ми робимо вигляд, що вимірюємо компетентності.

Оцінювання має бути відповідне заданим орієнтирам: на рівні предметної компетентності ми мали б побачити продукт (есе, наприклад). На рівні ключових – виявити наявність ознак, що засвідчують сформованість національномовної особистості.

Що ж має свідчити, що перед нами національно мовна особистість?

- Відповідальність за кожне мовлене/писане слово (речення, текст).
- Відповідальність за долю мови свого народу (дбати, щоб мова жила, повносило розвивалася, виконуючи всі належні їй суспільні функції, а жити вона може за наявності активних носіїв її).
- Мовна стійкість.
- Пошанне, ціннісне, а не глумливо-байдуже ставлення до мови.
- Усвідомлене активне сприйняття всіх процесів і проблем, пов'язаних із мовою, а саме:
 - Чи потрібно змінювати правопис і як часто?
 - Яка мова має бути державною?
 - Чи є різниця, яка мова панує в інформаційному просторі?

Як, наприклад, реагувати на таку інформацію в шкільному підручнику: «До речі! Пуристи (борці за чистоту мови) прагнуть максимально очистити своє мовлення від запозичених слів, тому й пропонують власне українські відповідники до неологізмів на зразок: *делайн* – реченець, *лайк* – уподобайка, *кавер* – переспів, *чизкейк* – сирник, *пазли* – складанка та ін. Як ви ставитесь до таких власне українських відповідників?». **Як учні відреагують? Здебільшого іронічно!** А якби автори пояснили, що пуризм – це не хвороба українців, а поширена в цивілізованих країнах практика забезпечення своєї мови, щоб вона не розчинилася в чужій, то, реакція була б іншою.

Як бачимо, тут немає знаннєвого компонента. Відповідальна мовна особистість, відчуваючи нагальну потребу в знаннях теорії мови, подружиться зі словниками, іншою довідковою літературою, шукатиме тренінги й курси.

Що с ознакою того, що це компетентний мовець:

- відповідальність за власний рівень знань і якість сформованих умінь і навичок;
- наявність потреби (внутрішньої мотивації) послуговуватися цією мовою;
- здатність продукувати якісні тексти й за допомогою них впливати на слухача, засобами мови давати відчуття естетичної насолоди;
- наявність суб'єктивного досвіду, позитивної мовної практики;
- володіння жанрами мовлення, що дають змогу соціалізуватися, бо не правила вживання префікса ви дефіса допомагають стати ефективним мовцем, а вміння користуватися первинними й вторинними жанрами.
- гуманістичне спрямування освіти передбачає, що навчання мови має змінити мовця, допомогти стати іншою, кращою людиною. Як зазначав Сенека, спочатку вчися гарної моралі, а потім – мудрості, яка без гарної моралі засвоюється погано.

Загальні збори НАПН України¹ ПОСТАНОВЛЯЮТЬ:

● **Схвалити наукову діяльність НАПН України щодо модернізації змісту освіти, визнати проблематику здійснюваних у цьому напрямі досліджень актуальною.**

● **Забезпечити участь учених НАПН України у роботі творчих колективів з розроблення державних стандартів:**

- базової середньої і профільної освіти та типових освітніх програм;
- вищої освіти для педагогічних спеціальностей;
- педагогічних стандартів діяльності керівника закладу загальної середньої освіти (далі ЗСО).

● **Розгорнути системну роботу з реалізації нового змісту ЗСО у підручниках нового покоління**, розглядаючи створений підручник як дієвий засіб упровадження здобутих результатів в освітню практику.

● **Посилити увагу до дослідження проблем використання електронних освітніх ресурсів.** З цією метою:

- забезпечити участь учених НАПН України в експерименті з упровадження електронних підручників у системі ЗСО і дослідженні його ефективності;
- створити серію дистанційних курсів з підвищення кваліфікації вчителів початкової школи і гімназії щодо реалізації ідей НУШ;
- розробити і подати МОН України пропозиції щодо організації індивідуального електронного навчання учнів, які не можуть тимчасово відвідувати школу через екстремальні обставини.

● **З метою забезпечення ефективної реалізації державного стандарту початкової освіти у навчанні дітей з особливими освітніми потребами:**

- дослідити особливості оцінювання освітніх результатів дітей з особливими освітніми потребами, підготувати методичні рекомендації з цього питання;
- розробити типову освітню програму початкової школи для навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Президент НАПН України

В.Г. Кремень

Перший віце-президент,

в.о. головного ученого секретаря НАПН України

В.І. Луговий

¹ Закінчення, початок на С. 8.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР «КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД, УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІ І ПЕРСПЕКТИВИ»

Відповідно до плану роботи Національної академії педагогічних наук України *методологічний семінар* відбувся 15 листопада 2018 року.

Роботу семінару проведено за такими напрямками:

- Філософія неперервної освіти – освіти впродовж життя.
- Освіта дорослих як чинник розвитку людського капіталу в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.
- Освітні потреби сучасної дорослої людини.
- Професійна підготовка андрагогів до роботи з різними категоріями дорослого населення.
- Проблеми професійного навчання і перенавчання незайнятого населення в умовах ринкової економіки.
- Професійне навчання персоналу в умовах виробництва.
- Консультування дорослих з розвитку професійної кар'єри.
- Післядипломна освіта у професійному розвитку фахівців.
- Психологічний супровід освіти різних категорій дорослого населення.
- Зарубіжні системи освіти дорослих і післядипломної освіти.
- Просвітницька діяльність громадських організацій як важлива складова освіти дорослих.

«Людина розумна у XXI столітті – це людина, яка постійно навчається...»

Василь Кремень

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Наука –
школі

УДК 371.14: 371

**Анатолій
ЗУБКО**

Ректор
Комунального вищого
навчального закладу
«Херсонська академія
неперервної освіти»
Херсонської
обласної ради,
доктор філософії,
професор,
заслужений працівник
освіти України

У статті розкрито особливості створення освітнього простору післядипломної педагогічної освіти Херсонщини шляхом поєднання курсової підготовки, системи роботи з учителями в міжкурсовий період та самоосвіти.

Визначено методологічні принципи організації курсової підготовки слухачів у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», представлено гнучку та динамічну систему роботи з педагогами в міжкурсовий період, яка охоплює проведення науково-практичних, навчально-методичних і авторських семінарів, організаційно-методичних нарад, тренінгів, науково-практичних конференцій, педагогічних і краєзнавчих читань, роботу шкіл фахової майстерності, молодого фахівця, перспективного педагогічного досвіду, обласної школи методиста, авторських творчих майстерень педагогів, обласних творчих груп.

Ключові слова: освітній простір, післядипломна педагогічна освіта, розвиток професійної компетентності, педагог, курсова підготовка.

Соціально-економічний розвиток України в новому тисячолітті об'єктивно пов'язаний з якісними змінами в освітньо-культурній сфері життя нашого суспільства, піднесенням її на рівень вимог часу. Освіта є основою відтворення інтелектуального та духовного потенціалу народу, потужним засобом виведення української науки, техніки і культури на рівень світових зразків, національного відродження, становлення державності, утвердження принципів демократизації в суспільстві.

Надання освіти якісно нового змісту, відродження й розбудова національної системи освіти взаємопов'язані

з її гуманізацією, перенесенням особистості в центр інтересів держави, її освітньої політики й навчальних процесів у кожній з ланок системи безперервної освіти. Розвиток особистості того, хто навчається, має перетворитися на мету функціонування освітніх систем.

Система післядипломної педагогічної освіти є невід'ємним складником державної освітньої системи і покликана створювати сприятливі умови для професійного розвитку освітян. Така педагогічна освіта є складним системним утворенням, що функціонує й розвивається відповідно до загальних та специфічних для

цієї галузі закономірностей і сприяє розвитку своїх структурних компонентів. Усвідомленню місця й ролі системи післядипломної та відповідно й неперервної педагогічної освіти сприяло посилення уваги науковців і практиків до проблеми підвищення професіоналізму дипломованих спеціалістів, тобто освіти дорослих – фахівців з певним життєвим і професійним досвідом.

В. В. Олійник зазначає, що «...освіті України необхідна принципово інша система ППО, що відповідає сучасним реаліям розвитку суспільства, гнучка, з достатнім запасом надійності, адаптована до соціальних змін та науково-технічного прогресу, здатна до саморозвитку тощо» [3, с. 6].

Відповідно до соціально-економічних запитів у ситуації перманентних змін у суспільстві, інтеграції у європейський і світовий освітній простір, інтенсивного зростання високотехнологічних комунікацій і виробництв система післядипломної педагогічної освіти перебуває у стані постійного пошуку шляхів актуального, прогнозованого, випереджального реагування на виклики часу. Це потребує відповідного програмно-цільового забезпечення ефективності й результату окресленого пошуку, створення освітнього середовища, що, задовольняючи запити в якісній післядипломній освіті педагогів, водночас інтегруватиметься в єдиний світовий освітній простір, відповідатиме міжнародним стандартам. З огляду на це важливим є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Основним ціннісним виміром якості сучасної післядипломної освіти має стати професійний розвиток педагога з високим рівнем інформованості, вмотивованості до власного розвитку й постійної самоосвіти, громадянської активності та відповідальності, мобільності, гнучкості, здатності творчо мислити, ефективно реалізовувати державну освітню політику.

Інноваційний характер післядипломного освітнього простору детермінований зростанням інформаційних потоків, упровадженням нових педагогічних технологій, необхідністю задоволення потреб особистісного й професійного розвитку педагогів, які подекуди не повною мірою готові до впровадження нововведень у шкільну практику, що зумовлює певні труднощі в професійній діяльності, серед яких:

- організація проектної і дослідницької діяльності учнів;
- розроблення й реалізація методичних моделей, технологій і прийомів;
- аналіз результатів освітнього процесу та подальше їх використання в педагогічній діяльності;
- вивчення, узагальнення і творче використання перспективного педагогічного досвіду.

Зазначені причини актуалізують пошук сучасних прийомів, методів, технологій не лише організації, діагностики й оцінювання навчального процесу, а й формування освітнього простору післядипломної педагогічної освіти.

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» інтегрує зусилля науковців і педагогів-практиків щодо створення та науково-методичного забезпечення освітнього простору післядипломної педагогічної освіти регіону, здійснення на базі закладів освіти теоретичних і прикладних досліджень, упровадження їх у практику роботи (див. вірзи на С. 14-16).

Важливим напрямом роботи академії у системі післядипломної педагогічної освіти є координація науково-методичної роботи методичних служб районів та об'єднаних

ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: історія та сьогодення

Історично доля академії нерозривно пов'язана з долею рідного міста та краю й у свідомості багатьох поколінь педагогів асоціюється з народною освітою та просвітою. У державному архіві Херсонської області зберігаються документи про те, що 27 травня 1944 р. засновано Херсонський обласний інститут удосконалення вчителів. Протягом 70 років діяльності закладу змінювалися його статус і назва: у 1944-1961 рр. та 1969-1994 рр. – Херсонський обласний інститут удосконалення вчителів, 1961-1969 рр. – Інститут удосконалення кваліфікації вчителів, 1994-2011 рр. – Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, з 20 квітня 2011 р. – Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради. Проте упродовж усього існування закладу не змінювались основні завдання – допомога вчителів в підвищенні його професійної компетентності, втілення в практику роботи педагогів сучасних форм і методів навчання й виховання.

Сьогодні академія є вищим навчальним закладом, який має 4 кафедри (педагогіки й менеджменту освіти; теорії й методики викладання навчальних дисциплін; теорії й методики виховання, психології та інклюзивної освіти; теорії й методики дошкільної, початкової освіти та мовних комунікацій), Інститут підвищення кваліфікації, у складі якого функціонують 7 навчально-методичні відділи та 23 навчально-методичні лабораторії відповідно до предметів та основних напрямів роботи закладу, аспірантура і докторантура, науково-педагогічна бібліотека, видавничий відділ, музей історії народної освіти.

Важливим аспектом діяльності академії є врахування сформованої мотиваційної потреби вчителів різних фахів, які адекватні їхнім професійним запитам і відповідають потребам часу та вимогам суспільства. Така діяльність здійснюється на основі принципів демократизації, гуманізації та гуманітаризації, системності, неперервності, наступності, інтеграції, гнучкості, мобільності, варіативності, індивідуалізації.

Сьогодні професійний розвиток педагогів Херсонщини забезпечують висококваліфіковані **науково-педагогічні й педагогічні працівники академії: 101** співробітник, з яких науковий ступінь доктора наук мають **9** учених, кандидата наук – **35**, учене звання професора – **10**, доцента – **21**. У навчально-методичних лабораторіях закладу працюють методисти з великим досвідом роботи в освітній галузі, з них зі стажем роботи понад **20 років – 20 осіб**, понад **10 років – 15 осіб**. Почесне звання «Відмінник освіти України» присвоєно **40 працівникам академії**.

Цілісний освітній простір післядипломної педагогічної освіти на Херсонщині створюється шляхом поєднання курсової підготовки, системи роботи з учителями в міжкурсовий період та самоосвіти. Щорічно підвищують кваліфікацію понад **4 тисячі освітян** за очною, очно-дистанційною та індивідуальною формою навчання. Постійно збільшується діапазон напрямів, за якими здійснюється курсова підготовка. Зокрема, порівняно з 2009 роком кількість програм підвищення кваліфікації збільшилася з **75 до 92**. З метою задоволення професійних потреб педагогів, урахування специфіки функціонування регіональної освітньої системи розроблено й упроваджено технології підвищення кваліфікації одночасно за двома й більше спеціальностями для вчителів, які викладають кілька навчальних предметів одного профілю.

Н. Г. Протасова зазначає, що «підвищення ефективності сучасної післядипломної освіти педагогів потребує не тільки

територіальних громад. Ефективність такої співпраці забезпечується шляхом налагодження системи підвищення фахових компетенцій педагогічних працівників у міжкурсовий період на принципах наступності, науково-методичної підтримки, стимулювання творчої активності та консультування.

Мережева взаємодія академії та методичних служб регіону забезпечує оперативне розв'язання завдань управлінської діяльності щодо роботи з нормативно-правовими документами, планування методичних форм роботи, організаційної діяльності – за напрямками роботи з керівниками навчальних закладів, педагогами та обдарованою учнівською молоддю, інформаційно-коригувальної – на рівні методичних порадників, рекомендацій тощо.

Серед низки завдань післядипломної педагогічної освіти важливим є науковий вектор діяльності академії. Поліпшення якості кадрового забезпечення освіти здійснюється шляхом підготовки науково-педагогічних і педагогічних працівників у докторантурі (за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки) й аспірантурі (за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки). З метою наукового супроводу досліджень докторантів, аспірантів і здобувачів функціонує школа «Молодого вченого», яку ведуть провідні вчені – доктор педагогічних наук, професор Є.П. Голобородько, доктор педагогічних наук, професор В.В. Кузьменко, доктор філософії, професор А.М. Зубко. За час роботи докторантури і аспірантури захищено 4 докторських і 48 кандидатських дисертацій з актуальних проблем післядипломної освіти, навчання та виховання учнівсь-

кої молоді, результати яких використовуються у практиці роботи школи.

Як відомо, проведення наукових досліджень, впровадження їх результатів у навчальний процес та відповідність змісту освіти сучасним досягненням педагогічної науки є одним із важливих завдань вищого навчального закладу. Зважаючи на це, в академії триває розроблення науково-дослідних тем «Історико-педагогічні аспекти розвитку неперервної освіти в Україні та зарубіжжі» (державний реєстраційний номер 0115U002891), «Теоретико-методологічні основи розвитку особистості в системі неперервної освіти» (державний реєстраційний номер 0116 U004931), «Теоретико-методологічні основи модернізації навчання, виховання й управління в умовах інтеграції України у світовий освітній простір». Результати своєї роботи працівники академії публікують у фахових виданнях, оприлюднюють у виступах на конференціях, семінарах та інших заходах. Щорічно публікується понад **400 праць**.

Результати наукових досліджень викладачів академії впроваджуються у освітній процес закладів освіти. Це підвищує якість освіти, сприяє цілеспрямованому формуванню творчого потенціалу сучасного педагога, забезпечує інноваційний характер освітнього простору Херсонщини.

Важливим напрямом діяльності академії є науково-методичний супровід експериментальної роботи, що є основою формування інноваційного освітнього простору Південного регіону.

У навчальних закладах Херсонської області проводяться дослідження за **51 експериментальною**

усвідомлення особливостей освіти дорослих, фахівців з певним життєвим та професійним досвідом і врахування їх у процесі навчання, а й необхідності розроблення нових методик, технологій навчання, адекватних системі вітчизняної освіти, конкретним умовам життя і праці педагогів» [1, с. 12]. Ми поділяємо цю думку і вважаємо, що андрагогічний підхід має стати основою функціонування системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Технології і методики навчання фахівців мають розроблятися з урахуванням конкретних особливостей цієї системи, а їх впровадження передбачає вдумливу творчу співпрацю науковців, практиків післядипломної освіти, її організаторів та самих слухачів. Йдеться про необхідність не механічного втілення зарубіжних або «універсальних» методик навчання фахівців, а розроблення таких моделей навчання, що найбільш повно відповідали б традиціям підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні, умовам конкретного регіону, цілям певного закладу чи осередку підвищення кваліфікації, можливостям їх як матеріальним, так і педагогічним, специфіці освітніх потреб фахівців, що підвищують кваліфікацію. На наш погляд, втілення андрагогічного підходу в практику підвищення кваліфікації педагогічних кадрів виключає будь-яку уніфікацію освітнього процесу, регламентацію організації та управління ним, і протиставляє одноманітності – різноманітність моделей навчання та реальну свободу вибору, творчості.

В академії робота зі слухачами будується на діагностичній основі, що дає змогу максимально об'єктивно визначати коло професійних інтересів педагогів і відповідно до здобутих результатів формувати зміст курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Змістова лінія модулів програм підвищення кваліфікації вчителів та керівників закладів загальної середньої освіти спрямована на вдосконалення професійних знань та вмінь; ознайомлення з перспективними педагогічними технологіями та новаторським досвідом, пошук раціональних методів навчання, розвитку та виховання учнів, оволодіння аналізом своєї діяльності для подальшої корекції власної роботи. Тож до змісту навчально-тематичних планів включено актуальні питання освіти, проблеми філософії, соціології, психології, методики викладання навчальних дисциплін, обмін перспективним педагогічним досвідом та ін.

Науково-педагогічні працівники академії з урахуванням запитів педагогів розробляють програми освітньої діяльності проблемно-тематичних курсів підвищення кваліфікації.

Особистісний розвиток педагогів забезпечує цікаво організоване дозвілля слухачів, під час якого відбуваються зустрічі з письменниками Херсонщини, артистами обласної філармонії, екскурсії до бібліотек, музеїв та картинних галерей. Завжди цікавою є організована в академії постійно діюча виставка «Від творчого вчителя – до творчого учня», на якій представлено кращі твори мистецтва педагогів нашого краю.

Одним з основних напрямів діяльності академії є забезпечення неперервної післядипломної освіти педагогічних працівників Південного регіону. Це зумовлено тим, що сьогодення освіти надзвичайно мінливе, для нього характерні перманентні системні зміни. Це і визначення нової парадигми освіти в Концепції Нової української школи, і нові Державні стандарти, і запровадження нових підходів до навчання та викладання, і розширення змісту освіти новими навчальними предметами та курсами. Освітня діяльність академії має випереджувальний характер, тому з метою оперативного реагування на освітні запити вчителів в області створено гнучку та динамічну

систему роботи з педагогами в міжкурсовий період, яка охоплює проведення науково-практичних, навчально-методичних і авторських семінарів, організаційно-методичних нарад, тренінгів, науково-практичних конференцій, педагогічних та краєзнавчих читань, роботу шкіл фахової майстерності, молодого фахівця, перспективного педагогічного досвіду, обласної школи методиста, авторських творчих майстерень педагогів, обласних творчих груп, вивчення, узагальнення, упровадження і поширення перспективного педагогічного досвіду та ін. [2].

Для педагогів Херсонщини методисти академії щорічно організують понад **100 семінарів**, що проводяться як на базі академії та навчальних закладів, так і в режимі онлайн. Під час навчально-методичних семінарів педагогічні працівники області розглядають питання щодо оновлення змісту освіти, розширюють професійні знання з актуальних психолого-педагогічних проблем. Особливе зацікавлення вчителів викликають авторські семінари, на яких відбувається спілкування з авторами підручників, навчальних програм, освітніх технологій навчання і виховання.

Щорічно на базі академії проводяться науково-практичні та науково-методичні конференції, педагогічні та краєзнавчі читання міжнародного, всеукраїнського, регіонального та обласного рівнів, на яких розглядаються актуальні питання дошкільної, позашкільної та загальної середньої освіти. Такий формат спілкування створює оптимальні умови для обміну педагогічним досвідом, аналізу та узагальнення нових теоретичних і прикладних результатів досліджень.

Значна увага в академії приділяється *організації освітнього процесу на науковій основі*, оскільки сучасній школі потрібен учитель, здатний працювати у форматі творчих пошуків, що ґрунтуються на здобутках традиційної методики і містять інноваційні елементи. З метою стимулювання творчості педагогів як фундаторів освітніх інновацій працюють **27 обласних творчих груп та 7 авторських творчих майстерень педагогів** з актуальних питань організації освітнього процесу в школі, методики викладання окремих предметів, використання інноваційних освітніх технологій тощо. В академії також працюють школи фахової майстерності за всіма освітніми галузями, що створює умови для неперервної освіти і професійного розвитку протягом життя.

У системі післядипломної педагогічної освіти регіону плановіроно реалізується широке коло заходів щодо виявлення, вивчення, узагальнення і впровадження перспективного педагогічного досвіду. Академія в цьому питанні забезпечує координацію роботи закладів освіти області та методичних служб районів і об'єднаних територіальних громад. Зокрема, організовано роботу Всеукраїнської школи перспективного педагогічного досвіду для вчителів фізичної культури, 5 обласних шкіл перспективного педагогічного досвіду, які проводили переможці та лауреати Всеукраїнського конкурсу «Учитель року».

Щорічно в академії видається анотований каталог перспективного педагогічного досвіду з усіх освітніх галузей, де розміщено адреси кращого досвіду освітян Херсонщини (понад 200), який узагальнено, схвалено та рекомендовано до впровадження в освітній процес.

Загалом системою науково-методичної роботи в міжкурсовий період щорічно охоплено близько **12 тисяч педагогічних працівників**, проводиться понад **200 заходів на рік**.

В умовах безперервного оновлення освіти підвищується значення самоосвіти в упровадженні нових програм, технологій навчання, тож важливою є роль бібліотеки як інформаційного

програмою, з них **6** – всеукраїнського, **45** – регіонального рівня, серед них: **2** – з ініціативи Інституту педагогіки НАПН України, **2** – Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, **4** – Університету менеджменту освіти НАПН України, **36** – КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

Наукові ідеї, покладені в основу інновацій, які експериментально апробовано в закладах освіти області, стосуються проблем використання інформаційних технологій у навчальному процесі, створення нових моделей освітнього середовища, інклюзивної освіти, соціалізації учнів, виховання активної особистості, здоров'язбережувальних технологій, модернізації управлінських функцій тощо.

На сучасному етапі свого розвитку академія в науково-методичній сфері активно співпрацює із закладами вищої освіти України. Серед них особливо продуктивною є співпраця в межах Консорціуму закладів післядипломної педагогічної освіти. Співробітники беруть участь у міжнародних та всеукраїнських наукових заходах, здійснюють прикладні наукові дослідження в галузі освіти, що сприяє інтеграції науки і освіти, підвищенню якості післядипломної педагогічної освіти.

Поряд зі співпрацею з навчальними закладами України дедалі більшої актуальності набуває інтеграція у світовий освітній простір. Сьогодні академія співпрацює з вищими навчальними закладами та громадськими організаціями Казахстану, Латвії, Білорусії, Польщі, Німеччини, Франції, Великобританії. У системі післядипломної педагогічної освіти Херсонщини співробітництво реалізується в різноманітних організаційних

формах: конференції з обміну досвідом у межах курсів підвищення кваліфікації (у режимі онлайн), науково-практичні семінари для керівників закладів освіти та працівників методичних служб (у режимі онлайн), творчі групи педагогів з проблем інтеграції медіаосвіти в освітній процес, спільні міжнародні науково-практичні конференції, виставки тощо.

Продуктивною для освітян регіону стала співпраця з Британською радою України, Гете-Інститутом, Французьким альянсом, Корпусом Миру США, що забезпечують залучення носіїв мов до проведення лекційних та практичних занять на курсах, семінарах.

З часу заснування і до сьогодні академія є просвітницьким та науково-методичним центром для освітян Херсонщини. Пріоритетом діяльності закладу завжди є неперервний професійний розвиток педагога та підвищення якості освіти в Південному регіоні. **Нині колектив академії працює над реалізацією перспективних завдань:**

- співпраця з Національною академією педагогічних наук України, її науковими установами, педагогічною громадськістю області;
- забезпечення неперервного професійного розвитку педагогічних працівників відповідно до потреб регіональної системи освіти, викликів сучасного суспільного розвитку;
- використання сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення фахової майстерності педагогічних працівників;
- забезпечення якості післядипломної освіти на всіх рівнях відповідно до світових та європейських стандартів;

центру. Пріоритетом діяльності науково-педагогічної бібліотеки є поповнення її фондів сучасною науковою, навчальною, методичною та фаховою літературою для освітян. Сьогодні фонд бібліотеки становить **39228 книжок, брошур, журналів** з різних галузей знань, зокрема, педагогіки, психології, філософії, соціології, політології тощо. Ознайомитися з новинками в галузі освіти вчителі можуть і на сторінках педагогічної преси, у тому числі **92 освітні журнали та галузеві газети**.

З метою більш ефективного обслуговування читачів використовується мережа Інтернет. Веб-сторінка бібліотеки на сайті академії постійно поповнюється новими бібліографічними, рекомендаційними списками літератури з актуальних проблем освіти та іншою інформацією. Важливим завданням науково-педагогічної бібліотеки академії є не лише збереження та організації користування книжками, а й активізація соціально-прикладних функцій, насамперед культурно-просвітницької, ідеологічної, естетичної. Тож бібліотека постійно ознайомлює слухачів з новинками методичної літератури з предметів, підручниками і програмами, педагогічною пресою, оформлює тематичні книжкові виставки, складає бібліографічні списки літератури за певною тематикою.

Вагома роль у здійсненні науково-методичного супроводу діяльності закладів освіти області належить Музею історії народної освіти, основними напрямками роботи якого є науковий, фондний, експозиційно-виставковий та освітньо-виховний. Фондова колекція музею налічує понад **4 тисячі** експонатів. Тематика відображає розвиток освітнього процесу на Херсонщині з 1813 року до сьогодні. У музеї створено 6 експозиційних просторів, кожен з яких тематично охоплює той чи інший історичний час. Не менш цікавою є колекція шкільних документів та різноманітні фотоматеріали XIX-XX ст., що характеризують діяльність закладів освіти. За сприяння методичних служб постійно триває робота щодо поповнення музейного фонду матеріалами з кожного району області, які викликають професійний інтерес освітян.

Однією з необхідних умов успішної модернізації освіти на сучасному етапі є формування єдиного інформаційно-освітнього середовища. Ключовою ланкою, що забезпечує присутність у веб-просторі, є **сайт академії**, на якому розміщується й систематично поновлюється інформація про заклад, його структуру, новини з життя, нормативно-правові документи в галузі освіти, наукове та навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу в освітніх закладах.

Гнучко диференціювати підходи до організації освітнього процесу залежно від потреб, побажань і можливостей слухачів дає можливість запровадження дистанційного навчання в системі післядипломної освіти регіону. З цією метою створено інформаційно-навчальний ресурс «Дистанційне навчання педагогічних кадрів», на якому розміщуються додаткові навчальні презентації, науково-методичні матеріали, нормативно-правові документи не тільки для слухачів курсів, а й для всіх освітян.

Як науково-методичний центр академія поширює здобутки педагогів і науковців на шпальтах власних видань: збірник наукових праць «Педагогічний альманах», науково-методичний журнал «Таврійський вісник освіти», бюлетень «Педагогічний проспект». За роки свого існування вони стали рупором педагогічної громади не тільки Херсонщини, а й усієї країни, оскільки на їхніх сторінках висвітлено кращий педагогічний досвід, результати наукових досліджень, інновації в освітній галузі тощо. **Двадцять вісім видавництв України співпрацюють з академією**, що дає змогу освітянам області поширювати свій досвід на шпальтах всеукраїнських видань.

Створюємо сприятливі умови для професійного розвитку освітян

Ректор, професор
А.М. Зубко вручає дипломи
магістрам

Консультавання магістрів

DOCCU

Семинар для вчителів
з основ здоров'я

Кафедра теорії й методики викладання навчальних
дисциплін

Кафедра педагогіки й менеджменту освіти

Кафедра теорії й методики
виховання, психології
та інклюзивної освіти

Кафедра теорії й методики
дошкільної, початкової освіти
та мовних комунікацій

Вітання доктора педагогічних
наук, професора, члена-
кореспондента НАПН України,
професора кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
Є. Голобородько (у центрі)

Авторський семінар
І. С. Маркової

- забезпечення зворотного зв'язку в системі післядипломної педагогічної освіти через моніторинг якості освіти в регіоні;
- проектування, координація та науково-методичне забезпечення діяльності методичних служб районів та об'єднаних територіальних громад;
- розвиток наукової та інноваційної діяльності педагогів з метою підвищення якості освіти в регіоні;
- формування інформаційно-навчального середовища системи освіти, інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти й науки;
- аналіз, узагальнення та поширення вітчизняного та європейського перспективного педагогічного досвіду та педагогічних інновацій з метою активізації творчої спрямованості педагогів. У полі зору академії – актуальні питання перспектив розвитку та розбудови закладів освіти Таврійського краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зубко, А.М. Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної освіти: монографія / А. М. Зубко. – Херсон: РПО, 2010. – 167 с.
2. Зубко, А.М., Жорова, І.Я. Комунікаційний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради: 70 років у педагогічному просторі Південного регіону / А. М. Зубко, І. Я. Жорова // Таврійський вісник освіти. – 2014. – № 2. – С. 5–14.
3. Олійник, В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: стан та перспективи розвитку / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – № 1. – С. 3–11.

Анатолій Зубко Формирование образовательного пространства последипломного педагогического образования: региональное измерение

В статье раскрыты особенности создания образовательного пространства последипломного педагогического образования Херсонщины путем интеграции курсовой подготовки, системы работы с учителями в межкурсовый период и самообразования.

Определены методологические принципы организации курсовой подготовки слушателей в КВУЗ «Херсонская академия непрерывного образования», представлена гибкая и динамическая система работы с педагогами в межкурсовый период, которая включает проведение научно-практических, учебно-методических и авторских семинаров, организационно-методических совещаний, тренингов, научно-практических конференций, педагогических и краеведческих чтений, работу школ профессионального мастерства, молодого специалиста, перспективного педагогического опыта, областной школы методиста, авторских мастерских педагогов, областных творческих групп.

Ключевые слова: образовательное пространство, последипломное педагогическое образование, развитие профессиональной компетентности, педагог, курсовая подготовка.

Anatolij Zubko Formation of educational space of postgraduate pedagogical education: regional dimension

The article reveals the peculiarities of the creation of the educational space for postgraduate pedagogical education in Kherson region, the integration of the curriculum preparation, the system of work with teachers in the intercourse time and self-education.

The author has determined the methodological principles of the organization of the course preparation of listeners in the CHEI «Kherson Academy of Postgraduate Pedagogical Education»; presented a flexible and dynamic system of work with teachers in the intercourse time, which includes the conduct of scientific and practical, educational and methodological and author's workshops, organizational and methodological meetings, trainings, scientific and practical conferences, pedagogical and local lore readings; work of schools which develop the professional skills of young specialist, perspective pedagogical experience, regional school for the methodologist, author's workshops of teachers, regional creative groups.

Keywords: educational space, postgraduate pedagogical education, development of professional competence, teacher, course preparation.

Переможці олімпіади з інформатики

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» зустрічає гостей НАПН України

Україно-австрійський проект, круглий стіл

Свято рідної мови

Викладачі КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» в музеї В. О. Сухомлинського (Павлиш, 05.10.2018 р.)

Наука –
школі

УДК 37.014.3
(477.72)

КАХОВСЬКА ОСВІТА НА ШЛЯХУ ДО «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

У статті розглянуто стан освітньої сфери міста Каховки Херсонської області в контексті викликів, що стоять перед школою в умовах реформування та завдань «Нової української школи». Окреслено досягнення та проблемні питання, визначені батьками школярів міста за результатами опитування громадської думки, проведеного в червні 2017 р. Зокрема, високо оцінено батьками якість шкільної освіти (80 %). Разом з тим серед основних проблем виокремлено ускладнення навчальних програм (43 %) та перевантаженість шкільних рюкзаків (45 %). Результати дослідження стали підґрунтям розроблення Дорожньої карти розвитку освітньої сфери в місті Каховка, затвердженої рішенням сесії Каховської міської ради від 22 грудня 2017 р.

Ключові слова: Нова українська школа, загальна середня освіта, опитування громадської думки, місто Каховка, зовнішнє незалежне оцінювання, якість освіти.

**Михайло
ГОНЧАР**

Начальник відділу
освіти Каховської
міської ради
Херсонської
області,
кандидат
педагогічних наук

Постановка проблеми та її значення. Загальна середня освіта є основною ланкою безперервної освіти і за тривалістю, і за вагомістю та масштабністю завдань, які покликана розв'язати. Вона забезпечує становлення учня як особистості, закладає фундамент для успішної самореалізації людини впродовж життя.

Нині в рамках реформування загальної середньої освіти зазнали істотної трансформації її цільова спрямованість, зміст, організація навчального процесу, його науково-методичне забезпечення, підходи до оцінювання навчальних результатів у напрямі посилення особистісної орієнтації освіти, її розвивального, компетентнісного, демократичного характеру.

Мета статті: проаналізувати стан розвитку освіти

міста Каховки в контексті викликів сьогодення.

Вклад основного матеріалу. Заклади загальної середньої освіти міста Каховки досить успішно справляються з викликами сьогодення щодо трансформації змісту освіти в світлі завдань «Нової української школи». Важливим моментом розуміння цих процесів є врахування думки батьків дітей як одних із стейкхолдерів освітнього процесу.

З цією метою у червні 2017 р. Херсонським обласним відділенням Соціологічної асоціації України у партнерстві з відділом освіти Каховської міської ради (в рамках проекту «Громадськість за зміни в освіті Каховки», що був реалізований ГО «Каховська ініціатива») проведено дослідження громадської думки серед батьків школярів міста (вибірка – 512 осіб) для визначення

якості освітніх послуг, що надаються в місті, зокрема закладами загальної середньої освіти. Так, **80 %** опитаних задоволені якістю освітніх послуг, що надаються школами міста [1, с. 8].

Одним з показників високої якості освітнього процесу є результативність учнів у ЗНО, предметних олімпіадах, конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН. Об'єктивним показником якості освіти є результати ЗНО. Аналіз складання ЗНО–2017 випускниками в розрізі Херсонської області показав, що місто Каховка займає перші місця за результатами тестувань з таких основних предметів, як українська мова та література, історія України та англійська мова. Успішність складання ЗНО–2017 з української мови і літератури становить **98 %**, з англійської мови – **91 %**, з історії України – **89 %**, математики – **82 %**, біології – **92 %**, географії – **94 %**.

Інформаційний освітній ресурс «Освіта.іа» склав рейтинг шкіл Херсонської області, що посіли найвищі місця в рейтингу шкіл України за підсумками ЗНО–2017 (окрім шкіл м. Херсона). На першому місці – Каховська гімназія (рейтинговий бал – **141,7**, бал ЗНО – **163**), третє місце має Каховська СЗОШ № 2 (відповідно **128,7** і **149,1**) [2]. Водночас Каховська гімназія посіла **142-ге** місце по Україні серед **9459** шкіл й **друге** місце по Херсонській області [3].

Важливого значення в інтелектуальному розвитку дітей каховські освітяни надають підготовці учнів до предметних олімпіад з основ наук. Як результат у 2017-2018 навчальному році команда учнів міста виборола **15** призових місць (перших місць – **5**, других – **3**, третіх – **7**) з таких предметів, як географія, англійська мова, історія України, німецька мова, біологія, трудове навчання. **Сім** учнів увійшли до складу обласної команди учасників IV

етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з основ наук: географія – учениці Каховської гімназії Савенко Анастасія та Суботіна Аліна (вчитель, заслужений вчитель України Н. Пашковська), історія України – учень ЗОШ № 3 Захарченко Максим (вчитель В. Коврижна), учениця Каховської гімназії Палагнюк Вікторія (вчитель В. Панасюк), англійська мова – учениця Каховської гімназії Волощук Ангеліна (вчитель О. Лубенець), німецька мова – учениця ЗОШ № 1 Козловська Вікторія (вчитель С. Мандриця), українська мова та література – учениця ЗОШ № 6 Покора Анастасія (вчитель В. Куліш).

Системно працює міське наукове товариство «Ерудит». Так, науково-дослідницька робота організована в усіх семи школах міста та трьох позашкільних закладах. Щороку на міському рівні захищають свої науково-дослідницькі роботи близько **40** учнів, що свідчить про стабільність і системність роботи в цьому напрямі. Цьогорічний обласний етап захисту науково-дослідницьких робіт МАН виявився дуже результативним для юних науковців міста – із **11** учасників захисту **10** стали переможцями. П'ять призових місць у СЗОШ № 2 (директор Г. Соломахіна), три призових місця у Каховській гімназії (директор О. Амеліна), по одному у ЗОШ № 3 (директор І. Коринецька) та ЗОШ № 6 (директор Г. Пінчук).

Збільшується кількість учнів, які беруть участь у мовно-літературних конкурсах. На обласному етапі Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка переможцями стали **5** учнів: друге місце – Шорнікова Олександра, учениця 5 класу СЗОШ № 2 (вчитель Г. Соломахіна), Бельська Яна, учениця 8 класу Каховської гімназії (вчитель О. Кириченко), Новік Дар'я, учениця 9 класу ЗОШ № 6 (вчитель

Л. Антосюк), Покора Анастасія, учениця 10 класу ЗОШ № 6 (вчитель В. Куліш), третє місце – Подорванова Інна, учениця 11 класу СЗОШ № 2 (вчитель Г. Соломахіна). На фінальному етапі конкурсу перше місце здобула Покора Анастасія, учениця 10 класу ЗОШ № 6.

Два призових місця виборено на обласному етапі XVIII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика: друге місце посіла учениця 4 класу Каховської гімназії Тороні Валерія (вчитель З. Дорошенко), третє місце – учениця 9 класу ЗОШ № 6 Новік Дар'я (вчитель Л. Антосюк).

В обласному конкурсі читців, присвяченому пам'яті Т. Г. Шевченка, в номінації «читці» переможцями визнано Ліфінцеву Вікторію, ученицю ЗОШ № 3 та Новік Катерину, ученицю Каховської гімназії.

Для підтримки наукових і творчих устремлінь каховських школярів міською радою затверджено програму «Обдарована дитина» на 2016/2020 роки, що фінансується з міського бюджету та дає змогу забезпечувати участь дітей у олімпіадах, різних конкурсах, захисті робіт МАН, виставках, змаганнях, експедиціях тощо. Окрім цього, програма передбачає виплату переможцям змагань обласного та всеукраїнського рівнів грошових стипендій міської ради [4].

Компетентнісна освіта висунула нові вимоги до вчителя в оволодінні педагогічними та виховними технологіями, впровадження яких дало б змогу випускнику школи вміти критично мислити, працювати в команді, спілкуватися в полікультурному середовищі, бути соціально відповідальним, фінансово грамотним, вміти навчатись впродовж життя.

З цією метою педагоги ЗОШ № 4 та СЗОШ № 2 беруть участь у Всеукраїнській програмі освіти для демократич-

ного громадянства «Демократична школа». Формуванню життєвих компетенцій учнів сприяє викладання експериментальних курсів «Фінансова грамотність» (ЗОШ № 4, вчитель Г. Гондарева, СЗОШ № 2, вчитель О. Трапезнікова), «Культура добросусідства» (СЗОШ № 2, вчителі О. Бойко, С. Кашуліна, О. Трапезнікова), «Демо за Скородою» (СЗОШ № 2, вчитель Г. Соломахіна).

У рамках проведеного опитування респондентам поставлено питання: «Чи вважаєте Ви, що вашій дитині надається у школі достатньо знань для успішного проходження зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО)?». Переважна більшість батьків (71%) дала ствердну відповідь. Це показово, з точки зору оцінки якості шкільної освіти міста. Батьків також запитали: «Як Ви вважаєте, за останні 3 роки можливість дати дітям хорошу шкільну освіту в Каховці покращилась чи погіршилась?». Майже половина опитаних відповіла, що жодних особливих змін у шкільній освіті за цей період не відчувається (48%), решта батьків школярів частіше бачать поліпшення (39%), ніж погіршення (13%) [1, с. 26].

Під час проведення фокус-груп батьки констатували, що сучасну освіту важко навіть порівняти з освітою, яку здобували вони самі: програми стали складнішими, навчання більш технологічним; на думку респондентів, сучасна шкільна освіта дає більше можливостей. Чимало батьків вважають, що сучасна шкільна програма є надто складною для дитини. Дитина не завжди встигає засвоїти весь навчальний матеріал, а батьки часто не готові або не знаходять часу пояснювати цей матеріал.

У деяких школах завдання розв'язуються під час додаткових факультативних занять (наприклад, у

ЗОШ № 1), але не у всіх школах існує така практика. Батькам у цій ситуації залишається шукати школяреві репетиторів. Заняття з репетиторами проводять не тільки для того, щоб підтягнути оцінки, а й для освоєння матеріалу поза програмою. Проте найчастіше репетиторів батьки шукають напередодні ДПА або ЗНО, щоб діти краще вивчили предмети, з яких потрібно здавати іспити.

Як зазначили учасники фокус-груп, перш за все з репетиторами вивчають англійську мову та математику, рідше – українську мову та історію. Особливість нинішнього часу в тому, що займатися з репетиторами почали не тільки за традиційними для всіх часів іноземної мови або математики, а й з історії, хімії, біології – предметів «з високими вимогами», за якими збираються здавати ЗНО [1, с. 26-27].

За результатами визначення проблемних питань функціонування освіти міста найбільше голосів (45 %) віддано *перевантаженості шкільних рюкзаків та ускладненню навчальних програм* (43 %) [1, с. 11]. Якщо перша проблема пов'язана з матеріальною складовою освіти (незабезпечені учнів шафами), то друга – є виключно системною і лежить у руслі управлінських рішень МОН.

Найважливішою частиною зазначеного дослідження було визначення пріоритетних шляхів розвитку освіти міста. Як результат 61 % батьків віддали перевагу вдосконаленню матеріально-технічної бази шкіл, 55 % – розвитку міжнародного партнерства з можливістю продовження освіти за

кордоном (і це є таким собі дзвоником для майбутнього вітчизняної освіти та країни в цілому!), 50 % – збереження та зміцнення здоров'я дітей, 49 % – провадження профільного навчання за майбутніми професіями [1, с. 44].

Як бачимо, більшість визначених батьками пріоритетів пов'язані з матеріальним забезпеченням, а тому потребують значних фінансових капіталовкладень. Для оптимізації та систематизації витрачання фінансових ресурсів, які щороку виділяються на розвиток освіти міста, 22 грудня 2017 р. Каховською міською радою ухвалено Дорожню карту розвитку освітньої сфери в місті Каховка. Зокрема, у ній визначено **дев'ять пріоритетів**, на які *першочергово мають спрямовувати фінансові ресурси міського бюджету, а саме:*

- Удосконалення матеріально-технічної бази закладів.
- Розвиток міжнародного партнерства з можливістю продовження освіти за кордоном.
- Збереження та зміцнення здоров'я дітей в навчальних закладах.
- Ширше впровадження та вдосконалення профільного навчання (за майбутньою професією).
- Розробка та впровадження нових навчальних програм, підручників, технологій.
- Участь навчальних закладів міста у проектах, грантах.
- Розвиток мов національних меншин.
- Упровадження інклюзивної освіти.
- Забезпечення державно-громадського управління в закладах освіти міста [5].

Дорожня карта розвитку освітньої сфери в місті Каховка має дев'ять пріоритетів, на які першочергово мають спрямовуватися фінансові ресурси міського бюджету

Михаил Гончар

Каховское образование на пути к «Новой украинской школе»

В статье рассматривается состояние образовательной сферы города Каховки Херсонской области в контексте вызовов, стоящих перед школой в условиях реформирования и задач «Новой украинской школы». Обозначены достижения и проблемные вопросы, которые определены родителями школьников города по результатам опроса общественного мнения, проведенного в июне 2017 г. В частности, высоко оценено родителями качество школьного образования (80 %). В то же время среди основных проблем выделены усложненность учебных программ (43%) и перегруженность школьных рюкзаков (45%). Результаты исследования стали основой разработки Дорожной карты развития образовательной сферы в городе Каховка, которая утверждена решением сессии Каховского городского совета от 22 декабря 2017 г.

Ключевые слова: Новая украинская школа, общее среднее образование, опрос общественного мнения, город Каховка, внешнее независимое оценивание, качество образования.

Mykhailo Honchar

Education of Kakhovka on the way to «New Ukrainian school»

This article is devoted to the state of educational sphere in the town of Kakhovka, Kherson region in the context of challenges, school faces in the conditions of the reform and tasks of «New Ukrainian school». The achievements and problem issues are outlined by students' parents as a result of the survey carried out in June 2017. Parents, in particular, highly appreciated the quality of school education (80 %). At the same time the problem of overload of students' backpacks (45 %) and school curriculum (43 %) were singled out. These findings have become the basis of «The roadmap of the development of education sector in the town of Kakhovka» that was approved by the decision of the session Kakhovka town Council on December 22, 2017.

Keywords: «New Ukrainian school», general secondary education, public opinion polling, town of Kakhovka, external independent assessment, quality of education.

ВИСНОВКИ. Зважаючи на викладене, можна стверджувати, що робота освітніх установ міста Каховки цілком зорієнтована на запити батьків та їхніх дітей, відповідає основним напрямам розбудови «*Нової української школи*» та має системне фінансове підґрунтя, що дає можливість успішно реалізовувати сформовані пріоритетні завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ

1. Біла книга. Якість освіти в місті Каховка: стан, проблеми та напрями розвитку. Звіт за результатами соціологічного дослідження, проведеного у червні 2017 року / Упоряд. Коробов В. К., Гоманюк М. А., Даниленко І. В. Каховка – Херсон: Гілея, 2017. – 48 с. URL: https://www.academia.edu/35381197/БІЛА_КНИГА_ЯКІСТЬ_ОСВІТИ_В_МІСТІ_КАХОВКА (дата звернення: 03.05.2018).

2. Рейтинг шкіл України. URL: <http://osvita.ua/school/rating/57259> (дата звернення: 03.05.2018).

3. Городецкий, С. Рейтинг школ по результатам ВНО-2017. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/zno-2017> (дата звернення: 03.05.2018).

4. Рішення сесії Каховської міської ради від 25.05.2017 р. № 645/36 «Про затвердження змін до міської програми «Обдарована дитина» на 2016-2020 роки, затвердженої рішенням 5 сесії VII скликання від 29.12.2015 р. № 48/5». URL: http://kakhovka-rada.gov.ua/ua/documents/za_2017_rik_355 (дата звернення: 03.05.2018).

5. Рішення сесії Каховської міської ради від 22.12.2017 р. № 947/49 «Про затвердження Дорожньої карти розвитку освітньої сфери в місті Каховка, затвердженої рішенням 5 сесії VII скликання від 29.12.2015 р. № 48/5». URL: http://kakhovka-rada.gov.ua/ua/documents/za_2017_rik_355 (дата звернення: 03.05.2018).

КУЛЬТУРА – ДОМІНУЮЧИЙ ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ

Наука –
школі

Статтю присвячено дослідженню проблеми культури як домінуючого чинника становлення ціннісно-смыслової сфери особистості майбутніх фахівців. Ціннісно-смыслова сфера особистості визначається як стрижень спрямованості особистості, яка визначає і по якій орієнтуються думки, почуття і вчинки людини. Регулятором такої взаємодії є моральні ідеали, які спрямовані на пробудження волі, почуття совісті, сорому, любові до людини. Становлення ціннісно-смыслової сфери особистості визначається мірою освоення нею культури у всіх її формах. У статті охарактеризовані погляди вчених філософів, психологів та педагогів на поняття «культура» в контексті проблеми дослідження. Акцент зроблений на тому, що основне завдання культури полягає в наданні людині системи смислів для орієнтації в навколишньому світі.

УДК 159.9 (100)

Ключові слова: ціннісно-смыслова сфера особистості, культура, становлення, домінуючий чинник, майбутні фахівці.

«Культура – це насіння трав і квітів, які виростуть і покриють страшні руїни своїм цвітінням. Культура повертає людям надію, а їх травмованим душам дарує шанс піти від своїх кошмарів, образ та помсти».

Демієн Хеллі

**Тетяна
АНТОНЕНКО**

Професор кафедри педагогіки
Східноукраїнського національного
університету імені
Володимира Даля
(м. Сєверодонецьк),
кандидат
педагогічних наук,
доцент

Ціннісно-смыслова сфера особистості є ціннісним фундаментом вибору вектору життєвого шляху людини, джерелом пошуку ідеалів, ретельного відбору та прийняття на їх основі системи смисложиттєвих цінностей. Вона відбиває життєвий світ людини – «багатомірний простір життя, в організації якого особлива роль належить смислам і цінностям» (Клочко, 2008. с. 96).

У зарубіжній та вітчизняній психологічній науці проблема ціннісно-смыслової сфери особистості займає чільне місце (див. врізи на С. 26-29). Серед різних форм культури особливе місце займає мистецтво, яке являє собою діалог культур, пам'ять поколінь, могутнє джерело духовно-моральних

та естетичних переживань і утвердження найвищих людських цінностей та ідеалів.

На думку С. Бородавкіна, основне завдання культури полягає в наданні людині системи смислів для орієнтації в навколишньому світі. Людина, усвідомлюючи культуру, знаходить смисли в самій собі, тобто вона розпізнає їх у глибинах своєї свідомості. У цьому їй допомагають знання про предмет, його осмислення; емоційний відгук, поява почуттів; зразки поведінки (Бородавкін, 2002, с. 93-97).

У контексті історичної аксіології культури І. Докучаєв наголошує, що «у світі культури немає нічого нецінного. Артефакт не може бути ціннісно нейтральним. У культурі не створюється огидне. Усе, що створюється, привабливо й цінно для кого-небудь»

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

ЦІННІСНО-СМИСЛОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ у зарубіжній та вітчизняній психологічній науці

Особливо слід підкреслити значну увагу вчених психологів до питань, пов'язаних з розкриттям сутності та значущості цінностей, ціннісних орієнтацій у розвитку людини, значущість смислів у життєдіяльності особистості, їх зв'язок і взаємообумовленість із цінностями (А. Ленгле, А. Маслоу, М. Рокіч, Е. Фромм, Е. Шпрангер, Р. Еммонс; О. Асмолов, Б. Братусь, Ф. Василюк, А. Деркач, Д. Леонтьєв, С. Орлов, Б. Чудновський, В. Шадриков, М. Боришевський, С. Максименко, В. Семіченко, Т. Титаренко та інші). Серед значних публікацій та спеціальних наукових досліджень, присвячених досліджуваній проблемі, слід назвати роботи Л. Антілогової, Ж. Вірної, Т. Вілюжаніної, Л. Волинської, Н. Деевої, З. Карпенко, І. Кіліної, Є. Кубарєва, О. Полякової, А. Серого, А. Шарова, М. Яницького, в яких розкривається: сутність ціннісних орієнтацій в контексті різних психологічних теорій; теоретичні уявлення про особистісні смисли; процес формування та розвитку ціннісно-смысловой сфери особистості; розвиток ціннісно-потребнісної сфери особистості в умовах її творчої самореалізації; зміна ціннісно-смысловой сфери.

У ціннісно-смысловій сфері особистості сфокусована сукупність всіх провідних психологічних складових (інтереси, потреби, установки, почуття, переживання, сприйняття, значення, розуміння, цінності, ціннісні орієнтації, смисли, вчинки), які відіграють утворюючу функцію у становленні людини («з людським обличчям»). Своєрідним підтвердженням цієї думки є книга Ральфа Бартона Перрі (Ralph Barton Perry) «Человечность человека» (The humanity of man, 1956), в якій автор, розглядаючи людину як феномен культури, розкрив взаємозв'язок цінностей з характером і напрямом її інтересу, що належить до морально-афективної сфери. Він підкреслив, що будь-який об'єкт, яким би він не був, набуває цінність, коли будь-який інтерес, яким би він не був, розповсюджується на нього.

У сучасній психологічній науці ціннісно-смысловая сфера розглядається з різних позицій: А. Серій та М. Яницький визнають її як базове ядро особистості, що включає в себе два компоненти – особистісні цінності і систему особистісних смислів, яка відображає особистісні особливості смыслового розуміння. А. Шаров – як єдине системно-структурне утворення, що складається з мотивів, смислів і цінностей. Причому, з його точки зору, ціннісно-смысловий зміст виконує роль спрямованої напруги, яка вказує на те, що має значимість для людини і дає їй енергію для досягнення цілей (Юзвак, 1999, с. 59). Чітке усвідомлення того, що для людини є значимим, дає їй можливість будувати своє життя відповідно до обраного ціннісно-смыслового змісту.

Нам близька точка зору вчених, які визначають ціннісно-смыслову сферу як результативну сторону самовизначення, що задає світоглядні установки та поведінкові стратегії особистості (Т. Буякас, В. Гулякіна, В. Сафін та ін.) У цьому контексті самовизначення розглядається як процес проектування свого майбутнього на базі створення пріоритетної системи цінностей і смислів. Чим ширше спектр особистісно-значимих духовних цінностей, що визначають сенс життєвих стратегій особистості, тим вище рівень її удосконалення. Удосконалення являє собою потребу в цілісності, завершеності. Це свого роду смисли життєдіяльності, які завжди є завершеною категорією (М. Мамардашвілі). На думку Р. Апресяна (1996) поняття досконалості виникає на основі ідеї деякої вищої мети, яка представлена вищим ідеалом. Сам факт існування якого є результатом «наполегливих зусиль людини щодо вдосконалення та зміни себе» (с. 18–32).

О. Полякова, згідно логіці міркувань вважає, що ціннісно-смысловая сфера складається з двох компонентів – ціннісних орієнтацій і системи особистісних смислів. Вона має рацію в

(Докучаєв, 2009, с. 89). У сучасному глобалізованому світі, у ситуаціях взаємодії, взаємопроникнення культур саме ціннісне підґрунтя культури кожного етносу, соціальної групи, особистості постає основою для позиціонування в світі та збереження власних засад та власної специфічності. Відповідно, варто враховувати позицію дослідника про те, що «цінність – не зовнішня по відношенню до її об'єкту структура, вона – істотна частина об'єкту (артефакту культури або смислу природи), але вона також частина структури цінностей або структури культури як цілісного історичного типу» (Докучаєв І, 2009, с. 27).

На особливому – творчому – взаємозв'язку культури та особистості наголошує В. Зінченко, який представив яскраву палітру образів культури у творчій спадщині видатних діячів науки та культури минулого, зокрема Г. Шпета, П. Флоренського та багатьох інших (Зинченко, 2010, с. 333-337). І як висновок: «Стосунки людини і культури взаємно активні, діалогічні. Діалог може бути дружнім, напруженим, конфліктним, він може переходити й в агресію. Людина може прийняти виклик з боку культури або залишитися байдужою. Культура також може запросити, а може відштовхнути або не помітити. Іншими словами, між культурою та індивідом існує різниця потенціалів, що й породжує рушійні сили розвитку. Ці сили знаходяться не в культурі і не в індивіді, а між ними, в їх взаєминах» (Зинченко, 2010, с. 339-340).

Культура як поле колективних смислів розглядає Д. Леонтьєв (2003, с. 412-419), який звертається до філософського розуміння культури як сфери смыслового зв'язку у спілкуванні (згідно з логікою В. Біблера, В. Сильвестрова) та зауважує, що такий ракурс «припускає та навіть передбачає можливість розгляду смыслової комунікації індивідів через простір та час, опосередковане культурними артефактами, як специфічної форми міжособистісної комунікації та

трансляції смислу» (Леонтьев, 2003, с. 413). Іншим надважливим аспектом культури Д. Леонтьєв (2003) визначає розуміння культури як «певного схопища», «фабрики цінностей і смислів життя» (с. 413-14). Саме цінності виступають зв'язуючою ланкою між культурою та особистістю. Основні форми культури, в яких зберігаються та транслуються смисли, на думку Д. Леонтьєва (2003), «це артефакти (речі), знакові системи (семіосфера) та моделі поведінки» (с. 416). На нашу думку, особливо слід відзначити позицію Д. Леонтьєва (2003) щодо засвоєння особистістю культурних взірців смислів (с. 418-419). При цьому автор спирається на ідеї Й. Янса про соціальний тезаурус мотивів, який властивий кожній культурі або субкультурі, «засвоєння якого слугує передумовою та підґрунтям для формування мотивів індивідуальних дій носіїв даної культури», а також позиції наративного підходу до життєвого шляху згідно якого «люди будують своє життя за певним сюжетом або сценарієм, взірці яких вони запозичують у своїй культурі». І, нарешті, важливою ідеєю Д. Леонтьєва у контексті культури як поля смислів слід визнати «принцип буттєвого опосередкування процесів формування нових смислів», тобто буттєвої, життєвої співучасті у процесах смислоутворення.

Принципове значення культури як контексту розвитку особистості у виразноє Н. Чепелева, яка найважливішими характеристиками розуміння особистості, здатної до саморозвитку та самопроекування визначає такі, як «контекстуальність, чуттєвість до соціокультурних впливів, зануреність у соціокультурний контекст», «гнучкість, динамічність ментальної моделі світу, здатність її відгукуватися на зовнішні впливи й перебудовуватися відповідно до змін соціокультурного контексту. Підкреслюючи роль культури у цілому та текстів культури зокрема у становленні особистості Н. Чепелева зазначає, що «невичерпним семіотичним ресурсом для самоосмислення та

тому, що саме ціннісні орієнтації особистості свідчать про стан її ціннісно-сислової сфери, відбиваючи ціннісне відношення до дійсності. Ціннісні орієнтації, як спрямованість особистості на певні цінності (Б. Ананьєв, Л. Анциферова, А. Серий), є своєрідною основою формування світогляду, переконань, ідеалу. Ціннісні орієнтації – це ознака соціалізації індивіда.

Ціннісні орієнтації за Д. Леонтьєвим є свідомими уявленнями особистості щодо об'єктів, які є для неї цінними. Ціннісні орієнтації – своєрідний концепт, уявлений образ як повинно бути. Але цей образ не завжди втілюється в поведінку людини, що пояснюється розходженням між декларованими цінностями та її реальними діями. В даній ситуації прослідковується більш орієнтовна функція ціннісних орієнтацій, ніж регулятивна. Це положення знайшло підтвердження у дослідженнях Є. Насиновської (Насиновская, 1982).

Можна зробити висновок, що ціннісно-сислова сфера особистості є стрижнем її спрямованості, яка визначає і по якій орієнтуються думки, почуття і вчинки людини. Регулятором такої взаємодії є моральні ідеали, які спрямовані на пробудження волі, почуття совісті, сорому, любові до людини.

Створення ціннісно-сислової сфери впливає на розвиток спрямованості особистості, особистісного «Я». Все, що має для людини інтерес стає привабливим для її пізнання, отримання позитивних емоцій, що в свою чергу закріплюється в її психіці, стає навичками поведінки. Слід підкреслити, що у юнацькому віці ще зберігаються прагнення копіювати інших, які представляють собою більшість. Тому особистісний вибір цінностей найчастіше співпадає з вибором більшості. Це свідчить про необхідність утвердження в суспільстві, в малих групах учнівської молоді, колективах ідеалів загальнолюдських цінностей, що буде створювати умови для вибору і прийняття цих цінностей особистістю.

Ми розглядаємо культуру як домінуючий чинник становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутніх фахівців, яке визначається мірою освоєння ними культури у всіх її формах.

Розглядаючи людину як продукт і результат культури, слід підкреслити сучасний культурологічний контекст цієї тези. Філософи підкреслюють особливості епохи глобалізації, що пов'язана з тенденціями єдності світу і різноманітності культури.

Історія гуманітарної думки засвідчує про генезу уявлень щодо поняття «культура» як трансформацію від акценту на духовному боці життя – гармонія мистецтва, літератури та науки, естетико-інтелектуальна сутність культури (Я. Буркхардт) – через розуміння культури як усього, що створено людиною, сукупності елементів матеріального та духовного життя суспільства до визнання культури як «здатності та зусилля людини бути» (М. Мамардашвілі, 1992, с. 189).

Діалектична єдність духовних та матеріальних елементів культури складає підґрунтя традиційних уявлень про культуру. У філософському контексті у межах діяльнісно-поведінкового підходу культура розглядається, як: спосіб людської діяльності (М. Каган, Е. Маркарян), організація повторюваних реакцій членів суспільства, сполучення навченої поведінки та поведінкових результатів (Р. Лінтон). У межах аксіологічного підходу системоутворювальним елементом культури виступає цінність (А. Кребер, П. Сорокін, О. Шпенглер та ін.). При цьому цінність безпосередньо пов'язується із смислами та нормативними установками життєдіяльності людини та суспільства. Згідно концептуальних положень енергетичної теорії культури американський антрополог та культуролог ХХ ст. Л. Уайт відстоював тезу про включеність культури як цілісної та самоналагоджувальної системи в енергетичний діалог із Всесвітом. У межах діяльнісної концепції розвитку особистості та суспільства М. Каган наголошує, що «культу-

тура є сукупністю плодів та способів діяльності колективного суб'єкту – людської спільноти» (Каган, 1974, с. 247). Позиція М. Кагана про культуру як взаємне перетворення способів діяльності в її продукти та продуктів – в способи діяльності унеможливило редукцію уявлень про культуру як сукупність результатів матеріальної та духовної діяльності людини.

Сучасні філософські уявлення про культуру ґрунтуються на взаєдоповнених позиціях: екзистенціальної концепції культури К. Ясперса, Ж.-П. Сартра, А. Камю з їхньою ідеєю про відчуження людини від соціуму; концепції структуралізму (К. Леві-Стросс, Р. Барт, М. Фуко, Ж. Дерріда), яка акцентує увагу на семіотичному вимірі культури особистості та суспільства; ігрової концепції культури (М. Бахтін, Й. Гейзінга, Х. Ортега-і-Гассет); соціодинамічної концепції «мозаїчної культури» А. Моля, який розглядає культуру як інтелектуальне «оснащення» людини, механізм організації, збереження та передачі соціально значущої інформації через «культуру персональної відповідальності»; постмодерністського напрямку у соціогуманітарній думці (Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Делез, Р. Рорті та ін.), який акцентує увагу на цінностях свободи, сполученні раціонального та ірраціонального у бутті людини.

Сучасна філософія в цілому та філософія культури зокрема репрезентують підходи до визначення культури як: сукупності надбіологічних програм людської життєдіяльності (В. Стьопін), діяльності, спрямованої на пошук «сакрального сенсу буття» (П. Гуревич). За умови значення аксіологічного складника у культурі необхідно, на нашу думку, особливо акцентувати увагу на функціональних можливостях культури як механізму психічної саморегуляції, що зумовлює становлення ціннісно-сислової сфери, виступає джерелом та регулятором системи цінностей, особистісних смислів, ідеалів, норм соціальної поведінки.

В. Шинкарук відмічав, що культура становить той конче потрібний для людини національно-культурний світ буття, в якому набувають буттєвої значущості події й речі. Інакше кажучи, національно-культурний світ буття створює світ людських цінностей і визначає смислотвірчі орієнтири. Слід підкреслити, що оскільки культура є явищем значущим для життя людини, вона є тією визначальною цінністю, за допомогою якої людина визначає своє місце в світі та будує модель своєї життєдіяльності. Культура є зв'язуючим ланцюгом між людиною і світом. Як зазначає філософ, факт існування культури потребує національно-культурної самоідентифікації.

Сучасні вітчизняні (О. Базалук, І. Бех, В. Кафарський, П. Кендзьор, С. Максименко, Т. Потапчук, Г. Філіпчук) і зарубіжні (П. Шафер, Г. Гофстеде, Д. Ларчер, В. Кимлік, Г. Фенес, К. Гапгуд, Р. Чумічева) вчені розглядають сутність культурної ідентифікації як освоєння людиною цінностей, норм і традицій, як шлях становлення особистісно-сислової сфери особистості, в якій відбивається світ ідей, культурні цінності, традиції. Саме культурна ідентифікація надає особистості цілісність і стає відбиттям світобачення і своєрідною пам'яттю народу. Культурна ідентифікація сприяє вихованню особистості як носія цінностей своєї нації і культури в русі до загальнолюдських цінностей. У процесі культурної ідентифікації здійснюється трансформація цінностей культури у внутрішні особистісні смисли, світовідчуття, уявлення і вчинки.

НАУКА, КУЛЬТУРА, МИСТЕЦТВО

Важливе місце в накопиченні ціннісного досвіду людства займають наука, культура, мистецтво. Канадський учений Пол Шафер, говорячи про взаємозв'язок і взаємообмін культури і цінностей особистості, звернув увагу на існування конфлікту між особистісними і суспільними цінностями, між абсолютними і відносними цінностями, які діють в певному відрізку часу. Тому надзвичайно важливо, щоб особистість свідомо займалася формуванням цінностей, вибірково відносячись до їх вибору, тому що те, що є цінним

самопроекування особистості є тексти культури, оскільки у них зафіксовані соціокультурні норми, програми, способи освоєння реальності, представлені різні культурно прийнятні варіанти особистісного розвитку та шляхи самоконструювання, а також версії «ідеальної» для даної культури особистості. Інакше кажучи, тексти культури є одним із універсальних засобів саморозуміння, самоідентифікації та саморозвитку. Насамперед це стосується оповідальних текстів (нарративів). При цьому дискурсивний простір, з одного боку, є умовою стабільності культури, оскільки створювані у ньому тексти є носіями культурної традиції. З іншого боку, створюються умови для виникнення нових культурних сенсів і, відповідно, породження нових культурних повідомлень» (Чепелева та ін., 2016, с. 8). Саме тексти культури розглядаються як узагальнення соціокультурного досвіду людства, втілення споконвічних життєвих цінностей та зосередження «системоутворювальних пунктів людського буття» (Н. Чепелева). Тексти культури стають підґрунтям для побудови персональних текстів, що «відображують особистісний та життєвий проекти, а також можливі шляхи самоінтерпретації, самоосягнення та самоконструювання» (Чепелева та ін., 2016, с. 9). Важливо підкреслити позицію Н. Чепелевої (2016) щодо нарративного характеру текстів культури, основними типами яких визначено «символічні, метафоричні та теоретичні (концептуальні) тексти» (с. 9). Відповідно, «освоюючи тексти культури, особистість розвивається як дискурсивний суб'єкт, що і є основою для засвоєння соціокультурного досвіду, розвитку здатності до самопроекування через розуміння, інтерпретацію та інтерналізацію основних текстів культури» (Чепелева та ін., 2016, с. 10).

Отже, аналіз культури як домінуючого чинника становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутніх фахівців зумовлює такі висновки.

ВИСНОВКИ

- взаємозв'язок та взаємозумовленість культури та ціннісно-сислової сфери особистості ґрунтується на принципах системності, єдності неперервності та дискретності, доповнюваності, «петлі зворотного зв'язку»;
- розуміння людиною сутності буття залежить від культурного контексту та базових психологічних установок, які пов'язані із певним культурним контекстом;
- домінування у певній культурі соціальних, духовних, поведінкових стереотипів спричинює особливості соціокультурної поведінки конкретних індивідів, практичні форми реалізації відповідних ціннісних установок та особистісних смислів;
- культура зумовлює формування певних рамок сприйняття явищ та процесів навколишнього світу при визначенні значущого, актуального та суттєвого для розвитку конкретної особистості;
- ціннісні орієнтації культури в єдності загальнолюдських та національних маркерів виконують роль нормативно-регулятивних чинників у становленні ціннісно-сислової сфери особистості;
- різні прояви культури (твори мистецтва, мови, творча активність людини тощо) виступають знаково-символічною формою опосередкування зв'язку особистості із світом, способом індивідуалізації власного простору;
- культура народжує та транслює смисли, які у процесі індивідуальної інтерпретаційної діяльності кожної людини забезпечують неперервність та дискретність смислоутворення у кожному новому поколінні;
- становлення ціннісно-сислової сфери особистості відбувається у процесі різних культурних практик (середовищно-сімейна, навчальна, соціалізаційна, професійна тощо), які мають розглядатися як хронотопи (згідно положень О. Ухтом-

для однієї особистості не може бути прийнято як цінність суспільством. Кожна цінність, яку вибирає особистість, повинна працювати на її вдосконалення, на підвищення, а не наслідувати цінності інших (Schafer, URL: <http://www3.sympatico.ca/dpaulschafer>).

Звертає на себе увагу надзвичайно актуальна концепція Пола Шафера щодо виховання культурної особистості. Культурна особистість – це духовно розвинена людина, яка усвідомлює цінність знань, філософії життя, мистецтва, здатна до вибору ідеалу і відповідно йому системи цінностей. Учений підкреслив, що «вся людська культура є боротьбою за найвищі цінності... Бути культурною особистістю значить мати свою власну філософію» (Schafer, URL: <http://www3.sympatico.ca/dpaulschafer>).

У контексті дослідження культури як домінуючого чинника становлення ціннісно-сислової сфери майбутніх фахівців доречно проакцентувати увагу на тому, що залучена до культури – це складний психічний процес, це не механічна дія. Прийняти культуру, по якій необхідно буде зиряти єдино можливе рішення, поведінку, дуже непросто. Так, З. Фрейд зазначав: «складається враження, що культура є щось таке, що нав'язується меншістю більшості, яка чинить опір...» (Фрейд, 1990. с. 96). Вчений робить висновок, що будь-яка культура змушена будуватися на примусі і забороні людських потягів. При цьому він підкреслював необхідність культури в розвитку особистості, яка сприяє посиленню Над-Я, що є найвищою цінністю психологічного досягнення культури.

Специфічною особливістю людини є її здібність до самоконструювання – до культурної обробки і самообробки природного «людського матеріалу», завдяки якій вона набуває власне людського образу, тобто окультурення людської природи надає їй ознак людяності (Л. Буєва, Б. Кримський, М. Мамардашвілі та інші). М. Мамардашвілі (2000) розглядав людину як штучну істоту, «що народжується не природою, а самонароджується через культурно винайдені пристрої, такі, як ритуали, міфи, магія тощо, які не є явленнями про світ, не є теорією світу, а є спосіб конструювання людини з природного, біологічного матеріалу» (с. 46-47). Тобто, щоб стати людиною, необхідно займатися самоконструюванням свого людського образу на основі системи загальноприйнятих в людському суспільстві цінностей, що визначають основний вектор смислу її життя.

Слід зазначити, що **культура є невід'ємною частиною освіти**. Культура і освіта служать одній і тій же меті – вдосконаленню людської особистості. Взаємодіючи між собою, вони привносять в процес розвитку особистості свої специфічні особливості, які сприяють її гармонійній цілісності. Основна цінність освіти полягає в створенні духовно-морального, інтелектуального, естетичного, творчого образу людини. Особливо слід підкреслити роль цінностей освіти у формуванні «творчого імпульсу саморозвитку», «самодобудовування» (Є. Петрова, Г. Філіпчук). Як свідчать наукові дослідження, джерелом саморозвитку особистості є рівень розвитку її ціннісно-сислової сфери, який знаходить свій вияв у думках, почуттях, поведінці, вчинках, діяльності. Водночас слід урахувати, що «суспільне життя потребує культури – духовної, естетичної, моральної, громадянської, світової, яка опирається на ґрунт світової і національної спадщини. За таких умов людські помисли і вчинки матимуть якісно інший, благородніший і гуманніший характер. ... Культура передусім потрібна для особистісного саморозвитку як засобу духовного, інтелектуального, фізичного становлення» (Франк, 1992, с. 70-71).

Потреба культури невідкладна ні часу, ні етнічним чи географічним ознакам. І гасло світової спільноти, що «кожна культура має бути почутою» у XXI столітті є одним із найбільш гуманістичних, бо в його основі – людська особистість і життєздатність народу, який без культури не сформує сильну державу, здорову і творчу націю, благородних чоловіків і прекрасних матерів, відважну і вдячну молодь (Франк, 1992).

Татьяна Антоненко

Культура – доминирующий фактор становления ценностно-смысловой сферы личности

Статья посвящена исследованию проблемы культуры как доминирующего фактора становления ценностно-смысловой сферы личности будущих специалистов. Ценностно-смысловая сфера личности определяется как стержень направленности личности, которая определяет и по какой ориентируются мысли, чувства и поступки человека. Регулятором такого взаимодействия являются нравственные идеалы, которые направлены на пробуждение воли, чувства совести, стыда, любви к человеку. Становление ценностно-смысловой сферы личности определяется мерой освоения ею культуры во всех ее формах. В статье охарактеризованы взгляды ученых философов, психологов и педагогов на понятие «культура» в контексте проблемы исследования. Акцент сделан на том, что основная задача культуры заключается в предоставлении человеку системы смыслов для ориентации в окружающем мире.

Ключевые слова: ценностно-смысловая сфера личности, культура, становление, доминирующий фактор, будущие специалисты..

Tetyana Antonenko

Culture – the dominant factor of the value and sense sphere of the personality formation

The article is devoted to the study of the problem of culture as the dominant factor in the formation of the value and sense sphere of the future specialists' personality. The value and sense sphere of the personality is defined as the core of the personality orientation, which determines and guides the thoughts, feelings and actions of a person. The regulator of such interaction is the moral ideals, which are aimed at awakening of freedom, sense of conscience, shame, and love of another person. The formation of the value and sense sphere of the personality is determined by the extent of its development of culture in all its forms. The article describes the views of scholars-philosophers, psychologists and educators on the concept of «culture» in the context of the research problem. The emphasis is on the fact that the main task of culture is to give the person a system of meanings for orientation in the surrounding world.

Keywords: Value and sense sphere of a personality, culture, formation, dominant factor, future specialists.

ського та М. Бахтіна), що актуалізує ідеї просторово-часових координат розвитку особистості, свободи та відповідальності у процесі життєтворчості кожної людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Р. Г. Одухотворенность. // Человек. – 1996. – № 4. – С. 18–32.
2. Бородавкин С. В. Смысл как системообразующее понятие культуры // Человек. – 2002. – № 4. – С. 93–97.
3. Докучаев И. И. Ценность и экзистенция. Основы положения исторической аксиологии культуры. – Москва : Наука, 2009. – 595 с.
4. Зинченко В. П. Сознание и творческий акт. – Москва : Языки славянских культур, 2010. – 592 с.
5. Каган М. С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа). – Москва : Политиздат, 1974. – 328 с.
6. Клочко В. Е. Смысловая теория мышления в трансспективе становления психологического познания: эпистемологический анализ. // Вестн. МГУ. Сер. 14. Психология. – 2008. – № 2. – С. 87–101.
7. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности ; 2-е, испр. изд. – Москва : Мысл, 2003. – 487 с.
8. Мамардашвили М. К. – Санкт-Петербург : Азбука, 2000. – 400 с.
9. Мамардашвили М. Как я понимаю философию. – Москва : Прогресс, 1992. – 408 с.
10. Насиновская Е. Е. Исследование мотивации личности с использованием гипноза: автореф. дис. ... канд. психол. наук. – Москва, 1982. – 20с.
11. Самопроектвання особистості у дискурсивному просторі : монографія / Н. В. Чепелева та ін. ; за ред. Н. В. Чепелевої. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 232 с.
12. Франк С.Л. Духовные основы общества. – Москва : Республика, 1992. – 511 с.
13. Фрейд З. Будущее одной иллюзии. // Сумерки богов / Сост. и общ. ред. А.А.Яковлева: Перевод. – Москва : Политиздат, 1990. – 398с.
14. Юзвак Ж. М. Системно-структурный анализ духовности как интегрального психичного утворення особистості. // Духовність як основа консолідації суспільства. Міжвідомчий науковий збірник. – Київ. 1999. Т.16. – С.81–84.
15. Perry R. B. The humanity of man. George Braziller Inc., 1956. – 198 p.
16. Schafer D. P. The Cultural Personality. URL : <http://www3.sympatico.ca/dpaulschafer>

ШКІЛЬНА ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА: НАПН Б'Є НА СПОЛОХ.

Круглий стіл НАПН України¹

З ініціативи Національної академії педагогічних наук України 19 жовтня 2018 року, в залі Президії НАПН України, за участі вчених НАН України, фахівців МОН України, науково-педагогічних і педагогічних працівників, представників громадських організацій та журналістів² відбувся круглий стіл щодо проблем модернізації змісту природничо-математичної освіти в умовах реформування української школи.

У доповіді **Олександра ЛЯШЕНКА**, академіка-секретаря Відділення загальної середньої освіти НАПН України, між іншим, відзначено, що природничо-математична освіта є надзвичайно важливим і необхідним компонентом інтелектуального і творчого розвитку особистості, формування її наукового світогляду. Її якість істотно впливає на забезпечення інноваційного поступу країни, темпи науково-технічного, економічного, соціального прогресу, підготовку конкурентоспроможних висококваліфікованих фахівців.

В той же час, викликають занепокоєння негативні тенденції, які останніми роками все виразніше проявляються в навчанні математики і природничих предметів: ідеться про зниження загального рівня підготовки випускників з цих пред-

¹ Укладач **Ольга ВИГОВСЬКА**. Використано матеріали, передані прес-службою НАПН України, фото – **Лідії Ткаченко**. На замовлення редакції аналітичну довідку про сучасний стан математичної освіти та як зупинити шкідливі тенденції надав **М.В. Працьовитий** (НПУ ім. М.П. Драгоманова), див. вріз на С. 33. Аудіо-запис та його розшифровку виконано 48 гімназією м. Києва (директор **М.І. Босенко**).
² Див. С. 32 – запрошені на круглий стіл.

Круглий стіл НАПН 19 жовтня 2018 р.

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

УЧАСНИКИ КРУГЛОГО СТОЛУ ПРО НАБОЛІЛЕ: заперечують, пропонують, попереджають, інформують

● **Юрій ПАСІХОВ:** Основна ідея – це розділення природничих предметів як окремих наук. Не об'єднувати також фізику і астрономію. А от «Природознавство» у 10-11 класах не дає комплексного і високого розуміння основ цих складних предметів.

● **Людмила ВЕЛИЧКО:** Програма з хімії має достатній рівень, з достатньою кількістю годин, але відсутність лабораторних робіт унеможливає повноцінну і ґрунтовну освіту в хімічній галузі. Учні, що не бачили будь-яких хімічних реакцій, не можуть пояснити хід експерименту та його результат. А об'єднання хімії десятого і одинадцятого класу у предмет «Природознавство» спричинить незнання учнями майже цілого розділу органічної хімії.

● **Надія МАТЯШ:** Зараз ми маємо ситуацію, коли втратили здоров'я, інтереси національної боротьби та можливість бути економічно розвинутою країною.

● **Олексій ОВСЯННИКОВ,** викладач фізико-математичного ліцею № 145 КНУ імені Тараса Шевченка:

Скажу як вчитель: це повинні робити ті, в кого є час на складання необхідних природничих програм! А прогресивну молодь ми втрачаємо через учителів фізики як зі школи, так і університетів, які недостатньо правильно працюють на уроці.

● **Тетяна ЗАСЕКИНА:** Ми проводимо експериментальне введення інтегрованого курсу «Природничі науки» в 10-11 класах у 20-ти школах України. Цей курс розрахований на школи та класи із гуманітарним профілем. Було б раціональним вести цей курс й у школи сільської місцевості, де не вистачає достатньої кількості педагогічних працівників.

Ті школи, що обрали експериментальний шлях, залучені до покращення цієї програми. Є і ВУЗИ, які вводять нові спеціальності для підготовки таких працівників. А ще ми чекаємо від РІЗА на результати досліджень нашого курсу.

Відповідно до положень МОН, якщо предмет у школі не вивчається, то учні не можуть його обирати на ДПА. Тому в школах можна ввести предмет «Природознавство», а з інших основних п'яти предметів – факультативи для підготовки до ЗНО.

Проблема нашої сучасної педагогічної освіти в тому, що через 5-10 років у нас не залишиться кваліфікованих працівників, адже старше покоління – пенсійного віку, а молоді спеціалісти працювати за низьку зарплату до школи не йдуть.

Запрошені на Круглий стіл (виступ)

Міністерство освіти і науки України:

1. **ХОБЗЕЙ Павло Кузьмович,** заступник міністра

Національна академія наук України:

2. **ПРАЦЬОВИТИЙ Микола Вікторович,** Інститут математики НАН України, завідувач відділу динамічних систем та фрактального аналізу, декан фізико-математичного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова, доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

3. **КРЯЧКО Іван Павлович,** Головна астрономічна обсерваторія НАН України, завідувач лабораторії

Інститут модернізації змісту освіти МОН України:

4. **ШИЯН Роман Богданович,** заступник директора, кандидат біологічних наук

Національна академія педагогічних наук України:

5. **ВЕЛИЧКО Людмила Петрівна,** завідувач відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

6. **ЛІБЧЕНКО Віра Романівна,** завідувач відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України

7. **ЗАСЕКИНА Тетяна Миколаївна,** заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

8. **МАТЯШ Надія Юрівна,** провідний науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Учителі:

9. **ПАСІХОВ Юрій Якович,** народний учитель України, учитель фізики і інформатики фізико-математичної гімназії №17, м. Вінниця

метів, зокрема й про відсутність у них цілісного уявлення про природу.

Причин цього декілька: з *одного боку*, низька потреба нинішньої економіки країни у фахівців із ґрунтовою природничо-математичною підготовкою, тож і відсутність перспектив їх належного працевлаштування. Стає зрозумілим, чому в освітніх уподобаннях молоді природничо-математичні предмети втратили пріоритетність та чому знизився інтерес учнів до їх вивчення. З *іншого боку*, це – прорахунки у формуванні змісту природничо-математичної освіти, низька якість окремих підручників, незадовільна навчально-матеріальна забезпеченість освітнього процесу.

Як наслідок, наявні недоліки в освітніх результатах як учнів, так і вчителів, насамперед з фахової підготовки.

Усвідомлюючи критичність ситуації, з метою її зміни, маємо з'ясувати, що саме може дати поштовх для покращення та її вправлення. Зазначене – пріоритетне завдання державного значення на ближчу і середню перспективу.

До обговорення проблеми долучилися:

● **Вадим ЛОКТЕВ,** академік-секретар відділення фізики і астрономії НАН України, розпочав свій виступ з привітання його учасників: «Добрий день всім, я хочу подякувати, що така розмова врешті в нас відбувається!».

Разом з робочою групою ним підготовлено листа до Міністра **Лілії Гриневич**, з текстом якого **Вадим Михайлович** й ознайомив учасників круглого столу.

● **Володимир ЛУГОВИЙ,** перший віце-президент НАПН України: Наше дитинство проходило в 60-ті роки, коли у світі відбувався природничо-технічний прогрес, стрімко розвивалися: кібернетика, дослідження космосу, генетика, ядерна енергетика. Тому я закінчив аспірантуру з фізико-матема-

тичних наук, зайнявся системами формування математичної освіти...

Я особисто звертаюсь з проханням посилити математичну підготовку абітурієнтів, які вступатимуть на технічні та педагогічні (фізико-математичні) спеціальності. А також підтримувати та покращувати ці знання у вишах.

● **Василь КРЕМЕНЬ**, президент НАПН України: Я склав пропорцію вчителів: на початку 90-х років в Україні їх було 50 тис, а зараз майже в двічі менше.

Учителі математики мали 46% навчальних годин, вчителі російської мови – 28%, а потім англійської. З незалежністю змінилася концепція: на перший план вийшов гуманітарний підхід, тож різко збільшувалась кількість вчителів з української мови натомість вчителям математики, кількість яких різко знизилася, математика пішла вниз, з нею й інформатика. Далі йшла іноземна мова і потім історія – цього вимагала концепція створення незалежної держави.

Для подальшого моделювання ясної картини в природничих галузях варто повернутися до дещо забутих предметів, таких як математика, фізика, біологія, хімія, географія, при цьому доцільно відштовхуватись від вивчення математики як апарату для вирішення хімічних, фізичних та біологічних задач. **Для нормального розвитку самодостатньої України потрібен баланс гуманітарного і математичного блоків.**

На сьогодні наявна реальна проблема з фізики і астрономії. Зараз у промисловості створюються місця для роботи майбутніх фізиків, математиків, хіміків, але виникає проблема з наявністю висококваліфікованих кадрів, адже їх значна частина виїхала за межі країни.

Потребує свого вирішення й наступна ситуація. Маємо декілька навчальних програм: одна з них йде одним модулем, її затвердже-

ЗУПИНИМО ШКІДЛИВІ ТЕНДЕНЦІЇ в математичній освіті: РЕАЛЬНІ КРОКИ

Якість масової шкільної математичної освіти сьогодні низька (мене особисто не влаштовує ні її зміст, ні кінцевий результат). Не влаштовує такий стан і самих учнів та їх батьків, оскільки масовим явищем в суспільстві є репетиторство, яке суттєво покращує результати та статистичні оцінки якості.

Сьогодні цілим структурам і окремим особистостям **бракує повноформатно усвідомлених мети і завдань вивчення математики.** Шкільні програми архаїчні та спрощені, ідеали результатів навчання скупі, годин на вивчення дисциплін за рівнем стандарту мало, **бізнесові інтереси видавництва вищі державних потреб та ідеалів.** Якісного обговорення програм і змісту підручників не відбувається (підкреслюю, якісного, а не формального). Створюється ілюзія демократизму та конструктивності, а насправді має місце лише гра в демократію. В результаті з програм зникли геометричні перетворення, але з невідомих причин побільшало годин на вивчення степеневих функцій. Вважаю, що свою аргументовану точку зору зобов'язанні висловити університети та НАН України. Серед авторів сьогодні діючих шкільних підручників відсутні математики-науковці.

Причин помітного зниження рівня математичної культури та математичного кругозору випускників шкіл – багато, але вони мають системний характер. Серед них:

1. Погіршення мотиваційних основ процесу навчання, що в свою чергу є наслідком різних соціальних умов (зокрема відволікаючих та заважаючих факторів).
2. Незадовільне фінансування освіти.
3. Складність умов праці учителя (низький статус та недостатня оцінка роботи з боку держави, наявність ілюзорних цінностей в освіті тощо). Сьогодні в Києві катастрофічно не вистачає вчителів математики, велика кількість студентів НПУ імені М.П. Драгоманова працюють в школах. (*Низький уклін учителям!*).
4. Відсутність єдиного підручника.
5. Безсистемність інновацій в освіті. Багато років підряд руйнується система підготовки вчителя математики.

Щоб зупинити шкідливі для суспільства тенденції в математичній освіті, на мій погляд, слід зробити наступні кроки:

- А. Переусвідомити роль математики як навчальної дисципліни.**
- Математичні знання є суттєвим елементом (складовою) загальної людської культури. Математику вивчають для того, що математичними знаннями користуватись на практиці, в житті, побуті при розв'язуванні прикладних та професійних задач, зокрема оптимізаційного характеру;
 - Математичні знання край необхідні при вивченні фізики, інформатики, хімії, географії (фундаментальна або базова роль математики);
 - Математика є мовою науки. Вона дозволяє оволодіти одним з фундаментальних методів пізнання дійсності – методом математичного моделювання;
 - Математика є чудовим засобом розвитку якостей особистості, зокрема аналітичного та візуального мислення, просторової уяви та просторового бачення, раціоналізму, конструктивізму та альтернативності тощо.
- Б. Модернізувати (осучаснити, переглянути) програму з урахуванням рівня розвитку науки і потреб практики.**
- В. Залишаючись на платформі профільної школи, затвердити на десятиліття єдину програму і створити спільними зусиллями науковців, методистів та педагогів-практиків єдиний шкільний підручник (для кожного з рівнів: стандарт і профільний).**
- Г. Збільшити кількість годин на вивчення математики в старших класах за рівнем стандарту до 4-5 год на тиждень.**
- Д. Забезпечити якісне рецензування та обговорення змісту підручників.**
- Е. Шукати шляхи покращення мотиваційних основ навчально-го процесу.**

Слід пам'ятати, що основу для реформування освіти мають забезпечувати освітянські традиції, оскільки освіта завжди була однією з найінерційніших складових життєдіяльності суспільства. Революційні кроки в освіті можуть мати пагубний результат або ж дати ефект лише через десятиліття.

Микола ПРАЦЬОВИЙ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Круглого столу з проблем природничо-математичної освіти в умовах реформування української школи

На підставі обговорення проблем природничо-математичної освіти учасники Круглого столу вважають необхідним:

1. Здійснити законодавчу підтримку розвитку природничо-математичної освіти на всіх її рівнях, забезпечити всебічне стимулювання випускників шкіл до вступу до закладів вищої освіти на відповідні спеціальності, зокрема шляхом установлення підвищеного розміру стипендій.

2. У процесі створення нових державних стандартів базової середньої і профільної освіти здійснити перегляд змісту навчання математики і природничих предметів з урахуванням досягнень сучасної науки і потреб практики, необхідності формування холистичного світогляду учнів. Розширити природничо-математичну складову у структурі змісту загальної середньої освіти. Забезпечити адекватну реалізацію визначеного змісту кожного предмета в освітніх і навчальних програмах, планах та підручниках.

2. Оснастити навчальні кабінети математики, фізики, хімії, біології усіх шкіл сучасним обладнанням і засобами навчання, необхідними для виконання в повному обсязі вимог освітніх стандартів і навчальних програм.

3. Забезпечити належні умови для навчання і розвитку учнів, схильних до вивчення математики і природничих предметів. Збільшити частку академічних ліцеїв природничо-математичного спрямування у загальній сукупності закладів профільної освіти. При відкритті багатопрофільних ліцеїв передбачати в кожному з них наявність природничо-математичних профілів. З метою надання реальних можливостей для якісного вивчення математики, фізики, хімії, біології на профільному рівні всіма учнями, особливо шкіл сільської місцевості, створити і забезпечити функціонування загальнодержавної системи дистанційної освіти з цих предметів. Відкрити мережу наукових ліцеїв при провідних університетах країни.

4. Активізувати впровадження STEM освіти в Новій українській школі, розробити науково-методичне забезпечення реалізації цієї інноваційної технології в освітній практиці з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду.

5. Увести математику до обов'язкових предметів державної підсумкової атестації випускників шкіл у формі ЗНО за двома рівнями – базової і профільної математичної компетентності. Передбачити при вступі до вищих закладів освіти на природничо-наукові, інженерні, технічні/технологічні, медичні спеціальності обов'язковий іспит з одного з природничих предметів.

6. Поліпшити якість фахової підготовки вчителів математики і природничих предметів у закладах вищої освіти, ширше використовувати для цього можливості класичних університетів, посилити предметно-методичну складову зазначеної підготовки; забезпечити регулярне оперативне ознайомлення вчителів з інноваційними технологіями навчання, кращими зразками досвіду їхніх колег та використання цих надбань у роботі кожного вчителя.

Усвідомлюючи критичність ситуації зі станом шкільної природничо-математичної освіти в країні, учасники Круглого столу сповнені рішучості зробити все від них залежне для кардинального її поліпшення. **Закликаємо владні, наукові, освітянські структури, кожного вчителя і всю педагогічну спільноту до негайних, рішучих, цілеспрямованих дій із забезпечення високого рівня природничо-математичної підготовки учнів, який відповідатиме кращим вітчизняним і світовим зразкам.**

19 жовтня 2018 р., м. Київ

но МОН України, тоді як всі інші, що були розроблені НАН України, йдуть як окремі предмети. Вони суперечать одна одній, тому ми вважаємо: всі ці програми мають бути затверджені в однакових умовах, за згодою МОН і НАН України, а також мають бути оголошені конкурси з вибору вчителями підручників та затвердженню одного з них для всіх, з правом користування іншими джерелами додаткової літератури.

● **Іван КРЯЧКО:** Проблема утворилася, коли в навчальному плані отримали “кентавра” під назвою «фізика і астрономія». Я висловлював ідею в приватних розмовах: набрати людей, які опікуються проблемами навчання з фізики і астрономії, і можливо у майбутньому мали б програми фізики і астрономії, які б задовольняли тих, хто працює у Великій академії і тих, хто працює, скажімо, поза межами НАН України.

Навчальні предмети фізика і астрономія, безперечно, мають бути окремо!

Я б ще додав дві думки. Україна має мати освічене населення, освічений народ. Коли людина говорить «*Навіщо мені математика, у мене є калькулятор*», такі розмови треба терміново завершувати, бо люди не розуміють, навіщо математика. Так, фізика і астрономія теж дуже далекі від сьогоднішніх потреб людини. Тому друга найсерйозніша проблема сьогодні – це школа і вчителі. Якщо проблема вчителя не буде вирішена найближчим часом, то рівень знань з природничих дисциплін у школах буде дуже низьким. Вони будуть просто неспроможними рухатись далі у цьому напрямку (думки інших учасників Круглого столу – у врізі на С. 32).

Василь КРЕМЕНЬ: Звертаємось до Вас, шановні учасники, прийняти участь у подальшій нашій спільній співпраці.

Академія педагогічних наук дякує за сьогоднішню ґрунтовну бесіду.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ ЯК НАЦІОНАЛЬНА ПРОБЛЕМА

У статті зроблено спробу привернути увагу директорів шкіл і громадськості до модернізації змісту освіти через розроблення і впровадження моделі освіти сталого розвитку (ОСР) «Довкілля» (1992-2014).

Йдеться про необхідність активізації впровадження STEM-освіти і моделі ОСР «Довкілля» як її вітчизняного аналогу, а також про внесення змін у ЗНО. Наголошено як на спільних рисах STEM-освіти і моделі ОСР «Довкілля», так і на їх відмінностях.

Ключові слова: природничо-математична освіта, модель освіти сталого розвитку (ОСР) «Довкілля», STEM-освіта, цінності змісту освіти, наскрізні закономірності, поняття «модель, система», система уроків серед природи, наукова картина світу, холистичний світогляд, особистісно значуща цілісна система знань про дійсність, технології формування життєствердного національного образу світу у дітей, технологія вирощення природовідповідно високих рівнів інтелекту.

Розроблено і впроваджено модель освіти сталого розвитку (ОСР) «Довкілля» у 1992-2014 роках. Модель апробована у всеукраїнському експерименті (1996-2000), має повне навчально-методичне забезпечення (дошкілля, 1-11 кл., понад 60 програм, підручників, посібників для учнів і вчителів), у 2014 р. на Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» нагороджена золотою медаллю «За вагомий науковий внесок в інноваційний розвиток національної освіти». Розробники і педагоги «Довкілля» шукали не нове, а вічне. У педагогів «Довкілля» багато попередників:

Екклезіаст: *«Не затвердить себе людина беззаконням, а корінь праведників вічний»*. Геракліт: *«Многознایство не навчає розуму. Блаженство полягає в пізнанні причин, які правлять усім через усе»*. Платон: *«Прекрасні образи народжують прекрасні думки, а прекрас-*

ні думки будуть прекрасне життя». Піфагор: *«Зведення множини до єдиного – в цьому першооснова Краси»*.

Усі ці заповіді вели педагогів ОСР «Довкілля» до виявлення наскрізних закономірностей як основи встановлення цінності змісту освіти і технології формування життєствердного національного образу світу дітей, створення для них можливості відкриття закону любові до рідної землі.

Серед дороговказів для педагогів моделі ОСР «Довкілля» – славянський Сократ **Григорій Сковорода** з його планом навчання: *«Пізнай природу, пізнай свій народ, пізнай себе»*.

Можливо тому в духовній столиці України, в Полтаві започатковане «Довкілля». Його витoki – в авторській школі «Формування цілісної свідомості ділової людини» (СШ № 37, директор Олег Писанський, заступник директора Ольга Вовк – 1990-1992).

Серед прибічників «Довкілля» – понад **500** шкіл України, в яких упродовж 1992-2014 рр.

Наука –
школі

УДК 37.014.3(477)

Віра ІЛЬЧЕНКО

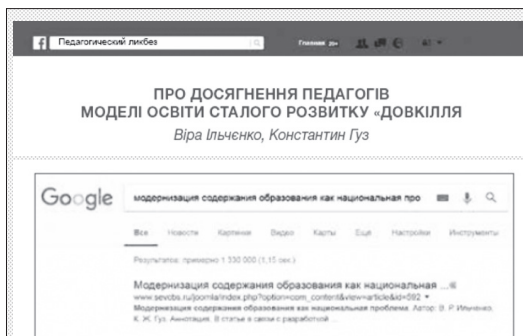
Дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти, голова ГО «Освітній центр «Довкілля»

Костянтин ГУЗ

Доктор педагогічних наук, провідний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, головний редактор видавництва «Довкілля-К»

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

В багатьох публікаціях Педагогічного лікбезу згадується модель ОСР «Довкілля». Опис досягнень її розробників можна охопити гаслом педагогів «Довкілля»: «За єдність в основному, свободу в другорядному і у всьому — Любов!»

Основне, що здатна надавати дітям, людям модель ОСР «Довкілля»:

Любов до кожної дитини — завдяки створенню психолого-педагогічних умов для вирощення дитиною життєствердного національного образу світу як вічно діючих ліків від всіх хвороб і негараздів (зомбування, програму-

вання, сепаратизму, алкоголізму, наркоманії, депресії...).

Любов до України — завдяки засвоєнню учнями цілісного народознавчого змісту освіти, наявності у них життєствердного образу світу, утвердження життєствердної моделі світу суспільства — умови його життєстійкості і вічності, протидії будь-якій корупції.

Любов до довкілля як етно-соціо-природного середовища свого життя, малой Батьківщини, з якою від народження пов'язаний обмін речовини, енергії, інформації.

Любов до життя, до всього живого, бо «всьяке дихання хвалить Господа».

Любов до освіти як умови «вирощення» здатності сприймати світ через прояв тотально діючих на всі об'єкти світу закономірностей, — уособлення рівної для всіх справедливості, засобу зміцнення і збереження здоров'я, вирощення високих рівнів інтелекту, який черпає силу з коріння (коду) нації (адже о-світ-а походить від «світ» — сфера прояву тотально діючих на всі об'єкти закономірностей — С. Кримський).

Любов до природи — як джерела життя і правди, прагнення жити згідно єдиних для всього сущого закономірностей природи, які єднають з ВС (Всесвітом, Всевишнім — як хто відчуває) і роблять свідомість і дух людини не вразливими.

Любов до справедливої та ефективної освіти, яка дає можливість кожній дитині оволодіти ядром її — образом світу та законопідставною компетентністю як звичкою мислення «діяти по закону» і будь-якій діяльності: до складу компетентності входить така кількість базових закономірностей, науки, яку осилують всі без винятку діти, що не допускає поділу дітей на обдарованих і інших.

Любов до науки — як природного явища, яке пов'язує з

навчалосся понад 2 млн. учнів. Комісія МОН перевіряла результати засвоєння учнями змісту освіти. Серед багатьох запитань, які пропонувалися учням, було таке: «Які три предмети з тих, що ти вивчаєш, ти б поставив на перше місце? Поясни». Типова відповідь початківців: «На перше місце я ставлю довкілля, фізкультуру і працю. Бо на довкіллі я набираюсь розуму, на фізкультурі зміцнюю здоров'я, а на праці роблю корисні речі».

Прибічників «Довкілля» можна побачити в Інтернеті (посилання на статтю «Модернизация содержания образования» в Google Scholar), колективний IQ в книзі «Грамматика любви»¹ намагається повернути увагу людей до взаємозв'язку змісту освіти і безпеки нації, опираючись на досягнення моделі ОСР «Довкілля». Наводимо уривок з книги [с. 103-107] (див. врізи):

Діти Кременської гімназії визначили зміст предмету «Довкілля» в своїй пісні:

Довкілля, довкілля – це мама і я!

Довкілля, довкілля – це рідна земля!

Коли вже дорослі почнуть розуміти,

Що слово «довкілля» придумали діти.

А починаючи з цього місця, звернемося до сучасних подій – Круглого столу² з проблем природничо-математичної освіти (19.10.2018). Авторам вдалося висловити думку щодо двох пунктів рекомендацій круглого столу – активізації впровадження STEM-освіти і моделі ОСР «Довкілля» як її вітчизняного аналогу та внесення змін у ЗНО.

Наша думка пов'язана з переходом країн у XXI ст. до Нової освіти, центрального завдання якої, на думку Римського клубу³, полягає в набутті молодим поколінням холістичного світогляду і цілісного світорозуміння. Ця вимога має бути втілена в ЗНО – в державній підсумковій атестації випускників. Необхідно обов'язково ввести до завдань ЗНО запитання, спрямовані на виявлення в них цілісного світорозуміння і життєствердного образу світу, в тому

¹ <https://www.facebook.com/groups/778488685585903/files/>

² Більш детально з думками і позиціями інших його учасників знайомтеся за редакційним матеріалом «Шкільна природничо-математична освіта: НАПН б'є на сполох. Матеріали круглого столу Академії» на С. 29-32 цього часопису.

³ <https://matveychev-oleg.livejournal.com/6653054.html>

числі й через уміння його моделювати на основі засвоєного цілісного змісту освітніх газетей Державного стандарту освіти.

Еліта планети – експерти Римського клубу – в ювілейній доповіді винесли вердикт: «Старий мир обречен. Новий мир неизбежен». У ХХІ ст. на Землі залишаться тільки ті держави, освіта яких забезпечить своїм громадянам цілісне світорозуміння замість фрагментації знань. Назва доповіді «Соме оп» перекладається як «Не здумай нас обманути» або «Приєднуйся до нас». Перепусткою країн в «Новий мир» буде цілісний світогляд молодих поколінь. До цього потрібно готуватись.

Природничо-математична освіта є основою наукової картини світу і холистичного світогляду. Цілісність і ґрунтовність природничо-математичних знань випускників надзвичайно важлива. Через те STEM-освіті в США приділяється особлива увага (див. віз на С. 36)¹.

Автори, для яких рідною землею є Чорно-біл (літописне ім'я її Стражев), знають ангелів. Серед них – любий учень учительки фізики Чорнобильської СШ № 1 В.Р. Ільченко і друг її синів Володя Правик, лейтенант протипожежної команди ЧАЕС, Герой Радянського Союзу. Страшно уявити, що було б, якби він завагався хоч на півгодини вивести на дах 4-го енергоблоку свою команду. Це про них писав Борис Олійник:

Встають і відходять в легенду

Пророки завітів нових.

Гриви у них із брезенту,

І каски, як німби, у них [4, с.3].

Звідки Чорно-біл, звідти і ліки проти болю – освіта, яка дає можливість дитині відкривати закон любові до рідної землі, виростати ангелом, людиною із життєствердним образом світу, з цілісною, невідкладною програмуванням свідомістю, з німбом над головою. Щоб було за Тарасовим заповітом:

І на оновленій землі

Врага не буде, супостата,

А буде син, і буде мати,

І будуть люде на землі.

¹ Детальніше про це можна прочитати в книзі «Грамматика любові» на с. 128–132 за посиланням: <https://www.facebook.com/groups/778488685585903/files/>.

ноосферою, біосферою суспільство в цілому і кожну людину окрема (В. І. Вернадський).

Любов до праці — модель враховує те, що діти люблять працювати руками і те «Багатства виробляються руками» — М. Остроградський; вони кмітливі і радісні, поки школа не відіб'є у них охоту працювати («Роби, небоже, то й Бог поможе» — на кожному уроці втілюється це вічне народне правило).

Любов до навчання — модель задовольняє природні «інстинкти» дітей — потяги до дослідження і висновків, до конструювання, комунікації, художнього представлення пізнаних об'єктів (Дж. Дьюї) на кожному уроці; «відкриття» теорій на уроках серед природи, які проводяться по можливості у святкові дні українського народу найбільш улюблені дітьми; вони пояснюють, що слово «теорія» означає «найбільше свято». А «теорій» у них — майже на кожному уроці серед природи, з 1 по 11 клас.

Любов до розуміння вивченого — до включення нового знання в наявну цілісність, в сферу дії загальних для всіх елементів цілісності закономірностей — в «образ світу».

Це деяка кількість основного, що входить до «Грамматики любові». Приймаємо перелік, бо згідно положення формування цілісності знань людина може тримати в своїй свідомості одночасно 7±2 одиниць інформації, щоб об'єднувати її в цілісність і розуміти її, робити висновок.

Інколи згадую висновок, до якого прийшов Ахмед Рахімов, д. психол. наук, академік РАО, після мого повідомлення на конференції з інноватики (1989 р., при «Учительской газете») про образи світу дітей, А. Рахімов виразив його запитанням: «Вы хотя бы знаете, что сделали? Ви же детям Бога открыли!». Дай, Боже, щоб ще хтось із читачів прийшов до висновку, що модель «Довкілля» відкриває дітям Бога і перекидає до них шлях його противнику.

Значно більший вираз Любові (а також і Віри, Надії, Софійності) в підручниках, посібниках для учнів видавництва «Довкілля-К». В бібліотеках шкіл їх ще можна знайти. Педагоги «Довкілля», співавтори їх (понад 50 вчених, педагогів-практиків, український народ) вірять, що вони ще бу-

дуть повернуті дітям українського народу.

facebook®

STEM-ОСВІТА І МОДЕЛЬ ОСВІТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ «ДОВКІЛЛЯ»

Іх порівняння демонструє, що вони мають багато *спільних рис*. Так, в обох моделях наявні наскрізні закономірності, на основі яких можна об'єднувати знання про природу, математику і технології в цілісність; поняття «модель, система» є основою систематизації та об'єднання елементів знань; формування наукових та інженерних навичок учнів починається ще в початковій школі тощо.

Вкажемо і на *відмінності моделей*. Модель ОСР «Довкілля» – це технологія цілісного вивчення освітніх галузей в 1–11 класах, яка включає середовище життя дітей у навчальний процес через систему уроків серед природи. Це технологія формування життєствердного образу світу учня – особистісно значущої цілісної системи знань про дійсність, технологія вирошення природовідповідно високих рівнів інтелекту – IQ, EQ, LQ, де EQ – емоційний інтелект, а LQ – інтелект любові, під час формування якого діти відкривають «закон любові до рідної землі». Згадаю символ образу світу учениці 7 кл. США № 32 м. Полтави Вікторії Фабро (1987 р.). У центрі моделі свого образу світу вона намалювала лебедя й пояснила: «Світ тримається на закономірності збереження, симетрії, на вічній красі, вічній любові і вірності». Вірш Вікторії відомий у світі з книг [2, с. 4] та Інтернету: «Моя рідна природо, // як вірно тебе я люблю // за чарівну твою тиху вроду, // за вічну правду твою».

У 1989 р. «Учительская газета» запросила мене на Всесоюзну конференцію з інноватики. Показавши під час доповіді образи світу учнів, я мусила покинути засідання, бо поспішала на поїзд. Двері мені перегордив високий татарин (академік РАО Амед Рахімов) зі словами: «Вы хотя бы знаете, что сделали? Вы же детям Бога открыли». Про це багато написано (наприклад, в книзі «Грамматика любви», с. 105). Згадала ці слова, коли слухала бесіду зі Святійшим Патріархом Філаретом: «Основний закон – закон любові до рідної землі».

Чи буде активізовано впровадження моделі ОСР «Довкілля» (поряд зі STEM-освітою) в Новій Українській школі?

Це залежить великою мірою від педагогічних колективів шкіл та їхнього керівництва.

На сайті Інституту модернізації змісту освіти виставлені типові та нетипові програми для початкової школи. Серед них і програми «Довкілля» для 1–2 кл. та посібник «Довкілля-1» авторів Ільченко В.Р., Гуз К.Ж., Олійник І.М. Наявні посібники для вчителів та учнів, телесеріал «Уроки в довкіллі». Ці уроки рекомендуємо проводити по можливості відповідно до народного календаря (у святкові дні, бо з ними найбільше пов'язано народних звичаїв, правил поведінки для дітей у довкіллі, ігор та ін.). Ще І.Г. Песталоцці вчив, що «земна людина стає ангелом, коли вона використовує близькі своєму фізичному існуванню стимули для досягнення мудрості і добродітності...» [с. 331].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грамматика любви : [научно-публицистичное видання] / укладач В.Р. Ільченко; під редакцією В.Р. Ільченко та В.А. Продавчича – Полтава, Одеса, 2017. – 304 с.
2. Ільченко В.Р. Формирование естественнонаучного миропонимания школьников : книга для учителя. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
3. Песталоцци И.Г. Избранные педагогические сочинения. В 2-х т. – М. Просвещение, 1981. – Т. 1–2.
4. Вірина Лідія. Тієї вогненної ночі. – К.: Молодь, 1989.

Вера Ильченко, Константин Гуз Модернизация содержания образования как национальная проблема

В статье осуществлена попытка привлечь внимание директоров школ и общественности к модернизации содержания образования через разработку и внедрение модели образования устойчивого развития (ОУР) «Довкілля» (1992–2014).

Речь идет об необходимости активизации внедрения STEM-образования и модели ОУР «Довкілля» как ее отечественного аналога, а также о внесении изменений в ВНО. Подчеркиваются как общие черты STEM-образования и модели ОУР «Довкілля», так и их отличия.

Ключевые слова: естественное и математическое образование, модель образования устойчивого развития (ОУР) «Довкілля», STEM-образование, ценности содержания образования, сквозные закономерности, понятия «модель, система», система уроков среди природы, научная картина мира, холистическое мировоззрение, личностно значимая система знаний о действительности, технологии формирования жизнеутверждающего образа мира у детей, технология выращивания природосоответственно высоких уровней интеллекта.

Vira Ichenko, Kostyantyn Guz Modernization of content of education as a national problem

The article is an attempt to draw attention of school headmasters and the public to modernization of content of education through development and introduction of model of the education for sustainable development (ESD) “Dovkillya” (1992–2014).

The authors claim that the introduction of STEM education and the model of ESD “Dovkillya” as its domestic analog should be intensified and the external independent estimation should be modernized. Common features and differences between STEM education and the model of ESD “Dovkillya” are emphasized.

Keywords: science and mathematical education, model of the education for sustainable development (ESD) “Dovkillya”, STEM education, values of content of education, through regularities, the concepts “model, system”, the system of lessons among the nature, a scientific picture of the world, holistic outlook, personally significant system of knowledge about reality, technologies of formation of a life-affirming image of the world of children, technology of cultivation nature corresponding high IQs.

ПЕДАГОГКА ШКОЛИ

*Педагог – це не той, хто проводить уроки,
педагог – особливий стан душі.*

С. Л. Рубінштейн

*Я знаю багатьох прекрасних директорів шкіл,
які беруть активну участь у виховній роботі.
Це справжні майстри педагогічного процесу.*

В. Сухомлинський

*Якщо хочете бути хорошим директором,
прагніть перед усім бути хорошим педагогом!*

В. Сухомлинський

АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

- Українська школа потребує нового ВЧИТЕЛЯС. 42
- Всеукраїнський шкільний експеримент: визначаємо пріоритетиС. 46
- НУШ: експериментуємо та створюємо новеС. 47, 227
- Інклюзивна освіта в українській школіС. 52
- Особистісно орієнтований підхід в НУШС. 92
- Інформаційно-комунікаційні технології в школіС. 100
- Подбаємо про здоров'я!С. 109

Майстер про майстрів

СТОРІНКА 6

"Практична педагогіка - це значна й уміння, підняти до рівня мислитель."
В. Сухомлинський

*"Поліфункціональна діяльність директора"
(І.Д.Гончаренко)*

СТОРІНКА 7

*"Директор сучасної школи:
консерватор чи новатор"
(Л.Б. Донська)*

"Педагогічна ідея - це крила, на яких підносяться колективна творчість. Ідея надихає колектив, починається напруженість й найпродуктивніше в шкільному житті."

В. Сухомлинський

СТОРІНКА 8

"Якщо ви хочете бути укладеним учителем, інтрюїться про те, щоб вихованню кожного було що у вас відкривати."

В. Сухомлинський

*"Будівничі нової української школи"
(М.І.Босенко,
О.М.Остапчук,
Г.С.Сазоненко)*

СТОРІНКА 9

*"Українська школа в європейському контексті"
(О.Д.Войчишин)*

"Школа – це передусім учитель. Наша родина – це родина серця й нервів, це думально-емоційна й щоденна витрата душевних сил."

В. Сухомлинський

СТОРІНКА 10

"Пам'ятайте, що наймогутніша сила, яка дає змогу школі бути успішною, - це віра в самого себе, почуття поваги до самого себе."

В. Сухомлинський

*"Профільність у системі середньої освіти: працююча ідея її багатоступеневості"
(Д.Є.Кайгородов)*

ДВА ДНІ З СУХОМЛИНСЬКИМ

День другий

5 жовтня 2018 року учасники Всеукраїнських читань відвідали НВК «Пависька загальноосвітня школа I-III ступенів-ліцей імені В. О. Сухомлинського» та музей педагога.

Учасникам було проведено екскурсію меморіальним музеєм В.О. Сухомлинського, який зазнав у 2018 значних змін. А українські й китайські колеги, перебуваючи другий день під враженням почутого від дочки Василя Сухомлинського, тепер могли на архівних матеріалах, документах, рукописах і їх правках, особистих листах пересвідчитися у величчї ДУХУ такої простої, доступної ЛЮДИНИ.

Так вона зазначала: «Селянський син з діда-прадіда, інтелігент у першому поколінні, мій батько був такий, як усі батьки. Я так вважала, хоча в повоєнні часи мати батька довелося далеко не кожній дитині, це був великий подарунок долі. Поранений і контужений, хворобливий, він, проте, був молодим, вродливим чоловіком, говорив тихо і лагідно, у нього завжди була усмішка в очах. Добре володів словом, любив жарти і сам умів дотепно жартувати. Як писав Довженко про свого батька, так і притуюлю його слова до свого: «З нього можна було писати лицарів, апостолів, великих учених чи сячів – він годився на все».

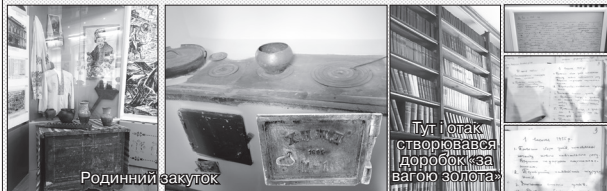

Батько і мати наші були від природи народними педагогами. В сім'ї завжди було взаємне довіря, повага до старших, праця. Я ніколи не бачив, щоб батьки марували час, пам'ятаю їх завжди у роботі...
В. Сухомлинський

Родина Василя Сухомлинського

Родина брата Івана

Родинний сакуток

Тут і тепер створювався доробок за вагою золота

Кабінет директора

ВСЬУКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ

Міжнародний педагогічний конкурс «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ, Київський ліцей)

І Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

ІІ Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

ІІІ Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

ІV Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

V Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

VI Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

VII Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

VIII Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

IX Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

X Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XI Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XII Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XIII Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XIV Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XV Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

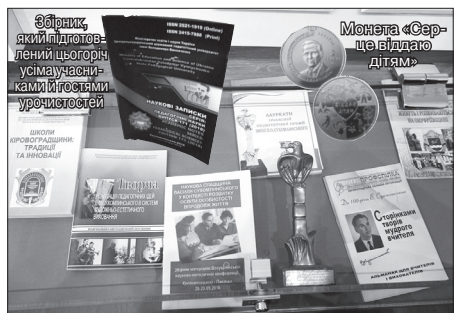
XVI Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XVII Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XVIII Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XIX Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

XX Міжнародні педагогічні читання «В. Сухомлинський у діалозі з учнями: Пам'ятаю, як уперше побачив» (2018 рік, Київ)

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

Побували гості й на святі врожаю та виставці квіткових композицій.

З вітальним словом до присутніх звернувся президент НАПН України, академік **В. Г. Кремень**, який підкреслив, що місцева влада фактично створює в Павлівці **МЕККУ**, і що це стає можливим, бо з кожним роком авторитет і пошанування Василя Сухомлинського об'єктивно зростають!

Від **В.П. Таборанського**, начальника Управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської ОДА, гостям подаровано ювілейні монети до 100-річчя В. О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям» (див. фото 1).

Насамкінець, вшановуючи пам'ять видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського, учасники поклали квіти на його могилу.

Завершимо цей фоторепортаж про 2 дні з Сухомлинським знову ж таки словами Ольги Василівни Сухомлинської: *«Мій батько сьогодні завжди поряд зі мною і він скеровує моє життя. І мені дуже жаль, що він не супроводжував наше з братом дорослішання, наше професійне зростання, не побачив своїх красивих онуків – Олексія і Лесю, не потримав на руках своїх правнуків – Вадима, Єгора, Варвару. Але всі ми відчуваємо його поряд із собою».*

Так само і ми це відчуваємо, і вчителі та учні...

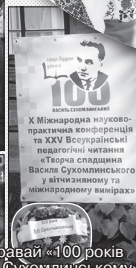
2. Значення від учнів – гостей Павлівці
3. М. Головок, випускник Павлівської школи, між двома своїми директорами: В. Деркач (як учень), В. Хайруліна (як учитель)
4. Т. Кайдалова, учениця школи, заслужений вчитель України (м. Алматы, Казахстан): «Він довго на нас дивився, поки ми гралися, а потім запитав, чи були ми колись зранці у лузі»
5. Подарунки школи: В. Деркач – О. Сухомлинській та іншим
6. Подарунки школи: Сертифікат від О. Довгого на новий кабінет фізики
7. Доземний уклін Учителю від учасників уроцистостей

На подвір'ї Павлівської школи

Гості на концерті вчителів і учнів

Каравай «100 років В. О. Сухомлинському»

О. Сухомлинська

О. Довгий

В. Кремень

О. Савченко

Учні Павлівської школи зустрічають гостей – педагогів з України й Китаю

Кожна країна та не просто приїшла у нас – у нас і себе приносить, зобов'язана виконувати певну роль у розвитку нашої держави. В. О. Сухомлинський

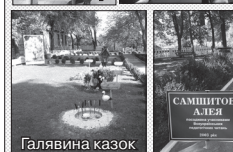
5-Б клас

Л. Березівська

В. Таборанський

Гаялівина казок

САМШИТОВА АЛЕЯ

Свято врожаю

Дарунки школи від китайської делегації

Талановиті вчителі та учні: шкільна зала наповнюється музикою, танцями, співами. Серця гостей резонують – високою нотою залунало всюди: «Я люблю свою Країну, я люблю її Люди!»

7

7

7

Педагогіка школи

УДК 37.015.311:
[111.32+159.923+
177.782

**Ольга
ВИГОВСЬКА**

Головний і науковий редактор
Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії»,
кандидат педагогічних наук, доцент,
заслужений працівник освіти України

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

ВІД ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ ДО ЛЮДИНОЦЕНТРИСЬКОЇ: ПОВЕРНЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТИ

З того моменту, коли визнаємо за вчителем його право бути у власній педагогічній діяльності нарівні зі своїми учнями ціллію та результатом, і це буде зафіксовано у нормативно-правових документах, почнеться стрімке повернення вчителя до себе, до своєї особистості, відбудеться справжня розкритість вчителя не на словах, а на ділі.

Діяльність, у якій вчитель і ціль, і результат – це творча педагогічна діяльність в авторському розумінні (далі – ТПД, Виговська, 1995). Якщо для класичної педагогічної діяльності (далі – ПД) вимога оволодіння педагогічною культурою професійного спілкування залишається для багатьох бажаною, але необов'язковою, то для творчої педагогічної діяльності ця вимога є органічною: без такого спілкування не буде і самої творчої педагогічної діяльності – друге без першого не існує. А це основне, що є головним в ПД вчителя – взаємодія, спілкування. За словами міністра Лілії Гриневич – це лобне місце. Така ТПД має увійти в номенклатуру діяльності, стати основною діяльністю вчителя, за уміння здійснювати яку оцінюватиметься успішність/якість отримання вчителем педагогічної освіти, його готовність бути професіоналом, майстром, творцем.

Ключові слова: поняття «людина», прогнозовані зміни педагогічної практики; особистісно орієнтована освіта, педагогічна культура професійного спілкування за Сухомлинським, творча педагогічна діяльність, віртуальний полілог, людиноцентриська педагогічна освіта.

Мета статті: познайомити читача з авторськими ідеями та розробками, зокрема і з результатами власного дисертаційного дослідження, які, за умов зазначеної потреби, напряму сприятимуть вирішенню головних завдань реформи НУШ і педагогічних вишів.

ПОСТАНОВКА ТА ОБГРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ПРОБЛЕМИ

У всі часи підготовка вчителів як «висококваліфікованих фахівців» не була поза увагою ні освітянських керівників, ні вчених, ні громадськості. І зараз до вчителів, їхньої діяльності,

якості підготовки у ВНЗ та якості їхньої роботи у школах країни прикуті погляди багатьох: з *одного боку* – держави як до тих, хто плекає громадян країни, з *другого* – суспільства, бо саме вчителі або здатні, або ні задовольнити зрослі потреби батьків та молоді країни. Наголошу на тому, що українська освіта постійно перебуває в стані реформаційних змін. І цей процес продовжується. Учитель, система його підготовки, ефективність його діяльності та відповідність останньої вимогам часу залишаються в епіцентрі уваги реформаторів.

НОВА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: прецедент стратегічних змін

Запрошую Вас разом зі мною відійти від усталеного і звичного в підготовці вчителів і поміркувати над перспективами роботи сучасних учителів.

Усі наші найсучасніші та найкращі концепції щодо поліпшення і навчального, і виховного процесів, стану самого вчителя, його професійної підготовки, якості освіти, зокрема знань наших учнів, як і багато іншого та важливого, мають певний вплив, можна сказати «працюють», але винятково до дверей класної кімнати, поки вчитель ще не зайшов у клас до своїх учнів. Далі працюватиме вчитель САМ як уміє, як уважає за потрібне.

Тож, якщо ми насправді хочемо зробити шкільне життя дитини цікавим, щоб вчилася вона з радістю, зміцнювала свій людський інтелектуально-духовний потенціал, була здоровою і фізично, і духовно, почувалася щасливою, впевненою у собі людиною, **маємо подбати про те, щоб у клас зайшла найкраща людина – Вчитель!**

Тоді першим прецедентом для вищої педагогічної освіти стане насамперед така підготовка майбутніх учителів, щоб у класи до дітей заходили найкращі люди! Такий учитель, як говорив **В.О. Сухомлинський**, буде йти в клас до дітей з тим предметом, з якого він фахівець, а не навпаки, як робить більшість сучасних учителів.

ПОВЕРНЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ:

точка відліку

Ведемо мову про підготовку сучасного вчителя, а наповнюємо її традиційним усталеним змістом.

Тоді як у всесвіті вже відбулися й постійно відбуваються значні зміни [7]. В той же час і педагоги ставлять питання щодо недостатності того, чого навчає сучасна школа не лише в Україні, а й у світі в цілому. Не вчать послуговуватися власним мозком, до речі нагадати, що і вчителів цього не вчать. А далі – цифрові діти, вони мають жити в занадто щільному інформаційному світі, і цього їх треба вчити. В контексті цієї розмови нагадаю лише про світові наукові досягнення і Хокінга, і Докінза. Так Докінз довів власну гіпотезу, за якою альтруїзм – генетично зумовлена людська якість. А це напряму міняє саму сутність виховання сучасної людини. У зв'язку з чим нейрофізіологам, психологам і педагогам необхідно провести ще додаткові наукові дослідження щодо можливостей навчання, виховання, розвитку. У світі відбуваються не лише зміни у світобудові, а й у життєдіяльності самих суспільств: рівний доступ до освіти як принцип співжиття змушує переосмислити інклюзивну освіту [3], переосмислюється і сама ідентичність, насамперед українця [3], бо патріоти, які захищають Україну, ладні віддати і віддають за нею свої юні життя, а розмовляють російською. А це вже порушує звичний і усталений зв'язок: мова і патріотизм; актуальні дослідження, зокрема американських учених, на порядок денний ставлять завдання переосмислення всього понятійного апарату щодо проблем виховання, зокрема проблем мови, нації й ін.

Як колись В.О.Сухомлинський, так і нам залишається лише дивуватися сьогодні стосовно головного питання – людини, коли її роль у всесвіті значна як для самого життя, так і для кожного зокрема, а увага до людини декларується, більш того, і вища освіта, і середня не говорять про людське в навчально-виховному процесі. «Дивно і незрозуміло, – зауважував Василь Олександрович, – чому в час самоутвердження особистості школа не дає людині ніяких знань про неї, про людину, зокрема про те специфічне, що підносить людину над світом живого: про людську психіку, мислення й свідомість, про емоційну, естетичну, волюву і творчу сфери духовного життя. Той факт, що людина, по суті, нічого не знає про себе, часто буває джерелом великого лиха, за яке суспільству доводиться дорого розплачуватись» [10, 377-378].

У цій статті автор інформує читачів щодо можливостей виправлення стану з українським учительством, бо переконаний, що Учителем не колись має стати, а реально вже є таким, на якого сподівається наше суспільство, якого очікують діти України, тому й пропонує ТПД (див врізи на С. 44-45)!

Сдина умова цього розкривається словами педагога-реформатора Миколи Пирогова: «...обираючи цей шлях, прийдеться... вихователям... попрацювати», тож і продовжу: **працювати треба багато і серйозно, щоб насамперед зробити себе!**

Ми розказуємо про те, чого можна сьогодні навчити вчителів (врізи на С. 44-45). І це справді так: мій власний досвід викладача вищої школи дає мені підстави стверджувати таку можливість. До захисту кандидатської я була абсолютно переконана, що авторська концепція ТПД 100-відсотково гарантує результат лише за однієї умови: якщо вчитель опанує її.

Наголосу, що висновок стосовно 100-відсоткової гарантії поширюється лише на тих учителів, яких можемо вважати духовними, мудрими і компетентними людьми, які здобули сучасну фундаментальну педагогічну освіту.

Тож питання залишається відкритим для подальших дискусій: чи можна навчити цього всіх і чи потрібно це робити, а головне, КОГО треба вчити, ХТО здатен нею користуватися і КОМУ вона найбільше може прислужитися?

ЩО МИ ПРОПОНУЄМО СУЧАСНОМУ ВЧИТЕЛЮ аби стати йому майстром, професіоналом у власній педагогічній діяльності?

Зрозуміло, що все в роботі вчителя залежить від його культури, світогляду, концепції педагогічної діяльності, яку він щоденно й реалізує.

Ми розробили діяльність, в лоні якої розв'язується безліч актуальних проблем як теорії, так і практики – це творча педагогічна діяльність (ТПД) вчителя основної школи.

В своїй концепції творчої педагогічної діяльності як саморозвитку вчителя у цілісному навчально-виховному процесі ми намагалися заперечити характерну позицію відносно того, що діяльність педагога рутинна, будь-яка можливість власного розвитку у ній відсутня, вчителі не бачать для себе ні «купини, ні Казбеку». Другій позиції, яка являє собою стратегічне завдання сучасної школи і міститься в словах **М.І. Пирогова** «Дайте внутрішній людині ... час і засоби підкорити собі зовнішнього, ... і у вас ... будуть люди і громадяни... обираючи цей шлях, прийдець багатом вихователям спочатку перевиговувати себе», дати постійний притулок у живому педагогічному процесі [9]. По-третє, прагнули довести, що **ідея співтворчості** – центральна у творчій педагогічній діяльності: як тільки заговорили про діяльність вчителя – це те саме, що ми вже почали говорити про діяльність учнів і навпаки.

Розкриємо далі деякі основні теоретичні положення зазначеної концепції та покажемо як нам вдалося їх зреалізувати у педагогічній практиці.

За визначенням автора, **творчою називають педагогічну діяльність, у якій під час її здійснення на правах її цілі та результату і за рахунок її засобів твориться її суб'єкт – учитель** [1]. Зокрема, В.А. Сухомлинський також уявляв собі мету і результат творчої педагогічної діяльності в творенні, перш за все, людини, а не творчої особистості [10].

В основу розробки концепції творчої педагогічної діяльності нами закладено два закони протикання творчої діяльності: **закон розвитку творчої діяльності**, який носить об'єктивний характер, і **закон зростання людських потреб**.

Розвиток творчої педагогічної діяльності визначається розв'язанням протиріч між накопиченим багатством соціальних сил, які знаходяться у зв'язках і відносинах суб'єктів педагогічної діяльності, та можливістю їх привласнення за умов віртуального, глибинного спілкування. **Педагогізація людських взаємин у цілісному навчально-виховному процесі як найпотужнішого засобу людського розвитку** – це окрема діяльність педагога, а дія вченого – предмет дослідження.

Отже, зростання творчого потенціалу суб'єктів педагогічної діяльності проходить у відповідності до зростання потреб людини. Тож, у цілісному навчально-виховному процесі необхідно передбачити можливість розгорнення творчих (сутнісних) сил педагога для того, щоб в рамках педагогічної діяльності задовольнялась значна частина його людських потреб. Прикладом того, які багаті можливості для обдарованих, талановитих вчителів надає педагогічна діяльність для їх саморозкриття, самореалізації, а також і саморозвитку, може слугувати діяльність і особистість педагога-новатора С.М. Ільїна, який на зустрічі у 80-роках з київськими вчителями і студентами відверто заявив: «Я сам собі цікавий!».

В педагогічній діяльності реалізація сутнісних сил педагога можлива тільки для тих учителів, які обрали педагогічну діяльність за покликом, а любов до дітей стала невід'ємною їхньою рисою – тож у такій діяльності, на думку **Франкла**, він і знаходить сенс свого життя [1]. Крім того, ці вчителі усвідомлюють унікальну ситуацію, яку надає їм власна педагогічна діяльність разом зі многовидом, багатством зв'язків і відносин педагога з іншими людьми: учнями, батьками, колегами. А це, як відомо, умова істинного людського, творчого багатства особистості.

Закон розвитку творчої педагогічної діяльності конкретизується через введення психологами глибинного,

Ми створили певні можливості й продовжуємо розробки ЩО РАДИКАЛЬНО ЗМІНИТЬ людську та професійну підготовку вчителів

- Вирішення зазначеної в цій статті загальноукраїнської державної проблеми якості вчителів потребує спеціально підготовлених кадрів, установ і структур, на які будуть покладені відповідальні повноваження щодо її вирішення. Тож у найближчій перспективі має запрацювати Національний проект педагогічної освіти з відповідним (натомість традиційному – за остаточним принципом) пріоритетним фінансуванням!
- У проблемі започаткування нової якісної педагогічної освіти відповідальність за державою. Ми обґрунтували працюючу ідею, яку варто реалізувати.
- Вчитель-творець як результат такої підготовки, буде здатний плекати духовність та інтелект країни. Він почуватиме себе хазяїном власної педагогічної долі, здатним зарадити собі й іншим. З таким учителем українське суспільство вийде на передові позиції натомість сьогоднішніх – ар'єргардних [7]!
- Запропоновану ТПД можна вважати засобом створення у навчально-виховному процесі благополуччя для дітей-учнів і дорослих-учителів.
Тому така ТПД є реабілітаційною для кожного вчителя та його вихованців.

Ми:

- ініціюємо кардинально протилежне сьогоднішньому ставленню до вчителя та очікуємо появу нового статусу (відповідно до його нової ролі – духовного лідера нації) відповідального творця власної педагогічної діяльності;
 - продемонстрували, як можна працювати сьогодні й не «вигорати», а розвиватися, переважно перебувати у стані творчості, а, отже, емоційної піднесеності.
- Педагоги для свого суспільства – першопрохідці! Хотілося б вірити, що серед освітян – достатня кількість професіоналів-патріотів, які здатні створити власну виховну систему, бо їй не можна запозичити (за К.Д. Ушинським) [11],

тож і спричинити появу освітян – будівничих країни.

Покладено початок позитивним змінам:

- Педагогічна освіта отримала **автентичний пріоритет – людиноцентричність.**
- Відбувається справжнє становлення педагога, для яких найголовнішим пріоритетом є Людина: люди, діти, і він сам – всі загалом і кожен зокрема. Підготувати сучасного вчителя **означає забезпечити людиноцентриську фундаментальну педагогічну освіту!** Якщо не спроможемося підготувати такого вчителя, жодне із завдань не вирішиться!

Немає вчителя, немає школи, немає суспільства, немає держави! Вибір за нами!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Выговская О.И. Творческая педагогическая деятельность в целостном учебно-воспитательном процессе: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01/Укр. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова /О.И. Выговская. – К., 1995. – 203 с.
2. Выговська Ольга. Авторська концепція людини та особистісно орієнтоване навчання: наукове обґрунтування семантичних змін /О. Выговська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2005. – № 5-6. – С.41 – 47.
3. Выговська О.И. Инклюзивная освіта – лакмусовий папірець якості педагогічної освіти: від школи для всіх до толерантного суспільства – 2016. – № 4-6. – С. 62-81.
4. Выговська О.И. Людиноцентриська педагогічна освіта: стратегічні орієнтири, методологічні засади //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2016. – № 1-3. – С. 101-110.
5. Выговська О. Педагогічна культура за Сухомлинським – визначальний фактор педагогічної діяльності сучасного вчителя. /Школа першого ступеня: теорія і практика: Збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – Випуск 20. – Переяслав-Хмельницький, – 2006. – С. 329-344.
6. Закон про освіту // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі // В.Г. Кремень. – 2-е вид. – К.: Т-во «Знання» України, 2010. – 520 с.
8. Нова українська школа (оновлена концепція) // <http://mon.gov.ua/5/konczepczija.pdf>
9. Пирогов Н. И. Избранные педологические сочинения. – М., 1985. – 496 с.
10. Сухомлинський В.А. Вибрані педагогічні твори: В 3-х т. Т.1 / В. О. Сухомлинський; укл. О. С. Богданова, В. З. Смаль. – М.: Педагогіка, 1979. – 560 с., мал.
11. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания. – С.-Пб, 1896, т. 2.

віртуального спілкування. Глибинне спілкування, на думку Г.С. Батіщева, – це завжди зустріч двох поколінь висхідного і низхідного в історії, але глибинно причетних один одному в даний її момент, коли його учасники *обидва вчаться жити* [2].

Диалог, як форма спілкування по відношенню до глибинного спілкування – є вторинним. **«Справа в тому, що це онто-комунікативне звертання до інших неможливо створити на рівні засобів мовного самовираження чи мислення, його... можна лише виявити назовні символічно, якщо воно вже є в бутті, якщо саме дійсне буття людини вже вироблено таким».**

Обопільний характер позитивних змін – сутнісна характеристика такої взаємодії. Причому, **якщо вихователь в процесі взаємодії не виявляє ніяких змін в собі, це однозначно свідчить про те, що ніщо не змінилося і у вихованцях. І навпаки, власний розвиток в процесі взаємодії – вірна ознака благотворного впливу на виховання.**

Результатами діагностичного та формуючого експериментів власного дослідження (проведеного автором цієї статті з кінця 1995 по 2015 рр.) з проблеми підготовки сучасного вчителя, який відповідає всім викликам сьогодення, доведено, що такого вчителя підготувати можливо ще під час навчання майбутнього вчителя у вишій, якщо в основі такої підготовки покладено авторську концепцію творчої педагогічної діяльності [1]. У дисертаційному дослідженні автора доведено, що у творчій педагогічній діяльності створюються найкращі умови як для учнів, так і вчителів, для задоволення їхніх основних людських потреб у спілкуванні, самопрояві, пізнанні світу, себе в ньому та сенсу життя в цілому. Завдяки здатності вчителів до емпатії виникає можливість створення виключно значущої ситуації для їх самотворення, коли вчитель стає здатним до фіксування сутнісної єдності між людьми, до більш повного розуміння себе як особистості, тобто до глибинного занурення у себе, до вияву себе нового, до пізнання своєї суті. **Це явище ми називаємо віртуальним полілогом, а саму здатність до віртуального полілогу вважаємо показником опанування людиною найефективнішим механізмом самотворення** [2, 5].

Учитель у творчій педагогічній діяльності є не тільки створювачем умов для розвитку своїх вихованців, але й виявляє себе як саморозвиваюча істота, яка реалізує головне право людини бути вільною, свідомою, здатною до будь-яких змін у власній діяльності.

Olha Vyhovska

From personality-oriented to human-centered education: getting the teacher back to teacher education

Since the moment we recognize the teacher's right to be the aim and the result of his own pedagogical activities on an equal basis with his students and this is recorded in legal documents, the teacher will begin to return precipitously to himself, to his personality, the teacher will be really elated on action, not words.

The activity in which a teacher is both the aim and the result is Creative Pedagogical Activity in author's understanding (Vyhovska, 1995). The demand of learning pedagogical culture of professional communication for classical pedagogical activity is desirable but not compulsory, while it is organic for creative pedagogical activity: there won't be any creative pedagogical activity without such communication – the second doesn't exist without the first. Interaction and communication are the main things in pedagogical activity of a teacher. In accordance with minister Liliya Hrynevych this is a focal point. Such a creative pedagogical activity should become the main activity of a teacher; on the basis of the teacher's ability to conduct such an activity one will assess his successfulness/quality of his getting pedagogical education, his readiness for being a teacher, professional, creator.

Keywords: concept "human being", anticipated changes in pedagogic practice; personality-oriented education, pedagogical culture of professional communication according to Sukhomlynskyi, creative educational activities, virtual polylogue, human-centric education.

КРОКИ ДО МАЙБУТНЬОЇ НОВОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

Школа – це майстерня, де формується думка підрастаючого покоління, треба міцно тримати її в руках, якщо не хочеш випустити з рук майбутнє.

А. Барбюс

ГІМНАЗІЯ № 136 М. КИЄВА – одна з перших 4 гімназій м. Києва, де з 1991 року здійснювалась підготовка майбутньої еліти України у фізико-математичному, педагогічному, економічному, юридичному, гуманітарному, суспільно-гуманітарному, філологічному класах, що створювалися за підтримки вишів. Випускники гімназії за результатами захисту наукових робіт ставали їх студентами.

На сьогодні є напрацювання щодо курсу наукової роботи як наскрізного, який ведеться починаючи з 8 класу. Учні 8-х класів вчаться писати реферативну роботу, у 9 класі – науково-дослідну, а в 10 класі – проект, що дає позитивні результати з реалізації основних засад профільної підготовки учнів.

Гімназія є ініціатором проведення вперше в Україні «Дня тні студента», ідею якого запозичено у литовських школах: протягом дня здійснювалася тісна співпраця студентів КМУ та учнів 10-11 класів. Школярі ходили на лекції, спілкувалися, знайомилися із професіями, які їх цікавили. Результатом стало усвідомлення учнями, чи правильно вони обирають майбутню професію, чи мають адекватне уявлення про ту чи іншу спеціальність.

У гімназії організуємо освітній процес на засадах компетентнісного навчання, що дозволяє здійснювати ранню профілізацію для учнів 5-7 класів. Учні починають розуміти, які дисципліни їх цікавлять більше – точні науки чи гуманітарні. 8-9 класи – етап допрофільної підготовки, на якому учні поглиблено вивчають, окрім англійської, українську мову, або математику, або другу іноземну мову. І третій крок вибору профілю – 10-11 класи, коли учні свідомо обирають напрям профільної підготовки, а отже і вивчення певних предметів для забезпечення свого майбутнього.

Сучасна українська школа ставить нові задачі перед педагогами, насамперед орієнтує на організацію наскрізних інтегрованих курсів, які допоможуть кожному учневі від 5 до 12 класу спробувати себе в різних видах діяльності, що убезпечить від подальших помилок.

Наш заклад має й досвід підсилення навчального процесу заходами з виховної роботи: імітаційна гра «Модель ООН», «Дебатний турнір», «Математичні бої», «Історичний марафон», які дають змогу практично застосувати знання з української, англійської мови, математики, історії, другої іноземної мови на практиці.

Багаторічний досвід створення наскрізних курсів, що дає позитивні результати, підтверджує значущість наскрізного допрофільного і профільного навчання здобувача освіти в системі «гімназія-лицей». Тому гімназія розпочинає дослідно-експериментальну роботу з теми «Допрофільна підготовка та профільне навчання в освітній системі «гімназія-лицей» (науковий керівник Пузіков Дмитро Олександрович, завідувач відділу інновацій та стратегії розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України) на всеукраїнському рівні. Одним з найважливіших завдань є конструювання й реалізація відповідного варіативного компонента змісту базової і профільної загальної середньої освіти. Курси за вибором мають не лише проявити й поглибити освітні інтереси підлітка, спрямувати його на оволодіння певним освітнім профілем, але й забезпечити підґрунтя для оволодіння ним (ціннісні ставлення, знання, вміння й навички, досвід навчально-пізнавальної діяльності, як основа формування компетентностей).

Мета нашого дослідження – обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-методичні умови та організаційно-методичне забезпечення наскрізної допрофільної підготовки й профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-лицей».

З іншого боку, навчальні предмети й курси, які забезпечуватимуть профільну середню освіту старшокласників не виникатимуть невідомо звідки, а враховуватимуть і поглиблюватимуть здобутки допрофільної підготовки. Таким чином, постає необхідність надання особливої уваги проблемі конструювання змісту наскрізної допрофільної підготовки й профільного навчання в освітній системі «гімназія-лицей». Ефективним засобом вирішення цієї проблеми може стати розроблення й впровадження методики конструювання навчальних курсів, які забезпечуватимуть наскрізну допрофільну підготовку й профільне навчання учнів в освітній системі «гімназія-лицей», експериментальна апробація й впровадження цих курсів в освітньому процесі, систематизація розробленого варіативного змісту в освітній програмі закладу освіти. Отже, можна зробити висновки про актуальність як розроблення моделі наскрізної допрофільної та профільної підготовки в освітній системі «гімназія-лицей», так і про те, що педагогічний колектив за підтримки батьківської громади готовий до змін у своїй діяльності, зокрема, розширювати можливості її освітнього потенціалу.

Тетяна БОРЗЕНКОВА, заступник директора з освітньої діяльності гімназії № 136 м. Києва

Олена ПАВЛОВСЬКА, заступник директора з освітньої діяльності гімназії № 136 м. Києва

СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЕКСПЕРИМЕН- ТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(з досвіду роботи пілотного закладу освіти)

УДК 37.014.3(477)

Педагогіка
школи

У статті розкрито шляхи створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності, особливості тематично-інтегрованого навчання, нові форми і методи роботи вчителя, оцінювання результатів навчальної діяльності учнів, партнерські відносини між учасниками навчального процесу.

Ключові слова: Нова українська школа, ключові компетентності, інтегроване навчання, групова робота, діяльнісний підхід, нове освітнє середовище, дитиноцентризм, партнерство, успіх.

Постановка проблеми. Головна мета сучасної освіти – формування основи для самореалізації особистості, яка стає можливою за умови створення умов для самопізнання, самовдосконалення та розвитку творчого потенціалу учня. Багаторічний досвід роботи вчених у галузі початкової освіти дає підстави стверджувати, що розв’язання проблеми особистісно зорієнтованої освіти і її продуктивності пов’язане з інтеграцією змісту освіти.

Метою статті є розкриття шляхів створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Летять роки, життя не стоїть на місці. Все кипить, вирує, змінюється. Змінюється і наша школа, у якій створено найсприятливіші умови для всебічного розвитку

дітей – майбутніх громадян України, бо дитина – головна цінність суспільства, вище за яку нічого не може бути.

Учителі Херсонської спеціалізованої школи №27 з поглибленим вивченням інформатики та іноземних мов Херсонської міської ради добре розуміють, що найважливіше сьогодні – навчити своїх вихованців користуватися здобутими знаннями, навчити їх діяти. Понад десять років учні школи беруть участь у конкурсному відборі за «Програмою обміну майбутніх лідерів» (FLEX), четверо учнів навчалися у школах США, проживали в американських сім’ях. Троє вчителів та група учнів закінчили англійські мовні курси в Оксфордській школі і отримали сертифікати рівня A2, B1, C1.

Вільне володіння іноземними мовами дало змогу учням взяти участь у роботі

**Ірина
МІТКОВСЬКА**

Директор
Херсонської спеціалізованої
школи №27
з поглибленим вивченням
інформатики та іноземних мов
Херсонської міської ради

**Інга
БСЛОВА**

Заступник директора
Херсонської спеціалізованої
школи №27
з поглибленим вивченням
інформатики та іноземних мов
Херсонської міської ради

Директор школи, лицею, спеціалізованої школи

**Ірина
МІТКОВСЬКА**

Інга БЄЛОВА

Міжнародного Молодшого Парламенту «Інтер-рейл-2009» і отримати сертифікати від президента Європейського молодіжного парламенту в Україні Оксани Андрусяк.

Школа є переможцем обласного конкурсу «Школа Херсонщини – 2010» у номінації «Школа сучасних освітніх технологій». Серед вагомих досягнень школи – відзнака «Флагмани освіти і науки України». (2013 р.) та відзнака Всеукраїнського суспільно-ділового журналу «Бути лідером.

Україна» (2016 р.)

Розкриттю творчого потенціалу, підвищенню фахової майстерності сприяють участь педагогів у різноманітних конкурсах, проектах, інноваціях, експериментах.

Школа має бути в авангарді суспільних змін. Майбутнім поколінням українців ми маємо запропонувати сучасну школу. Дитині недостатньо дати лише знання – важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Саме тому у вересні 2017 р., коли в країні розпочалося пілотне впровадження нового Державного стандарту загальної початкової освіти, ми взяли участь у конкурсі на право реалізувати цей проект. Міністерство освіти і науки України відібрало 100 шкіл, у тому числі й нашу, для створення Нової української школи,

яка б забезпечила всі умови для розвитку і навчання нового покоління українців.

З 1 вересня 2017 р. два перші класи почали працювати у всеукраїнському експерименті за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти».

Мета експерименту – розробити, експериментально перевірити та впровадити навчально-методичне забезпечення компетентісно орієнтованого навчання в початковій школі на основі положень Концепції Нової української школи, в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти.

Основою досягнення результатів є **інноваційні ідеї:**

- системний підхід до створення умов природовідповідного розвитку дітей молодшого шкільного віку (розвантаження навчального змісту, створення відповідного психодідактичного середовища);
- упровадження змісту навчання на засадах компетентісного підходу як інструмента діяльнісної початкової освіти, що ґрунтується на врівноваженості знаннєвого, емоційного і мотиваційного компонентів діяльності учня, утвердження його як самоцінної, гідної поваги особистості, громадянина української держави;
- акцентування уваги на суб'єктності навчальної взаємодії. Від цього залежатиме ефективність формування в учнів ключових і предметних компетентностей, що охоплюють знання, уміння, навички, способи діяльності, досвід та здатність застосовувати їх у навчальних і життєвих ситуаціях, а також особистісно ціннісне ставлення до життя і здоров'я, соціуму, природи, праці, навчання і мистецтва, здатність до творчого самовираження [2, с. 90].

Особливості експериментальної навчальної програми:

- Визначає основний зміст навчання.

- Визначає очікувані результати, що забезпечують формування предметної і ключових компетентностей.
- Визначає можливості реалізації інтеграції: внутрішньопредметної, міжпредметної.

Викладання нового курсу потребує від учителя більш глибокої підготовки до уроку. Особливо велику роль в інтеграції відіграють посібники і підручники, які мають бути узагальнювальними за своїм змістом. Адже використання знань з різних навчальних предметів будується на їх порівнянні, синтезі. Наші учні мали змогу навчатися за зошитами – підручниками Марини Пристинської, Інни Большакової з української мови, Світлани Скворцової, Оксани Онопрієнко з математики, Надії Бібік, Марини Пристинської з курсу «Я досліджую світ».

Особливості наших навчальних зошитів:

- Презентують основний зміст навчання, побудований з урахуванням нейрофізіологічних особливостей дозрівання розумових процесів у сучасних учнів.
- Містять різнорівневі завдання.
- Поєднують функції підручника і робочого зошита.
- Навчальні завдання діалогічного й діяльнісного характеру.
- Численні завдання, що передбачають різні види діяльності.
- Акцентування уваги на дослідницькому характері навчання [3, с. 10].

Під час вивчення курсу «Я досліджую світ» навчання здійснювалось за темами тижня (17-34 тижні): «Зимові свята», «Світ захоплень», «Ми – мандрівники», «Ми – дослідники. Ми – винахідники», «Спорт. Олімпійські ігри», «Мої улюблені книжки», «Транспорт», «Професії», «Весна», «Час / Як керувати часом?», «Великдень», «Навіщо їсти?», «Світ рослин», «Світ тварин», «Веселка», «Моя родина», «Я – українець / українка. Я – європеєць / європейка. День вишиванки», «Літо (канікули)».

Інтегрований курс «Я досліджую світ» у нашому проекті поєднує 6 освіт-

ніх галузей: «Мовно-літературну», «Математичну», «Природничу», «Технологічну», «Соціальну та здоров'язбережувальну», «Громадянську та історичну» (7 тижневих годин). Крім того, передбачено окремі уроки відпрацювання навчальних умінь з математики, української мови, англійської мови, мистецтва та фізкультури і хореографії (23 години на тиждень).

Навчальні заняття в рамках кожної теми вчителі проводять як «міні-уроки», що переходять в активну діяльність дітей у малих групах. Вони або дослідники космосу, материків, країн, або винахідники, або науковці з дослідів за краплинкою води, осіннім листочком, снігом. Така робота дуже захоплює малюків!

Наукові дослідження показують, що інтеграція змісту освіти багато в чому розв'язує проблему зміцнення та збереження психічного і фізичного здоров'я школярів, сприяє підвищенню мотивації навчальної діяльності. Інтегровані уроки сприяють формуванню цілісної картини світу у дітей, розуміння зв'язків між явищами в природі, суспільстві й світі в цілому, сприяють більш міцному засвоєнню знань, спонукають до пошукової та дослідницької діяльності. Інтеграційні зв'язки між предметами початкової школи недостатньо розроблено, викладено суперечливо, чимало розбіжностей серед учених у розумінні суті цих зв'язків. Учителі початкових класів змушені розв'язувати цю проблему самостійно [1, с. 5]. Наші молоді вчителі – Ю.Д. Харченко та Т.М. Бурятинська добре розуміють, що перш ніж нові підходи впроваджуватимуться в масштабах країни, їм доведеться відпрацювати їх у своїх класах, заохочуючи дітей до активних самостійних дій, створюючи атмосферу довіри і взаємоповаги, формуючи автономність та незалежне мислення кожної особистості. Допомогає цьому і створення такого **освітнього середовища**, яке приваблюватиме, зацікавлюватиме дітей протягом усього навчального року і спонукатиме їх до навчання. Отже, це середовище має бути мобільним, змінним залежно від теми тижня і теми дня. І, головне, має забезпечити як академічне навчання, так і со-

ціально-емоційне навчання. Класна кімната змінюється і наповнюється різноманітними ілюстраціями, таблицями, термінами (стіна слів), проектами дітей, малюнками тощо.

Наші вчителі й батьки дуже раді, що долучились до побудови Нової української школи. Довелося змінити своє бачення, навчитись бачити незвичне у звичних речах

Заповнюється клас в міру вивчення теми кожного дня і в кінці тижня ми маємо повну картину того, що вивчали. Підсумок – проект, спільна творча робота, створення лепбуку, творчість вчителя.

Починається все з облаштування **комфортного фізичного середовища**. Наші класи обладнано одностілежними партами, центрами (меблі) для розміщення дидактичних матеріалів, технічно оснащені проектором, екраном або телевізором, ноутбуками, фабриками друку. Меблі та обладнання в класі ми розташували таким чином, щоб дітям було зручно й безпечно пересуватись, а учитель міг одночасно бачити всіх учнів, які працюють у групах або всім класом. Спочатку парти поставили так, щоб розмістилися по 6 учнів на кожній, склад яких постійно змінюється. Учні бачать один одного, що заохочує їх до обговорення та спілкування. Така спільна робота сприяє розвитку взаємоповаги і відповідальності, вчить співпрацювати і навчатися разом. Учитель вільно пересувається по класу і може спілкуватися або з окремою групою дітей, або індивідуально з учнем. Але підтримувати увагу і дисципліну учителеві складніше, оскільки не всі учні дивляться на нього.

Ще одним плюсом Нової української школи стало те, що кожний ранок починається з **ранкової зустрічі**, під час якої діти обмінюються новинами, дізнаються про плани на день. До і після уроків діти відмічають свій настрій прищепками у «Календарі настрою» і вкладають маленькі записочки з побажанням або зауваженням до однокласників в індивідуальні «Скриньки побажань» (кольо-

рові стаканчики з фотографіями учнів класу). Така робота ще більше об'єднує дітей, а вчитель має змогу вчасно допомогти учням у конфліктній ситуації.

Разом з тим сформованість навчальних навичок не відстає від «загальноприйнятого рівня». Наші першокласники читають у межах вивчених літер, каліграфічно пишуть, швидко рахують. А ще – вільно і зв'язано висловлюють свою думку, готові її відстоювати та аргументувати. Тому вони з першого місяця навчання включаються у проектну діяльність, при цьому проекти роблять колективні під час уроків, а не вдома з батьками. Діти захоплені роботою – це саме те, чого не вистачає традиційній системі навчання. Кожний урок вони працюють у групах, здобуваючи знання через діяльнісний підхід, екскурсії, гру, досліди, експерименти.

У сучасному освітньому просторі **ефективність навчання є результатом активної взаємодії всіх учасників у навчальному процесі**. Цієї мети можна досягти шляхом використання методів активного навчання. Однією з важливих умов досягнення цієї мети є використання сучасних інноваційних технологій. Саме їх застосування робить процес навчання цікавим та ефективним, бо зорієнтовані вони насамперед на те, щоб кожен учень усвідомив себе творчою особистістю, навчився взаємодіяти з однокласниками, критично мислив і вірив у свою інтелектуальну спроможність. У своїй роботі ми використовуємо лепбук, «Daily 5».

Нова українська школа відкрила для нас «Daily 5», або «Щоденні 5» – це систематична щоденна робота. До цієї методики належить 5 видів діяльності: «Читання для себе», «Читання для когось», «Слухання», «Робота зі словами», «Письмо для себе».

Які форми оцінювання індивідуальних досягнень учнів наших класів ми вибрали?

Відсутність оцінок протягом першого і другого років навчання в початковій школі в жодному разі не повинно сприйматися як повна відмова від системи контролю і оцінювання з боку вчителя. Навпаки, оцінку ми замінили розгорнутою системою взаємин, співпрацею дитини і дорослого у контрольній оцінювальній діяльності, яка будується на змістово-оцінювальній основі. Найважливішою умовою ефективності системи контролю та оцінювання результатів навчальної діяльності школярів, на наш погляд, є врахування їхніх індивідуальних особливостей. Незамінну допомогу в цьому може надати портфоліо, яке ми зробили на кожного учня на початку навчального року.

Неможливо досягти успіху без тісної взаємодії між учителями і батьками. Тож ми запрошуємо батьківську спільноту до участі та співпраці – під час Ранкових зустрічей, відкритих уроків, майстер-класів, спільних з дітьми батьківських зборів, що проходять у різних цікавих і корисних для всіх учасників формах («Коло», «Спільна справа», «Творча родина»). Нам вдалось переконати батьків у перевагах Нової української школи безпосередньо роботою в класі, зробити їх партнерами і помічниками. Це було нескладно, адже батьки бачать зміни і їхній вплив на розвиток дитини. Діти із задоволенням йдуть до школи, адаптація першокласників минає швидко та без особливих ускладнень. Кожен вечір дитині є що розповісти батькам цікавого про свій успішний день у школі. І найголовніше – вони не бояться помилитись, висловлювати свою думку, що сприяє розвитку емпатії та емоційного інтелекту.

ВИСНОВКИ. Школа має бути в авангарді суспільних змін. Майбутнім поколінням українців ми маємо запропонувати сучасну школу. Дитині недостатньо дати лише знання. Важливо навчити її користуватися ними. Знання та вміння, що взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Так працювати непросто. Довелось змінити своє бачення, перебудувати сприйняття навчального матеріалу, виготовити велику кількість роздавального матеріалу, навчитись бачити незвичне у звичних речах. Проте діти швидко пристосувалися до змін і їм це подобається. Наші вчителі й батьки дуже раді, що долучились до побудови Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большакова, І. Міжпредметна інтеграція змісту навчання / І. Большакова // Початкова освіта. – 2013. – № 40 (712). – С. 4 -7.
2. Савченко, О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – Київ : Магістр – S, 1997. – С. 89–90.
3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. – Київ, ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240 с.

Ірина Митковская, Инга Белова

Создание образовательного пространства Новой украинской школы в условиях экспериментальной деятельности (из опыта работы пилотного учреждения образования)

В статье раскрыты пути создания среды обучения Новой украинской школы в условиях экспериментальной деятельности, особенности тематического интегрированного обучения, новые формы и методы работы учителя, оценивание результатов учебной деятельности учащихся, партнерские отношения между участниками учебного процесса.

Ключевые слова: Новая украинская школа, ключевые компетенции, интегрированное обучение, групповая работа, деятельный подход, новая среда обучения, партнерство, успех.

Irina Mitkovska, Inga Belova

Creation of the educational environment of the new Ukrainian school in conditions of experimental activity (from the experience of the pilot educational institution)

The article describes the ways of creating the educational environment of the New Ukrainian school in the conditions of experimental activity, the features of the thematically integrated education, new forms and methods of the teacher's work, evaluation of the results of educational activities of students, partnerships between the participants in the educational process.

Keywords: New Ukrainian School (NES), key competencies, integrated learning, group work, activity approach, new educational environment, childhood centering, partnership, success.

**Педагогіка
школи**

**УДК 37.043.2
(477.72)**

**Лідія
СЛОБОДЕНЮК**

Проректор
з навчально-методичної
роботи
КВНЗ «Херсонська
академія
неперервної освіти»,
доктор філософії, доцент

**Олена
ЮДИНА**

Методист
навчально-методичної
лабораторії корекційної
педагогіки і психології
КВНЗ «Херсонська
академія
неперервної освіти»

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті висвітлено сучасні підходи до організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розкрито особливості розвитку інклюзивної освіти на Херсонщині.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, особи з особливими освітніми потребами.

Постановка проблеми та її значення. Законом України «Про освіту» надано право на якісну та доступну освіту кожній людині незалежно від стану здоров'я та інвалідності. Зокрема, статті 19 («Освіта осіб з особливими потребами») і 20 («Інклюзивне навчання») значно розширюють можливості інклюзивної освіти. У статті 20 зазначено, що «заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. У разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків така група або клас утворюється в обов'язковому порядку» [2]. Отже, з 1 вересня 2018 р. діти з особливими освітніми потребами зможуть навчатися у звичайних школах і їм не матимуть права відмовити. Кожна школа повинна забезпечити максимально сприятливе середовище для навчання й розвитку таких дітей. У цьому контексті неабиякої актуальності набуває досвід надання означених освітніх послуг, накопичений у різних регіонах України.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми актуаль-

ності й необхідності освітньої інтеграції та інклюзії дітей з особливостями розвитку знайшли своє відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних (М. Безруких, В. Бондар, О. Гонєєв, С. Єфімова, Т. Ілляшенко, В. Засенко, Т. Сак, В. Синьов, В. Тарасун, О. Хохліна та ін.) і зарубіжних (Д. Барбер, Т. Бут, Ч. Веббер, Т. Лорман, Т. Мітлер, К. Стафофорд, Д. Харві та ін.) науковців. У дослідженнях А. Колупасової, Н. Софій, Л. Волкової, Н. Назарової, В. Тищенко, Л. Шипіциної особлива увага приділяється питанням надання практичної допомоги особам з обмеженими можливостями, вивченню спеціальних умов успішної інклюзії, наголошується на складності й багатоаспектності цієї проблеми [1, 3, 4, 9]. Погляди науковців і практиків щодо зазначеної проблеми неоднозначні, що свідчить про необхідність її подальшого вивчення.

Метою статті є висвітлення особливостей упровадження інклюзивного навчання на Херсонщині.

Виклад основного матеріалу. Права та обов'язки громадян з обмеженими можливостями закріплено в

нормах міжнародного права. У Конвенції ООН про права дитини обумовлюються вимоги до кожної держави та її політики діяти згідно зі всесвітньою конституцією прав дитини. В основі інклюзивного навчання лежить право на освіту, проголошене ООН у Загальній декларації прав людини в 1948 р. Принцип інклюзивної освіти викладено в Саламанській декларації, прийнятій і схваленій у 1994 р. 92 країнами світу: «Звичайні школи повинні приймати всіх дітей незалежно від їх фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального, лінгвістичного або іншого стану і створювати їм умови на основі педагогічних методів, орієнтованих у першу чергу на потреби дітей» [8].

На державному рівні створення умов для навчання таких дітей, їх професійну орієнтацію, зайнятість та інтеграцію в суспільство регулюється системою нормативно-правових актів: Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про охорону дитинства». Приймаються положення та законодавчі документи, які забезпечують і гарантують здобуття якісної освіти учнями з особливостями психофізичного розвитку в масових школах за місцем проживання, створення умов для реалізації їхнього творчого потенціалу та розвитку індивідуальних здібностей.

Закон України «Про освіту» визначив поняття «особи з особливими освітніми потребами», зокрема, це – «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [2]. Гарантією створення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами в системі загальної освіти є інклюзивне навчання, яке, звичайно, має багато позитивного: діти перебувають у родині, навчаються з ровесниками у звичайній школі, де враховуються їхні індивідуальні потреби, можливості та інтереси.

Концепцією розвитку інклюзивного навчання (наказ від 01.10.2010 № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання») визначено **основні напрями навчання осіб з особливими освітніми потребами**, а саме:

- формування нової філософії суспільства – позитивного ставлення до дітей та осіб із порушенням психофізичного розвитку;
- створення умов для реалізації державної політики забезпечення конституційних прав і гарантій дітям з особливими освітніми потребами у сфері освіти;
- удосконалення системи освіти та соціальної реабілітації дітей із порушеннями психофізичного розвитку [5].

Аналіз понятійних визначень, що стосуються інтеграційних процесів в освіті, засвідчив різноманітність тлумачень, форм і моделей інклюзивного навчання [3, 9, 10, 11].

У розумінні ЮНЕСКО **інклюзія** – це не лише навчання дітей з особливими потребами в єдиному загальноосвітньому середовищі, а й **активна участь усіх дітей шкільного віку в повноцінному навчальному процесі, це рівні можливості для здобуття якісної шкільної освіти і, головне, можливість для всіх вчитися жити разом** [4].

У законі України «Про освіту» інклюзивне навчання розглядається як «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [2]. При цьому заклади освіти мають створити умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх особистісних потреб і можливостей. І в першу чергу, на наш погляд, необхідно руйнувати суспільні стереотипи щодо освіти таких дітей та підвищувати компетентність педагогічних працівників під час проходження

ними курсів підвищення кваліфікації у закладах післядипломної освіти.

У Комунальному вищому навчальному закладі «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, який успішно пройшов процедуру акредитації, підтвердивши статус вищого навчального закладу IV рівня (наказ Міністерства освіти і науки України від 13.03. 2017 р. № 375 «Про результати акредитації та атестації»), **визначено першочергові завдання щодо запровадження інклюзивного навчання в регіоні, зокрема:**

- *формування та підвищення інклюзивної компетентності науково-педагогічних та педагогічних працівників академії;*
- *сприяння об'єднанню зусиль фахівців різних галузей, державних і громадських установ з питань просвітницької роботи щодо інклюзивної освіти;*
- *координація діяльності та взаємодія закладів дошкільної та загальної середньої освіти зі спеціальними навчальними закладами з метою використання напрацьованих методик роботи з дітьми тієї чи іншої нозології, залучення до консультування спеціалістів із досвідом роботи з такими категоріями дітей;*
- *забезпечення організації та змісту курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників, які працюють в інклюзивних класах/групах;*
- *розвиток інклюзивної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти Херсонської області, формування їх професійної готовності та позитивної мотивації до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами через проведення науково-методичних та науково-практичних конференцій, семінарів, вебінарів, круглих столів, тренінгів, майстер-класів тощо;*
- *розроблення методичних рекомендацій для педагогів-вихователів, дефектологів, психологів, соціальних педагогів, які працюють в інклюзивних класах/групах щодо формування толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми*

потребами, запобігання конфліктам, забезпечення повноцінної адаптації дітей в умовах навчального закладу;

- *вивчення, узагальнення та впровадження досвіду інклюзивної моделі освіти в закладах освіти області;*
- *організація консультативної роботи з педагогічними працівниками, керівниками освітніх закладів, батьками дітей з особливими освітніми потребами, громадськістю;*
- *координація й надання науково-методичного супроводу експериментальним майданчикам, що працюють в умовах інклюзивного навчання.*

Формування відповідного підрозділу в структурі Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради та запровадження посади методиста з інклюзивної освіти у 2011 р. дало змогу створити систему методичного супроводу та підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзії. Першочерговим завданням для нас стало тоді роз'яснення педагогам області нової філософії та суспільства перспектив інклюзії в освіті, її переваг поряд з іншими формами навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Початківцями у масштабному запровадженні інклюзивної освіти в Херсонській області стали педагогічні колективи Олешківського району. У 2013-2014 навчальному році на базах шкіл цього району відкрито 11 інклюзивних класів, у яких навчалось 16 дітей з особливими освітніми потребами [6]. Потім долучилися навчальні заклади м. Херсона, Білозерського, Голопристанського, Генічеського, Великоолександрівського та інших районів. Динаміку зростання кількості інклюзивних класів на Херсонщині та кількості дітей, охоплених новою формою навчання, відображено в таблиці.

За даними Міністерства освіти і науки України, Херсонська область у 2016-2017 навчальному році посіла 9-те місце в Україні за кількістю інклюзивних класів та дітей, охоплених такою формою нав-

чання. На наш погляд, це непоганий результат, якщо враховувати труднощі, які довелося здолати. Це стало можливим завдяки педагогічним працівникам, які не втомлюються навчатися, професійно зростати та налаштовані на зміни.

Педагогів новостворених класів потрібно було підготувати до роботи в нових умовах, забезпечити можливість підвищення їх професійної компетентності з питань інклюзивної освіти. З цією метою в академії проведено відповідні заходи. У першу чергу ми перейшли від фрагментарних лекцій, що читалися на курсах підвищення кваліфікації учителів, до викладання для всіх категорій слухачів *тематичних модулів*, які розкривають науково-методичні аспекти впровадження інклюзивної освіти в роботу закладів загальної середньої освіти. Оновлено освітньо-кваліфікаційні програми та навчальні плани курсів підвищення кваліфікації для учителів-дефектологів, практичних психологів та соціальних педагогів, педагогічних працівників класів (груп) з інклюзивним й інтегрованим навчанням закладів загальної середньої освіти та закладів дошкільної освіти. Варіативну складову навчально-тематичних планів доповнено спекурсорами з цієї проблеми, зокрема, «Корекційна освіта (за нозологіями)», «Використання жестової мови в навчально-виховній роботі з дітьми», «Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах освітнього закладу», «Формування толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей».

У міжкурсовий період запроваджено нову форму роботи зі слухачами – *5-денні семінари, що проводяться двічі на рік на базі академії*. Під час цих семінарів педагогічні працівники здобувають не тільки теоретичну підготовку щодо роботи в умовах інклюзії, а й практичні навички на майстер-класах досвідчених педагогів області. Слухачі курсів підвищення кваліфікації у разі потреби отримують консультації та рекомендації з питань психологічного супроводу вразливих верств населення, організації інклюзивного навчання у закладах освіти. Консультаційну допомогу здійснюють науково-педагогічні працівники кафедри теорії і методики виховання, психології й інклюзивної освіти та фахівці навчально-методичних лабораторій корекційної педагогіки і психології, практичної психології й соціальної роботи академії. На сайті обласної психологічної служби створено й постійно оновлюється розділ з інклюзивної освіти, де розміщуються матеріали щодо організації та реалізації технологій інклюзивної освіти, нормативно-правові документи.

Складно навчати інклюзії, не маючи навчальної бази для

Таблиця.
Динаміка впровадження інклюзивного навчання в Херсонській області

Термін	Кількість дітей, охоплених інклюзивним навчанням	Кількість класів (груп) з інклюзивною формою навчання
2013/2014 навчальний рік	77	49 класів (дві групи в ДНЗ)
2014/2015 навчальний рік	90	58 класів
2015/2016 навчальний рік	129	85 класів
2016/2017 навчальний рік	148 (чотири дитини з ДНЗ)	95 класів (дві групи в ДНЗ)
2017/2018 навчальний рік	275	160 (вісім груп у ДНЗ)

УПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: напрями роботи академії

У 2011 р. в академії започатковано експериментальну роботу з теми «*Моделювання навчально-корекційного освітнього простору дошкільного закладу в системі інклюзивної освіти*» на базі КЗ «Дитячий будинок «Теремок» Херсонської обласної ради. Сьогодні – це ясла-садок компенсуючого типу – центр розвитку дитини № 60 Херсонської обласної ради. Саме цей навчальний заклад став майданчиком для методичних напрацювань, семінарів, майстер-класів, практичних занять з питань інклюзивної освіти для слухачів курсів підвищення кваліфікації та педагогів області. **Одним із результатів експериментальної роботи стали методичні рекомендації «Створення індивідуальної програми корекції розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної групи дошкільного закладу»,** які є вкрай необхідними для педагогів дошкільних навчальних закладів з інклюзивними групами [12].

У дитячому будинку «Теремок» на початку 2013 р. відбувся Круглий стіл між освітянами, управлінцями, науковцями та громадськими організаціями Херсонської області з питань подолання проблем на шляху впровадження інклюзії на Херсонщині. **І саме після цього діалогу інклюзія розпочала свою ходу в освітньому просторі Херсонської області.**

У 2012-2017 р. на базі Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4 Херсонської міської ради проведено експеримент з теми «*Психолого-педагогічні умови інклюзивної освіти дітей з особливими потребами в загальноосвітньому просторі.*» Завдяки експериментальній роботі педагогів школи та науково-методичному супроводу академії на практиці відпрацьовано технології інклюзивного навчання, організаційно-методичні умови впровадження інклюзивного навчання, методики роботи з дітьми з різними нозологіями. Відтепер на базі експериментального закладу ЗОШ № 4 м. Херсона працює ресурсний центр для батьків і педагогів. Консультаціями спеціалістів, учителів мають можливість скористатися не тільки батьки, педагоги школи, а й їхні колеги-освітяни з області [7].

За нетривалий період існування інклюзивної освіти в Херсонській області **працівниками академії розроблено понад 20 методичних рекомендацій,** що висвітлюють досвід роботи педагогів в умовах інклюзії та психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання регіону. Педагогічними працівниками області та академії у різних фахових виданнях України опубліковано багато статей з питань організації та методів навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Одним із важливих напрямів роботи академії з упровадження інклюзивної освіти та методичного супроводу навчання дітей з особливими освітніми потребами є **співпраця з громадськими організаціями,** а саме: Національною асамблеєю інвалідів України, Всеукраїнським фондом «Крок за кроком», ВБО «Даун Синдром», ВГО інвалідів «Українське товариство глухих», ГО «Серце матері», ГО «Сонячні діти Херсонщини», Громадською організацією «Херсонський обласний центр «Успішна жінка», Молодіжною організацією «Нова генерація», Всеукраїнською громадською організацією «Жіночий консорціум України», Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла-Страда-Україна». Представники ініціативної групи «Аутизм. Зачаровані діти – Херсон», ГО «Сонячні діти Херсонщини» постійно запрошуються на курси підвищення кваліфікації учителів-дефектологів та педагогів інклюзивних класів для проведення майстер-класів та практичних занять. Проведено спільний семінар «Аутична дитина в школі. Статеве виховання дітей з особливими освітніми потребами».

практичних занять (див. вріз). У листопаді 2017 р. Херсонська область долучилась до проекту Благодійного Фонду Порошенка «*Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації*», яким опікується дружина Президента України Марина Порошенко. Херсонщина підписала Меморандум про співпрацю з Фондом Порошенка щодо впровадження інклюзивної освіти в освітніх закладах області. У рамках цього проекту команда педагогічних працівників Херсонської області взяла участь у навчальних тренінгах «Інклюзивний простір. Практичні кроки». Підготовлені тренери провели навчання для **230 вчителів** області.

У лютому 2017 р. в академії спільно з Департаментом освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації проведено обласний Круглий стіл з теми «*Роль інклюзивно-ресурсного центру у забезпеченні якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами*», на якому розглянуто перспективи розвитку інклюзивної освіти на Херсонщині на основі створення мережі інклюзивно-ресурсних центрів (див. табл.). За рішенням Круглого столу розпочато створення інформаційної бази щодо надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами Херсонської області в закладах освіти різного профілю. Станом на травень 2018 р., за інформацією Департаменту освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації, в Олешківському, Голопристанському, Бериславському районах та місті Каховці пройшли юридичну

реєстрацію інклюзивно-ресурсні центри. Триває робота зі створення таких центрів у Білозерському, Генічеському, Новотроїцькому районах та містах Херсоні й Новій Каховці.

ВИСНОВКИ. Таким чином, комплексна та різнорівнева діяльність щодо впровадження системи інклюзивної освіти в закладах дошкільної та загальної середньої освіти Херсонщини значною мірою залежить від створення умов та готовності керівних та педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, організації ефективної діяльності інклюзивних ресурсних центрів, організації масової просвітницької та консультативної роботи з цих питань.

Лидія Слободенюк, Елена Юдина
Пути внедрения инклюзивного образования в Херсонской области

В статье освещены современные подходы к организации инклюзивного образования детей с особыми образовательными потребностями. Раскрыты особенности развития инклюзивного образования на Херсонщине.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, дети с особыми образовательными потребностями.

Lidiya Slobodenyuk, Olena Yudina
The ways of implementation of inclusive education in Kherson region

The article highlights modern approaches considering the organization of inclusive education for persons with special educational needs. Are revealed the features of development the inclusive education in Kherson region.

Keywords: inclusiveness, inclusive education, persons with special educational needs.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Даниленко, Л.І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій // Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / Кол.: авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., – Київ, 2007. – 128 с.
2. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / Кол. авторів: А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін. За заг. ред. Л. І. Даниленко. – 2-ге вид., стереотип. – Київ : ФО-П І. С. Парашин, 2010. – 128 с.
4. Колупаєва, А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. – Київ: Педагогічна думка, 2007. – 458 с.
5. Концепція розвитку інклюзивного навчання (від 01.10.2010р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsiirozvitku-inkluzivnogo-navchannya?=&print>.
6. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (з досвіду роботи педагогів Цюрупинського району Херсонської області) / уклад. Н.О.Басюк, Н.В.Васильєва, І.С.Спільна, О.В.Юдіна. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 27 с.
7. Педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі: з досвіду роботи вчителя початкових класів Херсонської ЗОШ № 4 Херсонської міської ради Мильнік С.В. / уклад. С.В. Мильнік; за ред. О.В.Юдіної. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. – 40 с.
8. Саламанкская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. – Саламанка, Испания, 7–10 июня 1994 г. – Киев, 2000. – 21 с.
9. Софій, Н.З., Найда, Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти // Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., – Київ, 2007. – 128 с.
10. Специальная педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. заведений / Л. И. Аксенова, Б. А. Архипов, Л. И. Белякова и др.; под ред. Н. М. Назаровой. – 2-е изд., стереотип. – Москва: Изд. центр «Академия», 2001. – 400 с.
11. Специальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / АПН України; Інститут спеціальної педагогіки; Луганський держ. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка / В. І. Бондар (голов. ред.). – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
12. Створення індивідуальної програми корекції розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної групи дошкільного закладу: метод. реком. / за ред. Л.І.Слободенюк. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – 106 с.

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 373.5.016(477)

**Галина
ЮЗБАШЕВА**

Завідувач кафедри
теорії й методики
викладання навчальних
дисциплін КВНЗ
«Херсонська академія
неперервної освіти»,
кандидат
педагогічних наук,
доцент

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ НА ОСНОВІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ

Дана стаття торкається етапів розвитку методики навчання в українській школі. Кожний етап розкриває характерні риси, які притаманні відповідній школі. Реформування повної загальної середньої освіти пов'язано зі змінами суспільства, суспільного життя.

Ключові слова: етапи розвитку: унітарна школа, особистісно зорієнтована, компетентнісна; диференційований підхід; траєкторія розвитку особистості; уміння XXI століття.

Стрімкий розвиток життя вимагає змінювати підходи до викладання навчальних дисциплін у закладах загальної середньої освіти. Внутрішні виклики пов'язані з глобальними, які потребують вирішення багатьох проблем, серед яких є методика навчання в українській школі.

Реалізацію методики навчання в сучасній українській школі неможливо розглядати без осмислення ідей минулого, творчого засвоєння та конструктивного застосування позитивного досвіду на різних етапах розвитку закладів загальної середньої освіти. Розвиток методики навчання в школі тісно пов'язано з диференційованим підходом.

Теоретичний аналіз розвитку показав, що ця педагогічна проблема завжди була цікавою для науковців, методистів, учителів.

Актуальність проблеми.

Державна політика у сфері освіти відображена в Законі України «Про освіту» [4] передбачає всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства.

Реформування повної загальної середньої освіти стало визначальним етапом світових тенденцій і вимог ринку праці. Соціальна необхідність змін у навчанні викликано потребою до найбільш повного і раціонального використання можливостей кожної особистості, суспільства і суспільного життя, що в свою чергу передбачає демократизацію школи і гуманізацію навчання в ній.

Суттєвою умовою становлення Нової української школи є впровадження розуміння людської гідності як головного концентру демократичної школи, що з одного боку, розширює рамки професійної свободи вчителя й покладає на нього відповідальність за освітній процес, а з іншого, дає широкий вибір для учнів через індивідуальне профілювання у старшій школі до відповідального відношення за власне навчання [2].

Актуальність проблеми навчання зумовлена новими вимогами, що пред'являються до рівня інтелектуального розвитку випускників школи суспільством. Тому, першо-

черговим завданням постає створення умов для успішного навчання, виховання та розвитку школярів з урахуванням їхніх інтересів і здібностей [1]. Досягненню цієї мети сприяє впровадження у практику роботи шкіл змін у методику навчання.

Українська школа як складова системи освіти не може залишатись в рамках застарілих норм, цінностей і має об'єктивну потребу в побудові Нової української школи.

Аналіз досліджень та публікацій.

У повній загальній середній освіті ідеї методики навчання ґрунтовно вивчалися науковцями, педагогами, дидактами ХХ століття: Ю.К. Бабанським, А.А. Бударним, І.Д. Бутузівим, Ю.З. Гільбухом, А.А. Кірсановим, Є.С. Рабунським, П.І. Сікорським, М.М. Скаткіним, І.М. Чередовим та ін.

Психолого-педагогічні основи цього питання знайшли відображення в роботах Є.П. Верещаки, В.М. Володько, Ю.З. Гільбуха, Г.Д. Глейзер, Н.І. Клокар, І.М. Козловської, Л.А. Кондратенко, С.Л. Коробко, В.В. Рибалка, В.В. Сергієнка, А.В. Фурмана, І.М. Чередова.

Методичний аспект природничих дисциплін загальної середньої освіти розглядався в роботах Н.М. Буринської, Л.П. Величко, М.П. Гузика, Н.Є. Кузнецова, Л.А. Липова, Н.І. Лукашової, Н.Н. Чайченко, С.Г. Шаповаленко, Н.І. Шиян, О.Г. Ярошенко.

Певним внеском у розвиток методики навчання в закладах загальної середньої освіти стали праці І.Л. Лікарчук (вивчалось елективне профільне навчання), І.Г. Осадчого (висвітлювався проектно-модульний підхід до профільного навчання в сільському районі), А.О. Остапенка, А.Ю. Скопіна (розкривався різновіковий розподіл профілів), М.І. Зайкіна, І.В. Фролова (аналізувалася внутрішньокласна профільна диференціація), А.В. Макаруч, Н.К. Райсвіха (характеризувалося дистанційне профільне навчання). Їх дослідження дозволили систематизувати та узагальнити теоретичний матеріал з проблеми.

Результати нових досліджень учених (В.Р. Ільченко, В.І. Кизенко, О.К. Корса-

кова, Л.А. Липова, Л.Л. Момот, С.Е. Трубачова) знайшли відображення в дидактичних засадах допрофільної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів, розробці змісту профільних загальноосвітніх предметів, курсів за вибором, підходах реалізації диференційованого навчання.

Серед учених, які досліджували історію української школи і педагогіки, розвиток теорії методів навчання, були: М.Н. Колмакова, Ф.Г. Паначин, К.Ф. Присяжнюк, З.І. Равкін, М.Н. Скаткін, А.І. Янцов, а також науковці та педагоги сьогодення такі як О.О. Любар, І.В. Зайченко, Д.Т. Федоренко.

Проблема розвитку методики навчання предметів знайшла відображення у наукових дослідженнях: *у докторських дисертаціях висвітлено такі аспекти диференційованого навчання як: теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів (П.М. Гусак), становлення і розвиток методики навчання хімії в загальноосвітніх школах (Н.І. Лукашова), проблеми групової навчальної діяльності школярів (О.Г. Ярошенко), дидактичні засади профільного навчання в загальноосвітній школі сільської місцевості (Н.І. Шиян), профільне диференційоване навчання інформатики в старшій школі (Т.Б. Захарова) та ін. У кандидатських дисертаціях О.І. Буковської, Т.І. Вороненко, Г.А. Кувшинова, О.В. Рибнікова, Т.О. Шевчук, О.П. Шестакова та ін. розглянуто методичні аспекти диференціації, що стосувалися профільного навчання з окремих предметів (хімія, математика, інформатика).*

Проте не дивлячись на наявність певних успіхів у вирішенні теоретичних і практичних аспектів *проблема залишається актуальною у шкільній педагогіці.*

Формулювання цілей роботи.

Метою статті є дослідження теоретичних та методичних аспектів розвитку методики навчання української школи на диференційованому підході; її сутність; характерні ознаки етапів розвитку.

Виклад основного матеріалу. Загальноосвітня українська школа у своєму розвитку пройшла нелегкий шлях від унітар-

КОРИСНИЙ ДОСВІД МИНУЛОГО

Зауважимо, що єдиним правильним шляхом розв'язання цих завдань була побудова змісту цілеспрямованого, умотивованого навчання орієнтованого на диференціацію на другій (частково), третій ступенях навчання. Поступово розвиток радянської школи наповнювався елементами диференційованого навчання.

Аналіз проблеми єдності і диференціації вітчизняної школи в її історичному аспекті показує, що в теорії і практиці, народної освіти існували й існують дві тенденції, кожна із яких об'єктивно зумовлені.

Перша тенденція сформульована як вимога забезпечення єдиної та загальнодоступної школи для всіх дітей, відсутність соціальних, національних та кастових обмежень, загальності її цілей та завдань, принципів в організації навчального процесу, умов для досягнення всіма учнями єдиного рівня загальноосвітньої підготовки.

Друга тенденція орієнтована на необхідність найбільш повного врахування в організації і змісті навчання як індивідуальних відмінностей учнів, так і специфіки різних типів середніх навчальних закладів, притаманних кожній конкретній школі, її виробничому оточенню. Різні форми диференційованого навчання у загальноосвітній школі найчастіше пов'язувались з реалізацією саме цієї другої тенденції.

Якщо розглядати поняття «єдність» у змісті другої тенденції, то воно розкриває реальні можливості учнів і вчителів. Єдність ґрунтується не в уніфікації й однаковості навчання для всіх, а у формуванні наукового світогляду, розвитку індивідуальних нахилів й здібностей кожного, забезпеченні можливості неперервної освіти і самоосвіти, можливості змінювати (у разі потреби) профіль навчання. Тому розглядаючи поняття «єдність» у такому трактуванні воно набуває іншого відтінку в значенні, який передбачає внутрішню і зовнішню диференціацію змісту навчання з урахуванням вікових особливостей та можливостей учнів.

У 1966 році у школах було запроваджено дві форми диференційованого навчання: рівнева, яка була представлена тільки факультативними курсами, курсами за вибором для 7-10-ті класів та профільна – спеціалізовані школи (класи) з поглибленим вивченням одного або декілька предметів (9-10-ті класи). Із 1967 по 1970 рр. охоплення учнів факультативами збільшилося з **33,1** до **46,6%**. Було створено **80** *найменувань навчальних програм*, із них **62** були *рекомендовані* Міністерством освіти СРСР як *загальносоюзні*.

Зазначимо і те, що в радянській школі зовнішнє диференційоване навчання здійснювалося переважно через організацію позакласної роботи з предмету. Творчо працюючи вчителі почали надавати їй особливої уваги, оскільки ця форма роботи, більш ніж уроки, сприяла розвитку в учнів самостійності, творчої самодіяльності і винахідливості, дозволяла за умови відсутності факультативів глибше й конкретніше ознайомлювати учнів із багатьма питаннями хімії, встановлювати тісніший зв'язок теоретичного матеріалу, що вивчався, з практикою використання його у виробничих умовах, життєвих ситуаціях.

У 80-х роках минулого століття унітарна школа стала змінюватися на особистісно зорієнтовану українську школу. Викладання навчальних предметів засновувалося на індивідуальних здібностях учнів, на їх інтересах.

Уже в 90-х роках профільна диференціація для 10-11 класів відбувалась за програмами, *які відрізнялись* не тільки глибиною викладання матеріалу, а й *змістом і обсягом вправ з предмету, вимог до знань і умінь*.

ної до особистісно зорієнтованої. У радянські часи школа будувалась як єдина. Поняття «єдина» середня школа тривалий час трактувалась як обов'язкова однаковість шкільних програм, підручників, єдиний перелік перевірних та випускних екзаменів. В учителів, керівників народної освіти вкоренився стереотип педагогічного мислення, що все повинно бути однаково. Хибність цього стереотипу ми бачимо в суперечності з завданнями, які вирішує сьогодні педагогіка. Одне із головних завдань педагогіки це розвиток особистості. Тому *уроки минулого завжди ведуть у майбутнє* (див. вріз).

Українська школа радянського періоду потерпала від перевантаження учнів, процентоманії, окупації миліювання тощо. Навчання учнів в старших класах мав примусовий характер. Все це лихоманило школу, протягом трьох десятиріч. Школа вимушена була доробляти, переробляти, удосконалювати програми, підручники. Вся робота була спрямована на пошук загальнодоступних усереднених програм, спробу зробити їх посильними для всіх учнів. Важливо наголосити, що це завдання не вирішилося, оскільки основним у цих спробах став учень з однаковими здібностями, навчальними можливостями.

Під таким кутом зору відбувалося реформування освіти 60-80-х років ХХ століття. Гострою проблемою для школи стала орієнтація навчання на «нижній рівень» знань. Орієнтація навчального процесу на «максимум засвоєння» не використовувалось як для сильних, так і для слабких учнів. Для сильних рівень навчання постійно знижувався, орієнтуючись на «середнього» учня. Для слабких – максимальний рівень засвоєння знань вів до перевантаження навчання. Зрозуміло, що розвиток творчої особистості не може

здійснюватися при «середньому» типі навчання.

Історико-логічний аналіз визначив, що «єдина», унітарна школа 60-80-х років минулого століття на практиці привела до:

- навчання шкільних предметів проходило у примусовому темпі, що приводило до формалізму в оцінюванні знань;
- профорієнтаційна робота без професійної підготовки була неефективною. У багатьох учнів відсутнє бажання одержувати атестат про закінчення середньої школи, який не давав права на кваліфіковану роботу;
- учням не було створено умов щодо саморозвитку, самовдосконалення.

Наприкінці ХХ й початку ХХІ століття на основі прийнятих нормативно-законодавчих документів Урядом України (Закон «Про загальну середню освіту», 1999 рік; Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2004 р.) шкільна освіта продовжує змінюватися, переходячи до нового змісту і дванадцятирічного терміну навчання.

У зв'язку з цим виникає потреба в пошуку нових форм, методів навчання, які б змогли гармонійно розвивати особистість.

«Наше завдання «не загубити» жодної дитини, дати кожній можливість розкрити все краще, закладене природою, сім'єю, школою», – писала С.А. Логачевська [3].

Перший етап розвитку національної школи як єдиної або унітарної школи створив умови перетворення на особистісно зорієнтовану школу, яка поклала в основу особистість не тільки індивідуальні здібності, а й навчальні можливості. Пізнання навколишнього світу через навчальні об'єкти (біологічні, фізичні, хімічні, математичні) стали досягненням особистісно зорієнтованої школи

Особистісно орієнтований підхід до навчання предметів розглядається як важливий психолого-педагогічний принцип, як методологічний інструментарій, в основу якого покладено психолого-технологічні та медико-психодіагностичні, які забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості дитини та її гармонічний розвиток.

Як стверджує психолог І.С. Якиманська, *особистісно орієнтоване навчання* – це таке навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність: суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти [9]. **Пріоритетом такого навчання є:**

- Індивідуальність, самоцінність, самобутність дитини як активного носія суб'єктивного навчання в школі (учень не стає, а від самого початку є суб'єктом пізнання).
- При конструюванні та реалізації освітнього процесу потрібна особлива робота вчителя для виявлення суб'єктивного досвіду кожного учня.
- Розвиток учня як особистості відбувається не тільки шляхом оволодіння ним нормативною діяльністю, а й через постійне збагачення суб'єктивного досвіду як важливого джерела власного розвитку.
- Головним результатом учіння стає формування пізнавальних здібностей на основі оволодіння відповідними знаннями та вміннями.

У **80-90-х роках з'явилися школи з поглибленим вивченням предметів**. Основою спеціалізації стало узгодження позицій щодо змісту навчання, обрання програм з поглибленим вивчення предметів, залучення вчителів до планування і реалізації їх, координація й аналіз матеріалу та оцінювання результатів діяльності учнів, навчальних закладів. У цих школах один предмет чи цикл предметів учні вивчають поглиблено за спеціальними програмами.

У радянський період таких шкіл і класів із поглибленим вивченням предметів було відкрито не так багато, а в сільській місцевості їх майже не було. Але цей напрям диференційованого навчання виявився найбільш перспективним у період відродження української державності, коли принцип диференційованого підходу до навчання став провідним у реформуванні шкільної освіти.

Починаючи з 2010 року відбувається якісне поліпшення національної освіти. У зв'язку з новим підходом до організації навчально-виховного процесу шкільної освіти профільність стає ефективним

засобом диференційованого навчання у старшій школі, вона забезпечує глибшу підготовку старшокласників у тій галузі знань і діяльності, до яких у них сформувався стійкі інтереси і здібності. Розвиток диференційованого навчання збагачується новим якісним елементом – рівневим викладанням предметів у класах старшої школи.

Дослідження питання викладання предметів у 10-11 класах, починаючи з 2010/2011 навчального року, відбувалося за новими програмами, де матеріал був представлений за трьома рівнями (стандартний, академічний, профільний). Такі зміни в методиці диференційованого навчання кардинально перетворили викладання в старшій школі – з'явилися варіативні програми, підручники, навчально-методичне забезпечення.

Статистичний аналіз обраних рівнів навчання старшокласників показав, що *стандартний рівень* вибрали – **75%**, *академічний* – **20%**, *профільний* – **5%**. На наше переконання такий підхід якісно змінив та доповнив розвиток диференційованого навчання, але формування і розвиток особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, їхні освітні потреби, нахили, інтереси та здібності, зумовлені орієнтацією на майбутню професію були недостатньо враховані [5].

На розвиток методики навчання особистісно орієнтованої школи вплинуло участь учнів у міжнародних дослідженнях за програмою TIMSS, PISA. Слід відзначити, що зміст тестових завдань цих програм включав як навчальний (предметний), так і інтегрований матеріал з практичним спрямуванням (декілька предметів), що поклала основу в зміну змісту завдань навчальних предметів.

У документах XXI століття закладається нова модель функціонування загальної середньої освіти. Вона спрямована на гуманне ставлення до дитини, повагу до неї. Модель нової школи засновувалась на удосконаленні педагогічного середовища, оптимізації навчально-виховного процесу, створенні в учнів внутрішньої мотивації до навчання.

На початку XXI століття змінюються принципи навчання, а принцип диференційованого підходу до навчання залишається провідним, адже саме вони регулюють діяльність суб'єктів навчального процесу, визначають зміст, організаційні форми та методи роботи. Головним суб'єктом навчання є дитина з її пізнанням себе та своєї власної діяльності.

Така реформа національної освіти, що здійснюється від початку століття, зовсім не зводиться до простого збільшення на один-два роки навчання. Головним пріоритетом є якісні зміни середньої освіти, надання їй такої сутності, що максимально відповідала б підготовці до життя людини за сучасних вимог. У цей період нормативно-правова база шкільної освіти змінюється та поповнюється новими документами.

Починаючи з 2013-2014 років українська школа орієнтується на компетентнісний підхід у навчанні. Поступово оновлюється методика навчання в повній загальній середній освіті. Розбудова Нової української школи стало продовженням тих змін, які почались ще у радянські часи.

Сучасна методика диференційованого навчання хімії має бути насичена новими вміннями, які розвивають особистість XXI століття з новими цінностями, що дає їй бути конкурентоспроможній на ринку праці. До нових умінь слід віднести: уміння вирішувати складні завдання, критично мислити, бути креативним, працювати в команді (знайти своє місце в команді), досліджувати проблему у групі, спілкування з однолітками, виробляти командне рішення, приймати рішення і не просто приймати, а навчитись швидко приймати рішення, вміння вести переговори, навички координації взаємодії і управління, емоційний інтелект, когнітивна гнучкість, уміння шанувати гідність іншої людини та власну.

Кожне сформоване вміння повинно бути корисним для вибору майбутньої професії, для вибору траєкторії розумового розвитку особистості. Орієнтація на досягнення компетентностей задає принципово іншу логіку організації загальної освіти, а саме логіку вирішення завдань і проблем, при-

чому не тільки і не стільки індивідуального, скільки групового характеру. Відповідно перед учителем постає завдання не примушувати, а мотивувати учнів до творчої діяльності, формувати потребу у виконанні дослідницьких завдань, сприяти отриманню досвіду креативної діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до знань і до процесу їх отримання.

ВИСНОВКИ

- Освітній процес має стати місцем безпеки для учня з атмосферою довіри і взаємоповаги. Педагогіка партнерства, на якій ґрунтується Нова українська школа засновується на особистісно зорієнтованому навчання. На відміну від нинішньої школи, де об'єктом пізнання є зовнішній світ (математичні, фізичні, хімічні, біологічні об'єкти), в особистісно зорієнтованому навчанні вектор діяльності спрямовується на пізнання учнем себе, процесу взаємодії зі світом і смислу власної діяльності.
- Дослідження переконало, що освітній процес має бути поєднаний в цілісну систему з діагностикою навчальних можливостей учнів; змістом; методичними формами, методами, засобами, прийомами; готовністю вчителя працювати в інноваційному середовищі, контроль та оцінювання учнів, яка допоможе змінити український заклад на якісну Нову українську школу.
- Головним досягненням сьогодення є синхронізація школи до потреб життя. Тільки новий учитель, який знає нові методики диференційованого навчання, вміє користуватись комп'ютером, любить свій предмет зможе працювати в Новій українській школі. Це означає, що середня освіта не тільки повинна змінюватись, а бути попереду цих змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братанич О.Г. Реалізація диференційованого навчання в умовах комбінованого уроку / О.Г. Братанич // Рідна школа. – 2000. – № 11. – С. 49-52.
2. Концепція «Нова українська школа: основи стандарту освіти». – Львів, 2016. – 64 с.
3. Логачевська С.П. Індивідуалізація завдань для шестиліток / С.П. Логачевська // Початкова школа. – 1990. – № 2. – С. 27-30.
4. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (дата звернення: 21.11.2017). – Назва з екрана.
5. Юзбашева Г.С. Диференційоване навчання хімії в шкільній освіті України: монографія. – Херсон. : Айлант, 2017. – 380 с.
6. Юзбашева Г.С. Організація навчального процесу : метод. посібник / Г.С. Юзбашева, М.М. Глазунов. – Х. : Вид. група «Основа», 2014. – 128 с. – (Б-ка журн. «Хімія»; Вип. 4 (136)).
7. Юзбашева Г.С. Диференційоване навчання у шкільній освіті (історичний аспект) / Г.С. Юзбашева // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 32 : збір. наук. праць / за ред. проф. В.Д. Сиротенка. – Київ, 2012. – С. 246-253.
8. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное образование / И.С.Якиманская // Новые ценности образования. Тезаурус для учителя и школьных психологов. Вып.1 / ред.-сост. И.Б. Крылова. – М., 1995. – С. 55-56.

Галина Юзбашева

Етапи розвитку методики обучения в украинской школе на основе дифференцированного подхода

Данная статья касается этапов развития методики обучения в украинской школе. Каждый этап раскрывает характерные черты, присущие соответствующей школе. Реформирование полного среднего образования связано с изменениями общества, общественной жизни.

Ключевые слова: этапы развития; унитарная школа, личностно ориентированная, компетентностная; дифференцированный подход; траектория развития личности; умение XXI века.

Galina Yuzbasheva

Stages of the development of teaching methods in the Ukrainian school on the basis of a differentiated approach

This article touches upon the stages of development of teaching methods at the Ukrainian school. Each stage reveals the characteristics that are inherent in one school or another. Reforming a complete general education is associated with changes in society and public life.

Keywords: stages of development; unitary school, personally oriented, competent; differentiated approach; trajectory of personality development; skills of the XXI century.

Педагогіка
школи

УДК 37.011.
3-052:316.614

**Наталія
БЛОУС**

Завідувач
комунальної установи
«Скадовський районний
методичний кабінет»
Скадовської
міської ради

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

У статті розкрито сутність процесу соціалізації особистості, окреслено алгоритм реалізації підготовки педагогічних працівників до розбудови сучасного освітнього простору, що сприятиме успішній соціалізації учнівської молоді.

Ключові слова: соціалізація, освітній простір, компетентності, управління, соціальна технологія, методика, моніторинг, адаптація, освіта.

Постановка проблеми. Сучасна освіта реформується та швидко оновлюється. При формуванні нової системи цінностей, створенні сучасних адаптованих моделей соціалізації дітей та учнівської молоді, на жаль, реальна картина є іншою. Як свідчать відгуки батьків та випускників сучасної школи, молодь не є соціально адаптованою до дорослого життя, не може застосувати здобуті уніфіковані знання на практиці, внаслідок чого виникають труднощі в спілкуванні та пошуку свого місця в житті.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Інтерес до проблеми соціалізації особистості виник давно. Про це свідчать праці учених ХХ століття, зокрема, Л. Виготського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, І. Кона, Л. Буєвої, Л. Рубінштейна, в яких ідеться про взаємозалежність між умовами соціального середовища та розвитком особистості, необхідність активного опо-

средкування особистісного розвитку [4, с. 3-4].

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття поняття соціалізації учнівської молоді, шляхів подолання негативних явищ у сучасному освітньому просторі та пошук більш ефективних шляхів соціалізації особистості, орієнтованих критеріїв моніторингу соціалізації та адаптації, форм та методів здійснення спеціальної підготовки педагогічних працівників у міжкурсовий період, системи роботи освітніх закладів за інноваційною структурою соціалізуючого простору та методичного супроводу вдосконалення професійної компетентності педагогів, що сприятиме успішному процесу соціалізації сучасної молоді.

Виклад основного матеріалу. На концептуальному рівні сьогодні державою визначено **суспільно важливе завдання для освітян** – «забезпечити розбудову такого освітнього простору, у якому осо-

бистість з раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії з соціумом» [2, с.13].

Методичний супровід має становити цілісну систему взаємопов'язаних дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійного рівня освітян щодо здійснення процесу соціалізації особистості, соціалізуючої спрямованості педагогічних інновацій, розвиток ініціативи й творчості кожного учителя зокрема і в цілому, підвищення результативності освітнього процесу, досягнення оптимальних результатів, поліпшення міжособистісних стосунків між учасниками освітнього процесу, підготовки конкурентоспроможних випускників, здатних адаптуватися до змін у соціально-економічному середовищі, конкурувати на українському та європейському ринках праці [5].

З урахуванням факторів (біологічних і соціальних), процесів, що зумовлюють якісні зміни життя (стиль виховання в сім'ї, узгодженість вимог та виховних дій між родиною, закладом освіти, громадськими організаціями, органами самоврядування, вироблення потреби в комунікаціях, самосприйняття та самооцінка) й має вибудовуватися сучасний освітній простір [1].

«Простір» – це педагогічне явище, яке акумулює потенціал сім'ї та навчального закладу, інтегрує різноманітні впливи на особистість з боку інших соціальних інститутів з метою усунення

будь-яких перешкод, ускладнень процесу соціалізації особистості.

Сутність інноваційних змін, що можуть відбутися в результаті розбудови такого освітнього простору, «полягає у формуванні готовності дитини, підлітка, юнацтва до взаємодії з соціумом, тобто простором у широкому соціальному значенні» [4, с. 7].

З огляду на складність, багатоглибкість теми науково-методичного дослідження *визначено організаційно-управлінські умови щодо участі всіх суб'єктів: методичної служби – закладів освіти – учнівської та батьківської громадськості*, що дасть можливість чітко визначити напрями діяльності кожного суб'єкта.

На рівні районної методичної служби (теоретичний супровід):

- здійснюється бібліографічний огляд літератури з теми дослідження, поповнюється методичний книжковий фонд, проводяться презентації науково-методичних посібників;
- розробляється для педагогів перелік тем для індивідуального науково-методичного дослідження в міжтестастійний період;
- створюється картотека досвіду роботи вчителів, які пройшли відповідне навчання, отримали сертифікати та мають право викладати громадянознавчі та інші курси (факультативи) соціалізуючого спрямування, починаючи з початкової школи;
- надається практична допомога навчальним закладам у підготовці та проведенні заходів із залученням провідних науковців з питань соціалізації особистості;

Якомога глибше знати духовний світ дитини – це перша заповідь і вчителя, і директора. Все, що здійснюється у школі, має мати глибокий моральний зміст
В. Сухо-млинський

**Виховує
кожна
хвилина
життя
і кожен
куточок
Землі,
кожна
людина,
з якою
стикається
осо-
бистість
дитини**
В. Сухо-
млинський

- запроваджується проведення для вчителів, вихователів, інших спеціалістів під час районних навчально-методичних семінарів тренінгових занять, педагогічних дискусій за зразком «Дебати» з метою практичного засвоєння ними цих методів;
- організовується в межах освітніх округів спільно з місцевими органами управління освітою проведення Дня педагогічної ідеї, під час якого керівники матимуть можливість представити та захистити ідею оригінальної структури (моделі) освітнього соціалізуючого простору та внести корективи, доповнення відповідно до наданих рекомендацій;
- залучаються педагогічні працівники до оволодіння дистанційними курсами, що пов'язані з проблемою соціального становлення особистості.

Практичне впровадження: методична сесія для вчителів природничо-математичних дисциплін, початкових класів та вихователів дошкільних навчальних закладів «Соціокультурна та комунікативна змістова лінія на уроках різних освітніх галузей» за участю науковців КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»; методична сесія для вчителів гуманітарного циклу «Мовленнєва соціалізація як соціально-педагогічна проблема»; постійно діючий Фестиваль педагогічної майстерності «Гармонія руху» з питань наступності навчально-виховної роботи між дошкільною, початковою та базовою школами; мі-

жрайонний майстер-клас між Бериславським і Скадовським районами «Креативні підходи до створення розвивального середовища в дошкільних навчальних закладах»; педагогічний Hyde Park «Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти в контексті національно-патріотичного виховання»; районна конференція учителів англійської мови «Практично-діяльнісні технології формування комунікативної компетентності учнів»; панельна дискусія-практикум «Оптимізація освітнього процесу за допомогою мнемотехніки як сучасної технології ефективного засвоєння нової інформації» за участю Г.А. Чепурного, доктора педагогічних наук РАЕ, президента Асоціації розвитку творчої особистості «ВАРТО», керівника міжнародного центру освітніх технологій «Школа ейдо-техніки», голови оргкомітету Міжнародного Форуму освітніх технологій «Перспектива»; районна конференція «Виховання особистості: національно-патріотичний вимір»; науковий семінар «Формування особистості через моральні принципи виховання» за участю А.І. Шевченка, засновника і наукового керівника Інституту штучного інтелекту МОН України, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАН України, доктора технічних наук, професора із питань формування моральної особистості; тренінги з основ медіа грамотності; креативна педагогічна рада «Палітра почуттів

у фарбах міста, що цвіте красою» за участю представників батьківської громадськості, органів державної влади, громадських організацій; міжнародний Форум освітніх технологій «Перспектива»; Всеукраїнська літня школа «Освітні ініціативи»; Всеукраїнський Фестиваль педагогічної майстерності «Гуманізація освітнього простору: з Україною в серці»; майстер-клас «Let's Teach Together!»; районний клуб учителів іноземної мови «Get a Life»; педагогічні ситуації «Управління процесом соціалізації дитини в умовах закладу нового типу» («Школа резерву»); трибуна думок «Єдність навчання і виховання як важлива умова успішної соціалізації» («Школа стажистів»).

ВИСНОВКИ.

Освітні заклади протягом тривалого історичного часу є провідним чинником соціалізації особистості.

Зважаючи на проблеми соціального становлення особистості та виклики часу, пошук нових моделей розвитку освітнього простору, який має забезпечувати соціально-педагогічні умови успішної соціалізації дитини, триває та постійно вдосконалюється [3].

Водночас суспільно важливим завданням для освітян є забезпечення розбудови такого освітнього простору, у якому особистість з раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії з соціумом, бо ознакою успішності процесу соціалізації особистості здобувача освіти є його готовність взаємодіяти з соціумом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вольфовська, Т. О. Визначення рівня сформованості інтерактивних умінь особистості на етапах соціалізації / Т. О. Вольфовська // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 3/4. – С. 141–148.
2. Калініна, Л. Управління новою українською школою : порівняльна характеристика концептуальних змін / Л. Калініна // Директор школи: для керівників середніх навчальних закладів. – 2017. – № 1/2. – С. 12-21.
3. Процес соціального становлення особистості: зовнішні впливи. Реферат [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/29663/> (дата звернення: 07.04.2018).
4. Соціалізація дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі. Теоретико-методологічні засади процесу соціалізації дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі: метод. реком. / за заг. ред. Л.М.Назаренко. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 48 с.
5. Соціалізація дітей та учнівської молоді: практично-орієнтований аналіз: метод. реком. / за заг. ред. Л.М. Назаренко, Т.О. Кузьміч. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. – 65 с.

Наталія Белоус

Механизмы социализации личности в современном образовательном пространстве

В статье раскрыта суть процесса социализации личности, определен алгоритм реализации подготовки педагогов к развитию современного образовательного пространства, что способствует успешной социализации учащейся молодежи.

Ключевые слова: социализация, образовательное пространство, компетентности, управление, социальная технология, методика, мониторинг, адаптация, образование.

Natalia Bilous

Mechanisms of socialization of personality in modern educational area

The article deals with the essence of the process of socialization of the individual, presents the structure and algorithm for the implementation of the training of teachers for the development of modern educational space aimed at the successful socialization of the youth.

Keywords: socialization, educational space, competence, management, social technology, methodology, monitoring, adaptation, education.

УДК 376-056.45

**Людмила
СТРАТІЙЧУК**

Директор
Херсонського
НВК «Дошкільний
навчальний заклад –
загальноосвітня школа
I-III ступенів» № 15
Херсонської міської ради,
відмінник освіти України

Від редакції
60 років закладу!
Вітаємо!!!

ФЕНОМЕН ОБДАРОВАНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблему розвитку обдарованих учнів в закладах загальної середньої освіти. Аналізується вплив інноваційних педагогічних технологій на ефективність освітнього процесу з метою розвитку обдарованості. Розкрито якості особистості дитини, які дають можливість здійснювати пошук використання нестандартних способів розв'язання інтелектуальних проблем розвитку. Звертається увага на необхідність постійного підвищення рівня кваліфікації вчителя в організації навчальної діяльності.

Ключові слова: обдарованість, інноваційні технології, освіта, технології, творча діяльність, обдаровані діти, концепція освіти обдарованих учнів.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Здатність до збереження і примноження інтелектуального потенціалу нації є життєво необхідною для суспільства, яке існує в умовах процесів глобалізації та інформатизації XXI століття. З огляду на це одним із пріоритетних напрямів державної політики України є постійна підтримка обдарованої молоді – потужного потенціалу творення майбутнього України.

Мета статті – актуалізувати та розкрити основні проблеми соціалізації обдарованої дитини, проаналізувати причини їх виникнення. Визначити умови розвитку обдарованих учнів та проаналізувати вплив окремих освітніх технологій на ефективність означеного процесу.

Вклад основного матеріалу. Творчий, інтелектуальний потенціал людей є важелем прогресу суспільства, тому обдарованість необхідно своєчасно виявити і розвивати. Дослідники стверджують, що багато надзвичайно обдарованих людей не реалізували своїх можливостей через несприятливе виховання в дитинстві. Вивчення виявів обдарованості тривалий час

було спрямовано переважно на інтелектуальні здібності. Психологи розглядають обдарованість як складне психологічне явище, невіддільне від особистості, як наявність здібностей, їх своєрідне поєднання, від якого залежить можливість успішної діяльності.

Обдарована дитина – дитина, яка вирізняється яскравими, очевидними, інколи визначними досягненнями або має внутрішні задатки для таких досягнень у певному виді діяльності [3].

Важливою характеристикою обдарованості є креативність – здатність до творчості. Згідно із психологічними дослідженнями основою обдарованості є закладений від народження творчий потенціал, який розвивається впродовж усього життя людини. Він не залежить безпосередньо від рівня розумових здібностей, оскільки діти з високим рівнем інтелектуального розвитку іноді володіють незначним творчим потенціалом [1].

Обдаровані діти часто є оригінальними у поведінці та спілкуванні. Вони використовують особливі способи спілкування з дорослими й однолітками, чутливі до ситуації спілкування, виявляють умін-

ня спілкуватися не лише словесно, а й за допомогою невербальних засобів (міміки, жестів, інтонації тощо), легко вступають у контакт з однолітками, прагнуть до лідерства у спільній діяльності. [4].

Херсонський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I-III ступенів» № 15 Херсонської міської ради є **закладом з хорошими традиціями**, багаторічними результативними напрацюваннями педагогів, інноваційними підходами до освіти. У школі створено комфортні умови для навчання та самореалізації кожного учня в пізнавальній та предметній діяльності.

Важливою умовою ефективної освітньої роботи з обдарованими дітьми є співробітництво школи і сім'ї. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу. Визначною подією для всього колективу стало здобуття щорічної премії «Гордість країни» (2007 р.) учнем Романом Купріяновим в номінації «Рідкісний талант». Це є прикладом співпраці школи та родини.

Окрім того, педагогам необхідно постійно підвищувати свою майстерність у організації роботи з обдарованими школярами, ефективно використовувати результати педагогічної діагностики, глибоко розуміти її сутність, застосовувати технології розвивального навчання, вести пошук оптимальних засобів індивідуалізації навчально-виховного процесу.

Педагогічний колектив Херсонського навчально-виховного комплексу № 15 Херсонської міської ради за результатами роботи з обдарованою молоддю здобув сертифікат Всеукраїнського конкурсу-рейтингу загальноосвітніх навчальних закладів у роботі з обдарованими дітьми, що підтверджує наявність сприятливих умов для розвитку обдарованих дітей в закладі. **Навчальний заклад пройшов гідний шлях протягом 60 років** (1958-2018 рр.): від початкової відомчої залізничної школи, потім семирічної, восьмирічної, а в 1998 р. в школі відбулася зміни – заклад I-II ступенів реорганізовано в загальноосвітню школу

I-III ступенів, що стало вирішальним для її подальшого не тільки існування, а й розвитку. За рішенням сесії Херсонської міської ради № 1474 від 12.09.2014 р. заклад змінив статус із загальноосвітньої школи I-III ступенів на навчально-виховний комплекс.

Сьогодні школа – це колектив однодумців, який прагне, щоб навчальний заклад став улюбленим місцем, де учні не лише вчать, а й живуть повноцінним духовним життям. Для цього в школі є все: сучасний комп'ютерний кабінет, бібліотека – лабораторія перспективного досвіду «Автоматизація бібліотечних процесів», комплекс шестирічок, спортивний майданчик та оновлений спортивний зал, сучасні навчальні кабінети, інформаційно-методичний центр, який став переможцем у міському огляді-конкурсі методичних кабінетів на кращу організацію методичної роботи з педагогічними кадрами (2009 р.); створено сучасний дизайн їдальні (третє місце в міському конкурсі на кращу організацію харчування, 2016 р.), оновлено фасад школи, комп'ютеризовано роботу адміністративної ланки, підключено навчальний заклад до мережі Wi-Fi.

Школа стала базовою для відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України, в ході співпраці з якою проведено не лише наукові дослідження, тематичні заходи різних рівнів, а й створено та опубліковано низку значущих для освіти всієї України науково-методичних праць. Серед результатів інноваційної діяльності школи – створення трьох нау-

День вишиванки

МИ ПИШАЄМОСЯ...

Ми пишаємось членами педагогічного колективу, які стали лауреатами першого (міського) етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», «Кращий шкільний бібліотекар» (завідувач бібліотеки Г.М. Кухаренко), обласного (заочного) конкурсу сценаріїв «Перлина натхнення» серед педагогічних працівників. У травні 2018 р. учитель інформатики Ю.М. Іванова, учитель географії та економіки Л.Ю. Парчевська, учитель англійської мови О.Е. Якубовська, заступник директора з навчально-виховної роботи В.В. Бурова та вчитель початкових класів С.М. Марченко **нагороджено відзнакою «Педагогічна еліта України».**

Проведені психолого-педагогічні дослідження підтверджують правильність вибору стратегічної лінії діяльності педагогічного колективу в сучасних умовах, бо саме в цей час **школа здобула перемогу в обласному конкурсі «Школи Херсонщини»** в номінації «Школа Успіху», а лабораторія управління освітніми закладами Інституту педагогіки НАПН України за результатами дослідно-експериментальної діяльності колективу присвоїла навчальному закладу титул «Школа високої педагогічної культури», і як результат – педагогічний колектив Херсонського навчально-виховного комплексу № 15 Херсонської міської ради **нагороджено Дипломом міського голови за високий професіоналізм, активне впровадження сучасних інноваційних методів навчання та виховання, здобуття на рівні держави звання «Школа високої педагогічної культури».**

Учні навчального закладу *стабільно стають переможцями міських конкурсів з образотворчого мистецтва «Барви Таврії», «Космічні фантазії», обласних конкурсів з декоративно-прикладного мистецтва «Дотик янгола», «Пригоди веселого kota», «Сміється писанка у всій її красі».* Систематично діти демонструють високі результати в обласних конкурсах «Космос. Людина. Духовність», юних конструкторів, винахідників та раціоналізаторів, початкового технічного моделювання. Учні залюбки беруть участь у міських та обласних конкурсах юних фотоаматорів «Пам'ять» та «Моя Україна!» – здобуто 18 перемог.

Учні 2-11 класів є учасниками Всеукраїнських конкурсів з базових дисциплін, зокрема, «Кенгуру», «Олімпус», «Бобер», «Гринвич», «Орлятко», «Левеня», «Патріот», «Соняшник», «Ми патріоти України», «Геліантус», «МАН-юніор», «Sunflower», отримують золоті та срібні сертифікати, цінні подарунки.

Цього року значущою подією стала перемога учня Івана Коробова в номінації «Найкращі роботи» V Всеукраїнського конкурсу есе «Я-свropець» (м. Київ).

Роль учителя є надзвичайно важливою в процесі розвитку дитини. Нелегко знайти правильний індивідуальний підхід до учнів, у яких сильніше та яскравіше, ніж в інших, виявляються ознаки розумової обдарованості. Під час роботи з такими учнями слід уникати крайнощів; не варто надмірно втручатися у формування інтелектуальних здібностей, але й не можна вважати, що розвиток дитини не потребує особливої уваги й підтримки.

Ефективність роботи щодо розвитку обдарувань у школярів передбачає також створення емоційної, доброзичливої атмосфери в процесі виконання учнями будь-яких творчих завдань, організацію діяльності учнів з *розв'язання творчих завдань з опорою на їхні інтереси, потреби, потенційні можливості, здібності тощо, пробудження в кожного школяра дослідницької активності, поглиблення інтересу до творчої діяльності, спонування до успішних дій та досягнення поставленої навчальної мети.*

ково-методичних збірок та двох посібників, узагальнення досвіду та підсумків дослідно-експериментальної роботи закладу в формі презентації чотирьох шкільних відеофільмів про пошуки та підсумки інноваційної діяльності. Один з цих фільмів «Успіх породжує успіх» (з досвіду управління діяльністю директора навчального закладу Л.Л. Стратійчук) переміг в обласному конкурсі відеофільмів «Педагогічний досвід Таврії».

Значущими є перемоги учнів школи в олімпіадах з навчальних предметів на другому (міському) етапі з предметів: географія, англійська мова, інформатика, математика, правознавство, конкурс-захисті науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України в секціях «Російська мова», «Науково-технічна творчість та винахідництво», «Валеологія», «Хімія», «Мистецтвознавство», «Українська мова», «Світова література», «Англійська мова», «Фінанси, грошовий обіг і кредит» та багатьох інших конкурсах, змаганнях різних рівнів. Лише за минулий навчальний рік **397 учнів школи стали переможцями**, здобувши перше, друге і третє місце. Адміністрація закладу вживає заходів щодо мотивації учнівської молоді до успіху: оформлення галереї талантів в холі першого поверху, вручення щорічної премії «Учень року», цінних подарунків та похвальних грамот учням та батькам, висвітлення кращих здобутків у науково-методичному журналі «Освіта та розвиток обдарованої особистості», участь у Всеукраїнському проекті «Майбутнє України – талановиті діти». Упродовж останніх 20 років 26 випускників школи здобули золоті та срібні медалі. У 2016-2017 навчальному році 100% випускників 11 класу склали ЗНО, що дало їм змогу вступити до престижних закладів вищої освіти України (Київський Національний

університет ім. Т.Г. Шевченка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Одеський Національний університет ім. І.І. Мечникова, Київський Національний авіаційний університет, Національна академія Служби безпеки України).

Сьогодні потребує лідерів нової форми, громадян України компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно. Проблема виховання молодих лідерів – це проблема підготовки людини майбутнього, людини, яка відповідає вимогам нового ХХІ століття [2].

Тож важливими є пошук і підтримка учнівської молоді, чий особистісні переконання зорієнтовані на активну участь у громадському житті, молоді, яка має організаторські здібності, усвідомлює себе потенційним лідером, має бажання використовувати свою енергію та здібності заради інших, спрямовувати її на розвиток школи, міста та країни.

Участь молодого покоління в учнівському самоврядуванні – пріоритетна умова залучення учнівської молоді до радикальних перетворень, що відбуваються в нашому суспільстві. Найвідчутніші результати у формуванні соціально компетентної молоді дає широка варіативність учнівського самоврядування.

ВИСНОВКИ. Школа – це модель майбутнього суспільства. Щоб сприяти розвитку обдарованих дітей, освітній процес має бути насиченим такою творчою діяльністю, яка б забезпечувала повне задоволення їхніх потреб, надавала їм максимальну свободу для творчого просування, пробуджувала прагнення досягти успіху. Адже переживання успіху викликає позитивне ставлення до творчої діяльності, сприяє набуттю певного життєвого досвіду, навичок самостійної діяльності й поведінки, більш чіткого усвідомлення навчальної мети та завдань щодо її втілення. У результаті цього з ранніх шкільних років у дітей формується свідоме прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, самоаналізу, набуття відповідних умінь і навичок щодо творчого розв'язання проблем, тобто поступово формуються ті властивості і якості, які є складовими обдарованості особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анджейчак, А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах / А. Анджейчак // Обдарована дитина. – 2000. – № 5. – С. 8-13.
2. Апостолова, Г.В. Робота з обдарованими дітьми / Г. В. Апостолова // Обдарована дитина. – 2006. – № 1. – С. 12-15.
3. Калашнікова, А.М. Робота з обдарованими дітьми / А. М. Калашнікова // Обдарована дитина. – 2007. – № 2. – С. 23-25.
4. Рензулли, Дж., Рис, О. Модель обогачаючого школьного обучения. Основные концепции одаренности и творчества / под ред. Д.Б. Богоявленской. – Москва: Просвещение, 1997. – С. 31-32.

Людмила Стратийчук

Феномен одаренности в контексте современного образования

В статье рассмотрена проблема развития одаренных учащихся в учреждениях общего среднего образования. Анализируется влияние инновационных педагогических технологий на эффективность образовательного процесса с целью развития одаренности. Раскрыты качества личности ребенка, которые дают возможность осуществлять поиск использования нестандартных способов решения интеллектуальных проблем развития. Обращается внимание на необходимость постоянного повышения уровня квалификации учителя в организации учебной деятельности.

Ключевые слова: одаренность, инновационные технологии, образование, технологии, творческая деятельность, одаренные дети, концепция образования одаренных учеников.

Lyudmila Stratiychuk

Phenomenon of talent in the context of modern education

The article develops and describes the development of talented students in the establishments of general secondary education. The influence of innovative pedagogical technologies on the efficiency of the educational process in order to develop talents is analyzed. The child's personality qualities are revealed and they make the possibility to search the using non-standard ways to solve intellectual development problems. Attention is drawn to the continuous improvement of the teacher's qualifications in the organization of educational activities.

Keywords: talent, innovative technologies, education, technologies, creative activity, talented children, a conception of talented students' education.

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 37.011.3-052:
316.614

Тетяна
ОКСЕНЧУК

Директор
Костянтинівського
закладу
повної загальної
середньої освіти
Костянтинівської
сільської ради
Горностаївського району
Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

РОДИННО-ШКІЛЬНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОСТІР ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

У статті висвітлено проблеми соціалізації особистості учня в родинно-шкільному виховному просторі. Розкрито значення партнерства школи, родини, громади як основи соціалізації.

Ключові слова: соціалізація, опорний заклад, партнерство, інноваційний навчальний заклад, школа-родина.

Постановка проблеми та її значення. Молода людина формується та розвивається в результаті впливу численних факторів: об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх і зовнішніх, незалежних і залежних від волі та свідомості людей, які діють стихійно або цілеспрямовано. У середовищі особистість соціалізується. Як цей процес відбувається в умовах створення освітнього округу – ця проблема сьогодні цікавить багатьох освітян.

Мета статті – схарактеризувати процес створення сучасного освітнього середовища, спрямованого на пошук та впровадження ефективних способів розкриття, вдосконалення та реалізацію творчого потенціалу дитини через навчання, сім'ю, громаду.

Аналіз досліджень та публікацій. Інтерес до проблеми соціалізації особистості виник давно. Про це свідчать праці учених ХХ ст., зокрема, Л.Виготського, А.Макаренка, В.Сухомлинського, Л.Рубінштейна, в яких вони наголошували на взаємозалежності між умовами соціального середовища та розвитком особистості,

звертали увагу на необхідність активного опосередкування особистісного розвитку.

Важливим виховним фактором є найближче соціальне оточення, в якому проходять життя й діяльність учня, тобто середовище у вузькому розумінні цього слова – сім'я, дитячий колектив, товариші, дорослі люди, з якими безпосередньо спілкуються школярі [3].

Найвизначальнішою в контексті цього є місія сім'ї, яка, на думку В. О. Сухомлинського, має великий вплив на культурний рівень дитини, визначає на ранньому етапі життя її смаки, запити, уявлення. Тому саме батьки покликані піклуватися не тільки про фізичне здоров'я своїх нащадків, а й навчати їх жити серед людей. У працях великого педагога розроблена оригінальну систему батьківської педагогіки – створено послідовну систему роботи з батьками, проаналізовано роль сімейних умов у соціалізації та гуманізації дитини: «... пізнання дитиною світу починається з пізнання людини, а людина відкривається перед дитиною в образі матері, батька і вчителя» [1, с. 34].

Виклад основного матеріалу. З метою забезпечення якісної освіти уряд запропонував новий проект щодо створення опорних закладів. Об'єднавши територіальні громади, «острівцем щастя» став Костянтинівський заклад повної загальної середньої освіти в Горностаївському районі Херсонської області. Опорний заклад – це базовий майданчик, який забезпечує рівний доступ до якісної та профільної освіти всім учасникам навчального процесу в окрузі.

Рішення про створення опорного закладу приймали депутати районної ради на сесії. До цього проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу.

У сучасних українських реаліях важко уявити в сільській місцевості навчальний заклад із сучасною навчально-методичною базою, висококваліфікованими педагогічними кадрами, який забезпечує якісну освіту і дає можливість випускникам вступати до закладів вищої освіти, гідно представляти школу на олімпіадах, конкурсах усіх рівнів.

Неможливо забезпечити якісну освіту в малокомплектній школі, коли поряд з дитиною немає однолітків (наповнюваність класів від 1 до 4 учнів), друзів, звідки й виникають проблеми соціалізації. Тому проблема створення опорного закладу як гаранту якісної освіти є надзвичайної актуальною.

Костянтинівський заклад повної загальної середньої освіти – опорний заклад – є не тільки центром освіти, а й культури. Дитина перебуває тут протягом дня: зранку – навчання, після обіду – позашкільна робота.

Чому саме Костянтинівський заклад освіти? Тому, що він має найкраще географічне положення в територіальній громаді щодо до-

ШКОЛА НОВОГО ТИПУ

Наш навчальний заклад – це дружна родина, де діти пізнають світ, де вчитель живе інтересами і проблемами здобувачів освіти, допомагає дітям їх розв'язувати; де панують добро і злагода. Школа є стартовим майданчиком для добрих справ, де педагоги прагнуть допомогти успішному зростанню кожної особистості. Колектив – це вчителі, учні, батьки, громада, впевнені у собі, своїх силах, які володіють перспективним баченням того, яких змін школа потребує сьогодні, готові до співпраці в спільному розв'язанні проблем.

Програма **профільного навчання** реалізується через формування профільних класів. У старшій школі функціонують класи, у яких учні навчаються за профілем природничо-математичного та філологічного напрямку.

Навчальний план опорного закладу передбачає впровадження міжшкільних факультативів з української мови, математики, англійської мови. Особлива увага приділяється дітям з філій, які влилися в класні колективи в опорній школі.

У тісній співдружності з батьками напрацьовано різноманітні як традиційні, так і нетрадиційні форми роботи, що сприяють зміцненню відносин, активному співробітництву, залученню батьків до активної діяльності.

Традиційні форми роботи:

- Лекції як форма психолого-педагогічної освіти, що розкриває сутність тієї або іншої проблеми виховання.
- Бесіди (колективні, групові, індивідуальні).
- Прес-конференції «Ми і наші діти».
- Усні журнали.
- Диспути.
- Зустрічі «За круглим столом».
- Відкриті уроки для батьків.
- Тематичні вечори «Портрет сім'ї», «Лебеді материнства».
- Конференція з обміну досвідом родинного виховання.
- Дні відкритих дверей.
- Громадський огляд знань.
- Консультації (групові, індивідуальні) з питань теорії та методики родинного виховання.
- Виставки «Світ захоплень нашої сім'ї», «Кулінарні вироби членів сім'ї».
- Конкурси «Ну-мо, мами», «Що, де, коли?», «Тато, мама і я – спортивна сім'я», «Доньки-матері».
- Відзначення Дня родини, Дня матері.

Інноваційні форми роботи:

- Дерево родоводу – зустрічі поколінь, роздуми над проблемами виховання, звернення до джерел народної педагогіки.
- Народна світлиця – звернення до народних традицій, формування особистості школяра через природу, спільну діяльність батьків, дітей і педагогів.
- День добрих справ – спільна трудова діяльність педагогів, батьків і дітей.
- Родинні мости-зустрічі з батьками та обговорення проблем виховання дітей.
- Засідання сімейних клубів: «Тільки родина, як зірка єдина, твій порятунок, надійний причал», «Якщо зміцніє хоч одна родина, міцніша стане наша Україна», «Нехай разом родинне б'ється серце».
- Родинні свята «Тепло великої родини», «Роде наш красний»
- Уроки доброти, чуйності, щедрості, душевності.
- Дні спільної творчості батьків і дітей.

ступності для здобувачів освіти сусідніх населених пунктів. До навчального закладу та дитячого садочка дітей підвозять шкільним автобусом із трьох сіл – Миколаївка, Братоловківка, Дубівка. Згодом до них долучаться учні ще з трьох сіл. Заклад освіти забезпечений висококваліфікованими спеціалістами, які працюють за фахом. Влаштовано три інтерактивні класи – фізики, хімії, біології. Заплановано обладнати лінгафонний кабінет та кабінет математики. Актова зала забезпечена сучасною музичною апаратурою. Для школярів можна проводити цікаві уроки музичної культури та різні свята з використанням музичного супроводу.

Адміністрація закладу працює над створенням єдиного освітнього, виховного, методичного простору. Спільні методичні об'єднання, педради, батьківські збори, виховні заходи допомагають стерти межу непорозуміння між учнями, вчителями й батьками, знаходити єдині орієнтири та спільні стратегічні завдання.

Діяльність і розвиток освітньої установи не можна уявити без активної участі батьків як однодумців і повноправних учасників освітнього процесу. У нашій школі таке співробітництво почалось у 1997 р., коли було створено школу нового типу – Школу-родину.

Школа-родина створює умови для взаєморозуміння добрих починань і діянь батьків, учителів, усіх друзів школи, а також робить акценти на тому доброму, талановитому, що є в кожній дитині. Така школа дає змогу кожній дитині реалізувати себе, а вчителі у цьому їй допомагають.

Мріємо, щоб усі батьки завжди шанували школу, адже саме від пошани зароджується їхнє бажання дослухатися до голосу педагогів. Мета всіх учасників освітнього процесу в громаді – створити в кожному класі і школі родинний мікроклімат, який сприятиме створенню такої атмосфери шкільного життя, яка ріднить. Спільна мета, завдання і робота настільки зближують, що класні колективи, гурткові об'єднання, весь шкільний колектив нагадують сім'ю, у якій панують радість, бажання допомогти, виявити співчуття [2].

ВИСНОВКИ. Аналізуючи викладене вище, можна зробити висновок, що важлива роль у процесі соціального становлення особистості школяра залежить у першу чергу від родинного оточення. Школа має сприяти активному партнерству цих двох соціальних інститутів. Основою такого партнерства має стати єдність у ставленні до дитини, а вибудувати його слід на принципах взаємоповаги, рівноправності, взаємовідповідальності, довіри, творчого спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеевко, Т. Ф. Молода сім'я: умови виховання дитини: наук.-метод. посібник / Т. Ф. Алексеевко. – Київ, 2004. – 96 с.
2. Аніщенко, А. П. Педагогічні умови соціалізації старшокласників у територіальній громаді: автореф. дис. ... канд. пед наук : 13.00.05 / А. П. Аніщенко. – Луганськ, 2010. – 22 с.
3. Дубинка Л. Ф. Шляхи соціалізації особистості в «Школі майбутнього» / Л. Ф. Дубинка // Світ виховання. – 2011. – № 5. – С. 14-18.

Татьяна Оксенчук

Семейно-школьное воспитательное пространство как фактор социализации личности ученика

В статье освещены проблемы социализации личности ученика в семейно-школьном воспитательном пространстве. Раскрыто значение партнерства школы, семьи, общины как основы социализации.

Ключевые слова: социализация, опорное заведение, партнерство, инновационное учебное заведение, школа – семья.

Tetyana Oksenchuk

Family – school educational space, as a factor in the socialization of the student's personality.

The article deals with the problems of socialization of the student's personality in the family-school educational space. Specifies the partnership, school, family, community as the basis of socialization.

Keywords: socialization, foundation institution, partnership, innovative educational institution, school-mothers.

ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗКРИТТЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

Педагогіка
школи

УДК 37.011.3-052:
316.614

У статті розглянуто особливості процесу соціалізації у Червонопартизанській ЗОШ І-ІІІ ступенів Нижньосірогозького району Херсонської області, історію її існування, проаналізовано роботу над науково-методичною проблемою та подано алгоритм її реалізації, висвітлено фахові та творчі досягнення вчителів і учнів, кінцевий результат процесу.

Ключові слова: соціалізація, особистість, навчальний заклад, освіта, патріотизм.

Творення людини – найвище напруження всіх наших сил. Це і життєва мудрість, і майстерність, і мистецтво.

Діти – не тільки і не стільки джерело радості.

Діти – це щастя, створене вашою працею.

Василь Сухомлинський

Актуальність теми. Червонопартизанська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Нижньосірогозького району Херсонської області – це сучасна українська школа нового тисячоліття. Вона є місцем духовного збагачення учня і вчителя, у якому школярі не лише здобувають знання, а й формують свою громадянську зрілість. Педагоги школи відчують відповідальність за свій вклад у національно-культурне відродження України.

Метою статті є дослідження процесу соціалізації, де головним завданням школи залишається створення умов, необхідних для соціалізації школярів, допомога кожному знайти себе, свій життєвий орієнтир.

Виклад основного матеріалу. Цеглинка за цеглинкою, традиція за традицією, спільною роботою учнів і вчителів будувався храм науки – Черво-

нопартизанська загальноосвітня школа.

Літопис навчального закладу починається з 1949 р. Сьогодні у ньому створюються умови для саморозвитку, самоствердження, самореалізації особистості. Школа є зразком навчального закладу з міцною сучасною матеріально-технічною базою.

Педагогічний колектив школи працює над проблемою «навчально-виховне середовище як фактор соціалізації учнів», яка відповідає завданням сьогодення – надання якісної освіти учням у загальноосвітньому закладі.

Особливість Червонопартизанської школи полягає в тому, що вона дає освіту дітям із п'яти сіл Вербівської сільської ради. Для їх комфортного перебування у навчальному закладі створено кімнату школяра. У затишному приміщенні, оформленому в україн-

**Олена
БЛОКРИНИЦЬКА**

Директор
Червонопартизанської
загальноосвітньої школи
І-ІІІ ступенів,
Нижньосірогозького району
Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

ському стилі, влаштовано куточок воїнів АТО – наших земляків, які захищали Батьківщину, розміщено ілюстрації до українських казок, сучасний телевізор, парти для приготування домашніх завдань, настільні ігри. Кожна дитина має змогу перепочити після напруженого шкільного дня, проконсультуватися у вчителя щодо незрозумілого питання з предмета та цікаво й змістовно провести власне дозвілля.

Педагоги школи створили кімнату народознавства, мета якої зберегти та донести до свідомості наступних поколінь історію малої Батьківщини, предмети домашнього побуту і вжитку мешканців сіл Чехівка, Партизани, Зернове, Донцове, Верби. Композиції кімнати об'єднано у розділи: «Життя та побут» (старовинні ікони, вишиванки, рушники, глиняний посуд, скриньки, музичні інструменти, меблі тощо), «Куточок хліба» (тематичні стенди, історія господарств, що функціонували на території Вербівської сільської ради), «Куточок бойової слави» (матеріали про земляків, які брали участь у Другій світовій війні, у боях за Афганістан, в антитерористичній операції), композиція «Шкільне життя» (фото випускників минулих років, репортаж із ювілейного святкування школи, стрічкова райдуга), куточок «Григорій Сковорода – гордість української нації» (філософські й літературні збірки, портрет видатного українця). Кімнату відвідують випускники минулих років, а класні керівники приходять зі своїми вихованцями, щоб розовісти про славу історію рідного села.

Коли приходиш до школи, то насамперед бачиш подвір'я, огорожене европарканом із ошатними воротами, стилізовані під старовину лави, ідеально рівне бетонне покриття, ігровий майданчик, на якому дбайливі учнівські руки посадили троянди, а педагогічний колектив виготовив іграшки у стилі садового дизайну (див. фото-вріз).

Навчальний заклад постійно співпрацює з Херсонською академією неперервної освіти, Нижньосірогозьким районним методичним кабінетом, Нижньосірогозьким будинком творчості дітей та юнацтва. Результатом співпраці є реалізація проблеми

школи, що сприяє успішній соціалізації школярів. Кожен із педагогів зробив вагомий внесок у збагачення навчально-виховного процесу, розробляючи науково-методичну проблему, обрану у поєднанні з єдиною проблемою школи.

У школі тісно співпрацюють методичні об'єднання суспільно-гуманітарного, природничо-математичного циклів, учителів початкових класів і класних керівників, які займаються дослідженням творчих знахідок колег. Із 16 працюючих педагогів на засіданні районної методичної ради затверджено досвід п'яти вчителів. Результатом методичної діяльності педагогів зі створення розробок авторських уроків, виховних заходів, узагальнення досвіду роботи провідних педагогів є друківані матеріали у предметних журналах, посібниках всеукраїнського рівня. Усього надруковано **27 статей учителів школи**.

Педагоги навчального закладу зацікавлені у підвищенні свого професійного рівня, тому завжди беруть участь у конкурсах фахової майстерності.

Як директор завжди підтримую намагання творчих учителів вдосконалювати свою майстерність. Із цією метою вивчаю кращий педагогічний досвід в Україні (м. Миколаїв) і за кордоном (м. Мінськ, Республіка Білорусь; м. Рига, Латвія). Багато цікавого й корисного запозичили педагоги школи із матеріалів міжнародної експедиції Міжнародного педагогічного клубу «Освіта без кордонів».

Результатом науково-методичної та творчої роботи педагогів Червонопартизанської ЗОШ І-ІІІ ступенів стало **визнання її опорною з методичної роботи у Нижньосірогозькому районі**.

Логічним продовженням науково-методичної діяльності вчителів є **досягнення** учнів. Завдяки плідній праці вчителів та зусиллям школярів за роки свого існування навчальний заклад **випустив 65 медалістів**, відзначених «За відмінні успіхи у навчанні, праці та зразкову поведінку», які підтвердили якість здобутих знань. Вони – гордість навчального закладу, надія незалежної України: змогли успішно реалізуватися, влаштувати свої долі, принести користь дер-

жаві, довели, що процес соціалізації має велике значення.

Особливих успіхів досягла учениця Кумінова Катерина (керівник Білокриницька О.М.), яка на обласному рівні неодноразово захищала свої дослідження з історії України (історико-краєзнавча секція наукового товариства «Еврика» МАН). Вона є переможцем III етапу Всеукраїнської олімпіади з історії (2011-2014). Така копітка праця стала показником найвищого досягнення Катерини: учениця отримала по 200 балів з історії України і всесвітньої історії та увійшла у шістку кращих учнів України.

Узагальненим індикатором соціалізації особистості є її соціальна активність. Учня Червонопартизанської загальноосвітньої школи властива висока сприйнятливість процесів, що відбуваються в державі; велике прагнення до самопізнання та пізнання свого краю, вивчення історії, традицій, культури тощо. Для організації шкільного самоврядування створено президентську республіку, участь у якій сприяє формуванню навичок нових лідерів, активній громадській позиції, успішній соціалізації. Президенту школи підпорядковуються міністерства – навчання, культури, спорту, праці, члени яких прислухаються до побажань ровесників зробити шкільне життя цікавим і змістовним.

У школі створений рій «Хортиця» з метою формування гуманного ставлення учнівської молоді до громадян похилого віку, встановлення постійного шефства над престарілими мешканцями села, проведення благодійних акцій. «*Все, що здійснюється у школі, повинно мати глибокий моральний зміст*», – ці слова відомого педагога стали девізом нашої волонтерської діяльності [1].

Учні школи разом із учителями впорядковують пам'ятник загиблим воїнам у роки Другої світової вій-

ни, солдатські могили на сільському кладовищі, традиційно проводяться мітинги та покладання вінків на знак вшанування похованих у братській могилі воїнів до Дня Примирення та визволення України. Не одне десятиліття у школі учнями та дорослими проводяться трудові операції «Обеліск», «Парк пам'яті», «Вахта пам'яті», «Ветеран живе поруч». Така колективна праця пробуджує у дітей історичну пам'ять, виховує вдячність за своє життя.

Успішному здійсненню процесу соціалізації допомагають благодійники і меценати, якими є фермери, підприємці, небайдужі до долі освіти свого села

Світ вступає в сторіччя Людини. Дуже важливо, що ми вкладаємо в душі наших дітей

В. Сухо-млинський

пересічні громадяни. Поліпшенню умов навчання та перебування учнів у навчальному закладі сприяє і піклування депутатського корпусу Вербівської сільської ради.

А. Г. Лапицький – людина, про яку можна говорити багато і тільки добрі слова вдячності. Він ніколи не забуває свою рідну школу, де пішов у перший клас, отримав атестат і сьогодні є її меценатом.

Випускник нашої школи зацікавлений у тому, щоб учні не лише здобували знання, а й мали міцне здоров'я. Завдяки його клопотанню у школу приїжджала секція карате із міста Запоріжжя. Саме із цією метою він придбав для школи спортивний майданчик, на якому діти тренуються, займаються фізичними вправами. І ось результат: наші учні у районній спартакіаді допризовної молоді серед команд юнаків, спортивних змагань «Джурра», «Козацький гарт» посідають призові місця.

А. Г. Лапицький улітку приїжджає у пришкольній оздоровчий табір пригостити дітей смаколиками, поцікавитися умовами їх перебування під час оздоровчої кампанії. Щоб діти із сільської глибинки мали змогу краще вивчати історію України, влаштував екскурсію на острів Хортиця у Запоріжжі, до Мелітопольського краєзнавчого музею, звідки наші школярі привезли незабутні враження, яскраві фотографії, вишукані сувеніри.

Українську духовність збудили в душах учнів концерти Запорізької консерваторії та ансамблю народної пісні із міста Запоріжжя, на які завітали і мешканці села. Гра професійного скрипаля, народні пісні, екзотичний східний танок – усе це сприяло гарному настрою, приемним спогадам. З нагоди останнього дзвінка за ініціативою мецената до школи завітав письменник Вадим Карпенко, художніми творами якого був поповнений книжковий фонд бібліотеки навчального закладу. Все це сприяє формуванню у наших учнів високого рівня соціалізації.

ВИСНОВКИ. «Нова українська школа – це школа для життя у XXI столітті» [2]. Такою є сьогодні наша школа. Сучасна проблема соціалізації учня, забезпечення успішної реалізації особистості школяра в дорослому житті стала основною освітнього

процесу закладу. Всі науково-дослідницькі, методичні, виховні намагання вчителів спрямовані на формування в учнів потреби і здатності навчатися та застосовувати на практиці здобуті знання впродовж життя, щоб стати успішним громадянином своєї держави. Педагогічний колектив Червонопартизанської ЗОШ I-III ступенів успішно справляється із поставленими перед ним завданнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський, В. «Сто порад вчителю». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.studmed.ru/view/suhomlinskiy-v-sto-porad-vchitelyu-19d3cdec903.html> (дата звернення: 15.04.2018).

2. «Нова українська школа — це школа для життя у XXI столітті» — інтерв'ю з міністром освіти і науки України Л.М. Гриневич. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-tse-shkola-dlia-zhyttia-u-xxi-stolitti-interviu-z-ministrom-osvity-i-nauky-ukrainy> (дата звернення: 15.04.2018).

Елена Белокриницкая

Процесс социализации – залог успешного раскрытия возможностей современного школьника

В статье рассмотрены особенности процесса социализации в Краснопартизанской ООШ I-III ступеней Нижнесерогозского района Херсонской области, история ее существования, проанализирована работа над научно-методической проблемой и представлен алгоритм ее реализации, освещены профессиональные и творческие достижения учителей и учеников, конечный результат процесса.

Ключевые слова: социализация, личность, учебное заведение, образование, патриотизм.

Olena Bilokrinizka

Chervonopartizanskaya secondary school I-III degrees: the process of socialization – the key to the successful disclosure of opportunities of modern schoolboy

The article deals with the peculiarities of the introduction of the socialization process in Chervonopartizanskaya secondary school of I-III degrees of Nizhny Sigorozhsky district, the history of its existence, the work on the scientific and methodological problem, the algorithm of its implementation, the professional and creative achievements of teachers and students, and the final result of the process.

Keywords: socialization, personality, educational institution, education, patriotism.

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ, ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ – МАЙБУТНЬОГО ДЕРЖАВОТВОРЦЯ

УДК 37.091.2

Педагогіка
ШКОЛИ

У статті йдеться про складові сучасного освітнього закладу, що передбачає розвиток особистості в умовах розбудови Нової української школи, яка покликана підготувати громадянина України, здатного до життя, готового до свідомого життєвого вибору та самоорганізації.

Ключові слова: проектна діяльність, Нова українська школа, демократичне середовище, учнівське самоврядування, шкільні ініціативи, педагогічні ідеї.

Освіта є розкриття образу Бога в дитині. Вона є спрямованість до пізнання людиною своєї духовної сутності. Вона є спрямованість на перетворення життя на Землі, вивіщення його, спрямування до торжества прекрасного.
Шалва Амонашвілі

Ганна СОЛОМАХІНА
Директор
Каховської спеціалізованої
ЗОШ I-III ступенів № 2
з поглибленим вивченням
іноземних мов
Каховської міської ради
Херсонської області,
відмінник освіти України

Актуальність. Каховська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 з поглибленим вивченням іноземних мов заснована у 1887 р., тож у 2017 р. вона відзначила 130-річчя. З 2002 р. функціонує як спеціалізований навчальний заклад, метою якого є забезпечення опанування учнями іноземної мови як важливого чинника виховання лінгвістично освіченої особистості, здатної інтегруватися в багатомовну європейську спільноту.

Наш заклад – це стартовий майданчик для добрих починань і злетів кожного її вихованця. Це заклад, де кожен реалізує свої здібності й задовольняє власні інтереси.

Саме тому **актуальність** поставлених завдань полягає у прищепленні інтересу до всього найвищого, морального, у прагненні створити умови, у яких кожна дитина вірить у себе й свої можливості, має змогу відчувати радість від досягнутого, бажання й надалі наполегливо працювати над собою.

Метою статті є аналіз педагогічних ідей, знахідок, роботи колективу та створення умов для формування творчої особистості, інтелігентної, освіченої людини, яка вмє будувати гармонійні відносини зі світом.

Виклад основного матеріалу. Переосмислюючи шляхи та перспективи подальшого розвитку як ін-

Зоя ШЕШЕНЯ
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Каховської спеціалізованої
ЗОШ I-III ступенів № 2
з поглибленим вивченням
іноземних мов
Каховської міської ради
Херсонської області

Директор школи, лицею, гімназії № 6 '2018

Ганна СОЛОМАХІНА

Зоя ШЕШЕНЯ

дивідуума, так і соціуму вважаємо *головними завданнями* сучасної школи: формувати і розвивати демократичну особистість, втілювати ідеали та цінності відкритого громадянського суспільства, ефективно реалізовувати національні інтереси, відроджувати й примножувати інтелектуальний потенціал держави, забезпечити учням можливість здобувати знання понад обов'язковий рівень, сприяти реалізації індивідуальних творчих здібностей і обдарувань кожної дитини [1].

Для розв'язання поставлених завдань визначили такі *напрями* розвитку нашого закладу:

- Школа – лабораторія розвитку розумових здібностей;
- Школа – активний і дієвий центр роботи;
- Школа здорового способу життя;
- Шкільне самоврядування – універсальна форма активності учнів;
- Школа – осередок розвитку громади;
- Школа – це простір, де формуються демократичні цінності.

Десятирічні традиції школи дають можливість відчувати надійність і стабільність навіть в умовах швидкоплинних змін у педагогічних технологіях. У нашому освітньому закладі створено культурний, духовний та інтелектуальний простір, діє шкільне *наукове товариство*.

У Малій академії наук учні роблять перші кроки в науці, вона скеровує їх на розвиток творчих здібностей, залучає до активного дослідництва, прищеплює навички самостійної роботи, розвиває комунікативні здібності.

Щороку над дослідними темами працює понад **30 учнів**. У школі виховано **10 поколінь юних академіків**. Нині в списках Малої академії наук – **20 дійсних членів**. Проектна і науково-дослідницька діяльність старшокласників під керівництвом педагогів школи, викладачів вузів – це самореалізація власного творчого потенціалу, засіб розвитку мислення, формування навчального та соціального статусу особистості.

Якщо переглянути тематику досліджень юних науковців школи, чітко вираховується їх *краєзнавча спрямованість*, використання місцевого матеріалу як наукової та джерельної бази. Обрана тема дає учням змогу поринути у пошук цікавих матеріалів, з іншого погляду подивитися на події соціального, політичного, культурного життя країни.

В учнів формуються новий світогляд, громадянськість, відбувається самовизначення в майбутній фаховій спеціалізації. За 20 років існування шкільного наукового товариства є чимало прикладів, коли учні школи роблять усвідомлений вибір майбутньої професії, у тому числі й у науковій сфері.

Таким чином, в умовах шкільного наукового товариства педагогічний колектив розробляє модель розвитку творчої особистості засобами науково-дослідницької діяльності, працює над впровадженням технологій, які стимулюють роботу дітей у секціях Малої академії наук.

Наступною моделлю нашого закладу, в якому яскраво відображається *ідея державно-громадського управління*, є *участь у соціальних проектах*. У 2010 р. започатковано програму «Школа як осередок розвитку громади» спільно з Всеукраїнським фондом «Крок за кроком». З 2016 р. співпрацюємо з КВНЗ «Херсон-

ська академія неперервної освіти» над реалізацією проблеми «Розвиток громадянських компетентностей в Україні – DOCCU». У 2017 р. школа увійшла до третьої хвилі програми «Демократична школа», що реалізується в Україні завдяки Міністерству освіти і науки України, Європейському Центру ім. Вергеланда та уряду Норвегії. **Такі проекти – цінний досвід для учнів, батьків, учителів та громади у розбудові Нової української школи та заповука успішного виховання свідомих громадян й поглиблення демократичної культури в суспільстві.**

Основною ланкою у становленні дитячого колективу є *учнівське самоврядування – самодіяльна організація дитячого життя в школі*. Вона уособлює демократичну та самодіяльну атмосферу, захищає й забезпечує права всіх учасників колективу, сприяє формуванню у них громадянськості, організаторських якостей, допомагає педагогічному колективу в проведенні різноманітних заходів, виступає їх ініціатором. Загалом учнівське самоврядування є незамінним помічником педагогів [2].

Наші ініціативи довели свою значимість, стали реальними механізмами об'єднання активних, творчих людей, які орієнтуються на ідеали громадянського суспільства, демократизацію як освіти, так і всіх сфер соціального життя, перетворення школи у просвітницький і культурний центри громади.

Важливе завдання, яке ми ставимо перед собою – становлення партнерських відносин із батьками, громадськими організаціями, місцевими органами самоврядування, ЗМІ. З 2002 р. видається шкільна газета «Що? Де? Коли?», що є чотириразовим призером Міжнародного конкурсу шкільних медіа.

«Козацька республіка» побудована таким чином, що кожен учень може обрати свій вид діяльності, займатися улюбленою справою, досягати нових щаблів свого розвитку. Структура шкільної республіки являє собою комплекс різноманіт-

них центрів дитячої ініціативи. Роботу дитячої організації визнано кращою в місті. «Козацька республіка» є багаторазовим переможцем і на обласному рівні.

Третій рік проходить у стінах школи дитячий кінофестиваль, заснований за ініціативою старшокласників. Фестивальні фільми ставали переможцями обласного конкурсу «В символах України – душа мого народу», Всеукраїнського конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя Україна», обласного фестивалю «Перлина натхнення».

Справжніми уроками успіху є шкільні свята, фестивалі, творчі конкурси, наукові конференції, що ніколи не обходяться без гостей: наших ветеранів праці, колишніх випускників школи, відомих і шанованих людей міста, депутатів міської ради, гостей зі столиці. Вони допомагають у всьому і, безсумнівно, надають фінансову підтримку. Завдяки такій співпраці виготовлено велику кількість концертних костюмів, придбано відео- та аудіо-техніку, мультимедійні проектори, обладнано шкільні кабінети, у яких розміщено комп'ютери, телевізори.

Засобом пропаганди спільних європейських цінностей серед молоді міста є *діяльність шкільного Євроклубу*, що функціонує у закладі майже **10 років** та став невід'ємною складовою учнівського самоврядування. Його діяльність спрямована на залучення учнів до пізнання європейських культур. Два роки поспіль, беручи участь у молодіжних форумах, євроклубівці заявляли про себе як краща молодіжна організація в області. На всеукраїнському конкурсі молодіжних організацій у м. Кіровограді наші учні здобули абсолютну перемогу за представлення країни-члена ЄС (Швеція) і візитної картки рідного міста. Шведське підприємство «Чумак», що діє у Каховці, надало суттєву допомогу в рекламі продукції підприємства, а також як носій культури виступило консультантом у представленні етносу країни – побуту, звичаїв, національного одягу тощо. Євро-

клуб має свою назву, емблему, власну атрибутику. Метою й завданням організації є різнобічний розвиток, самовдосконалення, самореалізація на благо собі, своїм одноліткам, громаді, родині, рідному місту, народові України. Діяльність євроклубу допомагає створенню сприятливих умов для ефективної громадської діяльності, виховання активної життєвої позиції та лідерських рис. Євроклубівці є постійними учасниками відкритої міської конференції для старшокласників («Модель ООН. Україна. Каховка»). Завдяки плідній роботі юні вихованці школи щорічно беруть участь у програмі «Flex», де зазвичай перемагають.

Давня дружба пов'язує школу з громадською організацією «Православний батьківський комітет», засновником якої є І. В. Бжезицький, депутат обласної ради. Він є постійним гостем школи. Його змістовні лекції допомагають дітям збагнути суть християнських настанов і йти по життю шляхом віри, правди і добра. На прохання батьків запроваджено курс християнської етики, який викладає священник Свято-Покровського храму м. Каховки.

Підтримку у житті нашого колективу надає Фонд «Знай більше» Ігоря Хомінця, депутата міської ради. Разом з його працівниками в школі відбувається багато спільних заходів на підтримку дітей з особливими потребами та тренінгові заняття, що пропагують здоровий спосіб життя.

Щорічно учні нашої школи проходять практику у відділах міськвиконкому, де залучаються до організації та проведення міських заходів – свят, фестивалів, засідань виконавчої влади.

ВИСНОВКИ. Сьогодні можемо говорити, що діяльність Каховської СЗОШ № 2 ґрунтується на демократичних ідеалах, повазі до кожної людини та її прав, участі у справах громади, що стосуються загального добра. Тож **наша мета** – *відшукати кращі можливості розкриття потенціалу дітей у колі їхніх*

сім'ей, школі та соціумі. Очевидним є й те, що соціальне партнерство допомагає встановлювати і розвивати взаємовигідні відносини між школою, учителями, учнями, членами громади й спонсорами у спільному розв'язанні проблем. Партнерство допомагає не тільки інтелектуально та духовно зростати нашим вихованцям, а й сприяє зростанню фахової майстерності педагогічного колективу [3, с. 18].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех, І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: наук-метод. посіб. / І. Д. Бех. – Київ: ІЗМН, 1998. – С. 2-4.
2. Дем'янюк, Т. Методика виховання в сучасній школі: навч-метод. посіб. / Т. Дем'янюк. – Київ: НМЦ середньої освіти МОН України, 200. – 286 с.
3. Смуток, Б. Від загальноосвітньої школи-новобудови до гімназії: стратегія і тактика успіху / Б. Смуток // Директор школи. – 2007. – № 33. – С. 17-23.

Галина Соломашина, Зоя Шешеня

Современное образовательное пространство как залог развития, воспитания и социализации личности – будущего государственного деятеля

В статье идет речь о составляющих современного образовательного учреждения, предусматривает развитие личности в условиях развития новой украинской школы, которая призвана подготовить гражданина Украины, способного к жизни, готового к сознательному жизненному выбору и самоорганизации.

Ключевые слова: проектная деятельность, Новая украинская школа, демократическая среда, ученическое самоуправление, школьные инициативы, педагогические идеи.

Galina Solomahina, Zoja Sheshena

Modern educational space is sn gage of development, education and socialization of personality – the future stateman

This article refers to the components of a modern educational institution which involves the development of a personality in turms of building a new Ukrainian school that is intended to prepare a responsible citizen of Ukraine, capable of life, ready to a conscious life choice and self – organization.

Keywords: poroject work, new Ukrainian school, democratie environment, student self-governance, school initiatives, pedagogical ideas.

ЛІЦЕЙ МИСТЕЦТВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ОСВІТНІЙ ЗАКЛАД МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

Педагогіка
школи

УДК 37.018.54:7

У статті йдеться про діяльність спеціалізованого закладу мистецького спрямування як інноваційного освітнього закладу. Відпрацьовується модель упровадження в педагогічну практику поліхудожньої освіти, інтеграції предметів загальноосвітнього та художньо-естетичного циклів. Розробляється система управління освітнім інноваційним простором ліцею мистецтв.

Ключові слова: інноваційний освітній заклад, модель сучасного закладу спеціалізованої освіти мистецького профілю, поліхудожня освіта, управлінські рішення щодо створення інноваційного простору ліцею мистецтв.

*«Творчість дітей – це глибоко своєрідна сфера їх духовного життя, самовираження та самоствердження, в якому яскраво розкривається самотність кожної дитини. Цю самотність неможливо охопити певними правилами, єдиними та обов'язковими для всіх»
В. О. Сухомлинський*

**Анжеліка
МЕЛЬНИК**
Директор
Херсонського
Таврійського ліцею
мистецтв
Херсонської
міської ради

Постановка проблеми. Інноваційна школа – це високоефективний освітній заклад, у якому апробується оригінальна педагогічна технологія, яка забезпечує ефективне функціонування цього закладу та підвищує результативність освітнього процесу.

Якою науковці вбачають сучасну мистецьку освіту, які інновації в мистецькій освіті сьогодні є актуальними, наскільки вони відповідають вимогам часу, очікуванням суспільства, запитам батьків і, найголовніше, потребам дітей, і чи створюють умови для їх нестандартного креативного творчого розвитку?

Аналіз досліджень та публікацій. У науковій літе-

ратурі питання поліхудожньої освіти висвітлено в дослідженнях І.П. Іванова, М.С. Кагана, А.О. Кияновського, Г.Г. Коломійця, О.І. Маринівської, Г.Д. Матвеевої, Г.А. Петрової, В.Г. Ражникова, В.А. Разумного, В.Н. Шацької та інших. Проблемами інноваційної діяльності закладів загальної середньої освіти займалися Л.В. Галіцина, Л.І. Даниленко, І.М. Дичківська, Л.М. Калініна, Н.П. Наволокова. На основі аналізу наукових досліджень і публікацій виявлено, що сьогодні залишаються недостатньо дослідженими особливості забезпечення поліхудожнього розвитку дітей в умовах закладів загальної середньої освіти [3].

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

Метою нашої статті є розкриття суті освітньої діяльності спеціалізованого закладу мистецького спрямування, визначення особливості освітнього інноваційного простору ліцею мистецтв, створення алгоритму організації освітнього процесу, виокремлення орієнтовних критеріїв оцінки його якості, показників ефективності діяльності як закладу поліхудожнього розвитку.

Вклад основного матеріалу. Сучасні дослідники поняття «інновація» (нововведення) розглядають його в двох значеннях: «інновація – процес» та «інновація – продукт, результат» [1, с.73].

Сутність освітньої діяльності Херсонського Таврійського ліцею мистецтв визначають самобутні умови його функціонування, зокрема, диференційованість, динамічність, мобільність, варіативність, доступність, а головне – поліхудожність. Поліхудожня освіта в ліцеї мистецтв – це безперервний процес, що відбувається у спеціально створених сприятливих умовах для творчої діяльності учнів, забезпечення їх співробітництва у творчому процесі та самостійній творчості, що реалізуються в умовах класного та творчого колективів ліцею мистецтв. Зміст навчальної діяльності художньо-естетичного циклу ліцею відповідає пункту 2 статті 21 Закону України «Про освіту», в якому зазначається, що мистецька освіта «передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особого комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей, спрямованих на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва» [2]. Згідно зі Статутом ліцей мистецтв забезпечує здобуття учнями повної загальної середньої освіти в обсязі державного стандарту та поглиблене і профільне вивчення предметів художньо-естетичного циклу. Поглиблене (1-9 класи) та профільне (10-11 класи) навчання організовано за чотирима напрямками: музичне, театральне, образотворче, хореографічне мистецтво.

Класи формуються **за типом обраної спеціалізації**: музично-театральні та хореографічно-образотворчі на 11-річний термін навчання. На базі **класних** колективів створюються **творчі** колективи за напрямками спеціалізації: театральні, хореографічні, образотворчі, музичні. Навчальний процес здійснюється безперервно, включає **уроки** з предметів загальноосвітнього та художньо-естетичного циклів. До освітнього процесу входить і навчальна практика з предметів художньо-естетичного циклу, яка реалізується протягом навчального року у формі концертної діяльності, пленерів, участі у фестивалях, конкурсах, виставках.

Саме завдяки такій структурі ліцею під **одним дахом** у глибокому педагогічному концептуальному поєднанні **працюють п'ять навчальних напрямів**: загальноосвітня, музична, театральна, образотворча та хореографічна школи.

Учні ліцею вивчають спеціалізовані та профільні предмети такі як: «Шумовий оркестр», «Ансамбль», «Основи акторської гри», «Основи театральної гри», «Сценічний рух», «Поетика», «Художня праця», «Комп'ютерна графіка», «Зарубіжна література в контексті світового мистецтва», «Класичний танець», «Сучасний танець», «Народний танець», «Гімнастика», «Дуетний танець». Вивчаються **курси за вибором**: «Сольфеджіо», «Оркестровий клас», «Основи дизайну», «Композиція», «Музичний інструмент, вокал», «Додатковий музичний інструмент, вокал», «Сценічна практика», «Постановка концертних номерів», «Грим», «Постановка лялькової вистави».

У Херсонському Таврійському ліцеї мистецтв створено систему освітніх послуг, за якої інваріантний компонент навчального плану гармонійно поєднується з додатковими освітніми послугами. Так, наприклад, учні музичного відділення можуть вивчати предмети іншої спеціалізації, що розглядається в ліцеї як реальний «режим розвитку», основна передумова виконання кожним учнем власних інтелектуальних, художньо-творчих, морально-етичних завдань, зумовлених його інте-

ресами, здібностями, потребами. Обов'язково враховуються запити батьків, рівень задоволення запитів, постійно вивчаються ефективність та якість додаткових освітніх послуг, рівень досягнень учнів.

Ураховуючи специфіку художнього розвитку особистості, необхідність ранньої спеціалізації у сфері мистецтва, у ліцеї передбачено: конкурсний набір талановитих дітей до 1 класів, конкурсний добір до 2-9 класів, набір до профільних 10 класів, працює підготовча група. Створено й успішно працюють студія звукозапису «Стимул» та зразковий художній колектив телевізійна студія «Об'єктив», які забезпечують літопис та технічний супровід діяльності закладу.

У ліцеї вирішено організаційну територіальну складову освітнього процесу просто і разом з тим ефективно: *для проведення навчальних занять створено рекреації за напрямками*. Функціонують окремо розташовані рекреації образотворчого й театрального відділень, приміщення музичного відділення поєднано із загальноосвітнім циклом – *у першій половині дня у класах проходять уроки з предметів загальноосвітнього циклу, у другій – уроки музичного мистецтва*. У кожній аудиторії встановлено фортепіано, що дає можливість усім учням постійно у вільному доступі користуватися музичними інструментами.

В одному із виступів міністр освіти Лілія Гриневич зазначила: *«У світі високі технології, де роботи та комп'ютери перебирають на себе роботу людей (наприклад, колись всі складні математичні розрахунки робились вручну, в тому числі для запуску космічних ракет), важливо розвивати в дітях якості, які не зможуть перейняти машини»* [4].

Однією з твірних у створенні інноваційного освітнього простору є процес формування у майбутніх випускників ліцею творчого мислення, здатності до нових оригінальних ідей та їх реалізації. Саме тому в ліцеї мистецтв розробляється проект «Покоління М», який формуватиме нову плеяду ліцеїстів, майбутніх менеджерів освіти й культури. «Покоління М»

Формування колективу змін та авторських новацій: РЕЗУЛЬТАТИ

В інноваційній діяльності ліцею мистецтв надважливим є *кадровий компонент* формування колективу змін та авторських новацій. У чому полягає особливість формування педагогічного колективу закладу мистецького спрямування? Як показав час і досвід діяльності закладу, *«приживаються» в ліцеї ті вчителі, для яких слово «мистецтво» перетворюється на мистецтво педагогіки*. Найголовніший компонент для Херсонського Таврійського ліцею мистецтв – це любов і повага до наших учнів. Жодна інновація без цього компонента неможлива. Тож зусилля керівництва у роботі з кадровим потенціалом ліцею спрямовано на пошук талановитих і професійних педагогів, які об'єднують матеріально-технічні й методичні можливості двох освітніх циклів на створення єдиної концепції освітньої системи «педагогіки мистецтв». Сьогодні колектив працює над упровадженням циклу авторських уроків «Фізика театру», «Фізика/хімія образотворчого мистецтва», «Математика музики», «Фізика танцю», які мають на меті практичне застосування теоретичних знань з предметів загальноосвітнього циклу на заняттях художньо-естетичного циклу і навпаки.

Херсонський Таврійський ліцей мистецтв, який створено у 1991 р., є ровесником незалежності нашої держави. Результатом цілеспрямованої роботи педагогічного, учнівського та батьківського колективів закладу стали успішні виступи учнів ліцею на міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних фестивалях та конкурсах. На базі нашого навчального закладу працює **39 творчих колективів**, з них **двом колективам** присвоєно почесне звання «народний художній колектив», **13 колективам** – почесне звання «зразковий художній колектив».

Херсонський Таврійський ліцей мистецтв спільно з управлінням освіти Херсонської міської ради постійно проводить міські заходи для освітніх закладів міста: конкурс майстрів художнього читання «Мова моя калинова», фестиваль-конкурс вокально-хорового мистецтва «Пісенне розмаїття», відкритий конкурс юних балетмейстерів «Окрилені танцем». За ініціати-ви Херсонського Таврійського ліцею мистецтв спільно з Українським державним центром позашкільної освіти при Міністерстві освіти та науки України проводяться всеукраїнські заходи для творчої молоді: Всеукраїнський фестиваль дитячих театральних колективів та майстрів художнього слова «Дивосвіт Мельпомени», Всеукраїнський фестиваль музичного та хореографічного мистецтва «На крилах гармонії».

стане активним у **30-40 рр.** двотисячних і визначатиме наше майбутнє. Випускники ліцею після втілення проекту, які є носіями цінностей, мистецької історичної пам'яті та самобутності українського етносу, знають і бережуть кращі традиції покоління, зможуть передавати їх іншим представникам свого покоління завдяки майстерному володінню як базовими, так і мистецькими та інформаційно-технологічними компетенціями.

Нині **22 ліцеїсти закінчили ліцей із золотою та срібною медалями.** Ми пишаємось своїми випускниками, які є творцями сучасного українського мистецтва: **Мак Барських** (Микола Бортник) – український популярний співак, учасник реаліті-шоу «Фабрика зірок-2» та «Фабрика Супер-фінал», **Міша Романова** (Наталія Могиленець) – учасниця популярного співочого гурту «ВІАГРА», **Свгеній Кот** – учасник першого сезону національного талант-шоу «Танцюють всі!» та «Танці з зірками», переможець проекту телеканалу СТБ «Танцюють всі! Повернення героїв», **Михайло Досенко** – актор Київського театру драми та комедії «На лівому березі», **Дмитро Оцупок** – викладач Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва ім. Л. Утесова, актор театру «Мізантроп».

ВИСНОВКИ. Сучасний інноваційний заклад повинен гарантувати якість та ефективність освітнього процесу, пропонувати нововведення, авторське бачення, які забезпечать креативний розвиток учнів і відповідатимуть вимогам часу, задовольнятимуть освітні запити батьківської громади. Херсонський Таврійський ліцей мистецтв – неповторний, самобутній освітній заклад, де панує культ духовності, ідеалів, знань, переконань, єдності слова й діла, краси думок і вчинків, це храм мистецтв для дітей і вчителів.

Бути унікальним у суспільстві копій і повторень – велика удача і навіть талант наших дітей. Тож креативні й нестандартні школи, якою і є Херсонський Таврійський ліцей мистецтв, мають розвиватися, надавати дітям знання, учити дивитися на світ інакше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології: Підруч. 2-ге вид. допов. / І. М. Дичківська. – Київ: Академвидав, 2012. – 352 с.
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 27.04.2018).
3. Матвеева, Г.Д. Методика вивчення та аналізу стану організації діяльності спеціалізованих шкіл художньо-естетичного профілю / Г. Д. Матвеева // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 10-14.
4. Освітні новини [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://vигivska0804.blogspot.com/p/blog-page_31.html (дата звернення 27.04.2018)

Анжеліка Мельник

Лицей искусств как инновационное учебное заведение художественно-эстетического направления

В статье идет речь о деятельности специализированного заведения по направлению «искусство» в качестве инновационного учебного учреждения. Отрабатывается модель внедрения в педагогическую практику полихудожественного образования, интеграции предметов общеобразовательного и художественно-эстетического циклов. Разрабатывается система управления образовательным инновационным пространством в лицее искусств.

Ключевые слова: инновационное образовательное заведение, модель современного учреждения специализированного образования по профилю «искусство», полихудожественное образование, управленческие решения по созданию инновационного пространства в лицее искусств.

Angelika Melnyk

Lyceum of Arts as an innovative educational institution of artistic direction

The article deals with the activities of a specialized institution with artistic orientation as an innovative educational institution. The model of implantation of poly artistic education, integration of subjects of general education and artistic and aesthetic cycles into pedagogical practice is being worked out. A management system of educational innovation space of lyceum of arts is being developed.

Keywords: innovative educational institution, model of modern institution of specialized education of artistic direction, poly artistic education, managerial decisions for creation of innovative space of lyceum of arts.

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ У РОБОТІ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКА ШКОЛИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 373.5.015.311

Педагогіка
школи

У статті на основі теоретичного матеріалу, узагальненої практики та власних напрацювань у Семенівському навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа I-III ступенів – позашкільний навчальний заклад» Каховської районної ради Херсонської області висвітлено досвід поєднання традицій з новими формами організації освітнього процесу.

Ключові слова: традиції закладу освіти, інновації в організації освітнього процесу, робота з обдарованими учнями, конкурентоспроможність випускників.

Актуальність. Сучасна шкільна освіта в Україні покликана надати учневі необхідні знання, навчити приймати рішення, критично мислити, розв'язувати конфлікти, орієнтуватися на ринку праці. Одним із шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його з сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм на здобуття ключових компетентностей та створення ефективних механізмів їх впровадження.

Аналіз досліджень та публікацій. Останнім часом до проблеми діяльності інноваційних навчальних закладів зверталися Ю. Юрчонок, Л. Коробченко, К. Білицька, В. Арістов та ін. [2]. Зокрема Л. Даниленко зазначає, що

«інновація в освіті є не лише кінцевим продуктом застосування новизни у навчально-виховному процесі й управлінському процесі, а й процедурою їхнього постійного оновлення» [1, с. 78]. В.В. Химинець стверджує: «Школа в режимі розвитку – це процес динамічного її пристосування до постійних змін умов, що відбуваються в навколишньому середовищі для поліпшення якості освіти» [3, с. 120]. Разом з тим практичний аспект цієї проблеми недостатньо розкрито, тому метою статті є висвітлення педагогічної позиції поєднання традицій та інновацій у навчанні й вихованні школярів як шляху підвищення конкурентоспроможності випускників Семенівського НВК у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Традиції та інновації нашо-

Анатолій НОСЕНКО

Директор
Семенівського НВК
«Загальноосвітня школа
I-III ступенів – позашкільний
навчальний заклад»
Каховської районної ради
Херсонської області,
заслужений працівник
народної освіти України,
відмінник освіти України,
«учитель – методист»,
нагороджений Орденами
«Знак пошани», «За заслуги»
III ступеня,
депутат Каховської районної
ради

Тетяна ХИЖИНСЬКА

Заступник директора
з навчально-
виховної роботи
Семенівського
НВК «Загальноосвітня школа
I-III ступенів –
позашкільний навчальний
заклад»
Каховської районної ради
Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

го закладу – це створення нового з урахуванням вже набутого досвіду, що змінює звичний погляд на явище, сприяє перебудові суспільно-педагогічних відносин.

Анатолій НОСЕНКО

Тетяна ХИЖИНСЬКА

Семенівський навчально-виховний комплекс є освітнім закладом із пріоритетним вивченням української мови та математики, опорний з питань школи практичної діяльності, розвитку індивідуальних творчих здібностей учнів. Робота навчального закладу спрямована на поліпшення результативності навчально-виховного процесу, накопичення матеріалів для розвитку індивідуальних розумових здібностей учнів та реалізації успішного виконання державного замовлення на випускника школи III ступеня.

Семенівський навчально-виховний комплекс складається з трьох структурних підрозділів: загальноосвітня школа I-III ступенів, дитячо-юнацький футбольний клуб, музична школа.

Усі структурні підрозділи органічно влітаються в єдиний розклад повного дня і становлять змістову суть діяльності комплексу.

У закладі діє музейний комплекс (дев'ять залів з великою кількістю цікавих експонатів), присвячений історії села і школи.

Особливістю навчання у НВК є не тільки предметна підготовка, а й

оволодіння учнями ключовими компетентностями (вміння вчитися, загальнокультурна, соціальна, здоров'язбережувальна компетентності з інформаційно-комунікаційними технологіями), що передбачають особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток.

Учні Семенівського НВК впевнено впроваджують у життя девіз школи – «Високий ступінь навченості + успішна самореалізація у суспільному житті».

Традиційний підхід до організації навчального процесу з використанням інноваційних технологій дає певний результат. Сімнадцятий рік поспіль семенівські школярі утримують першість у районних предметних олімпіадах серед шкіл Каховського району, щорічно є призерами обласних олімпіад, стабільно протягом двох останніх років учні здобувають дипломи з історії, географії, правознавства, англійської мови, трудового навчання. У 2015 р. випускники Семенівського НВК показали кращий результат із ЗНО з української мови в Каховському районі. Золота медалістка Куліш Дар'я склала ЗНО з математики на 200 балів. У 2016 р. **80% випускників стали студентами вузів на бюджетній основі.**

У НВК постійно вдосконалюється система роботи з обдарованими учнями й методична робота з педагогічними кадрами завдяки упровадженню ефективних форм і методів. Створено освітній простір, що сприяє розвитку творчої особистості учнів і педагогів, інноваційному розвитку навчального закладу. Усі ланки методичної роботи в школі забезпечує методична рада, завданням якої є надання методичних консультацій педагогічним працівникам на методичних нарадах, семінарах, шкільних методичних об'єднаннях та в індивідуальному порядку, координація колективних форм і методів роботи та самоосвіти з підвищення педагогічної майстерності й вдосконалення фахової підготовки вчителів, організація

системи заходів щодо розвитку творчого потенціалу педагогів, впровадження досягнень кращого педагогічного досвіду та освітніх технологій.

Упроваджуються два стандарти змісту освіти: стандарт обов'язкової загальноосвітньої підготовки, якого має досягти кожен школяр, і стандарт підвищеної підготовки, який обирає для себе здібний учень. Така організація навчально-виховного процесу сприяє визначенню профільних інтересів учнів, реалізує різнорівневе вивчення окремих предметів інваріантної складової методами розвивального навчання, усуває розбіжність між рівнем навчальних досягнень із предметів та вимогами до підготовки абітурієнтів закладів вищої освіти, передбачає підготовку до вступу до закладів вищої освіти, участі в предметних олімпіадах, орієнтацію на майбутню професію.

Зважаючи на те, що одним із шляхів реалізації профільних напрямів є індивідуалізація занять, з метою реалізації у школі особистісно орієнтованого підходу та врахування життєвих інтересів учнів і бажання батьків у НВК організовано систему розвиваючих індивідуальних занять та групових занять, що дає усім без винятку учням можливість виявити свої таланти і свій творчий потенціал.

Складовою педагогічної системи Семенівського НВК є матеріально-технічна база закладу, яка добре збережена і постійно оновлюється. Обладнано комп'ютерний клас, столярну та слюсарну майстерні, майстерню обслуговуючої праці. Працює кабінетна система. Кожний навчальний кабінет забезпечений навчальною літературою та дидактичними матеріалами. У зразковому стані спортивний зал, спортивний та ігровий майданчики.

Усі свята, заходи, інформативні години, загальношкільні батьківські збори відбуваються в актовій залі навчального закладу.

На виконання схваленої урядом України цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації», договору про співробітництво між Федерацією футболу України та Міністерством освіти і науки України щодо розвитку шкільного футболу як окремого підрозділу навчально-виховного комплексу працюють дитячо-юнацький футбольний клуб з охопленням учнів 2-11 класів через спортивну годину та футбольні секції.

Як підрозділ навчально-виховного комплексу функціонує 8-річна музична школа (фортепіано). Навчання з предмета «Музичний інструмент фортепіано» проводиться в обсязі, передбаченому типовим навчальним планом та програмами, затвердженими наказом Міністерства культури і туризму України від 11.08.2015 р. № 588.

Робочий навчальний план складений відповідно до Типового навчального плану музичної школи, затвердженого наказом Міністерства культури України від 11.08.2015 р. №588 «Про затвердження Типових навчальних планів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання)». Музична школа організовує виступи учнів під час загальношкільних свят та заходів.

У виховній роботі педагоги Семенівського НВК керуються Основними орієнтирами виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України, Національною Стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепцією національно-патріотичного виховання, щорічними методичними рекомендаціями з питань організації виховної роботи в навчальних закладах.

Організація виховного процесу є особливо актуальною у ситуації загострення проблем соціального буття. Тож, спираючись на досягнення педагогічної

Значним поштовхом до втілення творчих ідей стала поїздка А.В. Носенка у Сахнівську школу, яку очолював О.А. Захаренко, та до Павлишської школи радості В.О. Сухомлинського

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

науки, законодавчі нормативні документи, у НВК створено систему виховної роботи з пріоритетним вибором ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави, а саме – національно-патріотичного виховання учнів. Основна увага спрямована на формування громадянина – патріота України, створення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, формування здатності до адаптації у суспільному житті.

Семенівський НВК відомий своїми традиціями. Щорічно проводиться «Спортивна весна», велоестафети, спортивні змагання між учительським та учнівськими колективами, День школи, зустріч з випускниками минулих років (остання субота січня), конкурс «Учень року», концертні програми до знаменних календарних дат, випускні вечори. Організуються виставки гуртківців з декоративно-прикладного мистецтва. На святах Першого та Останнього дзвоників учні традиційно покладають квіти до пам'ятника загиблим воїнам у роки Другої світової війни, до меморіальних дошок: поету – земляку, прозаїку, драматургу М. Братану та випускникам школи, які загинули, виконуючи свій інтернаціональний обов'язок в Афганістані та захищаючи суверенітет України.

Незмінним керівником Семенівської школи з 1973 р. є **А.В. Носенко**, учитель вищої категорії, учитель-методист, відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України, нагороджений орденами «Знак пошани» та «За заслуги» III ступеня, який генерує і продовжує славні традиції Семенівського НВК в організації

освітнього процесу, примноженні та зберіганні матеріальної бази закладу. Педагог постійно долучає до своїх дій і справ учнів, учителів, батьків, громадськість. Ініціював створення музейного комплексу (Музей історії с. Семенівки і Музей історії школи), який у 2008 р. визнано кращим в області, а в 2011 р. йому присвоєно звання «зразковий музей» за вагомих внесок у справу виховання учнівської молоді, примноження надбань національної культури, збереження національної спадщини українського народу та музейного фонду України, пропаганди пам'яток історії, культури і природи музею історії школи і освіти Семенівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів – позашкільний навчальний заклад» Каховської районної ради Херсонської області.

У свій час значним поштовхом до втілення творчих ідей стала поїздка А.В. Носенка до Черкаської області у Сахнівську школу, яку очолював відомий у Радянському Союзі педагог О.А. Захаренко, та до Павлишської школи радості В.О. Сухомлинського. Постійно працюючи над проблемами матеріально-технічного забезпечення школи, Анатолій Володимирович вивчив і запровадив у практику окремі аспекти діяльності школи О.А.Захаренка, творчо розвинув їх у конкретних умовах. У 1981 р. Семенівська школа була удостоєна звання «Зразкова школа Херсонської області». У 80-ті роки заклад був незмінним лідером змагання шкіл Каховського району, до десяти разів виборював перехідний Червоний прапор. Два прапори, які виборювалися упродовж трьох

років, довічно передані школі і зберігаються у шкільному музеї. У 2011 р. освітній заклад нагороджено медаллю «10 років незалежності України». У 2013 р. в V ювілейній акції «Флагмани освіти і науки України» Семенівський НВК відзначено Грамотою та нагороджено медаллю «Флагман освіти і науки України».

Освітня робота Семенівського навчально-виховного комплексу сприяє розкриттю талантів і можливостей кожного учня.

ВИСНОВКИ. Сучасний заклад освіти – складна соціально-педагогічна система суспільства, яка здатна забезпечувати якість освіти в реальній практиці шляхом оновлення професійної підготовки, стилю професійної діяльності педагогів, жити й працювати в режимі інноваційних змін, приймати й розуміти нове, оволодівати новою ситуацією, зберігаючи й удосконалюючи традиційні педагогічні технології.

Не зупиняючись на досягнутих результатах, Семенівський НВК працює над створенням умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, забезпечення інтелектуального, соціального, морального й фізичного розвитку учнів. Заклад освіти зберігає свої традиції, кращі напрацювання педагогічного досвіду та розвиває й удосконалює інноваційну діяльність, впевнено дивиться у майбутнє.

З 1 вересня 2018 р. Семенівський НВК розпочне новий навчальний рік в статусі опорної школи. Попереду наполеглива безперервна праця колективу школи і завжди жаданий результат – нове, духовно багате, розвинене, активнотворче молоде покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Даниленко, Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах. Монографія. – Київ: Міленіум, 2004. – 358 с.
2. Кучера, Т.Н. Навчальний посібник з курсу «Філософія освіти» за спеціальністю «Педагогіка» вищої школи / Т. Н. Кучера. – Харків: ХНМУ, 2015. – 63 с.
3. Химинець, В.В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.

В керівництві роботою вчителів не може бути шаблону:

до кожного вчителя необхідно підходити з урахуванням його сил і можливостей.

В. Сухомлинський

Анатолій Носенко, Татьяна Хижинская

Единство традиций и инноваций в работе образовательного учреждения как путь повышения конкурентоспособности выпускника школы в современных условиях

В статье на основе теоретического материала, обобщенной практики и собственных наработок в Семеновском учебно-воспитательном комплексе «Общеобразовательная школа I-III ступеней – внешкольное учебное заведение» Каховского районного совета Херсонской области освещен опыт сочетания традиций с новыми формами организации образовательного процесса.

Ключевые слова: традиции учебного заведения, инновации в организации образовательного процесса, работа с одаренными учениками, конкурентоспособность выпускников.

Anatoliy Nosenko, Tetyana Khyzhynska

The integration of traditions and innovations in the work of educational institution as a way of improvement of competitive ability of a school – leaver in contemporary conditions.

In this article on the basis of theoretical material, systematization of practice and personal ground work at the School of Semenivka “Secondary school – out – of – school educational establishment” of Kakhovka district council Kherson region there was classified the experience of traditions’ integration with new forms of organisation of educational process.

Keywords: the traditions of educational establishment, innovations in organisation of educational process, the word with talented pupils, school – leavers’ competitive ability.

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 37.014.3(477)

**Тетяна
МИКИТАСЬ**

Директор
НВК «Генічеська школа
I-III ступенів № 3 –
дошкільний навчальний
заклад» Генічеського
району Херсонської
області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті йдеться про сучасний етап розвитку системи освіти в НВК «Генічеська школа I – III ступенів № 3 – дошкільний навчальний заклад», метою якого є пошук шляхів приведення змісту освітнього процесу у відповідність з особистісними запитами учнів, європейськими стандартами. Нова структура школи дає можливість засвоїти інноваційний зміст освіти й здобути компетентності для життя.

Ключові слова: управління навчально-виховним комплексом, компетентність, інноваційний навчальний заклад, Нова українська школа, проектна діяльність, педагогіка партнерства, пілотне впровадження.

Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в інших серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання... Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які народжують енергію для перетворення труднощів, бажання вчитися.

В. О. Сухомлинський

Актуальність проблеми. Одним із провідних напрямів системи виховання школярів є орієнтація на розвиток індивідуальності дитини, та подання їй допомоги у розв'язанні важливої для неї проблеми. Від того, наскільки педагог-вихователю зможе вчасно помітити, правильно зрозуміти та коректно сприяти розв'язанню проблемної ситуації, в якій перебуває учень, залежить успішність педагогічного впливу на розвиток особистості учня, прояв його індивідуальності, самореалізація в мінливому, складному, інколи непередбаченому соціальному середовищі [2].

Мета статті – показати, як реалізується особистісно орієнтований підхід в організації освітнього процесу в Новій українській школі.

Вклад основного матеріалу. Одним із пріоритетних завдань, які ставить перед собою колектив навчально-виховного комплексу в умовах

Нової української школи, є створення педагогічно організованого середовища, що забезпечує всю повноту розвитку дитячої діяльності та формування у вихованців життєвих компетентностей. НВК «Генічеська школа I-III ступенів № 3 – дошкільний навчальний заклад», який працює протягом двох років, є динамічною педагогічною системою, що об'єднує освітній процес дитячого садка і школи.

Ми усвідомлюємо, що *дошкільний вік – це період, коли дитина тільки починає правильно визначати свої дії*. І завдання педагогів, залучивши батьків наших вихованців, – допомогти малюку зрозуміти свої бажання та утримати їх, незважаючи на ситуативні обставини. Ми вважаємо, що будь-яку справу дитина повинна робити самостійно, не під впливом і тиском, а за власним бажанням і рішенням. Лише така допомога сприяє становленню й розвитку його власних якостей [1].

Модель особистісно орієнтованого підходу у навчальній діяльності педагога дошкільного закладу реалізують за допомогою технології співробітництва. Запорукою успіху є вміння вихователя бути на одному щаблі зі своїми вихованцями, не вчити, а навчатися разом, радіти успіхам, а якщо й помилятися, то своєчасно виправляти помилки, вносити певні корективи. Вихователі уникають таких висловів, як *«неправильно»*, *«думай краще»*, *«дай сказати іншим»*, а, навпаки, дотримують такої позиції: **кожна відповідь має право на існування й кожна дитина повинна бути почутою**. Слід зазначити, що педагоги дошкільного підрозділу відмовляються від традиційної форми проведення занять, а віддають перевагу інтеграції різних видів дитячої діяльності під час сюжетно-динамічних та ігрових занять, занять-досліджень, занять-подорожей. Використовуючи здебільшого практичні методи навчання, такі, як гра, моделювання, експериментування, вихователі забезпечують дітям можливість самостійних відкриттів, стимулюють їхню допитливість, розвивають уявлення, світобачення, фантазію. Робота в парах, мікрогрупах під час занять не лише вчить дітей взаємодіяти один з одним, а й викликає в них почуття захищеності. За спостереженнями вихователів, навіть у несміливих, сором'язливих дітей зникає острах працювати самостійно, давати індивідуальні відповіді. Диференціація навчальних завдань допомагає педагогам створити ситуацію успіху для кожної дитини, *а використання тако-го прийому, як наставництво, коли дитина навчає дорослого робити те, що вміє сама* (при цьому вихователь емоційно виявляє зацікавленість процесом пізнання), *спонукає до роботи та підвищує пізнавальну діяльність навіть малоактивних вихованців*.

Педагоги дошкільного підрозділу нашого навчально-виховного комплексу використовують переважно нестандартні форми взаємодії з вихованцями. Вихователь **О.П. Кузнцова** застосовує власні лепбуки як один із видів спільної діяльності з дітьми. Цей універсальний посібник забезпечує інтеграцію освітніх галузей, дає можливість педагогу будувати діяльність на основі індивідуальних здібностей дітей. Створюючи лепбуки разом із вихованцями, педагог забезпечує умови, за яких дитина сама обирає зміст навчального матеріалу. Вихованці за власним бажанням організують інформацію з певної теми і, як результат, краще розуміють та запам'ято-

вують матеріал. Зміст диференційованих завдань дає змогу використовувати лепбуки під час роботи з групою дітей, які мають різний рівень інтелектуального розвитку. Така спільна робота з вихованцями допомагає дітям комфортно почуватися на занятті, підвищує в них віру у власні сили. Вихователь **С.В. Корнєєва** вдало використовує метод проектів, вплив якого на розвиток та самореалізацію особистості ґрунтується на гуманістичному підході до дитини. Вона впевнена, що реалізація проектних технологій сприяє зміні ролі вихователя, адже з носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності. І тут вкрай важливо залишатися незалежним консультантом, утримуватися від підказок, своєчасно давати відповіді на запитання дітей. Під час реалізації методу проектів виправданим є використання у роботі з дошкільниками технології проблемного навчання, що допомагає набутти досвіду індивідуальної самостійної діяльності, сприяє формуванню особистісних рис, які розвиваються лише в процесі діяльності й не можуть бути засвоєні вербально.

Розвиваючи особистісні якості дошкільнят, *ми тісно співпрацюємо з вузькими спеціалістами – музичним керівником, логопедом, викладачем іноземної мови, хореографом*. Це дає можливість забезпечувати якісний індивідуальний підхід до кожного вихованця в певному навчально-естетичному напрямку.

Вихователі дитячого садка також тісно співпрацюють з учителями початкових класів, забезпечують наступність, інтеграцію, психолого-педагогічний підхід до дитини, урахування їхніх вікових особливостей в подальшій навчально-виховній роботі.

Психолого-педагогічна діагностика дошкільників, участь учителів початкової школи в батьківських зборах дошкільного закладу, попереднє знайомство вчителя з дітьми під час проведення виховних заходів суттєво полегшує адаптацію вихованців до шкільного життя. Саме тому вже в першому класі вчитель знає дитину, його творчі здібності, риси характеру, особливості поведінки, продовжує психолого-педагогічне спостереження за нею, враховує їх у процесі виконання навчальної програми. Між учителем і учнем встановлюються «взаємодопоміжні відносини», у яких принаймні одна зі сторін прагне до заохочення іншої, до

особистісного зростання, поліпшення життєдіяльності та співробітництва, що є основними вимогами Нової української школи [3].

Структура НВК «Генічеська школа І-ІІІ ступенів № 3 – дошкільний навчальний заклад» дає можливість дітям засвоїти такі знання, які знадобляться в майбутньому житті при виборі професії, і дуже важливо, щоб педагог вже сьогодні формував ключові компетенції.

На цьому етапі наш навчально-виховний комплекс апробує пілотний проект із німецької мови в першому класі за програмою «*Нова українська школа*». Це тривалий процес, який потребує знань, копіткої праці, терпіння, концентрації та впевненості в успішності його завершення. Для того щоб досягти значних результатів у навчанні, *будь-який учень має потребу в мотивації, адже без неї процес вивчення іноземної мови перетворюється на рутину*. Тому перш ніж приступити до освоєння німецької мови, важливо чітко уявляти, які можливості можуть відкритися учневі в майбутньому. Знання мови розвиває розумовий потенціал, розширює світогляд, професійне зростання, виховує повагу серед друзів і колег. До найбільш сильних мотивуючих факторів, що спонукають людину розпочати вивчення німецької мови, ми відносимо: кар'єрні перспективи, навчання в німецькомовних країнах, доступ до інформації німецькою мовою, прагнення до саморозвитку, подорожі в німецькомовні країни, читання книжок та преси, перегляд фільмів німецькою мовою тощо.

З бажанням змінити щось у традиційному навчанні учнів з'являється мотивація вчителів НВК м. Генічеська до вдосконалення власного досвіду. Таким чином, учителі німецької мови **В.Г. Санькова, Л.М. Кравченко, Н.Ю. Булюк** вийшли за межі стереотипів та почали працювати в перших класах за методикою «*Кікус*», яку запропонували спеціалісти Гете-інституту м. Мюнхена. Програма «*Кікус*» спрямована на розвиток особистості та її таланту за допомогою найважливішого засобу комунікації, вона ґрун-

тується на мовній основі, навчання із задоволенням, використанні фізичного контакту, заохоченні, повторенні, за принципом від простого до складного. Учні активно співпрацюють на уроках, відкривають свої здібності, долають страх відповіді неправильно, вже через півроку вміють розповісти дуже багато про себе, сім'ю, навколишній світ.

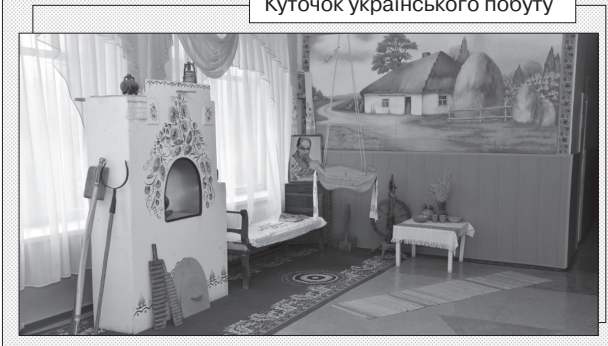
Німецькі вчителі, передаючи власний педагогічний досвід генітським педагогам і школярам, забезпечили навчально-виховний процес методичними посібниками, предметними картками, DVD-дисками із записами пісень німецькою мовою тощо. Робочі наочні кікус-картинки мотивують дітей до оволодіння німецькою мовою, але для роботи на уроці вчителі використовують реальні предмети, які є в класі: ляльки, ігри, пісні, вправи для руху, пазли, книжки з картинками тощо. Багато картинок кольорові, але чорно-білі дають можливість дітям їх розмалювати на уроці або вдома з батьками.

З 11 піснями на кікус-аудіо-СД «Доброго ранку» записано пісні з елементами руху, що діють позитивно на мовний і загальний розвиток учнів. Усі пісні відповідають курсу «Кікус». Дуже цікаво діти сприймають театральні ігри (дитячий театр є складовою наочних посібників програми «Кікус»).

За допомогою інноваційних матеріалів учителі мають можливість змінити форми і методи роботи з учнями, зробити уроки більш захоплюючими й цікавими. Діти вчать іноземної мови граючи, малюючи, співаючи. Вони швидко запам'ятовують лексичний матеріал, використовуючи його в міні-діалогах та описах предметів, які їм подобаються. Учителі постійно обговорюють проблеми нових методик, обмінюються досвідом, формують спільне бачення завдань та способів їх розв'язання. Однією з найбільш сильних мотивацій для продовження вивчення мови є перший позитивний результат при виконанні будь-якої справи. Учителі активно користуються методами схвалення учнів за їх до-

Куточок українського побуту

сягнення в навчанні, тому подальша робота проходить із задоволенням. Процес засвоєння програмового матеріалу здійснюється швидше, і є надія, що вивчення мови буде ефективнішим.

Разом з тим педагогічний колектив стикається з **проблемами**:

- якщо перші німецькі матеріали видано вчителям та учням безкоштовно, то у подальшому невідомо, як вони надходять до фонду шкільних бібліотек;
- навчальних підручників для перших класів взагалі немає;
- програма «Кікус» – це програма для сімей, які приїхали до Німеччини, щоб інтегруватися в німецьке суспільство, але не всі українські батьки можуть підтримати своїх дітей, бо вони в школі вив-

чали англійську мову та не мають наміру виїжджати за кордон;

- класи з **30 учнів** поділено на дві групи, а програмою «Кікус» передбачено, що в групі має бути не більш як **8 учнів**. Проте впровадження такого інноваційного навчання наближує нас до європейського співтовариства в галузі освітянського простору.

Освіта в Україні потребує кардинальних змін, ретельного планування та усвідомлення. **Головне завдання реформи – забезпечити визнання українських атестатів за кордоном.** З цією метою у 2018 р. Україна вперше взяла участь у програмі Міжнародного оцінювання учнів PISA, що проводиться під егідою Організації економічного співробітництва й розвитку. У межах програми **15-річні підлітки** проходять тестування з математики, природничих наук і читання, а також відповідають на запитання під час анкетування. Це міжнародне дослідження з точки зору запровадження компетентнісного підходу до навчання може дати для України дуже багато. Ми побачимо себе на тлі інших освітніх систем. PISA враховує величезну кількість критеріїв і факторів, що впливають на систему освіти. Ми отримувемо додаткову інформацію для того, аби правильно визначити слабкі й сильні сторони нашої системи освіти.

ВИСНОВКИ. Переконана, що головне – надати на уроках учням більше свободи. Замість зубріння – критичне мислення, творчість та практичні навички, необхідні їм для майбутньої професії. Адже стандарти Нової української школи орієнтовані на формування особистості та вміння реалізовувати себе та здобути знання на практиці. Разом з тим найважливіше питання полягає в тому, чи вистачить сил і ресурсів, аби втілити все це в життя. Першочергове завдання, на мою думку, аби в кожній школі України свідомо сприймали нову систему та брали відповідальність на себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сосновенко, Н. Наступність дитячого садка і школи: налагоджуємо взаємодію / Н. Сосновенко // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2017. – № 3. – С. 5-8.
2. Усатенко, Т. Модель життєдіяльності української національної школи / Т. Усатенко // Директор школи. – 2000. – № 33. – С. 15-18.
3. Нова українська школа [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-tse-shkola-dlia-zhyttia-u-xxi-stolitti-interviu-z-ministrom-osvity-i-nauky-ukrainy> (дата звернення: 25.03.2018).

Татьяна Микитас

Личностно ориентированный подход в организации образовательного процесса в Новой украинской школе

В статье речь идет о современном состоянии организации системы образования в УВК «Геническая школа I-III ступеней № 3 – дошкольное учебное заведение», целью которого является поиск путей приведения содержания образовательного процесса в соответствие с личностными запросами учащихся, европейскими стандартами. Новая структура школы позволяет усвоить инновационное содержание образования и приобрести соответствующие компетенции для жизни.

Ключевые слова: управление учебно-воспитательным комплексом, компетентность, инновационное учебное заведение, Новая украинская школа, проектная деятельность, педагогика партнерства, пилотное внедрение.

Tatjana Mikitas

A person-oriented approach to organizing an educational process at the New Ukrainian School

The article deals with the current state of the organization of the system of education in the NEC «Genichesk school I-III degrees № 3 – pre-school educational institution», characterized by the search for ways to bring the content of education in accordance with the personal demands of students, to world standards. The new structure of the school allows you to master the innovative content of education and acquire the relevant competencies for life.

Keywords: management of educational-educational complex, competence, innovative educational institution, New Ukrainian school, project activity, partnership pedagogy, pilot implementation.

НА ШЛЯХУ ТВОРЧОСТІ І ГАРМОНІЇ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ

Педагогіка
школи

УДК 37.091.2

У статті розглянуто зміст роботи учасників освітнього процесу в Скадовській спеціалізованій загальноосвітній школі I-III ступенів «Академія творчості», перспективні плани та досягнення.

Ключові слова: педагогіка партнерства, внутрішній моніторинг, результативність освітньої роботи.

*«Педагогічний колектив –
це свого роду стрижень школи»
В. Сухомлинський*

Актуальність. Головними завданнями освіти в Україні є виховання громадянина, формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, якій властиві почуття власної гідності, повага до прав і свобод людини, свідоме ставлення до обов'язків людини і громадянина, гордість за свою Батьківщину, здатність до саморозуміння й самовдосконалення, активної участі в соціальному житті країни. У формуванні цих важливих якостей, розвитку соціальної компетентності, вихованні особистості громадянина сучасної демократичної держави важливе місце займає середовище – усе те, що оточує дитину від народження до кінця життя, починаючи з сім'ї, шкільного оточення і завершуючи середовищем соціальним, у якому вона народжується і яке створює умови для її розвитку і виховання [2].

Метою статті є популяризація прогресивних змін в освітньому закладі, школі майбутнього – Скадовській спеціалізованій загальноосвітній школі I-III ступенів «Академія творчості» з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу.

Виклад основного матеріалу. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою держави, тому місію нашого закладу ми визначили так: допомогти розкрити та розвинути здібності кожної дитини на основі взаємовідповідального партнерства між учителем, здобувачем освіти, батьками в громаді [1].

Завданнями школи є реалізація педагогіки партнерства, інноваційний підхід до виховання патріотичної особистості, конкурентоспроможного здобувача освіти на основі державних стандартів освіти.

Академія творчості виросла з восьмирічної школи № 2. Перший випуск відбувся в 1990 р. Сьогодні випускники школи є педагогами, які продовжують освітній процес Нової української школи.

«Академія творчості» є освітнім закладом, метою якого є забезпечення всебічного розвитку дітей. Так, з 2015 р. здобувачі освіти навчаються за науково-педагогічним проєк-

**Галина
СМИРНОВА**

Директор
Скадовської
спеціалізованої
загальноосвітньої
школи
I-III ступенів
«Академія творчості»
з поглибленим
вивченням
предметів художньо-
естетичного циклу
Скадовської
міської ради, відмінник
освіти України

Директор школи, ліцею, гімназії № 6, 2018

ІННОВАЦІЙНА РОБОТА ШКОЛИ

Наш освітній заклад дбає про **формування основних компетентностей здобувачів освіти**, а саме:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися англійською мовою;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність.

Тісний контакт із батьками учнів реалізується в усіх напрямках виховної роботи, зокрема, це такі форми взаємодії, як Рада школи, батьківські збори, батьківський лекторій, свята, спортивні змагання й відпочинок, екскурсії, посвята в першокласники, вечори старшокласників, військові свята, індивідуальні співбесіди забезпечують результативність співпраці.

Відповідно до вимог Нової української школи в Академії творчості, створено дієву систему освітнього процесу взаємодії дітей початкової, середньої, старшої школи, батьків та педагогічних працівників школи. Запропоновано психолого-педагогічний моніторинг освітнього середовища школи за такими компонентами: просторово-предметний, організаційно-управлінський, соціально-психологічний, що становлять структурно-функціональну модель моніторингу освітнього середовища за науковими розвідками доктора психологічних наук **О.Б. Лактіоновою**. Модель моніторингу охоплює рівень навчальних досягнень учнів щосеместрово, вивчення задоволеності батьків роботою навчального закладу, інтегральну задоволеність працею педагогічних працівників, національні індикатори ефективності та якості загальної середньої освіти, діагностику вербальної та невербальної креативності учнів.

На уроках учителі використовують технологію розвитку критичного мислення з використанням ІКТ, особистісно зорієнтованого навчання, ігрові технології навчання, технології групової діяльності, ситуативне моделювання, технологію проблемного навчання тощо.

У руслі інноваційної роботи школа бере участь у регіональному експерименті «*Організаційно-управлінські умови розвитку креативного компонента освітнього середовища*» (керівник **Л.М. Назаренко**, доктор філософії, доцент кафедри менеджменту Херсонського інституту МАУП, заступник директора Херсонського регіонального центру оцінювання якості освіти). На всеукраїнському рівні школа є учасниками проекту «*Технологія навчання учнів початкової школи «Розумники»*» (Smart Kids) (керівник **С.Г. Литвинова**, доктор педагогічних наук).

Освітній заклад пишається позитивною динамікою участі і перемогою здобувачів освіти в олімпіадах, конкурсах, змаганнях. Так, у минулому навчальному році переможців II етапу олімпіад було **19**, у цьому – **29**. Вже третій рік поспіль здобувачі освіти є переможцями III етапу Всеукраїнської олімпіади з правознавства й учасниками IV етапу (керівник **Г.О. Смирнова**).

Формується позитивна динаміка участі й перемоги у фестивалях, конкурсах, спортивних змаганнях дітей нашої школи: «*Фестиваль аматорського мистецтва «Україна барвінкова»*, конкурс виразного читання «*Наша Земля – Україна*», «*Оберіг*», «*Спортивне лелечення*», «*Старти надій*», «*Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика*», «*Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка*».

том «Інтелект України», а з 2017 р. за бажанням дітей відкрито класи з художньо-естетичним циклом, де школярі мають можливість здобути компетентності з ліплення та малювання.

Шкільне життя не обмежується стінами кабінетів, за бажанням батьків і дітей у школі додатково функціонують гуртки: «*Літературна майстерність*», «*Хореографія*», козацько-лицарського спрямування «*Джура*», «*Програма образотворчого мистецтва*», «*Комп'ютерна графіка*», «*Моделювання*», «*Театральне мистецтво*», «*Футбол*».

В освітньому процесі закладу широко використовуються інформаційно-комунікаційні засоби навчання, створено хмарно зорієнтоване освітнє середовище для дітей і педагогічних працівників Office-365. Створено сайт школи <http://skschool2.pp.ua/>, розділи якого відповідають Положенню про загальноосвітній заклад.

Упродовж останніх років результативно проходять педагогічні ради, змінено підхід до інформування педагогічного колективу школи, для обговорення питань учителям школи надсилаються матеріали електронною поштою, що скорочує час проведення засідань. Налагоджено систему електронного документообігу в школі з використанням One Drive, на сучасному рівні працює шкільний архів.

Педагогічним колективом розроблено Положення про службу внутрішнього моніторингу якості освітньої діяльності, Програма розвитку школи, Конспекти уроків за креативною моделлю навчання, Збірники тренувальних завдань, які створювалися за активної участі команди на чолі з директором школи **Г.О. Смирновою**.

За час існування школи педагогами були учасниками конкурсу «*Учитель року*» у номінаціях: «*Заступник директора з виховної роботи*» – **Г.О. Смирнова**, «*Українська мова і*

література» – **О.М. Варакіна** і **І.М. Зуденкова**, «Фізична культура» – **О.М. Ярецько**, «Початкові класи» – **С.М. Касацька**, «Класний керівник року» – **І.М. Клименко** та **І.М. Зуденкова**.

Учителі закладу освіти здійснюють інформальну освіту з метою реалізації змістовної і методичної наступності між школою I, II і III ступенів, беруть участь у вебінарах, виїзних семінарах на теренах України, висвітлюють власні педагогічні ідеї в часописах.

Структура освітньої діяльності й активного відпочинку гармонійно поєднує заняття, екскурсії, гурткову роботу, патріотичне виховання, соціалізацію з дійсністю. Еколого-туристичне виховання здійснюється учителями **І.Б. Пазяк**, **І.М. Булановою**. Цьому сприяє екологічна вартість «Дельфін» дітей 5-11 класів, які беруть участь в озелененні території школи та міста, прибиранні сміття, є учасниками конференцій («Екологічні проблеми Джарилгацької затоки»).

Скадовська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів «Академія творчості» з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу Скадовської міської ради Херсонської області – дипломант обласного конкурсу «Школа Херсонщини», де посіла перше місце в номінації «Школа шкіл». З 2015 р. школа стала учасницею Всеукраїнського експерименту «Хмарні сервіси в освіті», з 2014 р. є членом асоціації «Відроджені гімназії України». Освітній заклад продовжує працювати за програмою «Росток», «Крок за кроком».

Педагогічний колектив реалізує державну політику в галузі освіти та розв'язує проблеми розвитку школи. *За останній рік підвищився рівень професійної компетентності учителів.* Перед адміністрацією школи стоїть завдання мотивувати педагогів до професійного зростання та забезпечити супровід педагогів щодо організації науково-експериментальної діяльності як важливого чинника підвищення професійної компетентності учителя.

Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, потреба в гуманізації та демократизації суспільства, швидка зміна техніки та технологій зумовлюють створення різних моделей

навчальних закладів, мотивуючи тим самим учителів до безперервного пошуку та самовдосконалення. Профілізація навчання в «Академії творчості» забезпечується з урахуванням потреб і нахилів здобувачів освіти, мрії про майбутню професію.

ВИСНОВКИ. У школі налагоджено систему суб'єкт-об'єктного управління освітнім процесом, результатом якого є взаємний вплив директора школи і педагогічного колективу, а ознаками – діалогічність, саморозвиток, ініціативність, інтенсифікація, співробітництво та застосування досвіду роботи. Досвід академії творчості підтверджує, що активна співпраця учасників освітнього процесу має реальне втілення у конкретних справах з вагомими результатами, а педагогіка партнерства дає надію на незворотній динамічний процес розвитку нашого храму науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України: Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс] — режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.03.2018).
2. Концепція Нової української школи (схвалено розпорядженням КМ України від 14.12.2016р. № 988-р). [Електронний ресурс] – режим доступу – <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249613934> (дата звернення: 10.03.2018).

Галина Смирнова

На пути творчества и гармонии обучения и воспитания

В статье рассматривается содержание работы участников образовательного процесса в Скадовской специализированной общеобразовательной школе I-III ступеней «Академия творчества», перспективные планы и достижения.

Ключевые слова: педагогика партнерства, внутренний мониторинг, результативность образовательной работы.

Galina Smirnova

On the Way of Creativity and Harmony of Education and Education

The article reveals the content of the participants' work in the educational process at Skadovsk specialized secondary school of I-III degree «The Academy of Arts», the perspective plans and achievements.

Keywords: partner pedagogy, internal monitoring, performance.

УДК 373.5:004

Педагогка
школи

**Лілія
ПАВЛЮЧЕНКО**

Директор
Хлібодарівського НВК
«ЗНЗ І-ІІІ ступенів-ДНЗ»
Чаплинської районної
ради Херсонської області

**Оксана
БАРАБАШ**

Заступник директора
з навчально-виховної
роботи
Хлібодарівського НВК
«ЗНЗ І-ІІІ ступенів-ДНЗ»
Чаплинської районної
ради Херсонської області

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито сутність практичного застосування інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах освітнього процесу на прикладі роботи закладу загальної середньої освіти.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інновація, інструменти, онлайн-середовище, хмарний кабінет.

Актуальність. Освіта в Україні, як і всі інші сфери життя, супроводжується суттєвими змінами. Комп'ютеризація всіх напрямів роботи освітнього закладу є однією з них. А це потребує від адміністрації гнучкості та ініціативності в питаннях впровадження новітніх технологій.

Метою статті є опис досвіду роботи з використання інформаційно-комунікаційних технологій для створення онлайн-середовища та демонстрації переваг використання ІКТ в діяльності закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Хлібодарівський НВК має недовгу, але багату історію, яка почалася з восьмирічної школи, що з часом стала загальноосвітнім навчальним закладом І-ІІІ ступенів, і сьогодні – це навчально-виховний комплекс

«Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад». Школа розташована в Херсонській області в Чаплинському районі в селі Хлібодарівка, назву якому дав відомий радянський український письменник Олесь Гончар. Як і в романах О. Гончара, на просторах села колосяться хліба, мешканці вирощують овочі, працюють, навчають дітей. Хлібодарівський НВК – навчальний заклад, представники якого перебувають у постійному професійному пошуку. Тому учні та вчителі – переможці й призери Всеукраїнських предметних олімпіад, конкурсів, змагань, а навчальний заклад є переможцем обласного конкурсу «Школа 2006 року». У 2013 р. школу визнано одним із 300 найкращих навчальних закладів України та відзначено грамотою Міністерства

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

освіти і науки України в рамках національного проекту «Флагман освіти та науки України». У 2018 р. навчальний заклад атестовано з відзнакою.

Хлібодарівський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів-дошкільний навчальний заклад» Чаплинської районної ради Херсонської області багато років працює над впровадженням інноваційних технологій, керуючись Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» та Законом України «Про інформацію» [2,3].

Усі педагоги ведуть електронний класний журнал та використовують можливості Всеукраїнської навчальної екосистеми «MySchool.ua» (фото 1).

Школа багато років посідає перше місце серед шкіл України в рейтингу роботи в системі завдяки активності не тільки вчителів, а й учнів та їхніх батьків. Щоденну працю з екосистемою «MySchool.ua» доведено до автоматизму у своєчасному виставленні поточних оцінок і відвідуванні, внесенні теми уроку та домашнього завдання.

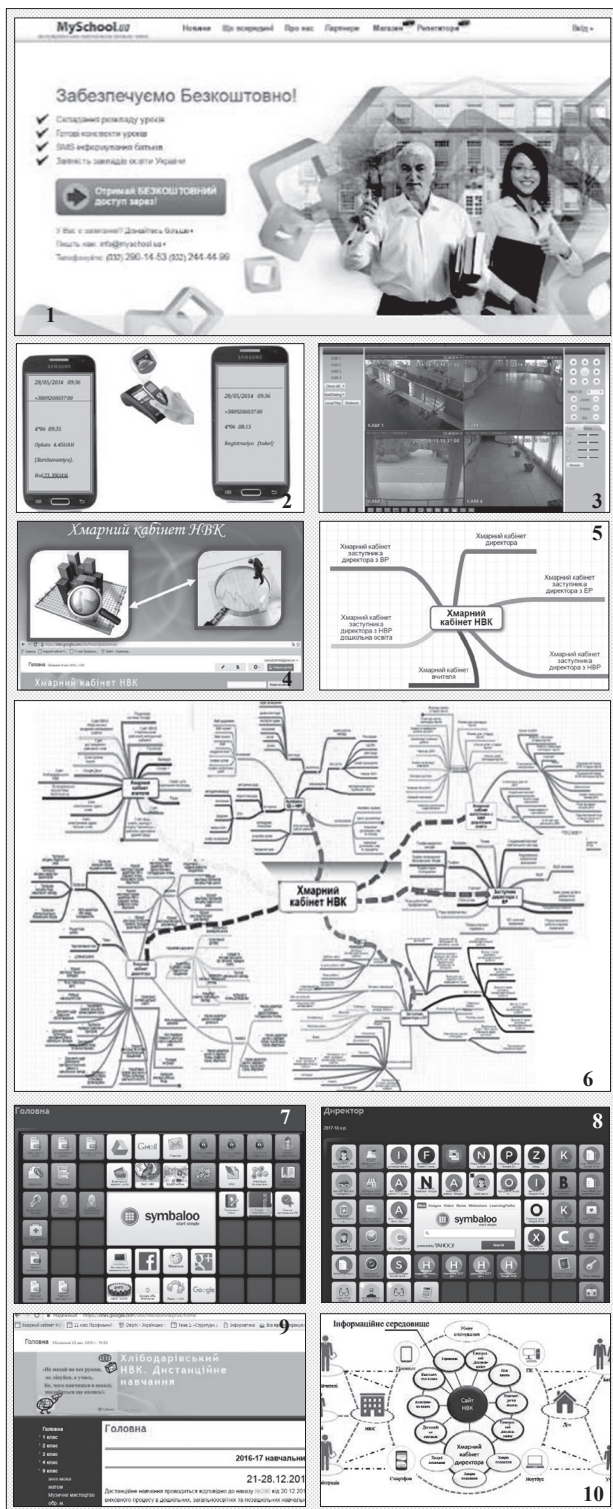
Усі педагоги мають власні електронні скриньки, що дає можливість забезпечити як внутрішній, так і зовнішній документообіг. Відвідування учнів школи контролюється за допомогою терміналу Приватбанку (фото 2). Звіти щодо відвідування школи учнями надходять на електронну пошту батьків, зокрема, про час входу та виходу зі школи дітей. Через термінал Приватбанку проводиться електронна оплата харчування в шкільній їдальні. Про вартість обіду та наявність електронних коштів вони отримують повідомлення на телефон.

У НВК ведеться дистанційне відеоспостереження за перебігом освітнього процесу (фото 3). Атестація педагогічних працівників здійснюється на основі базової кваліметричної моделі. Розклад

школи створюється за допомогою програми «Ректор-школа», що значно полегшує цей процес. В управлінській та освітній діяльності використовуються хмарні технології. Є хмара спільного доступу для членів адміністрації та педагогічного колективу.

Разом з тим **сьогодні використання лише цих інструментів є недостатнім**. Великий потік інформації потребує її оперативного вивчення, аналізу й прийняття рішення. Так, виникла потреба в переході на більш сучасний рівень використання ІКТ. *Створення хмарного кабінету навчального закладу стало вагомим інновацією, яка зосередила навколо себе життя педагогічного колективу* [5] (фото 4).

Віртуальний кабінет є незамінним щоденним інструментом роботи для адміністрації, з одного боку, а з іншого – каталізатором нових ідей для всіх учасників освітнього процесу. Він створений на платформі Google Sites з використанням сервісу Symbaloo як інструменту самоорганізації та таймменеджменту. Кабінет дає можливість зібрати і систематизувати документи в одному місці, налагодити інформаційну взаємодію як в навчальному закладі, так і за його межами, сприяє формуванню партнерських відносин між усіма членами педагогічного колективу, тим самим виконує функцію соціалізації педагогів. Він являє собою платформу з хмарними посиланнями, що дають можливість мати повну картину про всі напрями діяльності, отримати оперативну відповідь на питання, що виникають (фото 5). Хмарний кабінет складається з робочих столів директора, заступників, вчителя, класного керівника (фото 6, 7, 8). *Структура кабінету повністю відповідає номенклатурі справ. Доступ до нього обмежений, його мають лише педагогічні працівники навчального закладу*. Визначено також рівні доступу для роботи з матеріалами: перегляд, редагування, коментування. Хмарні технології забезпечують одно-

часну роботу одразу кількох осіб в одному місці, надаючи можливість одним брати участь у його створенні, редагуванні, а іншим – тільки переглядати, використовуючи дані для подальшої роботи.

Методична діяльність завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій представлена у вигляді електронного методичного кабінету. У ньому розміщено науково-методичні матеріали, адреси різних дистанційних курсів для педагогів, банк власної видавничої продукції та дистанційних уроків [1].

Концепція Нової української школи потребує оновлення форм і змісту методичних заходів. Прикладом такої роботи стало створення дистанційної педагогічної ради «Формування навичок XXI століття у світлі концепції «Нова українська школа»», яку проведено для педагогічних працівників нашого навчального закладу та педагогів гімназії № 19 м. Мелітополя.

У НВК впроваджується дистанційне навчання (фото 9). Учителі мають досвід організації власних дистанційних курсів для учнів не тільки своєї школи, а й інших. Потреба в такому навчанні виникає час від часу, коли оголошується карантин, через погодні умови, коли діти не можуть дістатися до школи. Працює постійна платформа на сайті Google, розроблено алгоритм його роботи, визначено вимоги до дистанційного уроку для вчителів, розроблено супровідні електронні документи для організації та контролю освітнього процесу в дистанційному режимі.

Учні та педагоги беруть участь в онлайн Міжнародних та Всеукраїнських предметних олімпіа-

дах і конкурсах. Учителі створюють програми навчання, методичні рекомендації та інші електронні продукти для колег, надають консультації учням через відеоконференції.

Процес *створення електронного кабінету не завершено*, адже він постійно вдосконалюється (фото 10) з урахуванням нових ідей. Немає обмежень у його формуванні, що обумовлено потребами навчального закладу та новими тенденціями в освіті.

ВИСНОВКИ. Сучасна школа та всі її процеси зазнають впливу інформаційно-комунікаційних технологій. У Концепції «*Нова українська школа*» йде мова про ідею наскрізного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладом освіти [4]. Один із інструментів забезпечення успіху нової школи ми бачимо в створенні та розбудові хмарного середовища. Можливість зберігання матеріалів, використання їх у будь-який момент та у будь-якому вигляді, надання оперативної інформації для прийняття управлінських рішень, використання створених банків даних, вивчення діяльності вчителя, класного керівника, заступника директора на відстані, організація роботи педагогічного колективу, забезпечення постійного контролю, включаючи самоконтроль і взаємоконтроль, всебічного аналізу роботи – все це сприяє оптимізації управлінських процесів та потребує від педагога бути в авангарді суспільних змін. Робота всіх учасників освітнього процесу в хмарному кабінеті спонукає до продукування нових ідей у використанні ІКТ в різних видах діяльності школи. Отже, це процес, який не має завершення, а постійно вдосконалюється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ваш навчальний заклад уже перейшов на електронний документообіг? // Педрада. Портал освітян України [Електрон-

ний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/308-qqq-16-m12-22-12-2016-vash-navchalniy-zaklad-ujepereyshov-na-elektronniy-dokumentobg1>. (дата звернення 03.04.2018) – Назва з екрана.

2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення 15.02.2018) – Назва з екрана.

3. Закон України «Про інформацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 15.02.2018) – Назва з екрана.

4. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konceptziya.html> (дата звернення 15.04.2018) – Назва з екрана.

5. Хмарний кабінет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/hmarnijkabinetnkv/> (дата звернення 15.02.2018) – Назва з екрана.

Лілія Павлюченко, Оксана Барабаш
Использование информационно-коммуникационных технологий в практике работы учреждений общего среднего образования

В статье раскрыта сущность практического применения информационно-коммуникационных технологий в различных сферах образовательного процесса на примере работы учреждения общего среднего образования.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, инновация, инструменты, онлайн-среда, облачный кабинет.

Lilia Pavluchenko, Oxana Barabash
Implementation of information and communication technologies in practice of work of the institutions of general secondary education

In the article the essence of practical application of information and communication technologies in various spheres of educational process is revealed on the example of work of the institution of general secondary education.

Keywords: information and communication technologies, innovation, tools, online environment, cloud room.

УДК 37.015.311

Педагогіка
школи

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОГРАМИ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ «КРОК ЗА КРОКОМ» У РОЗРОБЛЕННІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ

У статті розглянуто організаційно-педагогічна структура, педагогічні технології, що реалізують завдання програми всебічного розвитку дитини «Крок за кроком». Доведено, що створена модель особистісно-орієнтованого навчання учнів є ефективною.

Ключові слова: програма «Крок за кроком», експеримент, тематичне навчання, ранкові зустрічі, інтеграція, робота в центрах.

**Олена
ЗУЙКО**

Директор
загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 1
ім. О.П. Довженка
Новокаховської міської
ради Херсонської
області,
вчитель вищої категорії,
старший учитель

Актуальність. Основні напрями експериментальної діяльності Програми всебічного розвитку дитини «Крок за кроком» сприяють різнобічному розвитку індивідуальності дитини на основі вивчення і врахування її особистісних здібностей, інтересів, потреб та відповідають завданням реформи Нової української школи.

Мета: розкрити науково-практичний потенціал програми всебічного розвитку дитини «Крок за кроком» у школі II ступеня у розробленні особистісно-орієнтованої моделі освіти.

Завдання: довести доцільність наступності у реалізації основних положень програми «Крок за кроком», дослідити ефективність особистісно орієнтованого нав-

чання, основних методологічних засад програми «Крок за кроком».

Виклад основного матеріалу. Загальноосвітня школа № 1 – ровесниця Нової Каховки, створена у 1952 р. У 1977 р. постановою Ради Міністрів України їй присвоєно ім'я видатного кінорежисера і письменника О.П. Довженка. **Наша школа – це культурно-освітній осередок міста, який поєднує традиції і новаторство,** та впевнено крокує у майбутнє. Навчально-виховний процес забезпечує **фаховий педагогічний колектив:** 21 спеціаліст вищої категорії, 12 – I категорії, мають педагогічні звання «учитель-методист» – 9, «старший учитель» – 12, заслужений учитель України – 1.

Серед випускників школи – двократний олімпійський чемпіон **В. Борзов,** ві-

Рідна школа

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

домі сучасні актори брати **Носкови, Н. Делієва, С. Коваленко, майстри спорту А. Калініна, С. Коровайко, В. Дружинін**, переможець Міжнародної гімназиadi – 2018 в Марокко **Данило Федоров** та ін.

З 2011 р. наш навчальний заклад є базовим для проходження практики студентів Бериславського педагогічного коледжу.

Колектив школи багато років працює в особливому експериментальному режимі, забезпечуючи рівний доступ до якісної освіти кожного учня. В результаті зростання професійної майстерності педагогічного колективу активно впроваджуються в освітній процес інноваційні педагогічні технології, реалізуються завдання науково-методичних експериментів регіонального і всеукраїнського рівнів. З 2001 р. початкова школа розпочала навчання за програмою Міжнародного фонду «Крок за кроком», з 2004 р. школа І ступеню є опорною в області з проблеми «Впровадження програми «Крок за кроком» у навчально-виховний процес шкіл міста». Директор школи **О.М. Зуйко** є ініціатором участі школи в багатьох інноваційних програмах. З 2010 року колектив працював над експериментальним дослідженням «Реалізація принципу наступності особистісно орієнтованого навчання за програмою всебічного розвитку дитини «Крок за кроком» у базовій школі». На базі школи проводились обласні науково-практичні семінари «Реалізація принципу наступності особистісно-орієнтованого навчання в початковій та основній школі», «Гуманізація освіти як умова успішної взаємодії учителя та учня», «Тематичне навчання як засіб розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку за програмою всебічного розвитку дитини «Крок за кроком», «Інтеграція медіаосвіти в навчально-виховний процес» та ін.

Основа Програми «Крок за кроком» – особистісно орієнтований підхід

до освіти дітей, що ґрунтується на засадах гуманної педагогіки і психології, і передбачає повагу до особистості дитини, її унікальність, схвалення, заохочення, свободу вибору. Дитина, за концепцією Програми, є центром навчального процесу, тому експериментальна робота в школі спланована і реалізується на основі забезпечення принципу наступності початкової школи і базової, що підтверджується результатами психолого-педагогічної діагностики [2].

Ключовим поняттям «кроківської» програми є тематичне навчання, яке заохочує дітей реагувати на зміст уроків, свідомо та із задоволенням навчатись, спонукає вчителів до організації різних видів діяльності, що принесуть дітям відчуття впевненості та створення ситуації успіху. Тематичне навчання допомагає учням побачити зв'язки між різними предметами, практичне використання здобутих знань у житті. Плануючи тематичний урок, **учитель міркує над такими питаннями: чи відповідають обрані теми віковим особливостям дитини? Чи спонукають ці теми до розвитку творчих здібностей? Чи може обрана тема бути втілена так, щоб кожна дитина мала відчуття успіху? Чи розвиватимуть діти базові академічні навички, втілюючи проекти тематичного уроку? Чи виникне нагода для суспільної співпраці та відповідальності під час роботи дітей над проектом? Чи матимуть діти змогу розширити свої знання та здобути досвід і власне розуміння у тлумаченні нової інформації?**

Тематичне навчання складається з таких етапів: вибір теми учнями разом з учителем і батьками, робота за темою на уроках і ранкових зустрічах, розроблення технологічної карти або маршрутного листа, «міжпредметної павутинки», проведення ранкових зустрічей, робота в центрах за участю вчителів різних предметів, свята співдружності.

Вивчення теми на основі предметної інтеграції передбачає саморозвиток, розроблення механізму для творчості всіх учасників освітнього процесу: учнів, учи-

телів, батьків. У школі створено творчу групу вчителів з проблеми *«Методика проведення ранкових зустрічей на основі міжпредметної інтеграції»*. Результатом її роботи стало теоретичне обґрунтування втілення такої форми роботи в *«кроківських»* класах, ефективне оволодіння досвідом спілкування, забезпечення емоційного благополуччя учнів, інтеграції шкільних предметів у межах обраної дітьми теми [3].

Практика ранкової зустрічі – одна із перших методик, орієнтованих на дитину, що застосовується вчителем у програмі *«Крок за кроком»*. На початку дня діти збираються, щоб привітати один одного, вислухати думки друзів, поставити запитання, обговорити новини і розклад дня. Кожна дитина вдумливо і поважно вітається з друзями, після чого протягом короткого часу ділиться власним досвідом з товаришами. Вся група бере участь у короткій, енергійній груповій вправі. Ця зустріч формує колектив, сприяє усвідомленню того, що кожен є важливий, вчить сприймати відмінності, дотримувати певних «законів» класу. Учні чекають ранкової зустрічі. Вчитель використовує *«кроківські»* технології і проекти (*«Людина тижня»*, *«Крісло автора»*, *«Учень року»*, *«Моє портфоліо»*, *«Портфоліо класу»* тощо), що все це дає можливість учням самореалізуватися, виявити і розвинути свої творчі та комунікативні здібності. Теми, які обирають учні для вивчення, свідчать про різноманітність поглядів, широту світогляду (*«Шоколад»*, *«Океани»*, *«Людина»*, *«Дорогоцінне каміння»*, *«Космос»*, *«Спорт»*, *«Греція»*, *«Сім чудес України»*, *«Мультиплікація»*, *«Кіно»*, *«Винаходи»*, *«Європа»* та ін.). Робота в центрах навчальної діяльності – заключне підсумкове тематичне заняття за програмою *«Крок за кроком»*. Такими центрами можуть бути: центр математики, дослідження, музики, мови, мистецтва тощо. Тут обирають спікера, секретаря, розподіляють обов'язки, навчаються комунікації, партнерства, презентації власних думок [1].

На закріплення тематичного навчання батьки влаштовують екскурсії та свята для дітей. Так, після вивчення теми *«Сім чудес України»* організовано подорож до Асканії – Нової, з теми *«Вода»* – екскурсія до київського Музею води, з теми *«Європа»* – подорож до Франції.

У рамках STEM-освіти в школі запроваджено єдині тематичні дні (*«Вода»*, *«Джинси»*). Протягом дня проходили екоуроки, уроки-тренінги, захисти проектів, квести, вікторини з обраної теми.

У процесі експериментальної роботи реалізовано такі завдання: забезпечено наступність у реалізації основних положень програми *«Крок за кроком»* між дошкільними навчальними закладами, школою I і II ступенів; визначено особливості особистісно орієнтованого навчання дітей у базовій школі; розвинуто партнерські відносини між школою і сім'єю; розроблено і впроваджено сукупність психолого-педагогічних механізмів проведення інтегрованого, тематичного навчання.

Як підсумок, колектив школи очолюваний директором **О.М. Зуйко**, зайняв перше місце в міському та обласному етапах конкурсу *«Школа Херсонщини – 2013»*. У 2013 р. школа була удостоєна звання *«Флагман освіти і науки України»* та отримала Грамоту *«За вагомий внесок у розвиток освіти та виховання підростаючого покоління»*. У 2016 р. заклад представлений на Міжнародному форумі *«Сучасний стан освіти і науки в Україні. Стратегія розвитку»*, презентована у книзі *«Науковці та освітяни України»* і відзначена Грамотою Міністерства освіти і науки України.

З 2016 р. школа долучилась до Всеукраїнського експерименту *«Психолого-педагогічне забезпечення особистісно зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки в середньому загальноосвітньому навчальному закладі»* (науковий керівник проекту **С.Л. Крук**, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру інноваційної педаго-

гіки та психології, президент Всеукраїнської культурно-освітньої асоціації гуманної педагогіки).

Експериментальна робота дала можливість створити комфортний освітній простір навчального закладу, підвищити якість знань учнів. Моніторинг навчальних досягнень учнів школи за останні роки демонструє високу якість навчання: 2016/2017 н.р. – **67%**, 2017/2018 н.р. – **66%**. В обласному рейтингу за підсумками ЗНО у 2017 р. *школа посіла четверте місце*. Щорічно зростає кількість учасників і переможців Міжнародних і Всеукраїнських конкурсів, Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін.

Кращі здобутки педагогів узагальнено і рекомендовано до впровадження КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», надруковано у всеукраїнських фахових журналах «Біологія», «Lefrancais», «Вивчаємо українську мову і літературу», «Шкільний світ», «Хімія» «Медіаосвіта», «Таврійський вісник освіти». Вчителі нашої школи неодноразово проводили експертизу підручників, розробили авторський спецкурс «Перлина Таврійського краю» для учнів 1-4 класів (керівник **О.О.Банкова**), який був запроваджений у школі. Створено та здійснено апробацію авторської програми гуртка «Анімаційна студія «СТОФ» на паралелі 4, 8 класів (керівник **О.М. Курінкова**). Робота отримала гран-прі в П'ятому Всеукраїнському фестивалі педагогічних ідей «Василеві передзвони» (номінація «Цінності гуманної освіти, дитинства у працях **В.О. Сухомлинського**»). Проведено Всеукраїнські майстер-класи під час Третього Львівського фестивалю гуманної педагогіки вчителями **О.М. Бужинською, О.О. Банковою, О.Р. Тесленко**.

Конкурс «Соняшник»

День міста

Шкільний зорепад

Анімаційна студія

День учителя

У 2016 р. на базі нашого навчального закладу проведено фінал другого Всеукраїнського фестивалю педагогічної творчості «З Україною в серці!». Для 40 представників регіонів України представлено Асоціацію навчальних закладів особистісно орієнтованого навчання за принципами гуманної педагогіки Новокаховської міської ради. Учителі школи постійно прагнуть до самовдосконалення, є активними учасниками обласних, Всеукраїнських та Міжнародних семінарів і конференцій.

На базі школи здійснюються зустрічі з представниками ОБСЄ, польського волонтерського руху, делегацією французького міста Сент-Етьєн дю Рувре.

У 2012 р. заклад першим у місті долучився до Державної програми інклюзивної освіти. У закладі відкрито чотири інклюзивних класи.

Ефективність виховної моделі школи, що базується на колективних творчих справах, пройшла апробацію часом. Метою виховної системи є створення єдиного виховного простору, спрямованого на розвиток особистості кожної дитини. Основним підсумковим заходом колективних творчих справ стали свята співдружностей (об'єднання класів різних вікових категорій).

У 2016 р. школа долучилась до Всеукраїнського проекту «Інтеграція через діалог. Програма освітньої психологічної та інтеграційної допомоги дітям, які постраждали від збройного конфлікту на сході України та анексії Криму»; до участі у школі лідерів Всеукраїнського проекту «Агенти змін».

Одним з головних завдань адміністрація школи вважає виховання морально, психічно і фізично здорового покоління. Збірна команда школи протягом останніх 10 років – призер міських спартакіад. Учні неодноразово захищали честь міста на обласних змаганнях з баскетболу, «Старту надій», Спартакіада допризовної молоді, «Шкіряний м'яч», «Козацький гарт», «Олімпійське лелечення».

ВИСНОВКИ. Сьогодні загальноосвітня школа I-III ступенів № 1 м. Нова Каховка – сучасний експериментальний навчальний заклад, де творчий союз учителів, учнів, батьків відкриває нові освітні горизонти. Розроблено і впроваджено сукупність психолого-педагогічних механізмів проведення інтегрованого, тематичного навчання з метою досягнення учнями результатів згідно з нормами державного стандарту освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колін, Бейн. Посібник для вчителів з проведення ранкових зустрічей / Бейн Колін. – ВФ «Крок за кроком», 2004. – 56 с.
2. Кузьменко, В.В., Жорова, І.Я. Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця: історія, теорія, практика / В. В. Кузьменко, І. Я. Жорова. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 284 с.
3. Софій, Н., Кавун, Ю. Співпраця між домом і школою / Н. Софій, Ю. Кавун. ВФ «Крок за кроком», 2005. – 76 с.

Елена Зуйко

Использование научно-практического потенциала программы всестороннего развития ребенка «Шаг за шагом» в разработке личностно ориентированной модели образования

В статье рассмотрена организационно-педагогическая структура, педагогические технологии, реализующие задания программы всестороннего развития ребенка «Шаг за шагом». Доказано, что созданная модель личностно ориентированного обучения учащихся является эффективной.

Ключевые слова: программа «Шаг за шагом», эксперимент, тематическое обучение, утренние встречи, интеграция, работа в центрах.

Olena Zujko

Use of the scientific and practical potential of the comprehensive child development program «Step by step» for the development of a person-oriented model of education

The article outlines the organizational-pedagogical structure, pedagogical technologies, which realize the goals of comprehensive child development program «Step by step», it is proved that the created person-oriented model of teaching pupils is effective.

Keywords: «Step by step», experiment, thematic training, morning meetings, integration, work in centers.

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ПОСТАВИ ТА СКОЛІОТИЧНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ХРЕБТА: інклюзивний напрямок в шкільних та дошкільних закладах

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 613.955:616.
711-007.5

Висвітлено проблему порушення постави, сколіотичних деформацій хребта у дітей шкільного віку і методи її вирішення за допомогою програми «Постава», яка розроблена центром Євмінова. Завдячуючи інклюзивній освіті, відтепер не лише в спеціалізованих закладах освіти, але й в звичайних дитячих садках та школах з'явилася можливість надавати допомогу і дітям з особливими потребами.

Через різке зниження фізичної активності дітей (на сьогодні вони забезпечені нею лише на 6-8% фізіологічної потреби), пов'язаної зі зміною способу життя – телевізори, комп'ютери, відсутність пропаганди здорового способу життя та умов для занять фізкультурою і спортом призвело до того, що більше 90% дітей мають порушення постави або сколіотичну деформацію хребта.

За результатами досліджень українських і зарубіжних фахівців дана проблема у дітей з віком прогресує. Сколіоз спостерігається у 10% дітей 1-4 класів, в 5-8 класах – 30%, а у 9-11 класах – у 40%.

Патологія опорно-рухового апарату (ОРА) займає перше місце в списку захворювань дитячого віку. Ця проблема у дітей актуальна не тільки в Україні, але і у всьому світі, тому захворювання кістково-м'язової системи визнані ВОЗ головним напрямком досліджень 2000-2010 років. Своєчасне виявлення, лікування і профілактика сколіозів у дітей вважається найважливішим державним завданням, оскільки соціальна значущість сколіотичної хвороби визначається обмеженням

життєдіяльності хворих з важкими формами цього захворювання.

Близько 30% хворих не працює, 66% – не створюють сім'ї, близько 50% – непрацездатні, а 76% хворих жінок не вступають до шлюбу.

Конституція України гарантує право кожного громадянина на доступність якісної освіти. Це в повній мірі повинно стосуватися й дітей з особливими потребами, до яких належать діти з проблемами опорно-рухового апарату. Зараз в Україні, завдячуючи інклюзивній освіті, з'явилася можливість впровадження нових методів реабілітації опорно-рухового апарату у дітей з особливими потребами не лише в спеціалізованих закладах освіти, але й в звичайних дитячих садках та школах.

Для вживання заходів з профілактики та лікування порушень постави і сколіотичної деформації хребта у дітей в умовах шкіл та дитячих садків передбачається:

- Укомплектування шкіл спеціальними тренажерами – Профілакторами Євмінова – для корекції постави, і методичними посібниками, передбаченими програмою «ПОСТАВА».

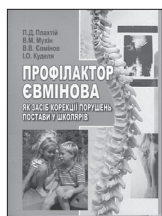
**В'ячеслав
СВМІНОВ**

Президент вертебрально-оздоровчого центру Євмінова

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

Запрошуємо до співпраці! Пропонуємо Вам, шановні керівники шкіл, читачі Журналу, співпрацю, результатом якої стане забезпечення здоров'я дітей, які навчаються у Вашому закладі та їх безболісне впровадження в соціум.

Президент
Центру Євмінова
В'ячеслав
Володимирович
ЄВМІНОВ

«Профілактор Євмінова, як засіб корекції порушень постави» – на допомогу вчителям, учням та їхнім батькам

- Обстеження дітей безпосередньо в школах за спеціальною методикою, розробленою Центром Євмінова – фото-комп'ютерним методом, який за короткий час дозволяє обстежити всіх дітей і виявити порушення постави і сколіотичну деформацію хребта, та в динаміці контролювати результати занять.
- Навчання Центром Євмінова фахівців шкіл методиці корекції порушень постави у дітей (відповідно до розроблених методичних рекомендацій).
- Навчання і практичні заняття в спец. групах з дітьми, що мають сколіотичну деформацію хребта.
- Практичні заняття на уроках фізкультури на спеціальних тренажерах.
- Контроль за виконанням програми і результату занять здійснюється за допомогою щоденника здоров'я.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Ефективність і результативність даної програми стає можливою завдяки тому, що в ній задіяні не тільки школа, але перш за все сім'я! Оскільки батьки, дідуся та бабусі отримують достатню інформацію про ступінь викривлення хребта у дитини або виду порушення постави. Крім того, програма передбачає не тільки діагностику, але пропонує конкретну методику вирішення даної проблеми, з можливістю в динаміці регулярно відстежувати результати лікування. Корисність запропонованої програми ще й в тому, що в основі її закладено фізичні вправи! Це дає можливість не тільки лікувати дитину, а й розвивати її фізично.

Що потрібно для створення інклюзивних груп у школі чи дитячому садку

1. Приміщення або місце в спортивному залі, площею **20 м²** (мінімальна площа для встановлення 6 спеціальних тренажерів «Профілактор Євмінова»). Це мінімальна кількість для шкіл і дитячих садів з чисельністю до **300 осіб**.

Для шкіл з великою кількістю дітей необхідно мати один тренажер на **100 дітей**.

2. Пройти курси з навчання методиці занять з дітьми у фахівців Центру Євмінова.

3. Обстежити дітей для формування груп за видами і величиною сколіотичної деформації хребта (первинне візуальне обстеження всіх дітей в школі медичним працівником).

4. Відібраних дітей обстежити фотокомп'ютерним методом для встановлення діагнозу величини викривлення хребта для подальшого контролю результату в динаміці (через **2-3 місяці занять**).

5. Місця занять повинні мати наочні посібники (плакати), а кожен учень – «Щоденник здоров'я».

КАЛЬКУЛЯЦІЯ ПРОЕКТУ

● Фінансування з боку навчального закладу:

- Спеціальний тренажер «Профілактор Євмінова» із захисною панеллю – **3000 гривень** (мінімально – 6 штук). Всього: **18000 гривень**.
- Дводенні курси для методистів ЛФК (вчителі фізичної культури) – **600 гривень** (для одного методиста).
- Плакати – 80 гривень (мінімально – 3 штуки). Всього: **240 гривень**.
- Доставка та встановлення – **150 гривень** (за 1 тренажер). Всього: **900 гривень**.

РАЗОМ: 19740 гривень

● Фінансування з боку батьків:

- Фотокомп'ютерне обстеження дітей – **100 гривень** на 1 особу
- «Щоденник здоров'я» – **60 гривень** на 1 особу.

Тренування заради здоров'я

Зустріч з батьківським комітетом шкіл Шевченківського району. Серед батьків (перша справа) **Євгенія Ярова**, начальник Управління освіти Шевченківської районної в м. Києві державної адміністрації

УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ

Педагогічний колектив – це творча співдружність однодумців.
В. Сухомлинський

Його педагогічна спадщина з успіхом витримує екзамен на істинне і вічне довголіття.
В.О. Сухомлинський – наша історія і наше майбутнє
І. Ткаченко

У плані роботи школи декілька сторінок відводилося роботі з дітьми, що відставали у своєму розвитку або розвиток яких уповільнювався.
М. Кодак

...Любов до дітей, до кожної дитини керувала Василем Олександровичем.
М. Кодак, директор Павлівської школи

АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

До 100-річчя В. О. Сухомлинського: маємо ЕТАЛОНС. 112, 134-138

Всеукраїнський проект «Педагогічно-новатори в Україні»С. 112

Ініціативи освітян, що варті уваги та підтримкиС. 132

Дбаємо про професійну майстерність педагогівС. 146

Опорна школа – гарант якісної освітиС. 157-174, 223

Місцеве самоврядування у вирішенні проблем освітиС. 179-183

Авторська школа: пошук відповідей на запити сьогоденняС. 187

Моделі управління школоюС. 198-216

Нові види діяльності освітніх закладівС. 231-244

Школа стоїть учителями та її директорамиС. 250

Майстер про майстрів

СТОРІНКА 11

"Українська школа: якісна освіта та європейські стандарти"
(С.В.Романовський)

"Найбільша перемога – це перемога над самим собою."

В.Сухомлинський

СТОРІНКА 12

"Школа – це передусім учитель."
В.Сухомлинський

"Особливе середовище народжує майбутніх учених"
(П.Ф.Пшенічка)

СТОРІНКА 13

"Дитиноцентризм — наукова платформа Нової Української Школи"
(В.Г.Кремень)

"Не забувайте, що гурт, на якому збудується база педагогічної майстерності, - в самій дитині."
В.Сухомлинський

СТОРІНКА 14

"Колектив - це дуже чуйний інструмент, який творить музику виховання. Його люди, коли цей інструмент настроєно."
В.Сухомлинський

"Лабиринти педагогічних пошуків: від ідей В. Сухомлинського до сучасної платформи довузівської підготовки"
(С.В.Рудаківська)

СТОРІНКА 15

"Журнал "Директор школи, ліцею, гімназії" для освітянської еліти: акумулює всевітні знання та інноваційний досвід – презентує нове, інформує про головне, дбає про майбутнє!"
(О.І.Вигівська)

Кредо журналу: "Краще працює школа-кращим стає суспільство: краще живе країна."

"Єдиним джерелом, яке живить цей божик, є радість успіху в праці, почуття гордості вродившиця."

В.Сухомлинський

ТРИ ВИМІРИ ШКІЛЬНОЇ НАУКИ: НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ¹

Всеукраїнський проект НАПН України та журналу – «Педагоги-новатори в Україні»

26 жовтня 2018 р. в НПУ ім. М. П. Драгоманова в залі засідань Вченої Ради відбулися урочистості з нагоди 12-річчя Всеукраїнського проекту «Педагоги-новатори в Україні»

Новатор колишнім не буває! Новатором стають і залишаються назавжди!

Рада Всеукраїнського проекту «Педагоги-новатори в Україні»
ПРО ПРОЕКТ

Всеукраїнський проект «Педагоги-новатори в Україні» започатковано за ініціативи головного редактора журналу «Директор школи, ліцею, гімназії» Ольги Виговської та за підтримки НАПН України й членів редакційної Ради журналу 26 жовтня 2006 р.

Відтоді і донині презентується його нова наступна сторінка.

ОРГАНІЗАТОРИ ПРОЕКТУ:

- Редакційна Рада Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор ліцею, школи, гімназії»;
- Рада Всеукраїнського проекту НАПН України та журналу «Педагоги-новатори в Україні».
- Голова Ради Проекту:
Василь Кремень, президент НАПН України.
- Співголови Ради Проекту – академіки: *Олександр Ляшенко, Нелля Ничкало, Олександра Савченко*.
- Ініціатор і керівник Проекту – *Ольга Виговська*, головний і науковий редактор журналу.
Цьогоріч Проекту – 12 років, маємо 20 героїв!

На честь відзначення 100-річчя Василя Сухомлинського, досвід якого найзатребуваніший прогресивним людомством, УПЕРШЕ було відкрито не одну сторінку Проекту, а одночасно, на кшталт феєрверку, ТРИ – «Три виміри шкільної науки: науковий, методичний, інформаційний». Ці виміри є засадами Школи Сухомлинського та являють собою різноформатні ідеї колег-освітян, які створили власні унікальні концепції, продукти, працюючі моделі як відповіді на виклики сьогодення.

12 років, 20 героїв! Всеукраїнська СКАРБНИЧКА інноваційного педагогічного досвіду, яку створено у Всеукраїнському журналі «Директор школи, ліцею, гімназії», відтепер набула потенціалу системного продукту та стала дієвою інформаційною платформою для творення і розвитку сучасної НУШ!

Ключові слова: проект, педагоги-новатори, шкільна наука, інноваційний педагогічний досвід, всеукраїнська скарбничка, інформаційна платформа НУШ.

¹ Автор-укладач Ольга ВИГОВСЬКА.
Фото: Наталія Бойко та Олексій Виговський.

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

Гостей і учасників Проекту вітає вокально-інструментальний ансамбль «Ягідки» НПУ ім. М. П. Драгоманова

Керівник –
Тетяна
Пирогова,
заслужена
артистка
України

Доброго дня, шановні пані та панове!
Ми раді вітати Вас у цій залі на незвичайному педагогічному заході. Сьогодні ми перегорнемо 13, 14, 15 сторінки Проекту «Педагоги-новатори в Україні».

Благодатна земля України. Вона виплекала чимало геніальних особистостей у різних галузях науки. Саме ця земля дала світу великого гуманіста, педагога, керівника, який серце віддавав дітям – **Василя Сухомлинського**. Цьогоріч педагогічна громадськість України, світу відзначає **100-річчя від дня народження великого Учителя**. Його ідеї живуть і працюють і сьогодні. Зокрема, він говорив, що «діти повинні жити у світі краси, казки, музики, фантазії, творчості. Кожна людина може досягти вищого ступеня всебічного розвитку, якщо в ній розкрити її задатки, обдарування, талант». Як важливі ці слова сьогодні, коли вибудовується нова українська школа.

Як важливо не загубити талановиту людину, донести спільноті геніальні ідеї. Саме **таку місію взяв на себе у 2006 р.** Проект «Педагоги-новатори в Україні» під егідою Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії» та за сприяння НАПН України. Його натхненником і очільником є **Виговська Ольга Іванівна**.

Метою Проекту є висвітлення діяльності непересічних педагогів та керівників освіти. Адже їхня праця спрямована на формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не порівняти.

За 12 років створено 15 сторінок, 20 героїв діляться з нами своїм досвідом, і сьогодні ми вкотре почуємо про все нове, що з'явилося в їхній роботі, від них самих.

За цей час секретами своєї діяльності поділилися унікальні вчителі, чії методики використовують у всьому світі – **Віктор Шаталов (1), Паул Пшенічка (2), Микола Палтшиєв (3).**

Представили унікальні механізми організації діяльності навчальних закладів їхні директори: **Світлана Белуха (4), Олена Чинок (5), Мар'яна Босенко (6), Іван Гончаренко (7), Дмитро Кайгородов (8), Ганна Сазоненко (9), Микола Гузик (10), Олександра Войчишин (11), Сергій Романовський (12), Світлана Гавриш (13), Лілія Донська (14), Ірина Барматова (15).**

Управлінськими роллями поділилися **Олександр Остапчук (16), Іван Осадчий (17).**

І вчителі, і директори, і управлінці втілюють у життя ідеї **Василя Сухомлинського**, творять неповторне обличчя української школи.

Сьогодні Проект, на кшталт 12-річної школи, перегортає завершальну сторінку 12-річного циклу власної життєдіяльності, а **тема її – «Три виміри шкільної науки: науковий, методичний, інформаційний».**

Тож запрошуємо до слова головного і наукового редактора Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії», ініціатора, автора і керівника Проекту **Виговську Ольгу Іванівну**.

Презентація 12-річного поступу ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПРОЕКТУ «Педагоги-новатори в Україні»

Три виміри шкільної науки:
науковий,
методичний,
інформаційний

Сторінки 13, 14, 15

Наша праця - формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не порівняти

Організатори проекту

Голова Ради Проекту: Василь Кремень, президент НАПН України

Секретарка проекту: Ольга Виговська

Співголова Ради Проекту: академік Олександра Савченко

Співголова Ради Проекту: академік Олександр Лашенко

Співголова Ради Проекту: академік Неллі Ніжнало

12 років

15 сторінок

20 героїв

Історія проекту в обличчях Учителів 1

Практична педагогіка - це знання й уміння... доведені до ступеня майстерності й... підняті до рівня мистецтв В. Сухомлинський

Історія проекту в обличчях Учителів 2

Практична педагогіка - це знання й уміння... доведені до ступеня майстерності й... підняті до рівня мистецтв В. Сухомлинський

Історія проекту в обличчях Учителів 3

Практична педагогіка - це знання й уміння... доведені до ступеня майстерності й... підняті до рівня мистецтв В. Сухомлинський

Історія проекту в обличчях Директорів 4

Педагогічна ідея - це крила, на яких підноситься колективна творчість В. Сухомлинський

Історія проекту в обличчях Директорів 5

Педагогічна ідея - це крила, на яких підноситься колективна творчість В. Сухомлинський

Історія проекту в обличчях Директорів 6

Педагогічна ідея - це крила, на яких підноситься колективна творчість В. Сухомлинський

Історія проекту в обличчях Директорів 7

Педагогічна ідея - це крила, на яких підноситься колективна творчість В. Сухомлинський

Історія проекту в обличчях Директорів 8

Педагогічна ідея - це крила, на яких підноситься колективна творчість В. Сухомлинський

Презентація: розробка – **Тетяна Борзенкова та Олена Павловська**; текст читала – **Олена Павловська**. Розшифровка редакційного аудіозапису роботи Проекту: **Олена Єдинак і Олена Павловська**.

Т. Борзенкова
О. Павловська

КЛЮЧОВИЙ МОМЕНТ ПРОЕКТУ

Ольга ВИГОВСЬКА: Першу і другу сторінки присвячено народним учителям СРСР, відомим українським новаторам ще з радянських часів – **В.Ф. Шаталову** та **М.М. Палтишеву** (про них – у наших журналах: 2006, № 6, С. 32; 2007, № 6, С. 50).

Україна чекала на таких же керівників шкіл, бо треба було пришвидшувати осучаснення закладів середньої освіти. Цю місію могли здійснити виключно їхні директори. Цей факт влучно підмітив **В.Г. Кремень**: «*Переконаний, якщо сучасний керівник, то і сучасний заклад*». Ми мали їх знайти: шукали так само серед колишніх «народних». **І знайшли: відтепер усі вони – герої нашого Проекту «Педагоги-новатори в Україні»**. Серед них – дві жінки, обидві директори шкіл, також «народні»: одна – СРСР, інша – України, з посвідченням № 1! Відкриваючи Проект, його 3-ттю сторінку «*Чоловіча посада шкільного керівника з жіночим обличчям*», наголосила на особливому моменті в житті Проекту²: «*Сьогодні надзвичайно знакова подія: ми перейшли від формату вчителя до формату директора школи разом зі С.В. Бєлудіною та С.А. Гавриш*». Зі **Світланою Гавриш** Ви ще зустрінетеся на С. 115 цієї статті.

Ольга ВИГОВСЬКА

Шановні друзі, шановні гості!

Я вітаю всіх в цій прекрасній залі, де багато хто з присутніх, зокрема і новатори, і автори Проекту, саме в цій залі захищали свої кандидатські дисертації.

Я вітаю всіх, хто приїхав здалеку: Одеси, Хмельницька, Херсонщини, Полтави, Тернополя. Киянам – мої вітання. Я вітаю Вас тому, що Ви справді ті творці, які прийшли, щоб ще раз побачити самих себе і всіх тих, хто присутній у цій залі. Бо сюди не прийдуть ті, хто не педагог-новатор, не творець, не відчуває в собі такий потенціал, тому зала переповнена саме творцями, новаторами. У роботі Проекту беруть участь студенти НПУ ім. М.П. Драгоманова – майбутні творці, майбутні новатори. Яка чудова аудиторія зібралася сьогодні!

Скажу щиро: правильний вибір зробили всі ті, хто сьогодні тут, **на Всеукраїнському проекті НАПН і нашого журналу – «Педагоги-новатори в Україні»**.

Як народився Проект? 2006 рік, кінець травня. Я щойно повернулася із зустрічі з В. Ф. Шаталовим¹ після того, як на київському телебаченні його показали, бо глядачів цікавило, «чи живий Шаталов?», а виступити не дали, на що він відреагував словами: «*Чекають поки я вмеру*». Останні слова й спонукали до негайних дій.

Бажання віддати людині належне, такому славетному і одночасно не затребуваному в Україні вчителю-новатору, привело мене в кабінет **Василя Григоровича**, тоді вже президента Академії, з пропозицією започаткувати Проект на підтримку вчителів-новаторів «Педагоги-новатори в Україні». Скажу відверто, цей Проект був би іншим, якби його не підтримав

¹ Саме **Віктору Федоровичу Шаталову**, фактично, і зобов'язаний цей проект своїм народженням, бо через моє бажання повернути Шаталова українській освіті, яке я вважала своїм громадянським обов'язком, та за підтримки НАПН України й, зокрема особисто **Василя Григоровича Кременя**, й було створено цей проект.

² Історія становлення Проекту – в матеріалах презентації, у фото-документах й оповідях самих авторів-героїв сторінок проекту, яких ви почуєте й побачите, тож і прочитаете (див. далі за текстом цієї статті).

<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p> 	<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p>
<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p> 	<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p>
<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p> 	<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p>
<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p> 	<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Управлінци</p> <p>Коллектив – це дуже чутливий інструмент, який творить музику виховання тоді, коли цей інструмент настроєно.</p> <p>В.Сухомлинський</p>
<p>Історія проекту в обличчях</p> <p>Директори</p> <p>Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість.</p> <p>В.Сухомлинський</p> 	<p>Нагородження</p> <p>ПОЧЕСНА ГРАМОТА</p>

президент НАПН **В. Г. Кремень**, голова редакційної Ради всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії». Він першим сказав Проекту – так! Став головою Ради цього Проекту. На закид, чому **В. Ф. Шаталов** до цього часу не академік, відповів дією: з березня 2007 року **В. Ф. Шаталов** – Почесний доктор НАПН України.

Отак і народився наш Проект! Наголошу, саме 26 жовтня 2006 року до нас приїхав сам **Шаталов В.Ф.**, навіть не уявляючи, куди він їде. Але коли **Василь Григорович** вручив йому золоту медаль «Ушинський К. Д.», **Віктор Федорович** цілий день її тримав, а потім запитав: «*Ольго Іванівно, це дійсно найвища нагорода академії?*» Він навіть не міг повірити, що це так! *Нам вдалося розтопити крижинки льоду в серці геніального українського вчителя через неприйняття його Батьківщиною, і все це завдячуючи цьому Проекту і людям, які його створили!*

Авторська ремарка: Ці фото автором публікуються вперше (на першому фото: я з **В.Ф. Шаталовим**, в руках у мене спецвипуск «Освіта Донеччини», 2004 р.).

У цей спецвипуск з розшифровок виступу **В.Ф. Шаталова** на Соловейчиківських читаннях у Москві 2004 р. я зробила його статтю й надрукувала разом з іншими, а обласне керівництво просила передати журнал особисто **Віктору Федоровичу Шаталову**. Коли журнали спецвипуску були вже в Донецьку, мені зателефонував представник обласного управління освіти і почав лайливо зі мною розмовляти: «*Як ви могли поставити статтю Шаталова*». І далі в такому дусі?! На що я відповіла: «*Я не можу собі навіть уявити, як спецвипуск «Освіта Донеччини» може бути без Шаталова!* А на Ваше запитання «*Як я могла...?*» – відповідаю: «*Могла, це моє право, бо я головний редактор цього журналу*». Запитань до мене більше не було, але залишалося відчуття: **Шаталову** журнал з його статтею не передали!

І ось на запрошення **Неллі Нічкало** я в Донецьку, маю на меті зустрітися із **Шаталовим**. Передчуття справдилися: ніхто не передавав журналу – я це зробила сама.

На другому фото: ми «скріплюємо» нашу домовленість про його приїзд до Києва улюбленим соком **Віктора Федоровича** – виноградним.

ПРО ДИРЕКТОРА

«людноцентристської школи»

У нашому журналі № 3, 2018 у рубриці «Управління школою» представлено на С. 98-129 результат педагогічної діяльності директора-новатора **Світлани Андріївни ГАВРИШ**, автора-героя Всеукраїнського проекту НАПН і журналу «Педагогиноватори в Україні» – **ШКОЛУ, якої ще не було**, але її появу прогнозували вчені, мали на меті педагоги, очікували батьки.

Ми вперше розповіли про появу в освітянському просторі країни **ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОЇ ШКОЛИ!**

Про школу, її директора, про те, у чому полягає секрет такої успішної діяльності і директора, і школи – йдеться у часописі!

Наголошу, щоб про досвід педагога-новатора дізналися в Україні, ми його вивчили та узагальнили й пропагуємо і в журналі, і зараз серед учасників і гостей Проекту.

Представлений на сторінках нашого журналу **НОВАТОРСЬКИЙ ДОСВІД** розкриває і **головний секрет** директора **Світлани Андріївни Гавриш**: його зрозуміє кожен, хто захоче зробити для Дітей, Суспільства, Країни те саме, що й вона. І ось він – секрет: **це не робота, це ЖИТТЯ!**

Цей досвід можна і повторити, але лише за умови такого ж самовідданого служіння дітям.

Маю повідомити педагогічну громадськість, що за моїм клопотанням Радою Всеукраїнського проекту «Педагогиноватори в Україні» у зв'язку з **55-річчям** педагогічної діяльності директора-новатора, її **особистим рекордом – 40 років** в одній школі та у зв'язку зі створенням за її ідеями та під її керівництвом **людноцентристської школи С.А. Гавриш** нагороджено медаллю «Ушинський К. Д.».

Олександр ОСТАПЧУК:
Шановні колеги, всім доброго дня. Дякую дуже за гарні слова, хочу сказати, що відпрацюю обов'язково.

Чим цікава наша школа?
Мушу сказати і про це, і за що відзначають нашу школу!

Скажу наступне. У нашій школі НУШ – нормальна українська школа. Які у нас особливості? Вони полягають у тому, що ми маємо багато моральних і матеріальних стимулів для наших учителів, для наших дітей. У нас є простий принцип, який називається «місто»: будь-яка ідея, яка в школі має прижитися чи приживається, що висловлена учнями, нагороджується премією в розмірі **100 грн**, і це діє дуже гарно. У нас є *ночівлі в школі*. Є й учні, які вивчають різні предмети в нічний час, що накладає цікавий відбиток на сприйняття навчального матеріалу.

У нас є багато цікавих речей, які робляться так, щоб дітям в школі було комфортно. Словами «комфортний», «стійкий простір» ми хвалимося, але в нас діти не бояться йти до школи навіть тому, що в нас немає оцінок один, два, три. Це завдяки спільній праці всього педагогічного колективу. І тут сидять, а я дивлюсь на молодих наших колег, хлопчики та дівчатка, **вчитель – це все добре, директор ще краще**. Тому, будь ласка, підростаєте, зростаєте і приносьте користь освіті країни. *І коли збирається таке дуже гарне товариство, мені хочеться розповісти один старий анекдот*. Коли до одного хлопчика приходили дідусь і бабуся, вони цілували його у щічку, і хлопчик після поцілунків весь час витирався. Мама з татом говорять йому: *«Ну, Петрику, чому ж ти витираєшся, тебе ж бабуся і дідусь цілують з любов'ю, від душі?»*. Він каже: *«Я не витираю поцілунок, я його витираю»*.

Тому я вас цілую. Втирайте цілунок в щічку. Дуже дякую.
Ольга Виговська: Олександр Миколайович не сказав головного: його ШКОЛА – це не просто нормальна українська школа – НУШ, а Школа емоційного інтелекту, яку й створено ним разом з педагогічним колективом. Тому за клопотанням Ради Проекту Президією НАПН України за поширення досвіду успішно працюючої школи «Емоційного інтелекту» та з нагоди ювілейного дня народження **О.М. Остапчука** нагороджено медаллю «Ушинський К. Д.».

ПРОЕКТ НЕ СТОЙТЬ НА МІСЦІ
Ольга ВИГОВСЬКА (далі – О.В.):
Не стоять на місці і наші автори-герої. Саме ця ознака виокремлює творців від усіх інших, бо творчість не може припинитися. Вона постійно бурлить.

Ми пильнуємо своїх новаторів, відмічаємо їх досягнення на користь української школи, а також визначні події в їх особистому житті.

Я хочу почати сьогоднішній презентаційний фрагмент нашої зустрічі з присутнього тут нашого автора-героя 8-ї сторінки **Олександра Миколайовича Остапчука**.

У продовження презентаційної частини роботи Проекту звертаю вашу увагу на унікальну подію, що трапилася цього річ в освітянській Україні – відтепер маємо серед знаних авторських шкіл ще й «людиноцентристську школу». Знайомтеся з нею та її директором за текстом візиту на С. 115.

О.В.: А ми повертаємося до нашого героя, якого ви побачите і почувете зараз. Хочу лише сказати кілька слів про нього. Сьогодні він буде нагороджений. За що? Він уже новатор. У нього ювілейна дата, яку ми не можемо не помітити, але до того ж його досвідом настільки зацікавилася Україна, що лише за рік до нього приїжджало з усієї України колег з **21 міста**, які хочуть дізнатися, що ж там у нього є, якими ідеями вони можуть скористатися. А ось на що саме треба звернути увагу, з чим ознайомитися, що перейняти у **Олександра Миколайовича**, він скаже сам.

О.В. Ось ви, шановні учасники й гості Проекту, як і читачі журналу, змогли побачити, як мовиться, – «на власні очі», як саме поповнюється Всеукраїнська **СКАРБНИЧКА** інноваційного педагогічного досвіду Всеукраїнського проекту «Педагоги-новатори в Україні»: Проект ЖИВЕ, бо новатори **ДІЮТЬ!**

Ольга ВИГОВСЬКА: ПРО ПРЕМІЮ «Global Teacher Prize Ukraine»,

що привидішила появу 17-го героя Проекту Global Teacher Prize започаткував арабський мільярдер Санні Варкі у 2014 р. Тоді як громадська спілка «Освіторія» у 2017 р. запустила український етап конкурсу Global Teacher Prize Ukraine. Його переможець мав отримати 100 тис. грн., рік безкоштовного підвищення кваліфікації, реєстрацію на світову премію та поїздку на Global Education and Skills Forum 2018 в Дубаї, де оголосять ім'я найкращого вчителя в світі.

За словами організаторів, переможцем мав стати учитель, що вміє працювати в команді та готує дітей жити в глобалізованому світі. Паул Пшенічка і став цим переможцем у 2017 р. Його визнали найкращим учителем України (Хто він? Про це – у врізі).

7 жовтня 2017 р. «народився» наш 17-й герой Всеукраїнського проекту НАПН України й журналу – «Педагоги-новатори в Україні», 12-ту сторінку якого ми й традиційно відкрили в журналі «Директор школи, ліцею, гімназії» (№ 3-4, 2017).

На прохання Ради Всеукраїнського проекту «Педагоги-новатори в Україні» НАПН України розглянуто досвід плекання наукової еліти Паулом Францовичем Пшенічкою та схвалено, оскільки протягом двох останніх десятиріч результати його діяльності стабільно високі, знані, вагомі й заслуговують на підтримку як Проекту, так і академії, а його автора представлено до заслуженої нагороди – медалі «Ушинський К. Д.», однієї з найвищих нагород НАПН України. Що сьогодні ми й зробиємо! Учні Паула Францовича фізику

вважають веселою й розумною – такою, яким є їхній учитель. **Вам слово, Пауле Францовичу.**

*Гарного всім дня!
Подивіться, яка гарна погода сьогодні.
Радий вас всіх вітаю.*

Ім'я та прізвище найкращого вчителя України – Паул Пшенічка – на державному прапорі. Ця подія відбулася 7 жовтня 2017 р. на сцені Національного драматичного театру імені Івана Франка. Коли на екрані з'явилось ім'я нашого новатора, емоції радості та гучні аплодисменти переповнили залу...

ХТО ВІН І ЯКИЙ?

Пшенічка Пауль Францович (28 грудня 1946 р., м. Чернівці) – учитель фізики та астрономії вищої кваліфікаційної категорії Чернівецького міського ліцею № 1 математичного та економічного профілів, учитель-методист (1989), відмінник освіти України (2005), заслужений вчитель України (1996).

ВІН:

- Кращий учитель з фізики (Інтел)!
- Його ім'ям названо астероїд – малу планету.
- Постійно думає про дітей, викладання, ладен працювати і без грошей, про що розповів нам, як його гостям, під час зустрічі з директорами шкіл у своєму ліцеї у 2004 р.
- Володіє кількома мовами, спроможний розповісти про себе, своїх учнів, роботу не лише українською та російською, а й німецькою та англійською. Тому йому легко зайти й в посольства Австрії, Німеччини, бо вони просто по дорозі, та отримати між іншим грант.
- Автор підручників з фізики, де наголошує на важливості мати учням домашні лабораторії.
- Створив молодіжну наукову організацію «Квзар».

Перечитуно наші журнали 2005 р., де Паул Францович розповідає, що коли Інтел визнала його кращим учителем, то й надала премію, решту з якої він використав на проведення семінару для керівників шкіл з усіх регіонів України, які зібралися наприкінці 2004 р. в Чернівецькому ліцеї, щоб познайомитися з досвідом роботи талановитого вчителя. Один рядок, а пригадалося багато чого, бо це мова про нас, це редакція нашого журналу запросила до ліцею керівників шкіл, які й скористалися запрошенням за рахунок нашого героя, тодішнього та сьогоднішнього.

Скажу відверто, **якби не ця Премія, то й ми повернулися б до Пшенічки як до хорошого вчителя фізики** (це і було в планах нашого проекту), бо він накопичив неабиякий досвід проектної роботи, а вона найближче до розв'язання завдань згідно з новим Законом про освіту від 06.09.2017, а саме: на часі відшукати вчителів-предметників, але не тих, хто найкраще навчав одного предмета, а тих, які платформою навчання мають міжпредметні зв'язки (МПЗ) через нагальне стратегічне завдання Закону – повсюдне впровадження «інтеграції предметів». Проект має заявити свою позицію щодо фізики, хімії, біології, географії та астрономії. А зробити Проект це може саме через ефективний учительський досвід.

П.Ф. Пшенічка презентує учасникам семінару власний досвід

Чернівецький ліцею, де Паул Францович працює вже понад 25 років!

На фото: Паул Францович у своєму рідному колективі

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

Цього року школа, в якій я почав свою педагогічну діяльність, відзначає **50-річчя**.

Чудова школа, коли я туди тільки прийшов 15 серпня, директор школи на порозі цієї школи мене зустрів, познайомився і завів у школу. **Ця людина фактично зробила** не тільки колектив цієї школи, а й мене **як вчителя**. Я зразу скажу про результат – ми пропрацювали разом **10 років**. Я завжди однаковий, я багато всяких таких екстремальних речей робив, він жодного разу не зробив мені зауваження. За всі **10 років** роботи. Можете собі уявити, колектив школи був настільки потужний, що після того, як приходили інші нові директори, цей колектив робив їх такими, як має бути. Колектив був надзвичайно дружнім. Ми грали з учнями в баскетбол, волейбол. Намагалися проводити з ними вечори, ходили в походи. Як молодший серед усіх колег, я грав з ними у футбол. От така була школа. Було дуже-дуже весело. Були такі капусники, що просто як на телебаченні. **Три роки тому ми з колегами це ходили, вітали нашого директора зі 100-річчям**. Уявіть собі, він був на ногах при ясній пам'яті. *Ось така постать.*

За навчальний рік, що минув, і за початок цього, я був на дуже великих форумах по Україні, де збирається по **200, 300, 400 вчителів**. І це найкращі вчителі нашої країни. Маю сказати, що **в нас тисячі, десятки тисяч, сотні тисяч надзвичайно талановитих чудових людей працює в школі**.

Нещодавно один дуже високоповажний чоловік сказав, що, вчительська робота – це каторжний труд, який дуже погано оплачується. Тим не менше у нас така країна, і таких країн у світі небагато, де вчителів піднімають на п'єдестал, з ними носяться, їх хвалять, їх нагороджують. *А це дуже хороша традиція.*

Сьогодні говорилося про різних знаменитих педагогів. Скажімо, у **Шаталова** є клуб з **1976 р.** Я поїхав до нього переймати його досвід, бо відчував, що мені не вистачає досвіду. Я дуже добре роздивився його і познайомився з ним. І скажу, що це надзвичайно талановита людина. В нього колосальна пам'ять, надзвичайно швидкий розум. І той метод, який він запропонував, якщо його визначити просто: кожен учень на кожному уроці був опитаний. І це колосально підвищує успішність учнів. Будь-хто починає вчитися. Я три роки практикував його досвід і помітив, що абсолютно всі, і навіть двієчники, як ми їх називаємо, починають вчитися. А після закінчення школи багато моїх учнів вже в інститутах користувалися цими Шаталовськими конспектами. Я їх робив по-своєму, бо по-іншому не вмію працювати. То є надзвичайно дієвий досвід цієї людини, і *дуже добре, що така людина працювала у нас, передавала свій досвід. А зараз він поширюється журналом.*

Я хочу сказати, зараз **ювілей Сухомлинського**, і ми дізнаємося багато нових фактів з його життя, його діяльності. **Це людина просто геніальна.** Як можна підтвердити його геніальність? Він вивчив німецьку, яку знав краще, ніж німці. Вивчив французьку – володів краще за французів. Він знав чеську дуже добре. Ну, звичайно, українську і російську. Такі досягнення проста людина не може досягнути. Це ще і трагічна постать, тому що він плоть від плоті тієї радянської людино-ненависницької системи. Він і постраждав від своїх переконань. І все одно зумів зробити те, що він зробив – створити колосальну школу. І якщо читати про страшну трагедію, яка його спіткала в особистому житті, то й тут все вражає. Тому **про Сухомлинського треба говорити багато.**

Я завжди повторюю його слова:

«Вільний час вчителя – це його золотий ресурс, і не можна цей ресурс от таким безсовісним чином розтрачувати. Я спостерігаю протягом багатьох років. Вчителям фактично не дають вільно працювати. Цю свою свободу вони повинні виборювати в дуже жорсткій боротьбі. Їх маринують на дуже багатьох засіданнях непотрібними розмовами. Їх відволікають від роботи на різні заходи, які дуже мало дотичні до педагогіки і до школи. Їх заставляють заповнювати зали, приводити туди дітей, які не хочуть слухати те, що їм там розповідають або їх розважають, і боротися з цими дітьми, щоб вони принаймні там сиділи і достойно себе поводити.»

Оці слова Сухомлинського я би взяв і десь написав золотими літерами, **тому що цього не можна робити.** Вчительська праця дуже важка. Людині треба прийти до дому після роботи і відтворити себе.

А вчителів нещадно експлуатують поза межами тієї діяльності, яку вони фактично повинні здійснювати.

Тепер кілька слів про те, чому мене так хвалять зараз.

У 1991 р. я створив школу, яка працює і до сьогодні. Це школа, яка працює після уроків. Це те, чим займається Мала академія наук з 1996 р. Це навчання тих дітей, які горять цим предметом, який їх захоплює. Ми надаємо можливості цим дітям розвинути до дуже високого рівня. Це школа без вступних іспитів, без певного часу закінчення, вона може продовжуватися протягом всього життя. І це школа, де учні, ну а потім і студенти, науковці вчать один одного. Вчать

один у одного. І ця школа працює автономно. Вона, в принципі, має мережевий характер. І вона завжди там, де є діти.

Можу навести такі цікаві факти: один із учнів (ми розв'язували дуже складні задачі, практичні й дуже серйозні проектні задачі) через 20 років, а нам не вдалося розв'язати задачу, надіслав мені розв'язок цієї задачі, будучи вже професором одного американського університету. Ці діти стають дуже успішними у своєму житті, віддаючи своїй організації.

УЧИТЕЛЬСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ:

ТЕСТ на ГОЛОВНЕ

У його учнів: і в 2004, і в 2017 реакції – однакові: як і мають бути у зацікавлених дітей (див. фото). Як точно **Роман Солецький**, учень-експерт з Одеси, переможець міжнародної олімпіади з фізики, визначає головне у вчительській діяльності – зацікавити своїм предметом! Саме тому учень-експерт це вміння обрав за критеріальне, за яким і визначив переможця.

Учні 2004 н.р.

Учні 2017 н.р.

УЧНІВСЬКІ ПРОЕКТИ

як результати вчителя-менеджера. Їх – 150!

Про «КВАЗАР» почула, як сьогодні Паул Францович її називає: «Академія». А раніше була МНО – Молодіжна наукова організація.

Ці фото засвідчують, що спілкування з дітьми ніколи не закінчується, навіть і після закінчення ними ліцею. Утворено справді різномікове середовище: тут збираються шукачі нового, невідомого, винахідники, дослідники. Їх тут розуміють, підтримують, «остерігають», бо допомагають реалізуватися.

Ось ми і підійшли до ДВОХ СХОДИНОК в реалізації намірів Паула Пшенічки.

Перша (у школі): зацікавленню фізикою, собою та, як сказав один із сьогоденішніх учнів Паула Францовича, що навіть *фізику* він сприймає через свого вчителя як *веселу і розумну*.

Друга: особливе середовище, де кожен може і піде індивідуальним шляхом, прокладе власну траєкторію як у професійному, так і людському житті.

Паул Францович розповів, які умови допомагають учням знати іноземну, що ним робиться, щоб дітей вчити і себе презентувати, і свою роботу, як останні набувають таких умінь. Він допомагає учням розкрити свої таланти на зразок сучасних талант-шоу телеканалу

«Інтер» для талановитих дітей *«Крутіше за всіх»* та конкурсу телеканалу «1+1» – *«Голос-Діти»*, хоч Паул Пшенічка робить це іншими способами, не такими й показовими, як зазначене телевізійні програми. **А за суттю учитель став для своїх учнів учителем-менеджером**

Наголошу і на тому, що Паул Пшенічка постійно вчиться разом зі своїми дітьми та один у одного.

Нагадаю: хотів бути фізиком, а став Великим Педагогом! За словами М.І.Горького, які він сказав колись на адресу А. Макаренка: *«Велику душу собі нажив»*. Так сьогодні можемо сказати і про Паула Пшенічку.

Він знайшов своє щастя серед дітей!

Я вважаю, що мала би бути і загальноосвітня школа абсолютно вільна для дітей, дружна й привітна до них. Щоб вони могли розвиватися так, як в них закладено їх особистою програмою.

Цього року у нас **9 міжнародних нагород** у дітей з фізики. Фактично, де тільки змогли бути, і у нас багато запрошень. Єдині рамки – це фінансові рамки. Наприклад, запрошення в Індонезію, необхідно квитки купувати. Ми шукаємо допомогу і від батьків, і від різних організацій, і від бізнесменів. **Ми просуваємо цю ідею далі й далі.**

Хочу нагадати вам слова **Яна Амоса Коменського**: *«Не треба коня поїти, достатньо його привести до води»*. А інший видатний педагог **Адольф Дістервег**: *«Коня мало привести до води, ось якщо його навчити плавати на спині – оце буде успіх»*.

Я хочу вам побажати, щоб у вас не пропадало натхнення і ви завжди намагалися пражнути неможливого, і тоді ви зробите все можливе, що може бути.

Побажати здоров'я, подальших успіхів, емоційності, доброго гумору і надалі тримати високу планку. **Щоб разом з журналом і вчителі, і керівники працювали на благо нашої освіти.**

Дякую за увагу.

Чудова мить і для отримувача нагороди, і для тих, хто нагороджує: В. Г. Кремень вручає медаль «Ушинський К.Д.»

Післядія (й повірте: не остання, це лише початок) Проекту: за особистим запрошенням В.Г. Кременя П.Ф. Пшенічка став учасником зборів НАПН 16.11.2018 р. (див. С. 8).
На фото: П.Ф. Пшенічка в Президії зборів НАПН України

Ольга ВИГОВСЬКА: Мені важливо було дізнатися, як насправді ставляться автори-герої Проекту до нагород, якими ми відзначаємо їхні успіхи. І цього разу мені допоміг «курйозний випадок», який стався після завершення роботи Проекту, коли попросилися з Паулем Францовичем Пшенічкою, він поспішав на потяг, але не пройшло й 10 хвилин, як за мобільним я почула розгублений, більш того переляканий голос, який сповіщав, що медаль загубилася... Перша думка промайнула: пошукати в метро, перевірити ескалатори, переходи... Паул Францович наполягав, що це сталося в кафе, де ми разом перед цим чаювали. Я мала перевірити його версію, тож миттєво, наскільки це було можливо, дісталася кафе: нові відвідувачі нічого не бачили, сама оглянула ретельно підлогу, медалі не знайшла, але помітно було, що її шойно гарно прибрали, зажеврила надія, тому й запитала про неї в офіціанта, який нас обслуговував. Він у відповідь ввічливо, з посмішкою простягнув мені руку – на його долоні лежала *«наша медаль»*. Телефоную п. Пшенічці й відчуваю, як у нього в прямому значенні слова *«з душі 100-пудовий камінь впа»*: стало легко і радісно як йому, так і мені.

І ось **П.Ф. Пшенічка** за тиждень знову в Києві, привіз учнів у МАН, ми зустрілися біля метро *«Золоті ворота»*.

Вручаю медаль вдруге й питаю: *«А що вона для Вас значить?»*.

Паул Францович відповідає: *«Дуже багато! По-перше, дизайн приголомшливий. Велика честь – медаль*

Ушинського! А ще хто вручив: сам Кремень!». Серед яких же хороших людей ми живимо, колеги, чи не так?! Нам, хоч і не завжди, але повертають те, що нам так дорого!

Мені було надзвичайно приємно чути та усвідомлювати, що наші нагороди стають такими важливими для героїв Проекту!

ПОДЯКИ КОЛЕГАМ, хто з проектом 12 років

За сприяння діяльності Всеукраїнського проекту НАПН і журналу «Педагоги-новатори в Україні» та за вагомий внесок у поширення новаторського досвіду серед шкільництва України **ПОЧЕСНИМИ Грамотами та ПОДЯКАМИ НАПН України** нагороджуються члени Ради та оргкомітету Проекту: **Тетяна Борзенкова, Олена Павловська, Мар'яна Босенко, Оксана Белкіна, Олексій Виговський, Тетяна Годецька, Микола Гузик, Лілія Донська, Іван Осадчий, Василь Франчук, Олена Чинюк, Ольга Виговська.**

На фото: **В.Г. Кремень** вручає нагороди академії членам Ради та оргкомітету Проекту

Т. Борзенкова

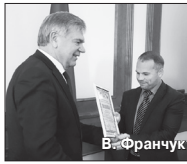
О. Павловська

А. Донська

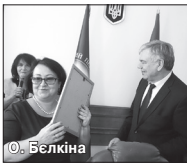
О. Чинюк

В. Франчук

І. Осадчий

О. Белкіна

М. Босенко

В. Кремень, С. Рудаківська, Т. Годецька, О. Виговська, О. Виговський

ЩО ЗАЛИШИЛОСЯ «ПОЗА КАДРОМ»

О.В.: Хотілося б сьогодні згадати особливими словами подяки насамперед **Олексія ВИГОВСЬКОГО** – його (див. нижче фото) художньо-дизайнерську роботу.

Завдячуючи подвижницькій благодійній праці художнього редактора, наше видання серед інших вирізняється особливим змістовно-художнім іміджем. **ЖУРНАЛ** для керівників середньої освіти в інформаційному просторі країни **МАЄ СВОЄ ОБЛИЧЧЯ**. Останнє виявилось значущим і для керівників шкіл, про що, мовби узагальнюючи думку багатьох шанувальників журналу, яку не раз від них чули на наших заходах, сказала Маріанна Босенко: *«Завжди з великим задоволенням беру в руки новий номер часопису: яскраве, вишукане оформлення, інтелектуальне, елітарне видання це раз впевнює, що моя професія найкраща в світі...»*.

Обкладинки – це особливий витвір мистецтва. Авторський дизайн, креативно і майстерно створюваний образний ряд забезпечують психологічне сприйняття головної ідеї до свідомості кожної школи, що презентується журналом. Інноваційні заклади та їхні керівники, зокрема і новаторський досвід, представлено у журналі художньо-інформативними кольоровими картинками. За час виходу журналу у світ ці картини утворили справжню галерею управлінсько-педагогічного досвіду інноваційних шкіл України, яка сприймається педагогічною громадськістю як своєрідна Дошка пошани.

Така робота Олексія Виговського, і маємо це визнати, справді стала брендом Проекту і брендом Журналу!

В освітньому просторі країни досвід новаторів нашого Проекту поширює ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського. На сайті бібліотеки є спеціальні сторінки, а відповідальна за них – науковий співробітник ДНПБ **Тетяна Іванівна ГОДЕЦЬКА**. Також і на сайті нашого журналу його адміністратор **Василь Михайлович ФРАНЧУК**, який до того ж зараз ще й в докторантурі ННУ ім. М.П. Драгоманова, найближчим часом планує розробити спеціальний блок, присвячений і вам, як авторам-героям сторінок цього проекту, і нам – як організаторам проекту *«Педагоги-новатори в Україні»*.

Для більшості наших заходів, ініціатором і організатором яких ставав журнал, його редакція разом з редакційною Радою, а це, зокрема форуми, круглі столи, конкурси і проекти, робилася їх відеозйомка, відтепер решту розміщено на Youtube, а організацією цього виду діяльності опікувалася **Світлана Вікторівна РУДАКІВСЬКА** (так само і цього разу – див С. 131).

А ще кілька слів на адресу **Тетяни Андріївни БОРЗЕНКОВОЇ** та **Олени Валентинівни ПАВЛОВСЬКОЇ**, які з 7.00 години ранку 26.10.2006 р., коли ми зустрічали потяг з Донецька з **В.Ф. Шаталовим**, і до сьогодні вони завжди поруч! Маю сказати ще про одну деталь, хоч вона й особиста. За два тижні до відкриття проекту я неочікувано зі здорової людини стаю нездатною – навіть пересуватися, причиною чого було падіння і як наслідок – кілька переломів. Це підстава, щоб проект перенести на інший час, але я злякалася, що ми, українці, можемо не встигнути подякувати геніальному педагогу за зроблене ним для учнів, вчителів за його життя, а не тоді, коли відійде у вічність, як традиційно у нас робиться, злякалася через вік нашого новатора, слава Богу, тогоріч вітали його вже зі 90-літнім ювілеєм. А тоді вибору у мене не було: я мала відкривати цей проект, так от, моєю фізичною опорою, впрямою розуминні цього слова, і стали, окрім рідних, й мої колеги. *І проект відбувся! Проект «Педагоги-новатори в Україні» народився!*

За що ми їм усім особливо дякуємо!

ПРЕЗИДЕНТ НАПН УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СПРАВ І ДОСЯГНЕНЬ

Кремень Василь Григорович – видатний український вчений у галузі соціальної філософії, філософії освіти, педагогіки, політології. Автор багатьох фундаментальних досліджень, відомий організатор освіти і науки, державний і громадський діяч.

Академік **В.Г. Кремень** – автор понад **800 наукових праць**.

Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня, орденом «За заслуги» I, II та III ступенів.

ВІХІ БІОГРАФІЇ

- Народився 25 червня 1947 р. у с. Любитове Кролевецького району Сумської області.
- У 1965 р. закінчив із золотою медаллю Чорноплівську середню школу Конотопського району Сумської області.
- У 1971 р. закінчив філософський факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка.
- 1994–1994 рр. – заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу методології прийняття соціально-політичних рішень Національного інституту стратегічних досліджень України.
- 1994–1998 рр. – керівник служби з питань гуманітарної політики Адміністрації Президента України, заступник Глави Адміністрації Президента України – керівник управління внутрішньої політики Адміністрації Президента України.
- 1997 р. – обрано президентом Академії педагогічних наук України.
- 2000–2005 рр. – міністр освіти і науки України.
- 2000 р. – обрано академіком Національної академії наук України.
- 2002 р. – призначено заступником голови Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки; призначено членом Президії ВАК України.

КВІНТЕСЕНЦІЯ наукового доробку

Провідна думка **В. Г. Кременя** стосовно філософсько-освітніх орієнтирів: *«Освіта наповнює людину духовністю, змушує її задумуватися над смислом і цінностями»*

Директор школи, ліцею, гімназій № 6 '2018

ТРИ ВИМІРИ ШКІЛЬНОЇ НАУКИ Нові імена проекту-2018

ВИГОВСЬКА О.І.: Ми завжди кажемо: **Наука – школі**. У кожному журналі науці присвячуємо цілу рубрику. Але наука – це науковці. І як же хоче Гриневич Л.М., щоб праці науковців стали підходом для нової української школи. Наш міністр розуміє, що це дуже і дуже потрібно.

Науковці – їх роль дуже значуща для того, щоб школа була такою, про яку мріють сьогодні і учні, і батьки, і все суспільство. **Тому 13-та сторінка нашого проекту за колективним рішенням присвячена найбільш значущій сьогодні темі – дитиноцентризму, людиноцентризму.**

Якщо ми її підніmemo не тільки на рівні досліджень, книжок, а на рівні впровадження в навчально-виховний процес шкіл України, то саме це і стане тим, що матимемо нове суспільство, нову школу. Ми будемо жити в нормальних людських умовах, про які ми з вами давно мріємо.

Така людина у нас є. І це наш **Василь Григорович Кремень**.

Кажуть, що судити про людину треба за її справами. Тож судить самі, а я наведу приклад.

Кінець 1999 р. – початок 2000 р.:

Василь Григорович шойно став міністром, а вже новий 2000/2001 навчальний рік розпочався з впровадження в навчально-виховний процес шкіл і вишів **особистісно орієнтованої освіти**. Оцінити це можуть адекватно ті, хто й до цього намагався так робити, бо знають як це було важко, а часом і неможливо через спротив більшості тих, у кого в епіцентрі уваги був предмет, а не людина, дитина.

Відтепер – це законна справа, вимога міністерства, елемент освітньої політики держави. Відповідально зазначу, це – революція у світогляді освітян, нова методологія середньої і вищої освіти, педагогічної діяльності як учителя ЗНЗ, так і викладача вишу.

Василь Григорович Кремень, президент НАПН України

Наша робота – це робота серця й нервів, це буквально щоденна й щоденна витрата душевних сил
В. Сухомлинський

Сторінка 13 наукова

«Дитиноцентризм – наукова платформа Нової Української Школи»

Наголошу: хоч і правильне рішення було у міністра, але це лише півсправи, а якщо вчений ще взявся це все прописати. Цьогоріч, літом, яке було моє здивування, коли на виставці в Національній парламентській бібліотеці Ярослава Мудрого я бачу третє видання «Філософія людиноцентризму в освітньому просторі».

Слава Богу, що ви у нас є, Василю Григоровичу, Вам слово!

КРЕМЕНЬ В.Г.: *Доброго дня, колеги!*

Ідея дитиноцентризму, людиноцентризму, і я в цьому переконаний, надзвичайно важлива. Вона, на мій погляд, важлива не тільки для освіти, а й для суспільства взагалі, тому що *людина власне є метою розвитку світової цивілізації*. Ця ідея завжди була в творах видатних учених і прогресивних мислителів. А сьогодні стає все більше практичною необхідністю, тому що так змінюється цивілізація, що розвиток людини, розвиток особистості стає основним виміром прогресивності будь-якого суспільства, основним важелем подальшого прогресу, який орієнтується на інформаційно-наукові технології. Надалі успіх визначатиме не кількість корисних копалин, хоча вони теж важливі, а те, наскільки розвинута особистість, наскільки потужний людський капітал. По суті, максимально розвинути особистість і гармонійно розвинути особистість, можна лише застосувавши принцип дитиноцентризму.

Я його розумію, якщо дуже спрощено, як максимально наближену освіту і навчання дитини до її здібностей. За великим рахунком, ми, педагоги, разом з батьками, що повинні

свого існування. Саме вона окреслює для неї основні контури справжньої культури, в яку вписані добро, краса й істина».

Ученим висунуто ідею і всебічно обґрунтовано філософію людиноцентризму як відповідь на виклики сучасного глобального світу, як новий тип метасвітогляду, безпосередньо дотичного до вищих смислів буття особистості й водночас такого, що забезпечує повсякденне, наповнене гуманістичним змістом і цінностями життя кожného індивіда, соціуму, людства загалом. У 2009 р. виходить друком монографія «Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору». Надзвичайно затребувана в наукових колах і широкій сучасній культурній спільноті, ця праця перевидається в наступні роки (2010, 2011) як «Філософія людиноцентризму в освітньому просторі». Надзвичайну цінність цієї праці становить занурення теоретичних основ у праксеологію освіти – сферу, що покликана сформувати нову людину, яка мислить і живе у цивілізаційних вимірах сучасності. Друкується монографія й у Польщі (у перекладі) як «Filosofia antropocentryzmu w edukacyjnej przestrzeni» (Warszawa, 2011), здобувши високу оцінку зарубіжної наукової громадськості.

Зверніть увагу!

У 2012 р. вийшов з друку підручник В.Г. Кременя «Філософія» для ІІ класу профільної загальноосвітньої школи.

ПРИРОДА людського магнетизму

*«Що є таке у Василя Григоровича Кременя, як у керівника й людини, що до нього тягнуться несхожі між собою різні люди, а директори шкіл хочуть завжди бути в діалозі з ним і білями того, щоб їх школи ставали експериментальними майданчиками академії?» – про це, а також про природу людського магнетизму, про секрет В.Г. Кременя розповідає на сторінках нашого журналу давній друг Василя Григоровича **Віктор Андрущенко**, ректор НПУ ім. М.П. Драгоманова, академік НАПН України: «Якщо одним словом сказати, що в ньому таке є, то відмічу: ЛЮДЯНІСТЬ. Він у кожному бачить собі подібну і собі співрозмірну Людину. Він не нав'язує власну думку, а розповідаючи про своє бачення, радиться з цією людиною і людина це поважає, бо відчуває це людяне ставлення до себе».*

На підтвердження того, про що тільки-но сказав **Віктор Петрович**, дозволю собі навести один штрих, який «проявляє» цю характерну рису **Василя Григоровича** в дії, у реальному житті.

Коли я прийшла до нього з ідеєю започаткувати цей проект, перш ніж дати добро, він мені сказав: «Ольго Іванівно, спитайте всіх в академії: якої вони думки? Всіх! Всіх науковців, всіх відповідальних працівників академії, всіх академіків». Маю відверто сказати – я чесно виконала завдання. Місяць ходила по всіх кабінетах академії, її інституту, зокрема Інституту педагогіки й інших, розмовляла, переконувала, слухала, розповідала. Відповіді були різні, а я намагалася зрозуміти «чому». І коли за місяць приходжу до Василя Григоровича, він питає: «І як там мої колеги?». Я кажу: «Сказати чесно? 50 на 50. Хто каже – через мій труп – і такі вислови не поодинокі. А хто каже – та Ви що! Обов'язково треба повернутися до досвіду

На фото: цьогорічне третє видання цієї книги

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

новатора, розповідати, показувати і вчитись у нього». Ну, а Ви якої думки? – звернувся до мене, Василь Григорович. «Треба робити такий проект!», – відповіла я.

Ця ситуація демонструє позицію головного проповідника людиноцентризму в Україні: йому важливо почути кожного, абсолютно всіх причетних до обговорюваної проблеми, щоб прийняти правильне рішення. Інакше вчинити Василь Григорович не міг, тоді це був би вже не він!

Президент Національної Академії педагогічних наук України **Василь Григорович Кремень** намагається сьогодні через педагогічну науку сприяти покращенню справ у державі, ініціює впровадження інноваційних наукових

розробок та передового досвіду в шкільну практику, утверджує високий статус Вчителя в Україні, особисто приділяє значну увагу директорам шкіл як керівникам осередків гармонізації суспільства, підтримує педагогів-новаторів, а ще більше директорів-новаторів. **Він – голова Ради проекту «Педагоги-новатори в Україні»** (див. вріз на С. 125).

Проект «Педагоги-новатори в Україні» розкрив Василя Григоровича як людину, продемонстрував на його прикладі, **яким має бути сучасний керівник. Василь Григорович** означає висоту людських взаємин не на словах, а на ділі, підтримуючи педагогів-новаторів, *забезпечуючи їх публічне визнання й захист*. І цим дає нам сьогодні можливість широко говорити, що *слова не розходяться зі справами*: лідер академії сам є провісником ідей, спрямованих на викорінення тих сутнісних вад українців, які заважають нашому людському розвитку – «чого изволите» та виступає проти того, щоб «*поситати голову попелом!*»

Його слова піднімають дух у колег, а подяки надихають їх на нові звершення! (Див. вріз на С. 125).

Я б продовжила те, що Віктор Петрович означив як «людяність», що притаманно саме Василю Григоровичу, тож і додала б «увагу», яка щоденно і щомиті виявляється у його ставленні до людей, в увазі до них.

От судить самі: під час цього Проекту він побачив Г.С. Сазоненко, нашого славнозвісного директора, й пригадав, що вона щойно стала лауреатом Державної премії, тож і захвилювався, щоб негайно привітати її (див. вріз на С. 125).

На фото: Перебіг емоцій В.Г. Кременя засвідчує, що «початок Проекту» був не простим, настільки насиченим «енергетичними» подіями, що і після 12 років, навіть спогади про них, викликають сьогодні різні «живі» емоції: від зняктовіlosti до захоплення

зробити? Допомогти дитині самопізнатися, пізнати свої таланти, психологічні особливості, свою сутність. І допомогти дитині саморозвинути на основі пізнаних талантів, на основі тих здібностей, які є властиві саме цій дитині. І тоді, ставши дорослим, ця людина максимально себе самореалізує, бо вона займатиметься улюбленою справою. І буде займатися фахово – бо це її улюблена справа. А це є основою особистого щастя людини, тому що самореалізація в практичній діяльності – це справді підвалина для людського особистого щастя. І суспільство, де мільйони людей будуть себе максимально самореалізувати, розвиватиметься динамічно й несуперечливо. Несуперечливо, тому що вони будуть займатися улюбленою справою, а динамічно – фаховою своєю улюбленою справою.

Я думаю, що ті зміни, які ми повинні зробити в освіті, повинні орієнтуватися на дитиноцентричний підхід. І це не заперечує певних обмежень, певних нормативних речей, певних рамок, в яких повинна перебувати дитина. Наприклад, у школі. Як казав **В.О. Сухомлинський**, ми повинні любити дитину, а не любити патерналістське – все краще дитині віддати. Було гасло: «*Все краще дітям*» – це **неправильно**. Дітям потрібно створити необхідні умови для життя, діяльності. Але, як нагадав нам **Паул Францович Пшенічка**: «*Необхідно підвести їх до води, щоб вони самостійно тили цю воду*», бо «*поїти*» їх усе життя ніхто не буде.

І така дитиноцентрична позиція має бути у всій нашій діяльності. І, за великим рахунком, суспільство наше теж може об'єднати, на мій погляд, людиноцентризм. Тому важливо створити умови для максимальної самореалізації кожної людини у дорослому житті. Починаючи зі слюсаря, токаря, прибиральниці й включаючи бізнесмена, і, безумовно, – вчителя. Створити не тільки нормативні законодавчі основи, а й психологічну атмосферу, систему суспільних від-

носин, яка б дала можливість кожній людині у своїй професії максимально самореалізуватися. І тоді справді і людина буде щаслива, і суспільство розвиватиметься динамічно і не суперечливо. Країна буде гармонійною і національно єдиною. І це надзвичайно важливо.

Безумовно, у цьому напрямі необхідно багато чого робити. І починати з утвердження в суспільстві цієї думки. З педагогізації суспільства *є надзвичайно важливою*. Педагогізація саме з огляду на дитиноцентричний підхід, людиноцентричний підхід. Ми багато чого навчаємо дітей. Але не вчимо бути у майбутньому батьками. І що ми маємо в результаті? Ставши дорослими, організувавши сім'ю, ці колишні діти орієнтуються свідомо чи несвідомо на досвід виховної педагогічної діяльності по відношенню до них, коли вони були дітьми. Добре, якщо це позитивний досвід, але є і негативний досвід. І він теж таким чином переноситься з покоління в покоління. І, як результат, нові покоління дітей не завжди щасливі, тому що батьки так ставляться, не оптимальним чином впливають на них. Через те *надзвичайно важливим є педагогічна освіченість, психологічна чутливість до дитини, однієї до одної людини*.

Я, наприклад, особисто вважаю, що той негатив, яким ми вирізняємось від європейських країн, європейської цивілізації – *це ставлення до людини*. Там теж не рай, але там створили ліпші умови для її розвитку. Взаємини більш гармонійні. Як приклад, коли в нас їдеш в трамваї і один одному наступить на ноги, можна почути сварку, а коли там таке трапляється, там один перед другим вибачаються. Може, я трішки перебільшую, але сенс в тому, що ми повинні формувати людину і суспільство, де б люди шанували один одного. І тоді держава буде шануватися. *Що таке держава, що таке суспільство? Це, власне,*

В.Г. Кремень: Нещодавно ціла плеяда наших колег відзначені як лауреати державної премії і серед них в номінації «Середня освіта» – **Ганна Стефанівна Сазоненко**. **О.М. Остапчук** тільки-но сам отримав нагороду, а тут чує слова **В.Г. Кременя...**

Від редакції
Редакційний колектив приєднується до вітань й пишається педагогом-новатором Проекту й своїм членом редакційної Ради – **ВАМИ, Ганно Стефанівно!** Ці квіти – **ВАМ!**

Тож **Олександр Миколайович** першим й привітав Ганну Стефанівну. Такий вчасний приємний вчинок колеги виявився несподіваним – цю мить й зафіксувало фото.

Педагогічний Оскар «АТЛАНТ»

Ми об'єднали ідею атланта і таланта у нашому «педагогічному оскарі», бо саме так я уявляю собі директора української школи: для вирішення проблем шкільництва йому треба бути і першим, і другим!

Тож наш скульптурний «Атлант» на своїх могутніх руках міцно тримає ШКОЛУ! Ідея та ініціатива його виготовлення належить **О.І. Виговській**. Скульптор цієї відзнаки **О.С. Красноголовець**, автор пам'ятника Михайлу Драгоманову, розміщеного біля входу до НПУ, доцент Університету. Започаткували цю відзнаку до 10-літнього ювілею Проекту, у 2016 році. Лауреатами відзнаки Педагогічний Оскар «Атлант» за 2 роки стали: С.В. Романовський, М.М. Палтійшев, І.Г. Осадчий, О.І. Чинок, М.І. Босенко.

І ось сьогодні лауреатом відзнаки **Педагогічний Оскар «АТЛАНТ»** став новатор української школи, академік НАН і НАПН **КРЕМЕНЬ Василь Григорович**, що і засвідчує сертифікат.

сума всіх нас. Які ми є, таким і є суспільство, такою є і влада. Через те я завжди говорю, що демократизація навчальної діяльності, формування толерантних відносин між учнем і учителем є складними для багатьох учителів. Але якщо людина **10-12**, а разом з університетом **15** років формуватиметься в авторитарному середовищі, то, ставши дорослою, вона вважатиме за норму діяти авторитарним чином. Навіть підсвідомо, ставши керівником, буде авторитарно ставитися до підлеглих. Будучи підлеглим, орієнтуватися і вважати лише за справжнє тільки авторитарне керівництво по відношенню до себе. Через те нам важливо не тільки, щоб президент був демократичний, демократичний уряд і парламент, а щоб в суспільстві була критична маса демократично орієнтованих людей, які б не допустили авторитарних, тим більше тоталітарних відносин у суспільстві. І це решті решт залежить від нас – педагогів, від того, наскільки ми будемо любити дитину, шанувати дитину. А головне – створювати їй умови для дитиноцентричного розвитку, який заснований на таланті дитини.

Я переконаний, що тут зібралися кращі викладачі, кращі вчителі.

Я хотів би від Академії педагогічних наук України щиро вам подякувати, і подякувати в ваших особах усім, всьому вчителю України. Давайте в більшій мірі розвивати освіту, щоб очільники регіонів, міст, сіл виявили максимальну шану і повагу до освіти. Це не стільки потрібно для вчителя – це потрібно для суспільства. Бо в тому суспільстві, країні, де вчитель – людина номер один, буде завжди пошанування дитини, і пошанування людини самою себе.

Спасибі велике за добрі слова!

Світлана Рудаківська

О.В. Павловська:

Цей науковець прийшов до ідей Василя Сухомлинського ще в стінах університету імені Тараса Шевченка. Там Світлана Вікторівна уперше захопилась ідеями

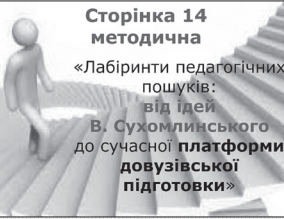
В. Сухомлинського. А потім була Вишнівська середня школа, де вона була педагогом-організатором і об'єднала навколо себе дітей. Далі була 21 школа, де організувала музеї бойової слави. Далі – приватна школа «Гармонія», школа 272, де вона була заступником директора. Школі 272 за сприяння саме Світлани Вікторівни присвоєно ім'я В. О. Сухомлинського та організовано музей педагога. В управлінні освіти Дніпровського району очолила методичний кабінет. Примітили і запросили Світлану Вікторівну до Київського міжнародного університету. І саме там розпочалась її методична робота з питань профілізації середньої школи на основі створеної сучасної платформи «Школа-ВИШ».

Запрошуємо до слова С.В. Рудаківську, професора, кандидата філософських наук, проректора з довузівської підготовки Київського Міжнародного університету.

Голова Ради проекту В.Г. Кремень вручає Почесну грамоту НАПН України С.В. Рудаківській за створену сучасну платформу профілізації сучасної молоді «Школа-ВИШ»

КОЛИ МАЙБУТНЯ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ ОБИРАЄТЬСЯ СВДОМО

Світлана Рудаківська: Центр довузівської підготовки, який я очолюю з 2000 р., має ще кілька методистів. Все решта забезпечується дистанційно. **Моя завдання** – це ідея, рекомендації, пропозиції, з якими я до вас звертаюся до директорів та вчителів.

Оця Модель нової профорієнтованої довузівської системи містить важливі складові: інтелектуальні ігри, класи співпраці, профільні класи, регіональні підготовчі курси. *Вона склалася завдяки поєднанню мого і вашого досвіду.*

Центр охоплював 130 підготовчих курсів по всій Україні ще до впровадження ЗНО. За минулий рік 2000 дітей пройшли через всі форми наукової, інтелектуальної діяльності.

Дві основні програми, за якими ми працюємо, – це **інтелект і партнери в освіті**. **Наші головні засади:** щоб кожний слухач нашого відділення пройшов через всі наші форми інтелектуального зростання. На олімпіади, універсиади, інтелектуальні ігри учні повинні йти за бажанням. А наше завдання – виховати в них це бажання. Отже, **школа і вищий навчальний заклад повинні створити всі умови для того, щоб це відбулось**. Заохочення, бажання створіть підґрунтя для розвитку учнів. Тільки на таких умовах ми маємо працювати разом.

Профільно-орієнтований освітній процес. Сучасні технології, які ми втілюємо і впроваджуємо, сприятимуть розвитку інтелекту. Профільна діагностика має допомогти учневі, слухачеві підготовчого відділення визначитися з профілем. Творча співпраця викладачів вищих навчальних закладів, учителів, керівників має **відтворити спільний освітній простір на засадах партнерства**.

Довузівська підготовка передбачає профорієнтаційну роботу, що виявляє всі її аспекти через різні форми: інтелектуальні ігри, творчі конкурси, аналог малої академії наук – наша універсиада, студентські конференції. Це дає змогу учневі відчути свою присутність у вищому навчальному закладі ще під час навчання в школі. Як наслідок – адаптація до вищого навчального закладу відбуватиметься легше.

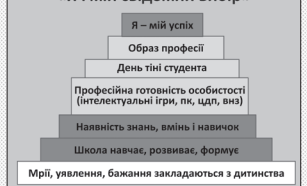
Теоретико-практична модель профілізації має показати і створити умови для діяльності і життєтворчості кожної особистості. Дитиноцентризм, людиноцентризм, особистісний підхід для довузівської підготовки дуже важливі. **Адже вибір учнем майбутньої спеціальності має бути свідомим. Це сприяє інтелектуальному та емоційному зростанню молоді в умовах довузівської підготовки.**

Мрії, бажання закладаються з дитинства. Школа – навчає, розвиває, формує вміння, навички, компетенції. А професійна готовність особистості формується в діяльності довузівської підготовки і дає змогу зробити свідомий вибір.

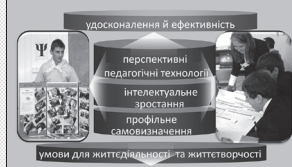
Синергетичний підхід до профільного самовизначення старшокласників

«Я і мій свідомий вибір»

Теоретико-практична модель профілізації

Результативність впровадження моделі профілізації (інтелектуальні ігри)

2001 - 54	2005 - 500	2008 - 917	2013 - 565	2016 - 623
2003 - 250	2006 - 564	2009 - 1625	2014 - 797	2017 - 639
2004 - 1644	2007 - 747	2010 - 500	2015 - 544	2018 - 741

Г. Сазоненко

Ганна Сазоненко: Невипадково І. Франко писав, що «учителем школа стоїть». І кожен із нас має те, що **стоїть за нами – школа. Ми не можемо розвивати школу на інформаційному негативі.** Ми маємо говорити з представниками міністерства, **намають почути. Зробімо позитивну сторінку діалогів, що підвищить роль учителя.**

І. Гончаренко

Іван Гончаренко: Я хочу подякувати за журнал, адже хоч щось для вчителя має бути професійним. Чомусь вважають, що закордонне все краще, але нам є чим пишатися. У мене в школі за 10 днів діти вивчають іноземні мови за суттєвою системою та й багато іншого.

І. Осадчий

Іван Осадчий: Я вважаю, що сьогодні **недостатньо наукового аспекта тих перетворень, які відбуваються в освіті.** Добре, що розвиваємо освіту за кращими світовими стандартами, але часто не в науковий спосіб. Дуже шкода, що на сьогодні дискредитували професію методиста. Як можна піддавати критиці це ремесло?

Освіта – це системність. Ми як педагоги-новатори **маємо продукувати системні документи, і хай це стане предметом наступної розмови.**

Студенти 4-5 курсів мають бути учасниками таких заходів. Наука має стати ідеологією освіти!

М. Гузик

Микола Гузик: «Рекформи по-справжньому може зробити лише директор зі своїми вчителями. Підтримка цих людей – є дуже важливою. У нас в Україні цього немає! Ви робите унікальну роботу і переорієнтувати вашу роль в реформуванні освіти неможливо!»

АВТОРИ-ГЕРОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПРОЕКТУ «Педагоги-новатори в Україні»: оцінні судження та перспективні наміри

В. Кремень

Василь Кремень: Я дуже ціную цей проект, який з'явився завдяки ініціативі Ольги Іванівни Виговської і власне існує він завдяки її енергії і бажання його творити.

Цей проект вийшов далеко за рамки академічного, він набув загальнонаціонального, загальноукраїнського значення. І я думаю, це закономірно, бо цілі, які має реалізувати проект, соціально важливі.

О. Чинок

Чинок Олена: Все починається з малого. Ми навчалися, захищали дисертації, а потім об'єдналися навколо журналу. Я хочу нагадати притчу про морську зірку. Хлопчик ходить по березі, підіймає морські зірки і кидає їх у море. Поруч проходить чоловік і дивується, чому він так

робить. І тоді хлопчик каже: «Я хочу допомогти цим зіркам». Так і Ви, Ольго Іванівно, **вирішили об'єднати спільному директорів,** побачивши в кожному з нас такого хлопчика, який намагався створити в школі творчі, креативні, дитиноцентричні умови як у Сухомлинського – природовідповідні.

С. Рудаківська

Світлана Рудаківська: Освітня нива багата на таланти. Ті, кого представлено в журналі, – це лише вершина педагогічного айсберга. Тож хай когорта талантів множиться, а ми готові до співпраці.

О. Войчишин

Олександра Войчишин: Коли я представляла свій досвід, то здавалося, що мене названо педагогом-новатором авансом. Але з того часу я розумію, що таке бути таким педагогом. Я рада нашому згуртуванню як колективу, дай боже, щоб ми були разом! А Ви, Ольго Іванівно, **базу нової школи на сторінках журналу створили вже давно,** і цим нас, директорів, підтримуєте і надихаєте.

Л. Донська

Лілія Донська: Будь-яка новація житиме, якщо будуть люди, які її підхоплять. А де брати сили рухати локомотив управлінський? Я пропоную проект **«Щаслива мудрість».**

П. Пшенічка

Паул Пшенічка: Кажуть, що у кожній професії є ремесло, мистецтво, наука. Хочу побажати усім і **наоці тримати високу планку. Щоб разом з журналом і вчителі, і керівники працювали на благо нашої освіти!**

Олександр Остапчук: Такі зустрічі завжди проводяться з позитивним результатом. А **Ольга Іванівна є упорядником великої кількості думок, вона їх спрямовує. Я пропоную проводити виїзні сесії педагогічно-новаторів.**

О. Остапчук

**«КРАЩЕ ПРАЦЮЄ ШКОЛА –
КРАЩИМ СТАЄ СУСПІЛЬСТВО,
КРАЩЕ ЖИВЕ КРАЇНА»¹**

На вівтар українського інформаційного простору шкільництва покладено майже 20 років! Реалізація цього виду діяльності потребувала відповідної кваліфікації. Опанувала кількома відмінними від педагога, методиста і вченого професіями – журналіста, редактора, видавця педагогічної преси. Окрема розмова – ініціація започаткування та активна участь у сфері благодійництва виключно заради того, щоб управлінський журнал такого рівня, головним читачем якого є насамперед керівник школи, мав можливість бути в інформаційно-освітньому просторі України.

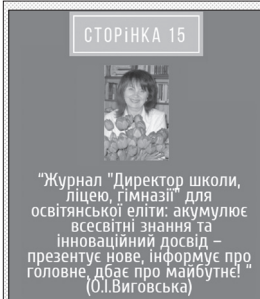
За цей час підготовлено і випущено у світ 110 номерів журналів, а це 55 млн. сторінок, з якими ознайомилися освітяни країни. Започатковано всеукраїнський проект «Педагоги – новатори в Україні», який сформувався в талановите ДИТЯ Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії»!

У журналі 15 млн. сторінок, близько 30% загального накладу журналу, присвячено проблемі новаторства, творчості. Спроможемося підготувати саме таких серед нас, тоді й держава відбудеться як визнаний світовий лідер.

Кажуть: «який директор – така і школа», тож можна сказати: «який редактор – такий і журнал». Цей ЖУРНАЛ увібрав всі позиції, думки, прагнення, бажання і наміри, які в мені проросли. Їх я передаю Вам, нашим читачам, у різний спосіб: через обкладинки журналів, епіграфи, вислови під лініями рубрик, авторськими ремарками, посиланнями, інформаційними матеріалами «від редакції» – вони скрізь, у всіх «вільних, не записаних» куточках журналу.

У ситуації, коли руки опускаються і душа в'яне, живу й працюю за Шевченком: «Сію слово...! ...Та сподіваюся, що добрі жнива колись-то будуть»!

¹ Творче кредо Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії»

“Журнал “Директор школи, ліцею, гімназії” для освітянської еліти: акумулює всевітні знання та інноваційний досвід – презентує нове, інформує про головне, дбає про майбутнє!”
(О.І.Виговська)

**ЩО В ЖУРНАЛІ Є ТАКОГО,
ЧОГО НЕ МАЮТЬ ІНШІ?**

● Насамперед про появу в інформаційно-освітньому просторі країни журналу «Директор школи, ліцею, гімназії».

Журнал народився, щоб підняти вчителя. Ідея створення такого журналу виникла саме в аудиторіях НПУ імені М.П. Драгоманова. Завдячуючи студентам, які після практики в школах зазначали, що те, чого їх навчають в авторсько-му курсі «Основи педагогічної творчості» (який я й читала в НПУ з 1 листопада 1987 р. по грудень 2002 р.), щоб їх отаких, за їхніми словами, «білих ворон»¹, сприймали в школі, треба спочатку навчити директорів шкіл! **Як це зробити?** Оскільки «школа вчителем стоїть», то й з'явилося в мені самій бажання допомогти директорам шкіл України виховати таких учителів. І робити це через журнал² саме для керівників шкіл. Привідним реманем у реалізації зазначеної ідеї стала початкова власна готовність розв'язувати проблеми молодій державі через школу, тож у журналі вже створено окремий інформаційний блок, який й названо «Педагогічною академією» (2014. 5-6. С. 91). **Фактично, власною позицією ми утверджуємо неофіційний статус директора школи для порятунку вчительства: опосередкований, але на сьогодні – прямий шлях до якісної педагогічної освіти!**

● **Ми не збірник статей, ми – журнал, який цілеспрямовано твориться для керівників шкіл.**

● Науково-практичний журнал реалізує власну інформаційну політику. «Наука – школі» – стрижнева і постійна тема журналу. Як і нашому міністру, так і нам хочеться, щоб праці науковців «стали подихом для нової української школи», її «продуктивною силою»! У 110 журналах опубліковано ідеї й напрацювання вчених НАПН, що реально сприяють розв'язанню шкільних проблем.

І коли ми говоримо про шкільну науку, то її я уявляю такою, як і в школі Сухомлинського: від дитячих і вчительських проблем до безпосереднього їх розв'язання.

Шаною керівники шкіл! Без директора-вченого-дослідника українську школу не побудувати, тож і запрошуємо публікувати результати власних досліджень з трьох галузей наук (філософії, педагогіки, психології) позачергово і безоплатно. **Цими створеними нами можливостями і забезпечується «науковий вимір шкільної науки».**

● У журналі здійснюємо науково-методичний супровід практичного досвіду шкіл за класичною технологією вивчення передового педагогічного досвіду, допомагаємо науково осмислити його головну ідею (для прикладу див. С. 115). Цим і забезпечується «методичний вимір шкільної науки».

● Якою інформацією послуговуються школи, такими певною мірою вони і стають. Школа навіть може сприяти здійсненню «українського стрибка в майбутнє», якщо дбатиме про шкільне інформаційне наповнення, яке може бути здійсненим всупереч ідейній основі бази. Адже тоді воно руйнує цю основу і базу в цілому. І, навпаки, відповідний ідейній основі бази масив інформації зміцнює цю основу, розвиває її. Сьогодні – це найскладніша проблема часу всевітньої глобалізації. **Наше завдання – забезпечити школу розвивальною інформацією!** Тому й проводимо власні дослідження з незручних тем, робимо аналітичні розробки з «гарячих проблем» та «гострих кутів» освітнього простору, які з нами перші – «теплішають», а останні – «крутлішають». **Цим забезпечується «інформаційний вимір шкільної науки».**

¹ Вочевидь, що в Україні вони з'явилися ще в 20-му столітті.

² 22.11.1999 р. отримано свідоцтво про його державну реєстрацію.

ЩО ВИОКРЕМЛЮЄ ЖУРНАЛ СЕРЕД ІНШИХ ДУМКИ ЗАСНОВНИКІВ

- Журнал охоплює всю освітню політику – від дошкільного до вищого навчального закладу. Знайшов свою нішу в нашому освітньому просторі серед наукових журналів.
- Характер діяльності журналу, зміст його номерів, добір матеріалів задовольняють найвибагливішого читача з керівників навчальних закладів.
- Журнал доносить найбільш популярно, красиво, розумно, делікатно до широкої громадськості, у тому числі директорів шкіл, ті знання, які їм необхідні.
- Змістовно представлені регіони, що є дуже важливим.
- Вміле поєднання науки й практики та намагання бути провідником наукових ідей серед керівництва освітніх закладів відіграло певну роль, і сьогодні журнал є авторитетним, знаним.

ЗАСНОВНИКИ про редакцію

Досить активна щодо відпрацювання власних планів. Окрім друкованого слова, є активною у громадській роботі з проведення круглих столів, форумів. Це надзвичайна трудомістка робота, з якою чудово справляється цей колектив.

ПРО ЖУРНАЛ ГОВОРЯТЬ ОСВІТЯНИ

Неоціненне значення для підвищення якості роботи ЗНЗ мають конкурси «Первоцвіт», проект «Педагоги-новатори в Україні» та низка інших заходів, ініційованих журналом.

У журналі можна побачити і яскравих та мудрих представників нашого, директорського цеху, які мають такі ж проблеми і вже знайшли можливості їх розв'язання, або шукати такі можливості разом, беручи участь у спілкуванні, організованому журналом.

Про форуми: такі зустрічі *дають надію на те, що освіта таки стане провідною в нашій державі; вони* надихають на нові звершення, *стають каталізатором життя нашої школи, нашого суспільства*, зумовлюють появу «чуття єдиної родини».

Що виокремлює журнал з поміж інших:

- добрі традиції і досвід;
- прагнення впроваджувати в життя інноваційні проекти;
- велика творча лабораторія кращих керівників навчальних закладів, що започаткована журналом;
- порушує проблеми, з якими стикаємося кожного дня, та пропонує шляхи їх розв'язання;
- звертає увагу на типові проблеми, для подолання яких необхідна підтримка влади.

Про спецвипуски: чому і коли з'являються

Керівники навчальних закладів переросли з пасивного читача журналу в активного об'єкта, який може розповісти про досвід роботи окремих учителів, педагогічних колективів, науково-методичного центру, управління освіти, поділитися новими формами роботи.

ДИРЕКТОРИ, ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ

- Чи не єдиний журнал, де об'єднуються педагогічна наука з практикою, їх рупор.
- Джерело та центр інновацій.
- Підтримує педагогів-новаторів, стимулює експерименти ЗНЗ та професійне зростання педагогів.
- Продуктивними є діалоги з президентом В.Г. Кременем, директорами інститутів НАПН України: дають можливість своєчасно коригувати роботу.
- Журнал – це: мудра професійна порада, нові імена, можливість бути співучасником державних справ.
- Відкритий для кожного, пробуджує, спонукає до діалогів, поліпшує настрій, надихає на творчість, кличе долати вершини. *Це справді наш освітнянський журнал!*

ЧИМ СТАВ ЖУРНАЛ

для освітнянської еліти

«Скільки великих публікацій та добрих статей я прочитав тут!

Скільки фахівців отримали підтримку своєї творчої діяльності!»

Микола Палтишев

- Найавторитетніше видання, провідний лідер педагогічної думки і практики в Україні.
 - Залучає освітян до творчого підходу та дає їм змогу самостійно творити.
 - Часопис – підмога в роботі тих, хто в «сродній праці» створює умови для розвитку і становлення молоді людини.
 - Популяризує перспективний управлінський досвід керівників-професіоналів та педагогів-новаторів.
 - Формує зацікавлене ставлення до школи.
 - Журнал називають «секундними стрілками» педагогічної думки й практики та преси і стверджують, що вони «з металу високої проби!».
 - Шанують і люблять: за професіоналізм, принциповість, високу громадянську позицію, мужність.
 - Готові разом проектувати і втілювати новаторські задуми.
 - Бажають завжди залишатись правильним журналом, таким, що пропагує головну особу школи – вчителя.
- Панове Директори! За кожним з Вас стоїть ШКОЛА, єдина і неповторна – ВАША!**

Ви для мене стали особливою аудиторією, бо безпосередньо виходите до дітей (майбутнього України), до вчителів як будівничих такої країни, на яку давно зачекалося українство, до батьків, яких орієнтуєте у виховних магістралях, тож значущість кожного з Вас для нашого спільного майбутнього – неперевершена!

Тому я й покладаю надію на директорів-лідерів і вчителів-поводирів нації, а сама готова й надати працювати для вас, служити вам і країні!

Ольга Виговська

ВИСНОВКИ
експертної ради Проекту
ЖУРНАЛ:

- працює за власною, створеною протягом 19-річного періоду свого виходу у світ, **моделлю креативного інформаційного засобу** та гідно відповідає на виклики сьогодення;
- створена на його основі **всеукраїнська скарбничка інноваційного педагогічного досвіду**, родзинкою якої, безумовно, є досвід авторів-героїв проекту **«Педагоги-новатори в Україні»**, набула системного характеру, тож і **спроможна стати підґрунтям інформаційної платформи для творення й розвитку сучасної НУШ;**
- ініціатора його появи в освітньому просторі країни, співзасновника, автора ідеї та концепції **Ольгу Іванівну Виговську** по праву вважати новатором української школи та автором-героєм 15-ї сторінки проекту **«Педагоги-новатори в Україні»**.

Склалася добра традиція – «новонародженим» авторам-героям Проекту вручати квіти. Цього разу, як і завжди наприкінці роботи Проекту, пролунали слова **Оксани Белкіної**, директора СШ № 207 м. Києва, члена двох рад: «За всіма законами аеродинаміки джміль не мав би літати, бо в нього дуже маленькі крильця і дуже велике тіло. Але, на його щастя, він ці закони не знає, тому, *не зважаючи на перешкоди* летить уперед. *Ольга Іванівна дуже схожа на цього джмелика: є мета, є ціль – і це головне!* Тому дозвольте Вам подякувати від імені Ради журналу. **Ви є тим двигуном, який не дає нам заспокоїтися. Дай Боже Вам енергій, невичерпного джерела натхнення і надалі»**.

ДБАТИ ПРО МАЙБУТНЄ – НА ЧАСІ!

Цікаво було дізнатися у молоді, які у них виникли запитання до нас після почутого у процесі реалізації Проекту.

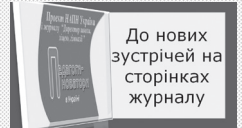
Майбутніх операторів і журналістів хвилювало кілька питань: **«Новатори Проекту: яка їх роль для НУШ?»** та **«Що було б, якби у нас не було Сухомлинського?»**.

Їм відповідає **Ольга Виговська**: **Моя відповідь між наступними рядками: «Якби ми вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя»** та **«Нема пророка в своїй Вітчизні»**. Для НУШ порятунок шукаємо за кордоном, а вчитись треба мудро, тоді б і зрозуміли, що досвід своїх новаторів – найцінніший, оскільки для наших дітей і наших умов – найкращий, бо виріс на українському ґрунті, а інший і нашкодити може! Згадати лише ефективність проектів щодо громадянської освіти, що реалізовувалися в країні, зокрема і фондом «Відродження». А якби вчасно згадали Ушинського, який попереджав, що виховання може бути лише своїм, запозичити його не можна, тоді б і наслідків таких не було б: і час, і сили людські не витратили б марно!

Сухомлинський – той же новатор: він один в одній особі був і університетом для вчителів, і вченим, керівником науково-дослідного Інституту за йменням «Школа». У його досвіді, як і наших сучасних авторів-героїв Проекту, є все для того, щоб побудувати НУШ.

Сухомлинський – це достойний імідж сучасної України! Через нього шанують як і саму країну, так і нас, українціє!

Olga Vyhovska

Three dimensions of school science: scientific, methodological, informational. All-Ukrainian project of NAES and magazine “Headmaster of school, lyceum, gymnasium” – “Innovative teachers in Ukraine”

In honor of celebrating the **100th anniversary of Vasyly Sukhomlynskyi**, whose experience is one of the most required by progressive humanity, not one, but **THREE** pages of the project have been simultaneously opened. “Three dimensions of school science: scientific, methodological, informational” are the dimensions on which Sukhomlynskyi’s school is based and include diverse ideas of educators who created their own unique conceptual ideas, products, operating models which are coherent with the modern world challenges.

12 years, 20 heroes! All-Ukrainian ASSET of innovative pedagogical experience, created on the pages of “Headmaster of school, lyceum, gymnasium”, has gained a potential of becoming a systematic product and has become the efficient informational platform for the creation and development of modern New Ukrainian School!

Keywords: project, innovative teacher, the school science, innovative pedagogical experience, all-ukrainian asset, informational platform of New Ukrainian School.

ФАХОВА ПРЕМІЯ УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ
ім. акад. ВОЛОДИМИРА РОМЕНЦЯ
2018

Музичне оформлення Церемонії вручення -
квартет «АСАМБЛЕЯ»

З. Бойко
І. Бех
І. Маноха

XIII Міжнародна
науково-практична
конференція

М. Гренвальд

Вручали Премію:

Ірина Маноха – Голова Нострифікаційного комітету та автор ідеї Премії, доктор психологічних наук, професор, директор Східно-Європейського Інституту Психології (Україна – Франція);

Іван Бех – Лауреат Премії, Член Нострифікаційного комітету Премії, доктор психологічних наук, професор, Дійсний Член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Злата Бойко – Лауреат Премії, кандидат психологічних наук, доцент.

ФАХОВА ПРЕМІЯ УКРАЇНИ у галузі психології і педагогіки імені В.А. Роменця 2018 року¹

Премію присуджено ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ Гданського університету (Польща) з нагоди 60-річчя за цикл робіт з психології освіти та науково-організаційну діяльність й вручено представнику Інституту – пані професору, доктору педагогічних наук Марії Гренвальд, уповноваженій паном директором Інституту **Ромуальдом Гжебовським**.

Вручення відбулось **22 листопада 2018 р.** у рамках Пленарної сесії XIII Міжнародної науково-практичної конференції «*Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*», у присутності близько **300 науковців і практиків** освіти з усіх регіонів України, Польщі, Білорусі, Німеччини, Туреччини, Італії.

Окрім відзнаки, Лауреат отримав Сертифікат на видання книги/збірника матеріалів інституту у **2018-2019 рр.** обсягом до **35 ум.д.а.** (Видавець: Видавничий дім «Гнозис»).

Як повідомив Нострифікаційний комітет Премії, у **2018 р.** присуджено **Дві Премії**².

Про заснування Премії

Ідея та ініціатива започаткування Премії належить учениці Володимира Андрійовича Роменця – **Ірині Петрівні Маносі**. Ідею підтримано Президією НАПН України, тож у травні 2006 р. – її й заснували.

12 років Премія існує як експертна. Коло експертів визначає номінантів, лауреатів Премії, але останнім часом ініціатори та засновники Премії намагаються її зробити іншою – відкритою.

¹ Укладач **О. Виговська**.

² Достеменно відомо, що це академік НАПН України, жінка. За правилами Премії оголошення другого Лауреата відбувається під час її урочистого вручення.

Тоді й ми дізнаємося ім'я другого Лауреата Премії і проінформуємо наших читачів.

ПЕТРИКІВКА – ДУША УКРАЇНИ¹

У Національній Академії педагогічних наук України експонується виставка «Петриківка – душа України» заслуженого майстра народної творчості України, доцента **Тетяни Гарькавої** та її студентів (з 14.11 по 14.12.2018).

Завдяки зусиллям Т.А. Гарькавої та її колег у популяризації петриківського розпису на VII сесії комітету ЮНЕСКО (5 грудня 2013 р., Баку, Азербайджан) самобутнє народне мистецтво включено до Списку нематеріальної культурної спадщини людства.

Відтоді майстриня провела онлайн-уроки з країнами близького й далекого зарубіжжя. Заснувала нову спеціальність «Декоративно-прикладне мистецтво» за спеціалізацією «Декоративний петриківський розпис» й передала досвід 144 учням.

Представниця третього покоління майстрів петриківського розпису, Тетяна Анатоліївна Гарькава змалечку навчалася у **Ф.С. Панка** – учня засновниці петриківського розпису **Т.Я. Пати**, а тепер створює шедеври на папері, кераміці, тканині, полотні, по дереву, металу, склу. Вона – Лауреат мистецької премії ім. Т. Пати.

Життєве кредо Тетяни Анатоліївни Гарькавої: «Ділитися творчим досвідом, адже унікальне мистецтво Петриківки несе радість, дозволяє душі людській протягом віків наповнюватися світом та благодаттю».

ВИСТАВКА як ПОКАЗНИК ПЕВНИХ ТВОРЧИХ ДОСЯГНЕНЬ викладача і студентів

Тетяна ГАРЬКАВА
Заслужений майстер народної творчості України, доцент, завідувачка спеціальності «Декоративно-прикладне мистецтво» за спеціалізацією «Петриківський розпис» Дніпровського театраль-но-художнього коледжу, викладач-методист, викладач вищої категорії, доцент ДНУ ім. О. Гончара, член Дніпропетровської організації НСХ України, віце-президент ГО «Асоціація майстрів народного мистецтва України».

Культура, моральний стан суспільства багато в чому визначаються його ставленням до своєї історико-культурної спадщини. Людство з кожним днем все більше усвідомлює спільність своїх цінностей, розглядає культуру, пам'ятки історії як загальну спадщину і визнає свою відповідальність перед наступним поколінням за їх збереження.

Зразки народної творчості відіграють у нашому житті роль живих свідків багатовікових традицій українського народу. Представлені твори на виставці – безпосередній відгук на неповторну за багатством, красою та щедрістю природою. Тому від барвистості в'язі орнаменту петриківського розпису буквально віс ароматом трав, ягід, квітів, привільних степів Придніпров'я.

Щоб петриківський розпис мав майбутнє, у Дніпровському театраль-но-художньому коледжі відкрито спеціалізацію «Декоративний петриківський розпис», яка є єдиною в Україні і існує лише в цьому коледжі.

Здобуваючи знання з живопису, рисунку, композиції тощо, студенти мають унікальну можливість навчатися петриківського розпису, а також виходити на захист диплому з проектами та роботами, виконаними петриківським розписом.

Студенти є четвертим поколінням майстрів петриківського розпису, тоді як Т. Гарькава – представник третього покоління. Молоді таланти навчаються саме за спеціалізацією «Декоративний петриківський розпис»

¹ Укладач **О. Виговська**.

Президія НАПН України: 14.11-14.12. 2018 р.

В. Г. Кремень нагороджує Т. А. Гарькаву

Майстер-класи в Академії: В. Кремень, В. Луговий та В. Радкевич навчаються ремеслу

УДК 37.017.4:37.07

Сухомлинський

Управління
школою

УПРАВЛІНСЬКИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розглянуто проблеми управлінського супроводу формування громадянської компетентності в освітньому процесі, що висвітлюються в творах В. Сухомлинського. Автор акцентує увагу на можливостях використання запропонованих педагогом засобів у формуванні громадянської компетентності учнів у сучасній освітній практиці.

Ключові слова: громадянська компетентність, громадянське виховання, громадянськість, громадянське бачення світу.

**Олена
ФЕДОСОВА**
Директор
НВК «Гімназія –
спеціалізована школа
I ступеня
з поглибленим
вивченням
іноземних мов»
Генічеської районної
ради Херсонської
області

Постановка проблеми та її значення. Події та зміни, що впродовж останніх років відбуваються в Європі й світі, зокрема, етнічні конфлікти, радикальний націоналізм, глобальні загрози, розвиток нових інформаційних і комунікаційних технологій, екологічні проблеми, міграція населення, недовіра до традиційних політичних інститутів, форм правління і політичних лідерів, загострюють проблеми розуміння, сприйняття й реалізації демократичної моделі громадянства. Ці та інші чинники обумовлюють необхідність формування нового типу громадянина – не лише освіченого, а й активного, здатного брати участь у житті суспільства, країни, всього світу та нести відповідальність за свої вчинки, дії і рішення.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанням визначення змісту та способів формування громадянських компетентностей присвячено багато досліджень українських учених. Основна увага науковців спрямована на формування й розвиток цих якостей у дітей і молоді (В. Машика, О. Наровлянський, О. Овчарук, О. Пометун, Т. Ремех, Т. Смагіна, І. Усенко, Г. Фрейман, О. Шестопалюк та ін.) [2].

Метою статті є розкриття на основі аналізу науково-методичних праць, наукових досліджень творчого доробку В. О. Сухомлинського щодо особливостей управлінського супроводу формування громадянських компетентностей в освітньому процесі.

Вклад основного матеріалу. Проблема громадянського виховання розроб-

ляється на державно-програмному, концептуальному та практичному рівнях. Відповідно до Закону України «Про освіту» метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності [1].

Звертаючись до творчого доробку Василя Сухомлинського, важливо зазначити, що громадянське виховання позиціонується ним як головна педагогічна проблема. Цю проблему педагог розглядав у працях *«Як виховати справжню людину»*, *«Народження громадянина»*, *«Вітчизна у серці»* та ін. Так, у своїй книжці *«Народження громадянина»* Василь Олександрович писав: «Домогтися того, щоб вихованця вже з дитинства хвилювало теперішнє та майбутнє Вітчизни, – одна з найважливіших передумов запобігання моральним зривам у дитячі роки...» [3, с. 50]. Першочерговою умовою успішного формування рис громадянина педагог вважав організацію емоційно насиченого, діяльного життя школи, розвиток громадянської активності кожного індивіда. Він переконував, що виховувати громадянина самими бесідами та повчаннями неможливо, якими б хорошими вони не були. Потрібна практична справа, треба, щоб діти не просто знали, що таке «добре» і що таке «погано», а й діяли в ім'я торжества добра, правди, справедливості. Діти повинні, наголошував педагог, почувати себе не тільки дітьми, а й юними громадянами своєї держави, зобов'язаними віддавати суспільству свою трудову енергію. Без цього нема й не може бути морального становлення особистості, без цього засвоювані дітьми знання за-

лишатимуться мертвим, байдужим до світоглядних ідей вантажем.

З огляду на це науковий доробок В. О. Сухомлинського на сучасному етапі духовного відродження набуває особливої актуальності, оскільки педагог не тільки розкрив зміст поняття «громадянськість», а й обґрунтував процес його формування. Як засвідчив аналіз педагогічної спадщини Василя Олександровича, вчений розумів громадянськість як інтегральну якість особистості, що характеризує політичну й моральну свідомість і проявляється в добровільній активній діяльності на благо Вітчизни [4].

Аналізуючи сутність і особливості громадянського виховання, В. О. Сухомлинський виокремлює такі його компоненти, як громадянське бачення світу, моральність, ідейну переконливість, взаємодію людини і колективу, моральну стійкість, громадянську гідність.

У системі виховної роботи В. О. Сухомлинського чітко визначалася перспектива поступового розширення громадянського бачення світу – *«від сім'ї, школи, села, району, області до горизонтів країни, Батьківщини»*, проводилися уроки громадянськості, вечори *«Вчися бути справжнім громадянином»*, дискусії *«Можна, не можна, можна»*. Тож педагог наголошував на тому, що вихованець стає громадянином тільки тоді, коли живе долею Вітчизни.

Громадянська освіта в навчально-виховному комплексі *«Гімназія – спеціалізована школа I ступеня з поглибленим вивченням іноземних мов»* Генічеської районної ради Херсонської області здійснюється комплексно через освітню діяльність, реалізацію дослідно-експериментальної роботи *«Формування готовності учнів до саморозвитку в умовах освітнього простору закла-*

Роль дітей як активних учасників у власній освіті постійно зростає. Тому вчителі, керівники закладів освіти мають створити їм умови для набуття досвіду демократичної поведінки на кожному рівні шкільного життя

ду освіти» під керівництвом науково-педагогічних працівників Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, позакласну роботу, а також роботу органів учнівського самоврядування.

Практика роботи педагогічного колективу гімназії підтверджує, що творчі, відповідно підготовлені педагоги, використовуючи активні методи і форми, які ґрунтуються на демократичному стилі, вміло проєктують розвиток громадянських якостей учнів і прагнуть, щоб їхні вихованці не тільки усвідомлювали певні морально-правові категорії, а й прагнули до їх реалізації у своїй поведінці в довіллі. *Педагогічна майстерність педагогів здатна перетворити складні категорії громадянського виховання у цілком доступні для дітей поняття.* Вчителі закладу освіти навчають школярів способів ділового й особистісного спілкування, співробітництва, толерантної і коректної форми зауважень, відстоювання власної думки без використання недобррозумілих суджень та оцінок, а також, роз'яснюють можливі способи поведінки, які виражають бажання подати допомогу людям, підтримати ініціативу інших, справедливо ставитися до зауважень партнера, вчити уміння аргументувати заперечення, уміння переконувати партнера. Така робота поєднується з встановленням правил поведінки дитини в школі, родині, громадських місцях.

Роль дітей як активних учасників у власній освіті постійно зростає. Тому вчителі, керівники закладів освіти мають створити їм умови для набуття досвіду демократичної поведінки на кожному рівні шкільного життя

ки закладів освіти мають навчити молоде покоління демократії, створити їм умови для набуття досвіду демократичної поведінки на кожному рівні шкільного життя. **Щоб упровадити цю ідею в життя, вчитель сам повинен стати для учнів взірцем громадянина і патріота своєї держави.**

Ці завдання розв'язуються як у навчальному процесі, так і в позакласній та позашкільній роботі відповідно до ступенів шкільної освіти, змісту навчальних предметів і вікових особливостей учнів. З огляду на це, **можна визначити завдання з формування громадянської компетентності на кожному рівні освіти.**

Ми впевнені, що особливістю завдань громадянської освіти в початковій школі є створення умов для формування елементарних знань про державу, закони, права і відповідальність людини і громадянина, основні моральні цінності й норми поведінки. На цьому ступені розвиваються комунікативні вміння дитини, що дають можливість їй інтегруватися в оточення, класний і шкільний колектив, сім'ю, а через нього – в суспільство, насамперед уміння спілкуватися і розв'язувати конфліктні ситуації через діалог. Закладаються також основи ціннісних орієнтацій свідомого громадянина.

В основній школі одночасно з поглибленням знанневої та ціннісної, складових громадянської компетентності, і насамперед морально-етичної, наголос має бути зроблений на соціальній складовій, що забезпечує учнів знаннями й навичками, які необхідні для участі в житті класу, школи,

громади (співпраця, співробітництво, комунікації, повага до інших, толерантність, права та обов'язки, плюралізм, розв'язання конфліктів, громадянське суспільство).

У старшій школі треба концентрувати увагу на політологічних, правових й економічних аспектах громадянської компетентності, що передбачають глибоке розуміння учнем сутності демократії, форм участі громадян у житті суспільства і держави, їхніх прав і обов'язків, прав і свобод людини, форм і функцій державної влади, процесів прийняття рішень та контролю за ними, суті ринкових відносин, економічних чинників розвитку демократичного суспільства. Особливістю формування громадянських умінь на цьому рівні освіти є здатність учня свідомо застосовувати здобуті знання, уміння та навички для розв'язання проблем власного життя, життя громади, держави і суспільства, орієнтуючись на цінності громадянського суспільства.

Таке бачення завдань громадянської освіти на різних ступенях школи дало можливість нам перейти відповідно до завдань проекту до визначення потенціалу різних предметів у формуванні громадянської компетентності учнів старшої школи в процесі навчання.

ВИСНОВКИ. Історія розвитку людства доводить, що майбутнє кожної держави залежить від того, наскільки вона зможе забезпечити виховання духовно зрілих, соціально-активних громадян. Зазначені питання є лише частковою констатацією нагальних проблем формування й розвитку громадянських компетентностей вчителів та учнів. У подальшому необхідно є наполеглива робота всіх інститутів суспільства в напрямі розвитку системи підготовки педагогів, що, у свою чергу, має стати провідним фактором реформування системи освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
2. Пометун, О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18.
3. Сеніна, В. К. Використання спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні в учнів почуття громадянськості / В. К. Сеніна // Радянська школа. – 1981. – № 12. – С. 48–53.
4. Сухомлинський, В. О. Громадянська зрілість / В. О. Сухомлинський // Блокнот агітатора. – 1968. – № 6. – С. 19–22.

Елена Федосова

Управленческое сопровождение формирования гражданской компетентности в образовательном процессе через призму педагогических идей В. А. Сухомлинского

В статье рассматриваются проблемы управленческого сопровождения формирования гражданской компетентности в образовательном процессе, которые освещаются в произведениях В. Сухомлинского. Автор статьи акцентирует внимание на возможностях использования предложенных педагогом средств в формировании гражданской компетентности учеников в современной образовательной практике.

Ключевые слова: гражданская компетентность, гражданское воспитание, гражданственность, гражданское видение мира.

Fedosova Elena

Management support formation of civilian competence in the educational process through the prism of V.A. Sukhomlinsky pedagogical ideas

The article discusses the issues of administrative support for the formation of the civil process in the educational process, which is covered in the V. Sukhomlinsky works. The author of the article focuses on the possibilities of using resources offered by the teacher for the formation of the civil competence of students in modern educational practice.

Keywords: civil competence, civil education, citizenship, civil vision of the world.

УДК 373.5.091.12
Сухомлинський

Управління
школою

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ В ПАВЛИСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито особливості організації роботи з педагогічним колективом директора Павлиської середньої школи В.О. Сухомлинського.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічний досвід, педагогічний колектив, педагогічна рада, навчально-виховний процес.

**Олеся
РІДКОУС**

Старший викладач
кафедри педагогіки й
менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська
академія неперервної
освіти»

Постановка *проблеми.* Звернуто особливу увагу педагогічної громадськості на передовий досвід роботи вчителів, серед яких є чимало педагогів-новаторів, творців шкіл-лабораторій, авторських шкіл, ефективних систем організації навчально-виховного процесу.

Серед таких видатних педагогів-новаторів є і Василь Олександрович Сухомлинський, педагогічні ідеї та погляди якого вшановують педагоги і громадськість світу. До педагогічної спадщини постійно виявляють інтерес науковці, педагоги-практики, діячі культури, світова педагогічна громадськість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Корисні ідеї з проблем управління сучасною школою висвітлено в працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як П. Друкер, В. Зигерт, Л. Ланг, Ф. Тейлор, О. Бароєва, О. Гонча-

ренко, В. Драгун, Л. Карамушка, Г. Кравченко, Т. Сорочан та ін. Значний внесок у вивчення наукового доробку педагога-гуманіста В.О. Сухомлинського зробили Ш. Амонашвілі та українські вчені: М. Антонєць, І. Бех, Л. Бондар, М. Вашуленко, І.Зязюн, О.Савченко, Г.Сагач, О. Сухомлинська, Л.В. Ткачук, М.Д. Ярмаченко.

Однак, як показав аналіз філософської, психологічної, педагогічної та методичної літератури, **проблеми використання науково-педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського для організації управління сучасною школою вивчено ще недостатньо.**

Актуальність проблеми. Поєднуючи науку і практичний досвід управління, В.О. Сухомлинський пропонує свій шлях, свою технологію залучення вчителів до творчої педагогічної праці, до осмислення та вдосконалення власного педагогічного досвіду. Сукупність цих міркувань має бути покладено в основу науково-методичної роботи та професійного розвитку вчителів сучасної школи.

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження є аналіз основних ідей В.О. Сухомлинського про організацію роботи педагогічного колективу Павлівської середньої школи.

Виклад основного матеріалу. В.О. Сухомлинський – незвичайний директор школи, бо був творчим «вчителем вчителів», з якими працював разом, досвід яких вивчав, узагальнював і творчо використовував в своїй роботі і в роботі колективу Павлівської школи-радіостанції. Працюючи директором Павлівської середньої школи, що на Кіровоградщині, Василь Олександрович та його колектив упродовж 22 років проводили педагогічний експеримент в рамках сільської школи. Результати цієї роботи знайшли відображення у багатющій спадщині В.О. Сухомлинського. У своїх творах вчений не обійшов увагою жодного питання, яким жила школа. Він любив писати про людей, свою школу і вчителів. Джерелами педагогічного світогляду і діяльності вчителя-вихователя, директора школи В. Сухомлинського були народна мудрість і педагогіка; класична педагогічна спадщина (Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський, Я. Корчак, А.С. Макаренко та ін.); вивчення та аналіз свого й передового педагогічного досвіду вітчизняних сучасників-педагогів, постійне вдосконалення себе як людини, вчителя, вихователя, директора, вченого, письменника; напружена працездатність, висока самосвідомість і вимогливість до себе як Людини і Педагога, високі моральні принципи взаємовідносин між людьми, основа педагогічної діяльності – принципи гуманізму, охоплення різних сторін життя своєї школи-родини, краї-

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ	
Особливості	Цитати В.О. Сухомлинського
1. Центр педагогічної діяльності – людина	Ми маємо справу з найскладнішим, неосіненним, найдорожчим, що є в житті – з людиною. Від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя [Т.2, с. 420].
2. Кінцевий результат педагогічної праці формується роками	Кінцевий результат педагогічної праці можна побачити не сьогодні, не завтра, а через дуже тривалий час. Те, що ви зробили, сказали, зуміли прищепити дитині, інколи виявляється через п'ять-десять років [Т.2, с. 420].
3. Багатогранність впливів на дитину	На дитину впливає багато людей і явищ життя, на неї впливають мати, батько, шкільні товариші... «вуличне середовище», прочитані книжки, переглянуті кінофільми... Вплив на дитину може бути позитивним і негативним... Місія школи – боротися за людину, переборювати негативні впливи, давати простір позитивним... людська природа може розкриватися повною мірою лише тоді, коли у дитини є розумний, умилний, мудрий вихователь [Т.2, с. 424].
4. Об'єкт праці – найкращі грані духовного життя особистості	...розум, почуття, воля, переконаність, самовідданість... Впливати на ці сфери можна тільки так само... Найважливіший інструмент нашого впливу на духовний світ школяра – слово вчителя, краса навколишнього світу й мистецтва, створення обставин, в яких найяскравіше виражаються почуття – весь емоційний діапазон людських відносин... [Т.2, с. 421].
5. Учительська професія – це людинознавство	...постійне проникнення в складний духовний світ людини, яка ніколи не припиняється. Прекрасна риса – повсякчас відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення – один з тих коренів, які живлять покликання до педагогічної праці [Т. 4, с. 421].

ни, світу. Розглянемо **особливості професії вчителя, на які звертає увагу В.О.Сухомлинський.**

Василь Олександрович створив школу-лабораторію педагогічної творчості, з передовим педагогічним досвідом якої приїздили знайомитися педагоги усього світу. *Одне з головних завдань в роботі директора школи Василь Сухомлинський вбачав необхідність дати кожній дитині прекрасних вчителів-вихователів, створити*

6. Дитина повсякчас змінюється	Однією з найважливіших особливостей творчості педагога є те, що об'єкт його праці – дитина – повсякчас змінюється. Завжди новий, сьогодні не той, що на нас вчора.. Наша праця – формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не зіставиш» [Т.2, с. 421].
7. Бачити індивідуальний світ людини	...немає жодної педагогічної закономірності, немає жодної істини, яка б була абсолютно однаково застосована до всіх дітей. Тому що практична педагогіка – це знання й уміння, не тільки доведені до ступеня майстерності, але й підняті до рівня мистецтва. Тому що виховувати людину – це передусім знати її душу, бачити й відчувати її індивідуальний світ... Безмежна віра в людину, в добре начало в ній – ось що повинно жити у вашій душі [Т.2, с. 422-423].
8. Віра в успіх виховання дитини	Наріжний камінь педагогічного покликання – це глибока віра в можливість успішного виховання кожної дитини. Я не вірю в те, що є невірні діти, підлітки, юнаки, дівчата... від нас залежить зробити так, щоб ніщо не пригнітило, не знівечило, не вбило в маленькій людині гарного, доброго, людського [Т. 2, с. 423].
9. Гармонія серця і розуму	Навряд чи є інші професії, крім професії педагога й лікаря, які б вимагали стільки сердечності... кожному вихованцю треба дати частинку свого серця, для радощів і прикрас кожного треба знайти місце в своєму серці. Чуйність, сердечна турбота про людину – це плоть і кров педагогічного покликання... Мистецтво й майстерність педагога саме полягає в умінні поєднати сердечність з мудрістю [Т.2, с. 423-424].
10. Мудра влада педагога над дитиною	Мудрість влади людини над людиною, а тим більше дорослої людини над дитиною – це велика творчість, глибоке сердечне проникнення в світ дитячих думок і почуттів, це вміння розуміти мову дитинства, зберегти в собі краплю дитинства і водночас не стати на одну дошку з дитиною за рівнем розвитку... Не придушити й зламати, а підняти й підтримати, не знеособити внутрішні духовні сили дитини, а утвердити почуття власної гідності – тільки так треба здійснювати свою владу над дитиною, і тільки за цієї умови ваша влада може бути мудрою [Т.2, с. 643].

звичайних вчителів, **вирощував їх педагогічну майстерність, виховував їх щодня.** Зі свого педагогічного досвіду і досвіду роботи кращих вчителів школи Василь Сухомлинський **виділив низку ознак поняття «хороший учитель»:**

1. Це насамперед людина, яка любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними, вірить в те, що кожна дитина може стати доброю людиною, вміє дружити з дітьми, бере близько до серця дитячі радості й прикроці, знає душу дитини, ніколи не забуває, що й сам він був дитиною.

2. Людина, що добре знає науку свого предмета викладання, здатна до самостійного дослідження, має широкий кругозір, всебічно науково освічена.

3. Людина, яка знає психологію, педагогіку, дефектологію, відчуває, що «без знання науки про виховання працювати з дітьми неможливо».

4. Людина, яка досконало володіє вмінням у певній трудовій діяльності, має певну трудову прихильність [1, с. 49-51].

Директор школи **відвідував у кожного вчителя по 40 уроків протягом навчального року**, вів щоденники спостереження й аналізу уроків кожного вчителя (у музеї Павлівської школи зберігаються томи цих аналізів – цінні методичні посібники). Прикладом такої копіїткої і мудрої роботи директора школи є робота з молодим учителем фізики – випускником Київського університету, який був не дуже досвічений в методиці викладання і виховання учнів. Василь Олександрович відвідував цикл уроків цього вчителя, детально аналізував їх як окремо, так і системно. **Складав для вчителя завдання, давав тіль-**

дружній педагогічний колектив – запоруку успіху навчально-виховної роботи. Творчій роботі з учителями автор присвятив чимало робіт, статей, виступів.

Іноді запитують: «Де В.О. Сухомлинський знайшов таких учителів, як в Павлівській школі?» Василь Олександрович знаходив їх в

ки для нього свої відкриті уроки, готував разом з ним його уроки. І робив це протягом 8 років. Така ж копітка робота проводилась і з іншими вчителями школи.

Ніколи директор не виносив на педагогічну раду або інше колективне обговорення недоліків методичної роботи вчителя на перших порах його діяльності. Він зазначав: «Не страшна дидактична, методична недосвідченість учителя: прогалини в знаннях також на перших порах не страшні, якщо людина працює, охоплена жадою знань. Із 25 наших учителів з вищою освітою 12 чоловік закінчили педагогічний інститут або університет заочно, вже будучи вчителями нашої школи. З 10 вчителів, які не мають вищої освіти, 6 навчаються заочно в педагогічних вузах. Якщо в людини немає віри в дитину, якщо вона скиглисть, розчарується при найменшій невдачі, якщо вона переконана, що з дитини нічого не вийде, їй нічого робити в школі: вона й дітей калічить, і сама все життя мучитиметься» [1, с. 53].

Директор не одну годину провів індивідуальні бесіди з окремими учителями, обговорюючи педагогічні проблеми, обмінюючись досвідом роботи. Василь Сухомлинський вважав, що «джерелом інтелектуального багатства колективу є насамперед індивідуальне читання вчителя. Справжній педагог – книголюб: така золота правда нашого колективу, що стало традицією. Атмосфера любові до книжки, повага до книжки, благоговіння перед книжкою – в цьому полягає суть школи і педагогічної праці».

У нашій бібліотеці 18 тисяч книжок, у власних бібліотеках вчителів їх понад 49 тисяч. Наша шкільна бібліотека – одне з джерел самоосвіти всього колективу.

11. Спілкування з дітьми в усіх сферах духовного життя	...стало принципом виховної роботи в нашій школі. Я не був би педагогом, і стежки до дитячого серця були б для мене наглухо закриті, якби я був би тільки викладачем, – так думає і відчуває кожний з наших учителів [Т.4, с. 62].
12. Справжній педагог – книголюб	Джерелом інтелектуального багатства колективу є насамперед індивідуальне читання вчителя. Справжній педагог – книголюб: таке золоте правило життя нашого колективу, що стало традицією. Атмосфера любові до книжки, поваги до книжки, благоговіння перед книжкою – в цьому полягає суть школи і педагогічної праці [Т.4, с. 53].
13. Постійне самовдосконалення	Інтелектуальне зростання, постійне збагачення. Оновлення, поповнення, поглиблення, удосконалення знань – це питання життя вчителів... Чим більше знає вчитель, тим легше його учням засвоювати елементарні знання, тим більшим авторитетом і довірою користується він серед учнів і батьків, тим більше до нього, як до джерела знань тягнуться діти [Т.4, с. 51, 55].
14. Педагогічна творчість в колі однодумців	Наш педагогічний колектив – творча співдружність однодумців, в якій кожний робить свій індивідуальний внесок у колективну творчість, кожний, збагачуючись духовно завдяки творчості колективу, водночас духовно збагачує своїх товаришів [Т.4, с. 61].
15. Кінцевий результат роботи вчителя – виховання справжньої Людини, Громадянина, Сім'янина	Мистецтво виховання всебічно розвинутої особистості – це насамперед уміння бачити в сьогоденній нашій праці той засів, який дасть паростки й перетвориться в могутню поросль через роки й роки. Бути справжнім вихователем – це означає бачити в дитячому колективі покоління, творчі сили якого розкриються на суспільній ниві через значний проміжок часу. За поточними, повсякденними справами педагог школи ніколи не повинен випускати з думки перспективи, він повинен бачити, яким стануть його вихованці через десять, двадцять, тридцять років... у виховній роботі з дітьми закладаються ідейні, моральні, етичні, естетичні основи і сім'ї, і майбутнього [Т.1, с. 202-203].

В ній відібрано все найцінніше, що є в російській, українській, білоруській, болгарській, польській, чеській, німецькій літературі, багато творів східних письменників, а також книжок для дошкільного і молодшого шкільного віку, зокрема всі твори, що ввійшли в золотий фонд світової літератури, той мінімум, який повинен бути прочитаний у роки дитинства, отрочества, ранньої юності» [1, с. 53-54].

Чималий вклад в ці бібліотеки вніс сам директор, бо постійно привозив з відряджень книжки для школи, просив їх надсилати знайомих, рідних. Так, в листі до сина Сергія – студента Київського політехнічного інституту батько попрохав: «Прошу тебе, подивись, чи нема в книгарнях чогось нового з психології праці, творчості. Якщо є – купи й перешли» [3, с. 600].

Кожний з учителів Павлівської школи передплачував по кілька журналів, газет, обмінювався ними з колегами, учнями, батьками учнів. Педагог наголошував, що особливо велике значення для всебічного розвитку вчителів і постійного поглиблення їх знань має ознайомлення з проблемами науки, техніки, мистецтва, духовного життя суспільства. Приблизно двічі на місяць учителі читають для своїх колег лекції з наукових проблем. До кожної лекції добирають і виставляють на стенді в учительській або в шкільній бібліотеці літературу. Кінцеву мету кожної лекції ми вважаємо досягнутою, якщо після ознайомлення з тією чи іншою проблемою починається поглиблене читання відповідної наукової літератури, журналів всім колективом школи.

Поступово директор Павлівської середньої школи **створював педагогічний колектив одностудентів**, які творчо працювали, обмінювалися своїм досвідом, обговорювали різні науково-практичні проблеми навчання й виховання учнів, колективу школи. Так, «двічі на місяць по понеділках у нас *проводяться засідання науково-педагогічної ради або психологічного семінару, присвячені саме дитині. Немає нічого потрібнішого, кориснішого і цікавішого, ніж розмова про дитину.*

Першу частину педагогічного *понеделка* становить розповідь кого-небудь із вихователів (класного керівника, керівника гуртка, піонервожатаго, організатора сімейного вогнища культури, знань, працьовитості, творчої праці) про духовне життя свого колективу, про

взаємний обмін цінностями і багатствами, про колективне прагнення, радощі, прикрощі, переживання. *Потім вихователь спиняється на одному чи двох вихованцях, характеризує їх особистість, вчинки, поведінку... на яскравих фактах. Про дитину висловлюють думку інші вчителі... Колектив визначає, що повинен зробити... вихователь цієї дитини, ...хто з учителів може і повинен стати ще одним її вихователем. Смісл – збагатити духовне життя дитини, ... розкрити в ній усе добре, побачити ту золоту жилку, яка з часом – при належному шліфуванні, обробці – визначить достоїнство і багатство її особистості...*

Другою частиною педагогічного *понеделка* буває звичайно теоретична доповідь, присвячена одній з проблем, пов'язаних з навчанням і всебічним розвитком особистості. Доповіді готують директор, завуч, найбільш досвідчені вчителі. Кожна доповідь будується на яскравих фактах педагогічної роботи колективу і спрямована на поліпшення роботи. Після доповіді звичайно розгоряється дискусія... І в доповіді, і в суперечках у центрі уваги стоїть жива дитина, її духовний світ» [1, с. 61].

У Павлівській школі значну роль в об'єднанні колективу творчих одностудентів відіграє робота педагогічної ради школи. В.О. Сухомлинський зазначав: «Державне керівництво школою з боку директора ми прагнемо поєднувати з колегіальністю обговорення і розв'язання важливих питань навчально-виховної роботи... спільність педагогічних поглядів і переконань дає змогу нашим учителям розв'язувати колективно – на засіданні педагогічної ради – практичні питання життя і роботи школи (педагогічна рада збирається сім разів на рік). Колективні рішення і рекомендації з конкретних питань обов'язкові для всіх працівників школи» [1, с.65-69].

Розглянуто склад, напрями роботи, роль педагогічної ради школи. «Педагогічна рада обговорює доповіді директора і завуча, присвячені огляду відвіданих

уроків за певний період. У цих доповідях аналізуються вузлові питання навчально-виховного процесу: активність розумової праці учнів, розвиток і поглиблення знань у процесі навчання, застосування знань на практиці, запобігання неуспішності, формування моральних переконань тощо. Однією з форм участі учителів у колективному керівництві школою є короткі повідомлення-повідомі про досвід роботи. Учителі подають пропозиції, які нерідко мають дуже великий вплив на практичну роботу всього колективу...

Педагогічна рада обговорює також естетичну обстановку в школі, її створення і збереження, про мовну культуру, про додержання норм і правил шкільної гігієни.

Рішення педагогічної ради є продуктом колективної думки, і кожний учитель виконує їх як волю колективу» [1, с. 68-69].

Цікавим є розділ про творчий розподіл роботи між директором і завучем школи, колективні дослідження певних проблем навчально-виховного процесу, про допомогу вчителям в удосконаленні педагогічної майстерності та багато інших питань життя школи.

Основні поради майбутнім директорам шкіл В. Сухомлинський написав у книжці «Розмова з молодим директором школи». Поради, надані у вигляді восьми бесід:

1. Основні проблеми творчої праці педагога.
2. Взаємозалежність педагогічних явищ.
3. Духовне життя шкільного колективу.
4. Важкі діти.
5. Про деякі питання морально-виховання.
6. Про керівництво розумовою працею школярів.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

В.О. Сухомлинський вважав, що творчість педагогічного колективу невіддільна від наукового дослідження власної праці і глибокого вивчення дитини. Тому вчителі школи брали активну участь і в науковій роботі, виступали з доповідями з проблем навчання й виховання дітей, друкували відповідні статті. У школі видавався науковий збірник «Педагогічна думка», де друкувались роботи всіх членів колективу школи.

Отже, *робота з вдосконалення педагогічної майстерності кожного працівника Павлівської школи велась по-всякчас, роками, індивідуально і колективно на чолі з директором.* Про це свідчать його численні роботи, статті: «Серце віддаю дітям» «Сто порад учителям», статті в п'ятому томі видань: «Суспільство і вчитель», «Учитель і діти», «На нашій совісті – людина», «Народний учитель», «Педагогіка серця», «Слово вчителя в моральному вихованні», «Не бійтеся бути ласкавими», «Лист про педагогічну етику» та ін. Бу головне завдання кожного вчителя-вихователя – робота на майбутнє: всебічний розвиток кожної дитини, *виховання справжньої Людини, Громадянина, Трудівника, Сім'янина.*

У житті школи **виникало чимало практичних проблем** щодо організації навчально-виховного процесу. І кожній проблемі намагалися приділити увагу директор і весь колектив вчителів, шукаючи роками шляхи її розв'язання, втілення результатів дослідження в життя кожної дитини і колективу. Так, **В. Сухомлинський наводить назви двадцять одного питання, яким присвячувались спеціальні дослідження, бесіди, роздуми, доповіді директора, вчителів на різних засіданнях, зустрічах тощо.**

«Роздуми над цим питанням – найважливіша основа практичного планування того, що треба зробити завтра, через місяць, через рік, до чого повинен прагнути колектив, кожне з перелічених питань час від часу стає предметом обговорення в педагогічному колективі. **Ми добиваємося того,** щоб усі працівники школи – від директора до сторожа – здійснювали педагогічні ідеї, **щоб цими ідеями жив колектив.**»

Результатами педагогічних досліджень колектив Павлівської середньої школи обмінювався з вчителями, керівниками інших шкіл країни. В. Сухомлинський писав: «**Приїзд директорів і завучів у Павлівську школу став однією з традицій навчально-виховного процесу. Двічі на місяць два-три дні відводяться на бесіди, відвідування уроків, перегляд учнівських робіт, зустрічі з учителями.** **Так виникла школа педагогічної культури.** На наш погляд, це дуже цінна форма поширення досвіду керівництва школою. Заняття часто виливаються у цікаві зустрічі. Головне в школі педагогічної культури – це живе, безпосереднє спостереження явищ навчально-виховної роботи, роздуми про ці явища, про взаємозв'язок і залежність між ними. Справжнє керівництво школою починається, за загальним переконанням учасників цих зустрічей, там, де *нескінченний потік явищ постає перед директором як взаємозв'язок проблем*» [2, с. 396].

7. Поради про відвідування та аналіз уроків.

8. Підсумування наслідків навчального року. Цю книжку вперше було випущено у світ у 1973 році. В основу її покладено статті-бесіди з молодим директором школи, опубліковані в журналі «Народное образование» (1965, № 9; 1966, № 2, 3, 7, 8). У своїй роботі В. Сухомлинський посилається на роботи К.Д. Ушинського, Я. Корчака, А.С. Макаренка, Арістотеля, Д.М. Леонтьєва, Л.В. Занкова, Г.С. Костюка, твори Ф.М. Достоевського, І.А. Ільфа і Є.П. Петрова, Антуана де Сент-Екзюпері та ін.

Так, у сьомій бесіді «Поради про відвідування та аналіз уроків» розглянуто питання:

- у кого, по скільки уроків відвідувати й аналізувати; для чого відвідувати й аналізувати уроки;
- як учитель розуміє мету уроку і як ця мета досягається;
- для чого і як перевіряти знання;
- чи навчаються діти вчитися? – розумова праця учнів у процесі вивчення нового матеріалу;
- як розвиваються і поглиблюються знання;
- міцні знання всіх учнів – головний критерій оцінки уроку;
- як даються домашні завдання;
- узагальнення в процесі аналізу уроків. І такий детальний план основних питань у кожній з повчальних бесід Василя Олександровича.

Усе життя В.О. Сухомлинський працював над головною проблемою – як виховати справжню Людину, Громадянина, Трудівника, Сім'янина на гуманістичній системі організації навчально-виховного процесу в школі. І тут, на його думку, одне із провідних завдань – творча, енергійна, розумна, майстерна робота директора школи. Тому в передмові від автора книжки «Розмова з молодим директором школи» Василь Олександрович писав, що поради і рекомендації з окремих

проблем навчального процесу і керівництва ним ґрунтуються на багаторічному власному досвіді, на даних сучасної науки та узагальнення досвіду кращих керівників шкіл країни. **Таке узагальнення – справа дуже відповідальна та потребує вдумливого наукового аналізу і може стати керівництвом лише за умови, коли творчість педагогів будується на міцній науковій основі.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський, В.О. Павльшська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5 т. – Т.4. – Київ: Радянська школа, 1977. – С. 7-390.
2. Сухомлинський, В.О. Розмова з молодим директором школи / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5 т. – Т.4. – Київ: Радянська школа, 1977, – С. 393-626.
3. Сухомлинський, В.О. Листи до сина. / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5 т. – Т. 3. – Київ: Радянська школа, 1977. – С. 585-657).
4. Сухомлинский, В.А. Педагогический коллектив средней школы / В.А. Сухомлинский. – Москва: Учпедгиз, 1958. – 207 с.

Олеся Ридкоус

В.А. Сухомлинский про организацию работы с педагогическим коллективом в Павльшской школе

В статье раскрываются особенности организации работы с педагогическим коллективом директора Павльшской средней школы В.А.Сухомлинского.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, педагогический опыт, педагогический коллектив, педагогический совет, учебно-воспитательный процесс.

Olesya Ridkous

V.O. Sukhomlinsky about work organization with pedagogic collective in Pavlysh school

In the article reveals the peculiarities of organization of work with pedagogical collective by the director of Pavlysh secondary school V.A.Sukhomlinsky.

Keywords: pedagogical skill, pedagogical experience, pedagogical team, pedagogical council, educational process.

РОЛЬ РАЙОННОЇ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ У ПІДВИЩЕННІ ПРОФЕСІЙ- НОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 37.091.12:
005.963

У статті розкрито зміст роботи районного методичного кабінету щодо підвищення професійної культури педагогів, висвітлено роль районної методичної служби у забезпеченні розвитку творчого потенціалу педагогів.

Ключові слова: науково-методичний супровід, районний методичний кабінет, професійна майстерність, компетентність, творчий розвиток педагогів, форми методичної роботи.

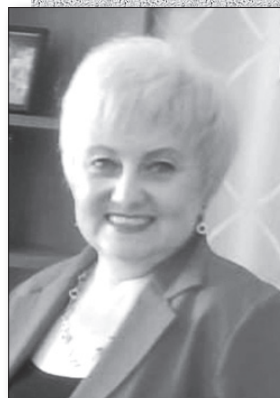
Постановка проблеми. В умовах створення нової моделі української освітньої системи особливої вагомості набуває проблема вдосконалення науково-методичного супроводу як процесу змін, що відбуваються на рівні дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, так і щоденних буденних проблем освітніх закладів [1].

Метою статті є розкриття змісту роботи районного методичного кабінету та висвітлення його ролі у стимулюванні професійного зростання педагогічних кадрів, формуванні готовності педагогів до інноваційної діяльності в умовах оновлення освіти.

Виклад основного матеріалу. Головною метою діяльності Нижньосірогозького районного методичного кабінету є подання реальної дієвої допомоги педагогам у розвитку професійної майстерності та ак-

тивізації творчого потенціалу. **Зміст і форми науково-методичної діяльності визначено в контексті таких пріоритетів:**

- підвищення ролі методиста як тьютора, модератора, експериментатора, що за своїм професійним рівнем готовий забезпечити науково-методичну, інформаційну, консультативну та комунікативну допомогу педагогічним працівникам;
- забезпечення відповідності змісту діяльності районного методичного кабінету потребам педагогічних працівників, викликам суспільства, освітньої політики держави;
- патронаж закладів освіти, що мають статус експериментальних майданчиків, та подання їм науково-методичної допомоги;
- удосконалення системи роботи з обдарованими дітьми;
- забезпечення організаційно-методичного супроводу оптимального поєднання основних форм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;

Марина ГОЛОБОРОДОВА
Завідувач комунальної установи
«Нижньосірогозький районний методичний кабінет»
Нижньосірогозької районної ради
Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6, 2018

- здійснення співпраці з науковими освітніми установами, вищими, професійно-технічними навчальними закладами;
- вивчення, узагальнення, пропаганда та впровадження перспективного педагогічного досвіду, наукових ідей, нових педагогічних технологій та методик;
- забезпечення науково-методичного супроводу участі освітян району в конкурсах фахової майстерності;
- організація моніторингових досліджень [3].

Однією з передумов успішної професійної діяльності вчителів є професіоналізм методичних кадрів. Тому з метою формування ціннісних орієнтацій методистів, здатності до інтелектуально-критичного сприйняття дійсності та свідомого вибору шляхів самовдосконалення забезпечено діяльність *Школи методистів*. Кожного методиста залучено до роботи над індивідуальним проблемним питанням. Організовано проведення творчих звітів методистів.

Для моделювання структури, визначення змісту, форм і методів організації науково-методичної роботи з педагогами району проводиться діагностичне дослідження. *За результатами діагностики обирається вектор адресної допомоги та оптимальне поєднання як традиційних, так і нетрадиційних форм організації методичної роботи.*

Колегіальним органом керівництва районного методичного кабінету є **науково-методична рада**. До складу ради, крім методистів, керівників та досвідчених педагогів закладів освіти району, представників відділу освіти, входять доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Української академії акмеології Л.М. Назаренко, депутат районної ради, редактор районної газети «Червоний промінь» В.А. Копенко, голова профспілки працівників освіти району О.С. Артеменко. Тематика засідань Ради

охоплює всі напрями освітньої, навчально-методичної, науково-експериментальної діяльності; передбачено чіткий контроль за виконанням прийнятих рішень. На засіданнях науково-методичної ради також заслуховуються творчі звіти педагогів та затверджується їх досвід роботи.

При науково-методичній раді діє експертна комісія, що подає консультативну допомогу навчальним закладам району у проектуванні, організації, діагностиці й аналізі інноваційної та дослідно-експериментальної роботи; вивчає методичну продукцію, авторські програми педагогів закладів освіти тощо.

З 2014 по 2018 рік науково-методичною радою районного методичного кабінету схвалено 13 авторських адаптованих програм педагогів навчальних закладів освіти району. З них 8 програм затверджено на обласному рівні КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

Школою становлення й удосконалення педагогічної майстерності є *районні методичні об'єднання* вчителів-предметників, класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів закладів дошкільної освіти, керівників гуртків закладів позашкільної освіти. Їх діяльність спрямована на організацію методичної роботи з педагогами відповідно до концептуальних питань розвитку освіти в державі, створення організаційних умов для безперервного вдосконалення фахової освіти і кваліфікації освітян, пошук ефективних форм ведення уроків, вивчення досвіду колег тощо.

Слід зазначити, що під час проведення колективних і масових заходів методисти не лише віддають перевагу активним та інтерактивним методам роботи, а й наповнюють їх творчим змістом, аналізують їх результативність. Таким чином, вони виступають у ролі фасилітаторів – подають допомогу в особистіс-

ному професійному розвитку вчителів, створюють умови для формування у них здатності набувати нового досвіду, усвідомлення значущості нової педагогічної ідеї у вдосконаленні освітньої практики

Однією із ефективних форм підвищення професійної компетентності для освітян району стали *майстер-класи* досвідчених педагогів. Учителі мають змогу ознайомитися з методами, прийомами і формами педагогічної діяльності вчителя-майстра, розширити кругозір, отримати консультацію, прилучитися до новітніх галузей знань.

Особлива роль у системі науково-методичної роботи Нижньосірогозького районного методичного кабінету з освітянами району **належить опорним закладам** освіти з відповідної методичної проблемної теми. Вони є ресурсними центрами впровадження досягнень педагогічної науки і перспективного досвіду, підвищення професійної майстерності. Творчий потенціал опорних закладів освіти широко використовується у проведенні районних методичних заходів (засідань постійно діючих семінарів, районних методичних об'єднань, майстер-класів, тренінгів, семінарів-практикумів тощо). Педагоги району відвідують та аналізують відкриті уроки, методичні, виховні заходи, спілкуються, діляться досвідом тощо.

З метою впровадження і поширення ППД, вдосконалення майстерності вчителів початкових класів, надання педагогам методичної допомоги організовано роботу *Школи перспективного педагогічного досвіду* з проблемної теми «Формування пізнавальної активності учнів початкових класів шляхом використання інноваційних та інтерактивних технологій».

Підвищенню професійної компетентності педагогів, рівня фахової майстерності сприяє організація діяльності при районному методичному кабінеті в

структурі районних методичних об'єднань *творчих динамічних груп*.

Одним із пріоритетних напрямів роботи Нижньосірогозького методичного кабінету визначено *роботу з молодими педагогами*. На засіданнях Клубу молодого вчителя «Шанс» педагоги ознайомлюються з інноваційним педагогічним досвідом, відвідують уроки та позакласні заходи, отримують індивідуальну та групову фахову консультацію, беруть участь у тренінгах, семінарах та інших методичних заходах.

Особливого значення надаємо роботі щодо підвищення рівня професіоналізму керівних кадрів закладів освіти району. Організовано діяльність *постійно діючих семінарів* для директорів закладів загальної середньої освіти, позашкільної і дошкільної освіти.

Для прискорення процесу професійного становлення новопризначених директорів забезпечено роботу *школи новопризначеного керівника закладу освіти*.

Розвитку творчого потенціалу керівників закладів освіти, обміну інформацією про нові технології, моделі і теорії управління школою сприяє робота *районного осередку професійної асоціації керівників шкіл України*. Члени районного осередку є активними учасниками обласних, всеукраїнських, міжнародних заходів. Директор Нижньоторгаївської ЗОШ I-III ступенів В.В. Харченко взяла участь у засіданні Всеукраїнського клубу «Директор школи» та Координаційної ради Асоціації керівників шкіл України на тему «Інноваційні технології управління новою школою в Україні». Директор Червонопартизанської ЗОШ I-III ступенів О.М. Білокриницька, у складі делегації від Херсонської області, взяла участь у засіданні міжнародного педагогічного клубу, що проходив у м. Мінськ (Республіка Білорусь) й м. Рига (Латвія) та в міжрегіональній філологічній експедиції «Літературне краєзнавство», що відбувалася

Пріоритетним напрямом роботи районного методичного кабінету є супровід інноваційної та експериментальної діяльності регіонального рівня у закладах загальної середньої освіти

в рамках обласних цільових проєктів «Інтеркрок» – *освітня стратегія соціалізації особистості* (м. Миколаїв).

Проводиться організаційна робота щодо налагодження співпраці з науковими установами, вищими навчальними закладами.

З метою професійної орієнтації молоді, ознайомлення учнів з технічними спеціальностями, розвитку творчих здібностей школярів підписано договір про співробітництво Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків) з Нижньосірогозькою та Верхньосірогозькою ЗОШ I-III ступенів. Підвищенню рівня інформованості учнівської молоді району про світ професій сприяє співпраця з Таврійським державним агротехнологічним університетом, Херсонським державним аграрним університетом та іншими закладами освіти.

З метою отримання консультативної допомоги, науково обґрунтованих порад для участі в районних методичних заходах запрошуємо науково-педагогічних працівників. Так, на управлінській практикум для керівників закладів освіти району запросили **Т.О. Кузьміч**, кандидата педагогічних наук, завідувача навчально-методичної лабораторії управління навчальними закладами КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». До участі в районному семінарі-практикумі з теми «*Формування соціальної культури школярів на засадах літературної спадщини Григорія Сковороди*» долучилися **Т.О. Кузьміч** і **Г.М. Сагач** – доктор педагогічних наук, професор, проректор Всеукраїнського народного університету українознавства імені Гри-

горія Сковороди. За участю доктора педагогічних наук, члена-кореспондента Української академії акмеології **Л.М. Назаренко** проведено науково-практичну конференцію «*Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності*».

Пріоритетним напрямом роботи районного методичного кабінету є супровід інноваційної та експериментальної діяльності регіонального рівня у закладах загальної середньої освіти. На базі Першопокровської ЗОШ I-III ступенів під науковим керівництвом КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» здійснюється регіональне експериментальне дослідження з теми «*Забезпечення інтегрованого підходу до формування національно-патріотичних почуттів, як визначальних у встановленні громадянина України засобами краєзнавства*», яке стало ефективним продовженням попереднього регіонального експерименту «*Впровадження компетентнісного підходу до виховання активної особистості*».

Важливим аспектом діяльності районного методичного кабінету є забезпечення психологічного супроводу освітнього процесу та підвищення рівня психологічної культури всіх його учасників. У складі методичного кабінету діє районна психологічна служба.

Для поліпшення діагностування дітей з вадами психофізичного розвитку, уточнення основного діагнозу, відбору їх до спеціальних навчально-виховних, лікувальних закладів відповідного типу *організовано роботу районної психолого-медико-педагогічної консультації*.

Важливим напрямом у діяльності Нижньосірогозького районного методичного кабінету щодо творчого спрямування діяльності педагогів та розвитку їх професійної майстерності є *організація роботи з обдарованими, талановитими дітьми*. При кабінеті діє консультаційний пункт «Обдарована дитина», сформовано творчі групи вчителів, які працюють з обдарованими дітьми. Проводяться відповідні діагностичні дослідження, тренінги, семінари, «круглі столи», вивчається досвід роботи тощо.

Творчій самореалізації педагогів сприяє також і залучення їх до конкурсів фахової майстерності, участі в обласних, регіональних, всеукраїнських заходах.

Значну увагу працівники районного методичного кабінету надають інформаційно-методичному забезпеченню освітнього процесу, видавничій діяльності. Випускаються інформаційні листи, інформаційні бюлетені, буклети, методичні рекомендації, поради, збірки. Один раз на квартал виходить методичний вісник «Ритм», функціонують Інтернет-ресурси.

ВИСНОВКИ. Важливість районної методичної служби для професійного зростання педагогів є незаперечною за умови створення цілеспрямованої системи взаємопов'язаних заходів, що ґрунтуються на досягненнях науки та перспективного педагогічного досвіду, на аналітичній, організаційній, діагностичній, пошуковій, дослідницькій, інноваційній та інформаційній діяльності. Завдяки ефективній методичній роботі формується професійна компетентність учителя, зростає його майстерність.

Завдання методиста полягає в тому, щоб в умовах модернізації структури і змісту освіти спрямувати діяльність учителів до впровадження інновацій-

них технологій у освітній процес, участі в експериментально-дослідницькій діяльності, поширенні передового педагогічного досвіду в педагогічних колективах району [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Нова українська школа – це школа для життя у ХХІ столітті» – інтерв'ю з міністром освіти і науки України Л.М. Гриневич. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-tse-shkola-dlia-zhyttia-u-xxi-stolitti-interviu-z-ministrom-osvity-i-nauky-ukrainy> (дата звернення: 05.05.2018).

2. Рябова, З.В. Система моніторингу загальної середньої освіти в регіоні як умова забезпечення якості освіти / З. В. Рябова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 6. – С. 8-14.

3. Химинець, В.В. Інноваційна освітня діяльність/ В. В. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, – 2009. – 360 с.

Марина Голобородова

Роль районной методической службы в повышении профессионального мастерства педагогов

В статье раскрывается содержание работы районного методического кабинета по повышению профессиональной культуры педагогов, освещена роль районной методической службы в обеспечении развития творческого потенциала педагогов.

Ключевые слова: научно-методическое сопровождение, районный методический кабинет, профессиональное мастерство, компетентность, творческое развитие педагогов, формы методической работы.

Marina Goloborodova

Role of the district methodical service in the improvement of the professional skills of teachers

The article describes the main point of the work of the district methodical cabinet in the improvement of the professional culture of teachers, shows the role of the district methodical service in the providing the development of the creative potential of teachers.

Keywords: scientific and methodological support, district methodical cabinet, professional skill, competence, development of teachers' creativity, forms of the methodical work.

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 371.15.008.2
(045)

**ВІРА
ГУМЕНЮК**

Завідувач
кафедри менеджменту
та освітніх технологій
Хмельницького ОІПНО,
кандидат педагогічних
наук, доцент

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІН- СЬКИЙ КОНЦЕПТ РОЗРОБКИ КЕРІВНИКОМ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У статті актуалізовано проблему створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти в загальноосвітньому навчальному закладі в умовах імплементації Закону України «Про освіту». Розглянуто базові підходи до розуміння якості освіти, управління якістю організації освітнього процесу в сучасному закладі освіти в контексті педагогічних теорій. Обґрунтовано організаційно-управлінський концепт розробки внутрішньої системи забезпечення якості в закладах загальної середньої освіти, надано рекомендації щодо вдосконалення системи менеджменту якості, структури діяльності та інструментарію створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Запропоновано компетентнісну модель оцінювання якості діяльності вчителя, в основу якої покладено когнітивну, психолого-педагогічну, особистісну, соціально-громадянську, інноваційну, інформаційно-комунікаційну, загальнокультурну компетенції.

Ключові слова: якість освіти, система управління якістю, характеристики якості освіти, якість процесу, якість результату освіти, внутрішня система забезпечення якості освіти, мотивування якості, керівник, заклад загальної середньої освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Підвищення якості освіти та рівний доступ до неї є одним з головних завдань сучасної державної політики в галузі освіти, національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, умовою реалізації права громадян на освіту. Стаття 6 Закону України «Про освіту» визначає забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності однією з головних засад державної політики та принципом освітньої діяльності. Незважаючи на те, що Закон у цілому так чи інакше

спрямований на підвищення та забезпечення якості освіти і якості освітньої діяльності, системно всі ці питання врегульовано в окремому розділі V Закону.

Відповідно до частини 3 статті 26 Закону України «Про освіту», функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти покладено на керівника закладу освіти в межах наданих йому Законом повноважень. Будь-яких перехідних положень, шовідтермінують запровадження в закладах внутрішньої системи забезпечення якості

освіти, Закон не містить, що потребує вже сьогодні створення кожним керівником такої системи.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання порушеної проблеми. Питання тлумачення сутності поняття якості освіти знаходимо у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. **М. Поташник** визначає якість освіти як співвідношення цілі й результату діяльності, як міру досягнення цілей, що операційно задані та спрогнозовані [9]. **Г. Бордовський, А. Нестеров, С. Трапцін** [1] під якістю освіти розуміють властивість, здатну задовольнити споживачів різних рівнів. **Л. Давидова**, узагальнивши підходи до визначення якості освіти, пропонує розглядати її як сукупність характеристик освітнього процесу, що містить реалізацію цілей, сучасні технології, умови, необхідні для досягнення позитивних результатів. **О. Ляшенко** стверджує, що якість освіти – це багатовимірне методологічне поняття, яке різнобічно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні та інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя [8, с. 7-8]. **А. Субетто** [10] формує принцип ізоморфності якості людини та якості освіти, оскільки якість освіти переходить у якість людини, що сьогодні є актуальним, бо цілі визначаються згідно з вимогами до особистості. **В. Гуменюк** аналізує інноваційні ресурси управління якістю освіти, повномірне та ефективне використання яких є ключем до успішного забезпечення якості освіти в навчальних закладах [2]. **М. Поташник** та інші науковці [11, с. 42–48] для оцінки якості освіти пропонують брати за основу якість результатів, включаючи до їхньої структури знання, вміння, навички, показники особистісного розвитку, негативні наслідки освіти, зміну професійної компетентності вчителя та його ставлення до педагогічної роботи.

Формулювання цілей статті. Виходячи з необхідності ефективного розв'язання завдань, які ставить перед керівниками закладів загальної середньої освіти Закон України «Про освіту» щодо створення дієвої внутрішньої системи забезпечення якості освіти, та недостатньої розробленості цієї проблеми як у нормативно-правовій, так і в науково-методичній та практичній площинах, ми маємо на меті обґрунтувати організаційно-управлінський концепт розробки такої системи в закладах загальної середньої освіти, запропонувати керівникові чітку структуру діяльності та інструментарій створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про освіту» визначає якість освіти як відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг [3]. Якість освітньої діяльності трактується як рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що дозволяє здобути особам якісну освіту та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг [3].

Міжнародні стандарти якості ISO, які орієнтовані на Концепцію загального управління якістю (TQM), визначають за необхідне **дотримання при забезпеченні якості освіти таких принципів:**

- Основна орієнтація закладу освіти на соціальне замовлення як на основного споживача освітньої послуги.
- Персональна відповідальність адміністративно-управлінського апарату за виконання замовлення споживача.
- Сприяння, співучасть, співуправління всіх суб'єктів освітнього процесу в реалізації якісної освіти на всіх етапах освітнього процесу.
- Використання функціонально-системного та процесного підходів у системі менеджменту якості освіти в освітній

організації. Вибудувана й функціонуюча система менеджменту якості освіти потребує системи моніторингу процесів та їх коригування.

Підхід до розуміння якості освіти здебільшого подають у такій послідовності: носій знань, передавання знань, здобувач знань, сприйняття методик передачі знань, фундаментальність знань, затребуваність здобутих знань, здобування нових знань. З огляду на це можна виділити такі блоки показників якості освіти, як якість викладацького складу, стан матеріально-технічної бази, мотивація педагогів, якість освітніх програм, якість здобувачів освіти, якість інфраструктури, якість знань, інноваційна активність керівників, упровадження процесних інновацій, затребуваність випускників, конкурентоспроможність випускників на ринку праці, їх досягнення.

Складові системи забезпечення якості освіти визначено в частині 2 статті 41 Закону. **Ними є:** *внутрішня система забезпечення якості освіти, тобто в самому закладі освіти, система зовнішнього забезпечення якості освіти, система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти [3].*

Згідно з частиною 3 статті 41 Закону України «Про освіту» **внутрішня система забезпечення якості в закладах освіти може включати:**

- стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;
- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього про-

цесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;

- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;
- інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти [3].

Відповідальним за створення і функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти відповідно до частини 3 статті 26 Закону України «Про освіту» є **керівник закладу освіти в межах наданих йому Законом повноважень**. Розпочинається така робота з системного моніторингу діяльності школи. Для цього використовуються різноманітні методи, зокрема, анкетування учасників освітнього процесу задля об'єктивізації загальної картини, взаємовідвідування занять для оперативної діагностики проблемних питань, обговорення питань якості навчання для оперативного їх розв'язання тощо.

У подальшому приводяться у відповідність з вимогами навчальні та методичні матеріали: здійснюється експертиза робочих навчальних програм, оптимізуються критерії оцінювання, запроваджуються альтернативні види занять тощо. Навчання здійснюється на основі досліджень і є практикоорієнтованим. При цьому застосовують використання інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечить відкритість ресурсів, модерування роботи, е-комунікацію, створення електронних навчальних комплексів, е-журналів, е-портфолію фахівця для мотивації його професійно-особистісного розвитку, професійних подкастів, уніфікують вимоги до якості освіти.

Розробляючи систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості

освіти в закладі загальної середньої освіти, **необхідно виробити внутрішні стандарти з:**

- політики щодо забезпечення якості освіти (стратегічний план розвитку закладу);
- добору, підвищення кваліфікації та оцінювання педагогічного персоналу;
- академічної доброчесності;
- розроблення й затвердження освітніх програм;
- дитинцентрованого навчання, викладання та оцінювання;
- визнання досягнень та атестації учнів;
- освітніх ресурсів і підтримки учнів;
- інформаційного менеджменту;
- публічної інформації;
- поточного моніторингу і періодичного перегляду програм;
- вимог державної атестації щодо набутих компетентностей випускників;
- співпраці з роботодавцями щодо забезпечення конкурентоспроможного рівня профільної підготовки.

Розглянемо більш детально кожний з цих показників.

Політика школи щодо забезпечення якості має бути публічною і становити частину стратегічного менеджменту. Внутрішні стейкхолдери (зацікавлена сторона, причетна сторона) розробляють і втілюють цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів. **У формуванні політики школи щодо забезпечення якості загальної середньої освіти враховують принципи:**

- відповідності державним стандартам і рекомендаціям з якості освіти;
- автономії навчального закладу як відповідального за забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти;
- системного та процесного (означає неперервність управління, послідовність і взаємозв'язок окремих освітніх процесів у рамках їх системи, а також їх комбінацію та взаємодію)

підходів до управління якістю на всіх етапах освітнього процесу;

- орієнтація на споживача освітніх послуг;
- постійне вдосконалення освітнього процесу з урахуванням результатів моніторингу;
- урахування ситуації на ринку освітніх послуг та ринку праці;
- лідерство керівника.

Надзвичайно важливим також у створенні й підтримці функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти є *врахування принципів agile-методів, сутність яких полягає в наступному:*

- люди і взаємодія важливіші за процеси та інструменти;
- працюючий продукт важливіший за вичерпну документацію;
- співпраця з замовником освітніх послуг важливіша за узгодження умов контракту;
- готовність до змін важливіша за дотримання попередньо складеного плану.

Говорячи про забезпечення якості освіти, всі добре усвідомлюють, що ключовим питанням тут постає якість діяльності вчителя, адже відповідь на нього визначатиме і зміст освіти, і якість навчальних програм, і методику навчання, і конкурентоспроможність випускників на ринку праці, й інші складові якості освіти. При цьому вчитель не тільки передає знання, а й формує особистість здобувача освіти, його світогляд і духовність. **Тож якість діяльності вчителя є поняттям комплексним, що містить:**

- відповідний рівень компетентності: знання, цінності, досвід у певній галузі науки та практики;
- потребу і здатність здійснювати освітню діяльність;
- здатність не лише знати, а й урахувати індивідуальні особливості здобувачів освіти;

- здатність встановлювати контакти з внутрішнім і зовнішнім середовищем задля створення умов для якості освітнього процесу;
- популярність;
- науково-дослідницьку активність.

Сьогодні для оцінювання якості діяльності вчителя ще не вироблено уніфікованого підходу, лише здійснюється робота Державною службою якості освіти з розробки єдиних критеріїв такого оцінювання. На нашу думку, для вироблення критеріїв доцільно застосувати компетентнісний підхід, який вважається ключовою інноваційною ідеєю сучасної освіти та який покладено в основу Концепції нової української школи [6, с. 10].

Як відомо, *під компетентністю людини розуміють спеціально сконструйовані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання* [5, с.18]. Вони дають змогу людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати, незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, характерні для певної сфери діяльності. **С. Клепко** зазначає, що проблема «компетенізації освіти» есплікується як орієнтація на оволодіння її суб'єктами культурами різних сфер діяльності, технологіями, метапрограмами, знаннями. Компетентність – це орієнтація освіти на «вихід», який не може бути зведений лише до сукупності елементарних знань, умінь і навичок [4, с.131-132].

Як бачимо, філософія компетентнісного підходу зберігає значимість і для розробки критеріїв оцінювання якості діяльності педагога, адже компетентність завжди проявляється в діяльності з розв'язання професійних завдань. Професійні завдання, які потребують розв'язання педагогами, передбачають не просто їх готовність, а й здатність до роботи в сучасних умовах динамічних змін, що відбуваються в системі освіти. Важливо зрозуміти, що природа компетентності така, що вона може проявлятися лише в

органічній єдності з цінностями людини, тобто за умови глибокої особистісної зацікавленості в такому виді діяльності.

Відтак, у логіці компетентнісного підходу розглянемо компетентнісну модель оцінювання якості діяльності вчителя, структура якої складається з компетентностей, відповідних їм факторів і критеріїв. До таких компетентностей ми відносимо когнітивну, психолого-педагогічну, особистісну, соціально-громадянську, інноваційну, інформаційно-комунікаційну, загальнокультурну. До кожної компетенції пропонуємо відповідні фактори та критерії. Так, до прикладу, **інноваційній компетентності відповідають такі фактори і критерії:**

- готовність до інноваційної діяльності (критерії: обізнаність про новітні освітні технології, новаторські методики; освоєна сукупність нових педагогічних методів, прийомів, засобів навчання і виховання; налаштованість на експериментальну діяльність);
- дослідницькі навички (критерії: генерування нових ідей та ініціатив; проведення експерименту, аналізування його результатів; застосування наукових методів дослідження);
- нетрадиційне, модернізоване поєднання змісту, форм, засобів навчання і виховання (критерії: використано нову програму з предмета; запроваджено нові шляхи засвоєння конкретного матеріалу в межах окремого предмета, розділу, теми; застосовано новий підхід до оцінювання знань; запроваджено окремий авторський курс);
- результативність інноваційної діяльності (критерії: розроблення й реалізація освітніх проектів; наявність авторських розробок; позитивна динаміка особистісного розвитку дітей; позитивна динаміка здоров'я дітей).

Одним із компонентів внутрішньої системи забезпечення якості освіти є академічна доброчесність, поняття, зміст,

система та механізми забезпечення якої детально виписано у *статті 42* Закону. У листі Міністерства освіти і науки України щодо роз'яснень і рекомендацій стосовно механізму реалізації окремих положень Закону України «Про освіту» зазначається, що частини *7 і 8 статті 42* Закону вже дають можливість закладам освіти своїми внутрішніми положеннями визначити конкретні види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності, а також затвердити порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності [7, с. 4].

Для оцінювання якості освіти науковці здебільшого пропонують розглядати якість результатів, складовими якої є знання, вміння, навички; показники особистісного розвитку, негативні наслідки освіти, зміни професійної компетентності вчителя і його ставлення до роботи тощо [11, с. 42-48]. На основі аналізу літературних джерел виявлено, що результати освіти поділяють на три групи:

I група – результати освіти, які можна визначити кількісно, в абсолютних чи відносних величинах, або в будь-яких інших, але обов'язково вимірюваних параметрах;

II група – результати освіти, які можна вимірювати лише кваліметрично, тобто якісно, описово чи у вигляді бальної шкали, де будь-якому балу відповідає певний рівень вияву якості;

III група – результати освіти, які неможливо легко та явно виявити, бо вони часто невидимі, тому що стосуються внутрішніх, глибинних переживань особистості учня [11, с. 52].

У центрі освітнього процесу стоїть здобувач освіти, для якого проводяться уроки, пишуться підручники, розробляються нові освітні технології. Тому буде правомірним говорити про якість здобувача освіти, яку характеризують за показниками: бажання вчитися, знання, здобуті з профільних для учня навчальних дисциплін, володіння іноземними мовами, знання комп'ютера, інтелект, духовність, розвинена пам'ять, критичне мислення, працездатність, цілеспрямованість, наполегливість, планування кар'єри.

ВИСНОВКИ. Закон України «Про освіту» забезпечує чіткі орієнтири керівникам для цілеспрямованої діяльності зі створення внутрішньої системи якості освіти як однієї з головних засад державної політики та принципу освітньої діяльності. Якість освіти розглядається як багатогранне і багатовимірне поняття, до розкриття якого доцільно підходити з позицій системного та процесного підходів. Процесний підхід означає неперервність управління, послідовність та взаємозв'язок освітніх процесів у рамках цілісної педагогічної системи, якою є заклад загальної середньої освіти, його прийнято використовувати при розробці системи менеджменту якості з метою підвищення задоволеності споживачів шляхом виконання їхніх вимог. Система менеджменту якості є інтегрованою, орієнтованою на сучасні *e-технології*, використання теорії і практики наукового управління, успішність якої може бути оцінена із застосуванням якісних і кількісних показників.

При організації роботи класних керівників, директор школи повинен домагатися того, щоб у роботі безпосередніх вихователів класних колективів створювалася певна система.

В. Сухо-млинський

Вера Гуменюк

Организационно-управленческий концепт разработки руководителем внутренней системы обеспечения качества образования

В статье актуализируется проблема создания внутренней системы обеспечения качества образования в общеобразовательном учебном заведении в условиях имплементации Закона Украины «Об образовании». Рассмотрены базовые подходы к пониманию качества образования, управления качеством организации образовательного процесса в современном учебном заведении в контексте педагогических теорий. Обосновывается организационно-управленческий концепт разработки внутренней системы обеспечения качества в учреждениях общего среднего образования, даются рекомендации по совершенствованию системы менеджмента качества, структуры деятельности и инструментария создания внутренней системы обеспечения качества образования. Предлагается компетентностная модель оценивания качества деятельности учителя, в основу которой положены когнитивная, психолого-педагогическая, личностная, социально-гражданская, инновационная, информационно-коммуникационная, общекультурная компетенции.

Ключевые слова: качество образования, система управления качеством, характеристики качества образования, качество процесса, качество результата образования, внутренняя система обеспечения качества образования, мотивация качества, руководитель, учреждение общего среднего образования.

Vira Humeniuk

The organizational and managerial concept of development of supervisor an internal system for ensuring the quality of education

The article actualizes the problem of creating an internal system to ensure the quality of education in a general educational institution in the context of the implementation of the Law of Ukraine «On Education». Basic approaches to understanding the quality of education, managing the quality of the organization of the educational process in a modern educational institution in the context of pedagogical theories are described. The organizational and managerial concept of development of an internal quality assurance system in institutions of general secondary education is substantiated; recommendations are given on the improvement of the quality management system, the structure of activity and the tools for creating an internal system for ensuring the quality of education. A competent model is proposed for assessing the quality of the teacher's activity, based on cognitive, psychological-pedagogical, personal, social-civic, innovative, information-communication, general cultural competence.

Keywords: quality of education, quality management system, quality characteristics of education, quality of the process, quality of the result of education, internal system for ensuring the quality of education, quality motivation, supervisor, general secondary education institution.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бордовский, Г.А. Управление качеством образовательного процесса : монография / Г.А. Бордовский, А.А. Нестеров, С.Ю. Трапизин. – СПб., 2001. – 359 с.
2. Гуменюк, В.В. Нетрадиційні ресурси управління якістю освіти / В.В. Гуменюк // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 1. – С. 64 – 68.
3. Закон України «Про освіту». – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Клепко, С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С.Ф.Клепко. – Полтава : ПОППО, 2006. – 328 с.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О.В. Овчарук. – Київ, 2004. – 112 с.
6. Концепція нової української школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
7. Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо нагальних питань впровадження Закону України «Про освіту» від 19.10.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/2017.10.12-list-rozysnennya.docx>.
8. Ляшенко, О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти / О. Ляшенко // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1 (46). – С. 5-12.
9. Поташник, М.М. Управление качеством образования в вопросах и ответах /М.М.Поташник // Народное образование. – 2002. – № 1. – С. 85-96.
10. Субетто, А.И. Очерки теории качества: Авт. ретроспекция / А.И. Субетто ; Петр. акад. наук и иск. [и др.]. – СПб.; Кострома, 2002. – 107 с.
11. Управление качеством образования. Практикоориентированная монография и методическое пособие / под ред. М.М. Поташника. – Москва : Педагогическое общество России, 2000. – 448 с.

ОПОРНА ШКОЛА ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ТЕРИТОРІАЛЬ- НИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

УДК 37.018.5(477)

Управління
ШКОЛОЮ

У статті висвітлено процес децентралізації влади в Україні, у ході якого відбувається активне утворення об'єднаних територіальних громад, освітніх округів та опорних навчальних закладів. Доведено, що загальноосвітні навчальні заклади, які є опорними, створюються з метою рівного доступу всіх дітей до якісної освіти, раціонального й ефективного використання ресурсів та є одним із механізмів реформування системи загальної середньої освіти й упорядкування шкільної мережі.

Ключові слова: децентралізація влади, об'єднані територіальні громади, реформування системи загальної середньої освіти, освітні округи, опорні навчальні заклади.

Постановка проблеми.

Як відомо, в Україні, починаючи з 2014 р., активно відбувається процес децентралізації влади. Одним із надскладних завдань для об'єднаних територіальних громад у ході цього процесу є створення функції управління освітою. До об'єднання громад управлінням освітою в селах і селищах поклалися на відділи освіти районних державних адміністрацій, які є елементами вертикалі державної виконавчої влади. Функції виконавчих органів сільських і селищних рад у сфері освіти були мінімальними та полягали в реалізації другорядних завдань для забезпечення шкіл (наприклад, організація підвезення учнів або матеріально-технічне

забезпечення діяльності закладів освіти).

На відміну від райдержадміністрацій органи місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад є автономними та мають усі повноваження, у тому числі й у сфері управління освітою. Разом з тим серйозним викликом залишається їх інституційна слабкість. З огляду на це в умовах сьогодення органам місцевого самоврядування практично всіх об'єднаних громад разом з отриманням бюджетних преференцій та управлінських повноважень доводиться брати на себе складне завдання та відповідальність за створення ефективного управління системою освіти в своїх громадах, у тому числі й освітніх округів та опорних навчальних закладів.

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ

Завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, професор кафедри педагогіки й менеджменту освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (за сумісництвом), радник голови Херсонської обласної державної адміністрації з питань освіти і науки (на громадських засадах), доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України

Олена КОВНІР

Викладач англійської мови Херсонського морехідного училища рибної промисловості, доцент кафедри іноземних мов Херсонського національного технічного університету (за сумісництвом), кандидат педагогічних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми проблеми. Останнім часом до проблеми створення та функціонування освітніх округів та опорних шкіл в

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ

Олена КОВНІР

Україні звертали-ся **Ю. Артюшенко** (опорні школи в контексті регіоналізації влади) [1], **Н. Гапоненкова**, **В. Головіна** (діяльність опорного закладу як методичного центру в освітньому окрузі) [2], **А. Заліський** (освітній округ як шлях до якісної освіти) [3], **І. Лопушинський** (опорні школи як нова система якісної освіти в умовах децентралізації влади) [4], **В. Мелешко** (функції освітнього округу як механізму оновлення шкільної мережі у сільській місцевості) [5], **М. Степаненко** (переваги й втрати укрупнення в Україні шкіл у XXI столітті) [12], **З. Трубіна** (реалії та перспективи творчої лабораторії керівників опорних шкіл із впровадженням ідей В.О. Сухомлинського) [13] та ін. Їхні розвідки написано переважно до 2014 р., тобто до реального початку децентралізаційних змін в Україні. У публікаціях зазначених авторів, по суті, *не розкривається питання створення і забезпечення діяльності освітніх округів та опорних шкіл в контексті імплементації нового Закону України «Про освіту»* (2017) [10].

Формування цілей статті. Зважаючи на викладене вище, метою нашої статті

й стало висвітлення стану створення й функціонування освітніх округів та опорних шкіл у них як основи забезпечення якісної середньої освіти для територіальних громад України в контексті нового Закону України «Про освіту» (2017) [10].

Виклад основного матеріалу. Одним із найважливіших аспектів розвитку системи освіти в Україні є її регіоналізація, що передбачає розмежування компетенцій між різними рівнями владних структур, формування регіонального освітнього простору в цілому і становлення окремих його елементів, зокрема освітніх округів. Зростаючі вимоги з боку держави і суспільства до якості, доступності та ефективності освітніх послуг сприяють формуванню нових умов розвитку регіональної освіти. Сучасну освіту слід розглядати як одну з визначальних складових регіонального розвитку країни. Своєю чергою регіоналізація передбачає розмежування компетенцій між різними рівнями владних структур, формування регіонального освітнього простору в цілому і становлення окремих його елементів, зокрема освітніх округів та опорних навчальних закладів. Сучасну освіту слід розглядати як одну з визначальних складових регіонального та загального економічного розвитку країни, оскільки інноваційній економіці потрібен освічений працівник, готовий до самостійного ухвалення рішень та виконання покладених на нього завдань. Звичайно, ця проблематика має певні особливості, одна з найскладніших – *освіта в сільській місцевості*.

Процеси, пов'язані з розвитком сільської школи, відбуваються в усіх країнах Східної Європи і не лише. **Чому ж у нашій країні так загострилося це питання?** Мабуть, *тому, що оптимізацію освітньої мережі окремі керівники як органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування розуміють*

тільки як закриття шкіл, хоча на наше глибоке переконання, це не відповідає дійсності. Саме тому проводити оптимізацію шкільної мережі потрібно вкрай обережно, лише забезпечивши належну роз'яснювальну роботу серед педагогічної та батьківської громадськості, а головне – підготувавши для дітей найкращий варіант здобуття якісної освіти.

Зважаючи на це, стаття 13 «*Територіальна доступність повної загальної середньої освіти*» Закону України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII «*Про освіту*» (набув чинності 28 вересня 2017 р.) закріплює положення, що «для забезпечення територіальної доступності повної загальної середньої освіти органи місцевого самоврядування створюють і утримують мережу закладів освіти та їх філій. Кожна особа має право здобувати початкову та базову середню освіту в закладі освіти (його філії), що найбільш доступний та найближчий до місця проживання особи» [10].

Крім того, ще в ході парламентських слухань «*Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання*», що відбулися у Верховній Раді України 14 березня 2012 р., зазначалося, що нині проблема якості й доступності до середньої освіти розв'язується через формування ефективної мережі навчальних закладів – освітніх округів. На думку парламентарів, особливої актуальності цей процес набуває в сільській місцевості, де більшість шкіл – із малою наповнюваністю. **Сам факт визнання, що в нас існують дві освіти – міська й сільська, спонукає ретельно розібратися з причинами і проблемами, які нині дають підстави говорити, що освіта України розділилася на два типи, хоча насправді за ідеологією, за змістом, за якістю не повинно бути відмінностей між сільською**

і міською освітою, має бути одна якісна, доступна освіта України [7].

Разом з тим всім добре відомо, що в Україні немає жодних преференцій для учнів сільських шкіл у проходженні зовнішнього незалежного оцінювання, усі діти (міські й сільські) перебувають у рівних умовах. Тому для організаторів освіти і педагогічних працівників найважливіше завдання сьогодні – виконати вимоги Конституції і законів України щодо забезпечення доступної якісної освіти в сільській місцевості.

Проте тут є й певні позитивні показники: останнім часом зросла кількість сільських школярів – учасників фіналу олімпіад з більшості предметів майже вдвічі, підвищилася активність у конкурсах Малої академії наук. Однак на зовнішньому незалежному оцінюванні випускники сільських шкіл повсюдно демонструють низький рівень знань або й просто не хочуть брати участь у ЗНО.

Зважаючи на цей чинник та з метою забезпечення рівного доступу до якісних знань, саме сільські школи насамперед були оснащені комп'ютерною технікою як за кошти державного і місцевих бюджетів, так і за кошти донорів. Тепер головне – освоїти її. Усе це закладено в новій Державній цільовій програмі впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «*Сто відсотків*».

Таким чином, проблема шкільної мережі розв'язується насамперед шляхом створення освітніх округів. Навчаючись у школі за місцем проживання, дитина за особистим розкладом може відвідувати заняття з поглибленого вивчення окремих предметів в опорному навчальному закладі, брати участь в освітніх, спортивних, культурних програмах інших установ, що входять до складу освітнього округу. Це музичні та спортивні школи, бібліотеки, позашкільні заклади, які, як правило, є лише в районних центрах.

У цьому зв'язку та з метою подальшого реформування освіти постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 777 (з наступними змінами) затверджено Положення про освітній округ. Як зазначається в документі, «округ – об'єднання навчальних закладів, закладів культури, фізичної культури і спорту. До складу округу можуть входити навчальні заклади незалежно від типу та форми власності, у тому числі загальноосвітні навчальні заклади, що є опорними, та міжшкільні навчально-виробничі комбінати. До діяльності округу можуть залучатися також інші юридичні особи, їх відокремлені підрозділи» [8].

Засновниками (співзасновниками) освітнього округу, опорного закладу та його філії можуть бути представницькі органи місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад, районні ради [8].

Округ, опорний заклад та його філія утворюються з метою:

- створення єдиного освітнього простору;
- забезпечення рівного доступу осіб, у тому числі з особливими освітніми потребами, до якісної освіти;
- створення умов для здобуття особами загальної середньої освіти, впровадження допрофільної підготовки і профільного навчання, поглибленого вивчення окремих предметів, забезпечення всебічного розвитку особи, а також допрофесійного навчання незалежно від місця їхнього проживання;
- раціонального й ефективного використання наявних ресурсів суб'єктів округу, їх модернізації [8].

Місцеві громади, які є засновниками таких закладів, визначають опорні заклади серед підпорядкованих йому загальноосвітніх навчальних закладів на конкурсній основі відповідно до затверджених ними умов.

Під час проведення конкурсу вправуються:

- освітні потреби учнів (вихованців) у забезпеченні певних напрямів спеціалізації;
- здатність забезпечити на належному рівні організацію допрофільної підготовки і профільного навчання;
- рівень забезпечення кваліфікованими педагогічними кадрами;
- наявність належної матеріально-технічної бази (обладнаних спортивних об'єктів, кабінетів фізики, хімії, біології, географії, лабораторій, навчальних майстерень, комп'ютерного і мультимедійного обладнання, швидкісного доступу до Інтернету);
- укомплектування бібліотечного фонду підручниками, науково-методичною, художньою та довідковою літературою;
- зручність та наявність автомобільних доріг з твердим покриттям для забезпечення безпечного підвезення учнів (вихованців) і педагогічних працівників до місця навчання, роботи та місця проживання [14].

Через складну демографічну ситуацію та глобалізацію в сільській місцевості діє багато шкіл із малою наповнюваністю, які не можуть забезпечити належної якості навчання. Тому такі малокомплектні школи мають можливість стати філією опорної школи і зазвичай виконують функції початкової школи. Для дітей та педагогічних працівників з інших населених пунктів забезпечується підвезення до опорної школи [14].

Опорний заклад є юридичною особою, має рахунки в органах Казначейства (Державної казначейської служби), самостійний баланс, штамп, печатку і у своєму складі філії та (або) здійснює з урахуванням потреб осіб з інвалідністю (у тому числі тих, що пересуваються на візках) організова-

не підвезення учнів (вихованців) (не менше ніж з трьох селищ, сіл, у яких ліквідовано загальноосвітні навчальні заклади або припинено (зупинено) їх діяльність) і педагогічних працівників (у разі потреби) до опорного закладу і до місця проживання. Кількість учнів (вихованців) опорного закладу (без урахування учнів (вихованців) філій), *як правило, становить не менш ніж 200 осіб* [14].

Філія не є юридичною особою і діє на підставі положення, затвердженого в установленому порядку. Філія виконує функції початкової школи, а також за рішенням засновника – функції основної школи, дошкільного підрозділу навчально-виховного комплексу [8].

Головними завданнями округу, опорного закладу та його філій є концентрація та ефективне використання наявних ресурсів, їх спрямування на задоволення освітніх потреб учнів (вихованців), створення єдиної системи виховної роботи. Утворення освітнього округу здійснюється на підставі установчої угоди про спільну освітню діяльність, яка укладається між навчальними закладами та установами, що входять до його складу. Такі об'єднання формуються на добровільних засадах, виходячи з освітніх запитів населення.

Саме тому забезпеченню рівного доступу дітей до якісної освіти у сільській місцевості сприяє створення опорних навчальних закладів шляхом об'єднання малокомплектних шкіл, зміни їх типу/або ступеня, реорганізації тощо. Задля підвищення якості освіти, раціонального та ефективного використання ресурсів, модернізації навчальних закладів розпочато реорганізацію системи освіти в сільській місцевості. *Замість моделі «школа на кожне село» запропоновано систему опорних шкіл (hub-school) та їх філій.*

Навесні 2016 р. Міністерство фінансів і Міністерство освіти і науки України запропонували відібрати **24 опорні школи** (і заклади, що виконують функції опорних) для «пілотного» проекту. Ці школи отримали кошти, зокрема, від фонду Western NIS Enterprise Fund та Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) на розвиток матеріально-технічної бази, ремонт приміщень, закупівлю комп'ютерів і навчального обладнання, а їхні директори і педагоги мали навчитися проектного менеджменту, опанувували нові форми навчання тощо.

Крім того, й Українська держава та органи місцевого самоврядування постійно інвестують кошти в освітню інфраструктуру опорних шкіл. Так, у межах спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України в **200 школах** (більшість з яких опорні) *по всій країні буде створено новий освітній простір*. Передбачено реконструкцію, капітальний ремонт будівель навчальних закладів, впровадження енергоефективних технологій, встановлення обладнання та програмного забезпечення, проведення в школи швидкісного Інтернету, Wi-Fi, створення умов для інклюзивного навчання, зокрема ремонт під'їзних доріг, а також безбар'єрного простору [14].

Лише в 2017 р. з державного бюджету України виділено 200 мільйонів гривень на закупівлю автобусів, 300 мільйонів гривень – на обладнання природничо-математичних кабінетів, 209,5 мільйона гривень – для забезпечення належних умов дітям з особливими освітніми потребами. Державний фонд регіонального розвитку виділив 737 мільйонів гривень на освітні проекти. У бюджеті України на 2018 рік передбачено близько 1 мільярда гривень лише на оснащення кабінетів опорних шкіл [14].

Директорам-учасникам «пілотного» проекту довелося долати не лише багаторічні стереотипи в організації роботи школи, а й спротив частини педагогічного колективу та консервативного сільського середовища. Часто-густо, замість сучасної опорної школи з комп'ютерними класами, жителі маленьких сіл відстоювали свої малокомплектні заклади, де один учитель викладає кілька предметів, «зручності» – на вулиці, а навчання одного учня коштує до півсотні тисяч гривень на рік. Проте лише за рік ці керівники створили команди однодумців, опанували прийоми сучасного менеджменту і, що найважливіше, перебудували навчальний процес на користь інтересів учня. У цих школах почали застосовувати змішане навчання – уроки, що поєднують різні види практичної діяльності [6].

За оперативною інформацією Міністерства освіти і науки України **за станом на 1 січня 2018 р.**, у нашій державі вже нараховувалося **476 опорних шкіл** та **744 їх філії**, **152 опорні школи** функціонує в об'єднаних територіальних громадах. Зокрема, у Херсонській області усього **12 опорних навчальних закладів**, у тому числі **5 – у громадах**; **22 філії опорних навчальних закладів**, у тому числі **11 – у громадах** [14]. В опорних школах Херсонщини навчається **5617 учнів** (у межах **500 учнів** на одну школу), у тому числі потребують підвезення – **548**. У **22 філіях** навчається **1074 учні** (приблизно **50 учнів на одну філію**) [15].

У перспективі на Херсонщині має бути створено **118 опорних шкіл**, з них **7 зразкових** [9]. З цією метою розпорядженням голови Херсонської обласної державної адміністрації від 29 травня 2017 р. № 361 «Про взаємодію органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у забезпеченні сталого функціонування освітніх округів» органи державної влади області зобов'язано забезпечити максимальне сприяння створенню освітніх округів і опорних шкіл на Херсонщині впродовж найкоротшого строку

[9]. Нині в області заплановано створення освітніх округів у Новотроїцькому (4) та Бериславському (2) районах [9].

З метою забезпечення належного функціонування освітніх округів та опорних шкіл на Херсонщині забезпечується першочергове використання коштів освітньої субвенції для оснащення опорних шкіл кабінетами природничо-математичного циклу, навчальними комп'ютерними комплексами, мультимедійними засобами навчання. Тут керівниками місцевих органів управління освітою спільно з районними державними адміністраціями, виконавчими комітетами міських рад міст обласного значення, радами об'єднаних територіальних громад реалізується комплекс інформаційно-роз'яснювальних заходів серед громадськості, батьків учнів щодо потреби оптимізації мережі навчальних закладів, утворення опорних шкіл та їх філій, що сприятиме забезпеченню рівного доступу дітей сільської місцевості до якісної освіти [9; 15].

Результати цієї копійткої роботи не забарилися. Так, у 2017 р. дві опорні школи Херсонської області – Іванівська гімназія (опорний заклад) освітнього округу Іванівського району та опорний заклад – СНВК «Академічна гімназія» Скадовської міськради Скадовського освітнього округу увійшли до 25 найкращих шкіл Херсонської області (усього в області 287 закладів освіти) за підсумками зовнішнього незалежного оцінювання [11].

ВИСНОВКИ. Опорна школа має не лише забезпечити якісну освіту дітей, а й стати ядром сільської громади. Процес утворення опорних шкіл триватиме, оскільки децентралізація лише в розпалі. Усе це, на наше глибоке переконання, значно сприятиме створенню нового освітнього середовища, формуватиме ключові життєві компетентності випускників, котрих потребує кожна особистість для розвитку та успішної соціалізації в суспільстві.

Иван Лопушинский, Елена Ковнир.

Опорная школа как основа обеспечения качественного среднего образования для территориальных громад Украины

В статье освещается процесс децентрализации власти в Украине, в ходе которого происходит активное образование объединенных территориальных громад, образовательных округов и опорных учебных заведений. Доказано, что общеобразовательные учебные заведения, являющиеся опорными, создаются с целью равного доступа всех детей к качественному образованию, рациональному и эффективному использованию ресурсов и являются одним из механизмов реформирования системы общего среднего образования и упорядочения школьной сети.

Ключевые слова: децентрализация власти, объединенные территориальные громады, реформирование системы общего среднего образования, образовательные округа, опорные учебные заведения.

Ivan Lopushynskiy, Olena Kovnir
Hub schools as a basis for quality secondary education for territorial communities Ukraine

The article covers the process of decentralization of power in Ukraine, during which active formation of united territorial communities (UTG), educational districts and hub schools takes place. It is proved that the secondary educational institutions, that are hub schools, are created for equal access of all children to quality education, rational and efficient use of resources and is one of the mechanisms for reforming the system of general secondary education and organizing the school network.

Keywords: decentralization of power, united territorial communities (UTG), reform of the general secondary education system, educational districts, basic educational institutions.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюшенко, Ю.Л. До питання утворення опорних навчальних закладів в Україні в умовах регіоналізації влади: Матеріали 8-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. Ю.М. Бардачова, І.П. Лопушинського, Р.М. Плюща. – Херсон: ХНТУ, 2017. – 176 с.
2. Гапоненкова, Н., Головіна, В. Діяльність опорного закладу як методичного центру в освітньому окрузі / Н. Гапоненкова, В. Головіна // Рідна школа. – 2013. – № 7. – С. 70-72.
3. Заліський, А. Освітній округ – шлях до якісної освіти / А. Заліський // Сіверський літопис. – 2013. – № 1 (16). – С. 125-129.
4. Лопушинський, І.П. Опорні школи як нова система якісної освіти в умовах децентралізації / І. Лопушинський // Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 27 жовт. 2017 р. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. – С. 154-155.
5. Мелешко, В. Функції освітнього округу як механізму оновлення шкільної мережі у сільській місцевості / В. Мелешко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – Вип. 43. – 2012. – С. 50-56.
6. Опорні школи: через спротив до успіху. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/6377>.
7. Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання: матеріали парламентських слухань, 14 березня 2012 року. URL: http://static.rada.gov.ua/zakon/skl6/11session/par_sl/sl1403112.htm.
8. Положення про освітній округ: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року №777 (із змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/777-2010-%D0%BF>.
9. Про взаємодію органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у забезпеченні сталого функціонування освітніх округів: Розпорядження Голови Херсонської обласної державної адміністрації від 29 травня 2017 року № 361. URL: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/archive/361.pdf>.
10. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (набув чинності 28 вересня 2017 року) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
11. Рейтинг шкіл Херсонської області за 2017 рік. URL: <https://osvita.ua/school/rating/57259/>.
12. Степаненко, М. Укрупнення шкіл у XXI столітті в Україні: переваги і втрати / М. Степаненко // Педагогічні технології. – 2016. – № 2 (125). – С. 35-40.
13. Трубіна, З. Реалії та перспективи творчої лабораторії керівників опорних шкіл із впровадженням ідей В.О. Сухомлинського / З. Трубіна // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Випуск 123 (II). – С. 356-358.
14. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. Опорні школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/oporni-shkoli>.
15. Офіційний сайт Департаменту освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації. URL: <http://khoda.gov.ua/upravlinnya-osviti-i-nauki>.

УДК 37.014.3(477)

Управління
школою

**Ганна
СОЦЕНКО**

Директор
опорного закладу –
Скадовський НВК
«Академічна гімназія»
Скадовської
районної ради
Херсонської області
Скадовського освітнього
округу, спеціаліст вищої
категорії, учитель-
методист, заслужений
учитель України,
відмінник освіти
України,
переможець III етапу
Всеукраїнського
конкурсу
«Учитель року -2002»
у номінації «учитель
початкових класів»,
лауреат IV етапу
Всеукраїнського
конкурсу
«Учитель року-2004»
у номінації «заступник
директора навчального
закладу з НВР»

ОПОРНИЙ ЗАКЛАД – СКАДОВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС «АКАДЕМІЧНА ГІМНАЗІЯ» – ПРЕСТИЖНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ НА ХЕРСОНЩИНІ

У статті йде мова про створення дієвої моделі опорного закладу на прикладі Скадовського навчально-виховного комплексу «Академічна гімназія». Схарактеризовано систему управління освітнім інноваційним простором освітнього закладу в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».

Ключові слова: опорний заклад, інновації в освіті, демократизація освітнього простору, громадянська компетентність, експериментальна робота.

Актуальність. Створення опорних шкіл є одним із позитивних зрушень та одночасно однією зі складових реформування сучасної освіти. Зasadнича мета реформи – дати якісну освіту дітям, сконцентрувати і матеріальні, і духовні ресурси та кращі педагогічні кадри в певній школі. Тому розробка моделі опорного закладу, опрацювання її у практиці роботи викликає інтерес у керівників освітніх закладів [1].

Мета статті – схарактеризувати систему управління опорним закладом на прикладі діяльності Скадовського навчально-виховного комплексу «Академічна гімназія».

Виклад основного матеріалу. Опорний заклад – Скадовський навчально-виховний комплекс «Академічна гімназія» – сучасний заклад, у якому ефективно застосовуються кращі здобутки світової педагогіки. На базі навчального закладу проводиться експериментальна

робота на всеукраїнському й регіональному рівнях, працює обласна науково-методична лабораторія з питань впровадження особистісно зорієнтованої моделі навчання і виховання «Крок за кроком», проходить Всеукраїнська літня школа «Освітні ініціативи – 2016».

Упродовж ХХ століття славу школи примножили **чотири директори:** заслужений учитель України, відмінник народної освіти **Є. М. Бокша**, учитель методист, відмінник народної освіти **Г. І. Сидорович**, учитель-методист, відмінник освіти України **Є. В. Небрат**, а також невтомна берегиня нинішнього оновленого закладу – **Ганна Олександрівна Соценко**, заслужений учитель України, талановитий педагог, надзвичайно енергійний сучасний менеджер освіти. Завдяки успішному керівництву Г. О. Соценко навчальний заклад рухається

і розвивається в руслі нових потреб і вимог реформування освіти, є найкращим серед шкіл району за рівнем викладання і якістю учнівських досягнень, за престижністю навчання в ньому.

Кожен третій учитель – випускник школи, кожен сьомий – переможець професійного конкурсу «Учитель року», 50% учителів іноземних мов мають сертифікат ТКТ у межах проекту «Британські іспити в Україні», кожен другий учитель початкової школи успішно пройшов сертифікацію за Стандартами міжнародної асоціації «Крок за кроком».

Навчальний заклад має багате минуле, творче сучасне, тримає постійну першість за результатами предметних олімпіад, інтелектуальних змагань і конкурсів, виховних фестивалів і творчих проектів. Завжди перший у рейтингу з основних показників діяльності. *За результатами ЗНО з української мови посів друге місце у загальному рейтингу шкіл Херсонської області.* Опорний заклад Скадовський НВК «Академічна гімназія» визнано абсолютним переможцем обласного конкурсу на кращий опорний заклад.

Навчальний заклад «Академічна гімназія» постійно плекає традиції вивчення іноземних мов. Це дає можливість здобувачам освіти брати участь у міжнародних програмах обміну, продовжувати навчання за кордоном. Протягом останніх років навчально-виховний комплекс співпрацює з Гете-Інститутом в Україні, учні активно беруть участь у програмі обміну старшокласників FLEX «Партнерство в освіті», успішно складають міжнародні іспити з англійської мови ESOL PET, IELTS, FCE у межах проекту «Британські іспити в Україні». Школярі пізнають світ через вивчення мов, встановлення контактів з іншими країнами. Це літня школа на Мальті, навчання в Кембриджі, навчання в Оксфордській мовній школі, подорожі Європою.

39 випускників школи – доктори та кандидати наук, 67 – викладачі вищих навчальних закладів. Нинішні гімназисти – переможці IV етапу Всеукраїнських предметних олімпіад з англійської мови, інформатики, економіки, історії, право-

знавства, міжнародних конкурсів, турнірів. Три роки поспіль команда гімназії здобуває *перше місце* в обласних змаганнях «Козацький гарт».

Упродовж **95 років історії школи** незмінним залишається дух співпраці, взаємодопомоги, любові до учнів, відданості обраній професії. **Успішна команда вчителів, батьків, учнів створили свою Альма-матер.** Сучасний інтер'єр, дух новітніх технологій, комп'ютерні класи, музей історії школи, оновлена бібліотека, спортзал, світлі й затишні класи, учнівське самоврядування, волонтерський рух, наукове товариство «Еврика», вечори й екскурсії, мандрівки світом – саме такий сьогодні опорний заклад Скадовський НВК «Академічна гімназія».

Із 1 вересня 2016 р. розпочато функціонування опорного закладу ШВК «Академічна гімназія». Основне завдання, що було поставлено перед педагогічними колективами, – це синхронізація зусиль всіх суб'єктів Скадовського освітнього округу та утвердження громадських компетентностей. Ми вдячні авторам і керівникам проекту DOCCU¹ за можливість по-іншому бачити звичайні речі у професійній діяльності. Адже немає іншого способу навчити молоде покоління (і не тільки) демократії, як забезпечити щоденний досвід демократії у кожному аспекті і на кожному рівні шкільного життя.

Процес створення опорного закладу не був легким. Ми не нав'язували своє бачення громадам Антонівки та Приморського, не ламали, не тиснули. Адже зміни можуть реалізуватися тільки завдяки спільним зусиллям. *Ми вели діалог між громадою, сільськими радами, батьками та здобувачами освіти.* Переконували, наводили аргументи, демонстрували переваги. І тільки узгодивши позиції усіх сторін приймали рішення. **Адже демократична школа – це постійний діалог усіх учасників освітнього процесу, спільний пошук і рух вперед.**

Сьогодні у нас є багато питань, стратегічних планів, є перші досягнення. Ми працюємо єдиною командою у єдиному освітньому просторі і створюємо нову українську школу. Якими будуть резуль-

¹ Українсько-швейцарський проект «Розвиток громадянської компетентності в Україні».

НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ НОВОГО ФОРМАТУ

Які ж переваги роботи у навчальному закладі нового формату?

Для здобувачів освіти – рівні шанси сільських дітей на здобуття якісної освіти на рівні з дітьми міста, соціалізація, право вибору, освіта через демократію та права людини, відповідальність, доступ до якісних ресурсів, навички розв'язання конфліктів та нові можливості.

Для батьків – партнерство, відкритість, можливість впливати на рішення, активність та участь у створенні майбутнього.

Для вчителів – інтеграція в освітній процес демократичних підходів, партнерство та модернізація освітнього середовища.

Для громади – співпраця, розвиток критичного мислення, підвищення громадянської активності, відкриття нових можливостей для самоосвіти.

Опорний заклад – Скадовський навчально-виховний комплекс «Академічна гімназія» є сучасним закладом, що забезпечує виховання та розвиток дітей відповідно до світових і національних критеріїв, створює умови для інтелектуального, духовного та професійного розвитку **1138** учнів Скадовського освітнього округу.

СТРУКТУРА ОПОРНОГО ЗАКЛАДУ:

√ школа I ступеня – спеціалізована початкова школа з поглибленим вивченням іноземної мови;

√ школа II-III ступенів – поліпрофільна гімназія з поглибленим вивченням предметів відповідно до профілю;

√ Антонівська філія опорного закладу – загальноосвітня школа I-II ступенів;

√ Приморська філія опорного закладу – загальноосвітня школа I-II ступенів.

Ефективність функціонування опорного закладу – Скадовський навчально-виховний комплекс «Академічна гімназія» Скадовської районної ради Херсонської області Скадовського освітнього округу *забезпечується у реалізації таких основних принципів навчання:*

- національної спрямованості,
- відкритості навчання,
- гуманізму,
- демократизму,
- варіативності освіти,
- забезпечення розвивального характеру навчання,
- активізації пізнавальної діяльності учнів,
- формуванні творчого потенціалу,
- єдності навчання та виховання.

Створення опорного закладу уможливило розв'язання низки проблем, у тому числі синхронізації, інтегрування та гармонізації академічних питань на рівні освітнього округу.

Освітній процес здійснюється таким чином, щоб учні мислили масштабно і не ставили жодних обмежень.

Для того, щоб бути з школярами в єдиному інформаційному просторі, педагогічний колектив навчального закладу знаходить відповіді та імплементує відповідні рішення у житті.

Ми добре розуміємо, що *створення опорного закладу сьогодні погіршило загальний показник якості знань попередніх років. Разом з тим ми можемо говорити про підвищення якості надання освітніх послуг.* Сьогодні фахівці викладають предмети у філіях, забезпечується підвезення до Опорного закладу учнів філій 10 – 11 класів. У II етапі Всеукраїнських предметних олімпіад маємо **63 переможці**. Серед них – два учні Антонівської і Приморської філій. Здобувачі освіти залучені до інтерактивних Всеукраїнських та предметних конкурсів, до роботи в МАН.

тати – це наша спільна відповідальність. Ми маємо єдиний режим роботи всіх суб'єктів округу: загальні заходи, предметні тижні, педагогічні наради. Своє завдання ми вбачаємо у формуванні не стільки сентиментального патріота, скільки діяльного громадянина, який любить свою Батьківщину й бере активну участь у модернізації суспільства і держави.

Успішною практикою на сьогодні є проведення тренінгів з децентралізації для депутатів усіх рад, тренінги з медіаграмотності для громади Антонівської і Приморської селищних рад, безкоштовні заняття для населення англійською мовою.

У нас на уроках часто можна зустріти очільників влади та представників громади у діалозі зі здобувачами освіти. Наші гімназисти мають активну громадянську позицію: виступають на сесії міської ради з власними напрацюваннями щодо збереження Джарилгацької затоки, проводять семінари-тренінги для громадськості «Розвиток громадянських компетентностей в Україні», тренінги для громади освітнього округу з розв'язання конфліктів, є організаторами у районі флешмобів до Дня вишиванки, GlobalShevchenko, благодійних концертів з підтримки онкохворих дітей в окрузі.

Успішною практикою є започаткування HydePark «Наступність у формуванні громадянських компетентностей між дошкільною та початковою ланкою освіти у контексті національно-патріотичного виховання», батл «Якби я був мером», «Сьогодні я – директор школи», відкриття шкільної служби порозуміння.

Демократизація неможлива без змін у свідомості громадян. Ці зміни закладає освіта. Тож велике значення ми надаємо створенню розвинутої системи шкільного самоврядування, адже вчитися управляти треба разом з іншими. Саме опорна школа є центром демократичних перетворень у громаді (див. вірз).

Освітній процес здійснюємо через:

- **знання рідної і двох іноземних мов:** поступовий перехід на українську мову навчання в Приморській філії упродовж 2016–2021 рр.; у грудні в опорному навчальному закладі завершено **40-годинний курс для вчителів англійської мови «Teachingforsuccess»** у рамках проекту *«Вчителі англійської – агенти змін» (19 вчителів – 17 освітній округ)*; вивчення двох мов; 9 жовтня 2016 р. в опорному закладі – Скадовський НВК «Академічна гімназія» Скадовського освітнього округу відбувся семінар *«STEM технологія в освітньому просторі ЗНЗ»* для вчителів іноземної мови шкіл області, працівників лабораторії іноземних мов та кафедр Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради;

- **формування громадянської компетентності** – 1 грудня 2017 р. на базі опорного закладу відбувся *семінар-тренінг з підготовки тренерів для вчителів і керівників шкіл* у рамках швейцарсько-українського проекту *«Розвиток громадянських компетентностей в Україні – DOCCU»*. У заході взяли участь науковці Херсонської академії неперервної освіти, директори шкіл області, представники Міністерства освіти і науки, експерти швейцарсько-українського проекту, представники виконавчої та законодавчої влади, активісти району.

Ми не можемо говорити про освітній процес без виховного потенціалу школи. Виховний потенціал гімназії ґрунтується на принципах формування лідера нової генерації, особистості, яка є патріотом, гуманістом, професіоналом, громадянином, сім'янином. «Виховання учнів у сучасній школі здійснюється в контексті громадянської і загальнолюдської культури, охоплює весь навчально-виховний процес, ґрунтується на свободі вибору мети

НА ШЛЯХУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Учасники семінару-тренінгу з підготовки тренерів для вчителів та керівників шкіл у рамках швейцарсько-українського проекту «Розвиток громадянських компетентностей в Україні – DOCCU» об'єдналися у групи директорів і вчителів з метою ознайомлення з реалізацією принципів ОДГ/ОПЛ у шкільній практиці. Так, на уроці правознавства учні 9-В класу розглянули тему «Децентралізація в Україні як засіб формування демократичних та громадських компетентностей» (учитель **О. С. Сокол**). Учні продемонстрували високий рівень знань з фінансової децентралізації, вміння проводити дослідження з історичної теми та соціологічне дослідження, використовуючи емпіричний метод, розробили «Дорожню карту впровадження реформ».

Модернізація та інноваційний розвиток – єдиний шлях, який дає можливість нам бути конкурентоспроможною установою в освітньому середовищі нашого регіону. Сьогодні – це стандарти другого покоління, які є ефективним засобом для системних оновлень: змісту освіти, технологій навчання, системи оцінювання, структури освіти, управління освітою.

З вересня 2017 р. школа I ступеня опорного закладу є майданчиком всеукраїнського експериментального дослідження «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» (наказ МОН України від 02.11.2016 р. № 1319) та з упровадження інтегрованого навчання в перших класах.

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ТА ЗДІБНИМИ УЧНЯМИ

Виявлення, навчання й виховання обдарованих учнів є одним з перспективних напрямів розвитку освітньої системи навчального закладу, та одним з провідних факторів соціалізації особистості. Робота з обдарованими та здібними учнями, їх пошук, виявлення і розвиток стають одним з найважливіших завдань діяльності освітнього округу. Аналіз участі учнів опорного закладу в різних конкурсах, оглядах, олімпіадах свідчить, що в закладі є досить значний потенціал обдарованих дітей. Разом з тим можливості й задатки творчих учнів не завжди повною мірою вдавалося реалізувати. Робота педагогічного колективу закладу, зокрема з реалізації програми «Обдаровані діти», дала можливість більш чітко побачити і цю проблему: **неможливо тільки засобами і можливостями уроку розвивати творчий потенціал особистості**. У рамках реалізації національної ініціативи «Нова Українська школа» протягом навчального року педагогічний колектив працював у напрямі підтримки талановитих дітей і створення сприятливого середовища для вияву і розвитку здібностей кожної дитини, стимулювання й виявлення досягнень обдарованих школярів.

У результаті діагностичної роботи, проведеної на початку кожного семестру, формується банк даних про дітей, що мають здібності в різних сферах діяльності. Планомірна робота з вивчення методик розвивального навчання, особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходу, а також методик збереження фізичного, духовного і морального здоров'я дала свої позитивні результати: **1665 учнів** взяли участь у предметних олімпіадах та конкурсах.

життєдіяльності та поєднує інтереси особистості, суспільства і держави» [2].

20 учнів опорного закладу СНВК «Академічна гімназія» у рамках реалізації Проєкту Злученого українсько-американського допомогового комітету (ЗУАДК) відвідали Канів і Київ у рамках програми «Іду з дитинства до Тараса», флешмоб «GlobalShevchenko».

18 жовтня 2017 р. у Скадовському освітньому окрузі стартував педагогічний HydePark «Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти у контексті національно-патріотичного виховання». Упродовж чотирьох місяців учасники HydeParkу мали можливість презентувати власну систему національно-патріотичного виховання через патріотичні флешмоби, виставки українських вишиванок, родинних оберегів, традицій, дефіле вишиванок, роботу в центрах навчальної діяльності, де відбувалося об'єднання у групи за талантами, виготовлялися обереги для захисників України тощо.

Упродовж зворотнього зв'язку учасники наголосили на актуальності теми, високому рівні національно-патріотичного виховання у Скадовському освітньому окрузі, креативності та ефективності діяльності педагогічного колективу ДНЗ та школи.

Панорамно презентували освітній простір опорного закладу вчителі **Т. Ю. Мавріді** (фрагмент уроку англійської мови у 10-А класі «Carbsasasourceofenergyofourorganism»), **Ю. В. Маркобок** (фрагмент уроку англійської мови у 7-В класі «TheKingdomofanimals»), **Д. Г. Баканьов** та **В. М. Дудченко** (урок німецької мови та інформатики у 8-В класі «Покупки онлайн»), **О. В. Матвєєва** (урок у 4-В класі «Holidaysofmydream»).

Учасники заходу відзначили високий методичний рівень педаго-

гів, креативність зі смаком сучасності, командну співпрацю, високий рівень володіння іноземними мовами, атмосферу продуктивної співпраці та творче середовище навчального закладу.

Педагогічний колектив опорного закладу СНВК «Академічна гімназія» влітку 2017 р. натхненно працював, зустрічав інспекцію шкіл України, заступника міністра Павла Хобзея.

О. М. Ситарук, учитель-практик початкової школи, стала тренером та амбасадором Освіторії Херсонської області. З нею впродовж року працювали ширі, професійні, драйвові автори та тренери **Марина Пристинська, Інна Большакова, Світлана Ройз**, а також запрошені спікери та експерти.

О. М. Афанасіаді брала участь у тренінгу для тренерів з питання впровадження проекту Державного стандарту початкової загальної освіти (м. Ірпінь).

Команда Скадовського НВК «Академічна гімназія» була учасником Міжнародного семінару для представників пілотних шкіл «*Нова школа – нові підходи до навчання і викладання*» (м. Київ), Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної конференції «*Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови нової української школи*», V Всеукраїнського фестивалю педагогічних ідей «*Василеві передзвони*»: з досвіду впровадження ідей Нової української школи.

ВИСНОВКИ. Суспільство бажає бачити школу простором розвитку та співпраці, як всередині, так і з зовнішнім світом. Саме про це писав В.Сухомлинський у «*Розмові з молодим директором школи*»: «*Будь-який первинний і загальношкільний колектив багатий на людей, що мають яскраві індивідуальні задатки, здібності, інтелект, обдарування. Майстерність виховання полягає в тому, щоб ці індивідуальні риси виявлялись у вольовій спрямованості особистості, в глибоко розвиненому людському достоїнстві, у здоровому самолюбстві*» [3, с. 5].

Наш навчальний заклад – це територія успіху для педагогів та учнів. Тут немає місця байдужим, адже **наш колек-**

тив – це злагоджена команда однодумців, мета якої – сучасна нова українська школа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Опорні школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/oporni-shkoli> (дата звернення 07.05.2018).
2. Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/ (дата звернення 07.05.2018).
3. Сухомлинська О. В. Школа Сухомлинського як педагогічний проєкт // Освіта. – 2013. – № 41. – С. 6-7.

Анна Соєнко

Опорное заведение – Скадовский учебно-воспитательный комплекс

«Академическая гимназия» – престижное заведение образования на Херсонщине

В статье идет речь о создании действенной модели опорного учреждения на примере Скадовского учебно-воспитательного комплекса «Академическая гимназия». Охарактеризована система управления образовательным инновационным пространством образовательного учреждения в условиях реализации Концепции «Новая украинская школа».

Ключевые слова: опорное заведение, инновации в образовании, демократизация образовательного пространства, гражданская компетентность, экспериментальная работа.

Anna Socenko

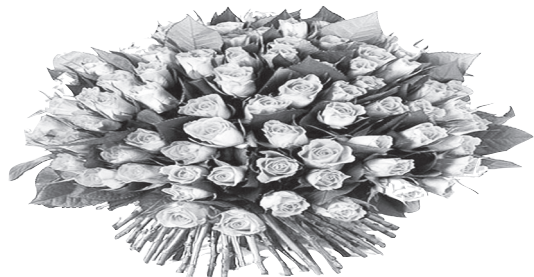
Hub-school – Skadovsk Educational Complex “Academic Gymnasium” is a prestigious institution of education in Kherson region

The article is talked the creation of an effective model of the Hub-school using an example of Skadovsk Educational Complex «Academic Gymnasium». The management system of the educational innovative space of an educational institution under implementation of the concept «New Ukrainian School» is described in it.

Keywords: hub-school, innovations in education, democratization of educational space, public competence, experimental work.

Від редакції

Наші вітання закладу, що має 95-літню історію та надзвичайний педагогічний колектив, зокрема, який на третину складається з випускників школи!

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 373.091.018.5:
37.014.552

**Тетяна
ВОЛЬСЬКА**

Завідувач районного методичного кабінету Комунальної установи «Великопететиський районний центр по обслуговуванню закладів освіти» Великопететиської районної ради Херсонської області

**Валентина
СТАСЕНКО**

Директор Комунального закладу «Рубанівський опорний заклад загальної середньої освіти I – III ступенів» Великопететиської районної ради Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназій № 6 2018

СТВОРЕННЯ ОПОРНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті розкрито вплив децентралізації на освітню галузь, процес становлення сільської опорної школи, окреслено особливості діяльності освітнього закладу та спрямованість на кінцевий результат, наголошено на ключовій ролі особистості вчителя.

Ключові слова: шкільна освіта, кардинальні реформи, середня школа, якісна освіта, система, базова школа, процес децентралізації.

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються сьогодні у світі, ситуація в країні не могли не торкнутися освітньої галузі. Чергова промислова революція не лише виявляє недоліки сучасної освіти, а й однозначно демонструє виклики щодо неї. Крім того, в Україні з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, Законів «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» запущено процес децентралізації, який передбачає реформування всіх сфер життєдіяльності як держави, так і місцевих громад. Найпоширенішим сектором послуг, необхідним населенню, є освіта. Тож зрозуміло, чому уряд реформу освіти визначив як одну з основних.

Отже, децентралізація, а також непроста демографічна ситуація вплинули на освітню галузь. Це сприяло виникненню опорних шкіл,

які створено для рівного доступу всіх дітей до якісної освіти, раціонального й ефективного використання ресурсів, та є одним із механізмів реформування системи загальної середньої освіти й упорядкування шкільної мережі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом до проблеми реформування освітньої галузі в процесі децентралізації влади в Україні зверталися науковці і практики Л. Белова, І. Попова та О. Юхоу, Н. Тарасенко, Л. Юрчук, Д. Дзвінчук, В. Луговий, Г. Єльнікова, Н. Протасова, Р. Пастушенко, Л. Григорович, С. Крисюк, М. Набока, І. Лопушинський та ін. У своїх наукових розвідках вони зосереджують увагу на проблемах реформування освітньої галузі, використання при цьому зарубіжного, насамперед європейського досвіду [2].

Метою нашої статті є розкриття процесу становлення сільської опорної школи, особливостей її функціонування в умовах децентралізації.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні освіта – явище складне й різнопланове.

Галузь, яка має забезпечити потреби суспільства у відтворенні й передачі знань, умінь, навичок, підготовці нових поколінь до життя, суб'єктів соціальної дії для розв'язання економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством. У житті людини навчання займає досить тривалий період. Тому погоджуємося з думкою Л. Гриневич, що школа потрібна для того, аби наші діти здобували якісну освіту, яка стане для них квитком у майбутнє. І тому наша мета – підвезти учнів до якісної, добре обладнаної школи, в якій є хороші вчителі [1].

Якщо створення об'єднаної територіальної громади в нашому районі лише в процесі створення, то що стосується оптимізації шкіл – ці процеси вже відбулися. Зважаючи на складну демографічну ситуацію та глобалізацію в сільській місцевості діяли школи з малою наповнюваністю, які не могли забезпечити належної якості навчання, бо через малу кількість дітей педагоги не могли використовувати під час освітнього процесу інноваційні форми роботи. Крім того, у таких школах відсутня конкуренція між однолітками. Це також неповні класи, де діти навчалися за індивідуальним графіком, що призводило до зменшення кількості годин з предметів, які викладаються в школі, тож більшу частину навчального матеріалу учні мали опановувати самостійно вдома. Тож логічно, що такі малокомплектні школи стали філіями опорних шкіл.

Звичайно, шлях створення опорної школи зовсім нелегкий. Основним соціальним ризиком став спротив місцевих громад. З огляду на це у першу чергу забезпечено проведення серед громадськості інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо створення опорного закладу та його філій. Спілкувалися насамперед з головами сільрад, виступали на зборах села. Найбільше батьки переживали не за освіту, а за те, що дітям доведеться їздити. І тут вже їм треба було визначи-

тися, яка освіта треба малечі, бо вчителі, які ведуть по кілька шкільних предметів, не можуть дати дітям повноцінні знання. **Проведена робота дала результати.**

Рубанівську загальноосвітню школу I–III ступенів № 1 Рубанівської сільської ради Великопетиського району Херсонської області збудовано в 1973 р. У 2017 р. вона набула статусу опорного закладу, що сприяло ефективному використанню та розвитку сильних сторін освітнього закладу. Опорний заклад має філії: Рубанівський «Заклад загальної середньої освіти I–II ступенів» та Демидівський освітній комплекс «Заклад загальної середньої освіти I ступеня – заклад дошкільної освіти».

Структура закладу забезпечує рівний доступ до якісної освіти та належні умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Статус Hub school, по-перше, потребує від школи мобільності, розуміння вимог сьогодення, конкурентоздатності в наданні освітніх послуг. По-друге, змусив переглянути розподіл функціональних обов'язків, професійний склад працівників, відрегулювати систему внутрішкільного контролю. **Як результат – новий рівень педагогічної діяль-**

Тетяна ВОЛЬСЬКА

Валентина СТАСЕНКО

Зміни на краще залежать від ідей, людей і фінансування. Наша школа поліпшила своє матеріально-технічне забезпечення, проте говорити про максимальну належні умови для учнів поки що не доводиться

ності: забезпечення наступності, починаючи з дошкілля, введення посади педагога-організатора, розширення мережі гурткової роботи, упровадження в навчальні плани програм курсів соціалізму чого та здоров'язбережувального напрямів.

Пріоритетними напрямками в діяльності школи є формування високого рівня інформаційної культури кожного члена громади, держави, упровадження сучасних інформаційних технологій у освітній процес.

Концепцію діяльності закладу розроблено на основі Законів України «Про освіту», Конституції України, Національної доктрини розвитку освіти, Державної національної програми «Освіта України XXI століття». Вона ґрунтується на моделі «Школа для всіх», мета якої – забезпечення розбудови освітнього простору, у якому особистість із раннього дитинства усвідомлювала б свою спільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії з соціумом.

Головними завданнями є створення освітнього середовища, яке:

- соціально, ментально і культурно відтворює потреби суспільства й держави;
- органічно входить у національну та міжнародну системи освіти;
- формує всебічно розвинену та соціально зрілу особистість, яка володіє вміннями й навичками, необхідними людині XXI століття [3].

Актуальними настановами педагогічного колективу є **формування в учнів компетенцій:**

- бути гнучким, мобільним, уміти інтегруватися в динамічне су-

спільство, презентувати себе на ринку праці;

- критично мислити;
- використовувати знання як інструмент для розв'язання життєвих проблем;
- приймати нестандартні рішення, відповідати за них;
- володіти комунікативною культурою, уміти працювати в команді;
- цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації у професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави;
- уміння здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку й самовдосконалення;
- бути здатним до власного вибору з численних альтернатив, що пропонує сучасне життя.

Педагогічний колектив Комунального закладу «Рубанівський опорний заклад загальної середньої освіти I–III ступенів» крокує в ногу з вимогами сьогодення. Протягом останніх років у школі триває інтенсивне переосмислення підходів до організації процесу навчання, колектив долає стереотипи педагогічного мислення, здійснює глибинні системні перетворення. База опорного закладу дає можливість презентувати **основні напрями роботи педагогічного колективу** щодо підтримки та розвитку талановитої й обдарованої молоді:

- система підготовки вчителя до роботи з обдарованими дітьми;
- організація позаурочної діяльності учнів, що передбачає інтелектуальну, науково-дослідницьку, художньо-естетичну, творчу діяльність;

- забезпечення наукової насиченості змісту занять, упровадження інноваційних педагогічних технологій, перспективного педагогічного досвіду;
- удосконалення системи роботи з батьками обдарованих учнів;
- стимулювання участі обдарованої молоді в конкурсах, олімпіадах, турнірах тощо.

Така система роботи має позитивний результат. Протягом 5 років підвищилася якість знань учнів, з'явилися перемоги в обласному етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад з української мови та літератури, астрономії, географії, фізики. Учні – призери обласних та всеукраїнських конкурсів, спортивних змагань. Зразкова циркова студія «Арлекіно» (керівник **Стадніченко Н.М.**) вже котрий рік поспіль є переможцем регіональних та всеукраїнських фестивалів циркових колективів.

Сучасний учень нашого закладу – це розвинена, нестандартна особистість, вимоглива до свого наставника. Саме учень спонукає вчителя до творчої педагогічної діяльності. **Наше основне завдання – демонструвати підвищення якості освіти в опорній школі, щоб батьки розуміли: нехай це й далі від дому, але умови для навчання там кращі.**

ВИСНОВКИ. Створення і функціонування опорної школи – справа непроста, пов'язана, з одного боку, з децентралізацією, а з іншого – з розв'язанням проблеми забезпечення рівного доступу до якісної освіти та подолання суттєвої відмінності між результатами навченості учнів навчальних закладів, розташованих у містах і сільській місцевості. Створення опорних шкіл також сприяє зменшенню малокомплектних навчальних закладів, навчання в яких складно назвати якісним та економічно вигідним.

Реформування – непросте завдання. Зміни на краще передусім залежать від ідей і людей, однак і фінансування – надзвичайно важливе. Наша школа поліпшила своє матеріально-технічне забезпечення, проте

говорити про максимально належні умови для учнів поки що не доводиться.

Педагогічний колектив комунального закладу «Рубанівський опорний заклад загальної середньої освіти I–III ступенів» буде щедро віддавати вихованцям тепло й ширість своїх душ. Нехай нам допоможе в цьому віра у світле майбутнє нашого народу, наших дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриневич Л. Тенденції децентралізації управління базовою освітою в сучасній Польщі. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.disser.com.ua/ytent/36482.html> 1 (дата звернення 29.04.2018).
2. Попова І. М. Освітня реформа в умовах децентралізації влади в Україні. «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи»: збірник матеріалів 7-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. проф. Ю.М. Бардачова [та ін.]. – Херсон: ХНТУ, 2016. – С. 144-147.
3. Юрчук Л. Тенденції децентралізації управління освітою в Україні / Юрчук Л. // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2009-4-36.pdf> (дата звернення 29.04.2018).

Татьяна Вольская, Валентина Стасенко

Создание опорного учреждения в условиях децентрализации

В статье раскрыто влияние децентрализации на образовательную отрасль, процесс становления сельской опорной школы, определены особенности деятельности образовательного учреждения и направленность на конечный результат, отмечается ключевая роль личности учителя.

Ключевые слова: школьное образование, кардинальные реформы, средняя школа, качественное образование, система, базовая школа, процесс децентрализации.

Tetiana Volska, Valentyna Stasenko
The formation of Hug School in the context of decentralization

The article shows the influence of decentralization on the sphere of education and on the process of formation of the rural Hug School. The article outlines the particularities of the activity of the Educational Institution and its aim at the final result. The article underlines the key role of the personality of a teacher.

Keywords: school education, radical reforms, secondary school, qualitative education, system, base school, the process of decentralization.

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 373.5.091.
018.5(477.72)

**Валентина
КОРОТУН**

Директор
Верхньорогачицької
опорної ЗОШ,
за фахом «учитель
початкових класів»
Спеціаліст Вищої
категорії.
Відзначена стипендією
для педагогічних
працівників
«Флагмани шкіл
Херсонщини»,
нагороджена грамотою
Верховної Ради України
з нагрудним знаком
«За багаторічну працю
та вагомий внесок
у розвиток освіти»

ВЕРХНЬОРОГАЧИЦЬКА ОПОРНА ШКОЛА – ОПОРА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ НОВИХ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ

*У статті висвітлено досягнення, принципи і напрями роботи
Верхньорогачицької опорної загальноосвітньої школи I-III ступенів
Верхньорогачицької районної ради Херсонської області.*

Ключові слова: опорна школа, інноваційна діяльність, готовність педагогів, національно-патріотичне виховання.

*«Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні,
збудити в їхніх серцях почуття гордості,
власної гідності – це перша заповідь виховання.*

*У наших школах не повинно бути нещасливих дітей,
душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні.
Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини,
які породжують енергію для переборення труднощів,
бажання вчитися».*

В. О. Сухомлинський

Актуальність. На 27-му році незалежності України наша освітня галузь перебуває на порозі кардинальних змін та цілковитого переавантаження. Інші зміст освіти, методика навчання та освітнє середовище – такі основні складові нової української школи [2]. Вона розрахована на роки, на перспективу, але позитивні зрушення вже почалися, і Верхньорогачицька опорна загальноосвітня школа є прикладом цього.

Мета статті – розкрити принципи і напрями роботи Верхньорогачицької опорної загальноосвітньої школи I-III ступенів Верхньорогачицької районної ради Херсонської області в контексті освітніх змін.

Виклад основного матеріалу. Наш навчальний заклад має більш ніж вікову історію і випустив тисячі учнів. У 1886 р. засновано земську школу-праматір школи № 1. У 1922 р. в новій будівлі відкрили Червону школу-семирічку. Потім це була загальноосвітня школа № 1 імені П.Ю. Корбута, яку в 2011 р. реорганізовано у Верхньорогачицьку гімназію. У 2017 р. школа здобула статус опорної.

Згідно з Положенням про освітній округ (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.2016 р. № 79 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України») округ (опорна школа, його філії) утворюється з метою забезпечення єдиного освіт-

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

нього простору, рівного доступу до якісної освіти (незалежно від місця проживання), раціонального та ефективного використання наявних ресурсів суб'єктів округу та їх модернізації.

Особливістю розташування навчальних закладів, об'єктів інфраструктури соціально-культурного призначення (районна бібліотека, Будинок культури, музична школа, БДЮТ та ДЮСШ) селища Верхній Рогачик Верхньорогачицького району є незначна віддаленість один від одного. Завдяки цьому на базі нашої школи створено опорний заклад, у якому учнівська молодь зможе реалізувати свій освітній запит, культурне зростання та розвиток здібностей.

Щоб стати опорною школою, ми пройшли всі етапи відбору, зокрема конкурс на кращий опорний заклад та конкурсний відбір директора. Згідно з умовами розроблено Цільову комплексну програму розвитку школи «Шлях до успіху» на 5 років. *За результатами конкурсу школа посіла перше місце і реорганізувалася в опорний заклад.* Це підтвердило, що наші стратегії та пріоритети є правильними, і стало стартом для їх втілення в навчальний процес.

Здоровий конструктивізм, активне залучення молоді до дослідницько-пошукової, наукової роботи, нестандартні уроки, цікаві гурткові заняття, змістовні виховні заходи, інноваційність освітньої діяльності, участь учнів у конкурсах, олімпіадах, атмосфера творчого пошуку та пізнання – фундамент нашого навчального закладу.

Сьогодні перед освітянами стоїть завдання формувати в моло-

ВІЗИТКА ШКОЛИ

Нині у школі навчається **402 учні**. Потужність навчального закладу становить **720 учнів**. Підвезення вчителів і дітей забезпечується шкільним автобусом з двох населених пунктів – Зеленівської сільської ради, у якій реорганізовано школу до I ступеня, та с. Трудовик.

Буквально за останні роки у школі почали капітальний ремонт: вікна і двері замінили на металопластикові, оновили зовнішній фасад школи та облаштували центральне подвір'я новою плиткою. У навчальному закладі укомплектовано більш як десять предметних кабінетів, які є центрами навчальної, наукової, методичної діяльності учнів і вчителів. У кабінетах української мови, історії, математики є комп'ютерне оснащення, а також сучасний модернізований комп'ютерний клас для занять з інформатики. До послуг учнів – бібліотека, комфортна їдальня, медичний кабінет. Дві спортивні зали школи оснащені типовим обладнанням, що дає змогу якісно і в повному обсязі виконувати програму з фізичного виховання. Завершуються реконструкція футбольного поля та будівництво волейбольного майданчика зі штучним покриттям. Завдяки спільним зусиллям учителів та дослідницько-пошуковій роботі учнів масмо два музеї – музей історії школи та музей «Оберіг».

Верхньорогачицька опорна загальноосвітня школа – це згуртований колектив висококваліфікованих, ерудованих учителів – майстрів своєї справи. У школі працює **36 педагогів**, більшість з яких нагороджено грамотами Міністерства освіти і науки України, управління освіти і науки Херсонської ОДА, відділом освіти Верхньорогачицької РДА.

У школі створено умови для реалізації ініціативи і творчої активності вчителів та учнів. У рамках єдиного педагогічного дослідження організовано діяльність шкільного наукового товариства МАН «Початок мудрості». Результатом цього є те, що учні рік у рік демонструють високий рівень та якість здобутих знань і навичок під час ЗНО. У 2017 р. Верхньорогачицька опорна загальноосвітня школа стала лідером у районі, а в обласному рейтингу посіла **59-те місце** серед **287** навчальних закладів Херсонщини.

НАША опорна школа – це школа успіху! ЕСЕ

Рідна школа... Стоїть вона чепурна і ніби світиться м'яким теплом своїх стін, збудованих з рожевого туфу, посміхається блакитними очима вікон до шкільного саду, який буяє черешнями, яблунами, абрикосами. Поряд стрункі білокорі берізки та розлогі клени. Багато років минуло відтоді, як посадили деревце – маленьке, ніжне і тендітне. Воно з тих пір росте і тільки міцніє. Кожна гілочка того дерева – це вчителі-предметники нашої школи, а листочки – то наші учні. Дерево набирає сили з року в рік, живиться традиціями, дарованими тисячолітньою історією нашого народу. Здається, лише вчора школа вперше прийняла у свої обійми галасливу дитвору, але вже переступають поріг онуки її перших вихованців. Ніколи не заросте стежка до шкільного порогу, не змиють її зливи, не заметуть сніги. І доки буде жити школа, доти буде жити наше рідне село, доти дзвенітиме воно дитячими голосами. Школа і надалі залишатиметься колицкою дитинства, дивосвітом незабутніх шкільних років, гаванню великої дружньої, згуртованої сім'ї, джерелом творчості, горнилом знань і неькою безлічч гідних громадян своєї країни.

дих українців такі якості, як прагнення до навчання впродовж усього життя, постійний пошук найкращих шляхів розв'язання життєвих проблем, готовність своєю навчальною, а потім і фаховою працею закласти підґрунтя власного соціального успіху і зробити внесок у громадську, державну справу [1].

Навчально-виховний процес постійно модернізується відповідно до сучасних освітніх вимог та викликів часу. Діють шкільні методичні об'єднання, створено творчі та динамічні групи педагогічних працівників різних напрямів, головами яких є учителі С.А. Баклажова, Т.М. Давиденко, Л.М. Земба, В.В. Лісничий, А.П. Калюжна, Т.М. Черепанова. Учителі активно діляться своїм досвідом, надбаннями із колегами під час занять *«Школи молодого вчителя»*. Приділяється велика увага індивідуальній роботі з обдарованими дітьми, підготовці їх до участі в районних етапах предметних олімпіад.

Протягом 2017/2018 навчального року учні школи брали участь в обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах. Серед них Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика, Міжнародний мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка, Всеукраїнська гра «Соняшник», Всеукраїнський фізичний конкурс «Левеня», Міжнародний природничий інтерактивний конкурс «Колосок», Міжнародний математичний конкурс «Кенгуру», «Патріот», «Геліантус», «Sollflower» та ін.

Учениця 9-Б класу Анна Бисто є переможцем Всеукраїнського конкурсу творчості дітей та учнівської молоді *«Об'єднаймо ж, брати мої»* та нагороджена дипломом 3-го ступеня за участь у Всеукраїнському конкурсі творчості дітей та учнівської молоді *«За нашу свободу»* за роботу *«Третій рік війни»*. У Міжнародному конкурсі

учнівської та студентської молоді *«Мій рідний край»* здобув найвищу нагороду гран-прі конкурсу *«Перлина творчості»*, а за другу роботу – диплом 1-го ступеня учень 8-А класу Олександр Левадний. Науковим керівником цих учнів є С.А. Баклажова. У загальному підсумку цього року призери привезли до школи **20 нагород**.

Учні старших класів беруть активну участь у Всеукраїнських конкурсах з англійської мови *«Грінвіч»*, *«Пазли»*, весняних та осінніх сесіях олімпіад з англійської мови, приносячи собі та рідній школі золоті, срібні, бронзові сертифікати. Уже понад 30 учнів є переможцями міжнародних програм та конкурсів, завдячуючи, звичайно, і своєму вчителю Л. М. Железняк. Підтримавши громадську ініціативу GO GLOBAL за сприяння МОН України, педагог бере участь у Національному проєкті *«Навчай для України»*. Протягом 2016 р. вона реалізувала чотири програми: дві – для учнів та дві – для вчителів. Наймасштабнішою була програма за підтримки Президента України *«Учителі англійської мови – агенти змін»*. Л.М. Железняк співпрацює з Британською Радою в Україні та бере участь у тренінгах *«Новітні європейські методики навчання в школах України»*. Отримавши сертифікат учителя-тренера, вона проводить навчальні тренінги для вчителів області, тим самим залучаючи їх до європейських методик викладання. Людмила Миколаївна та ще шість учителів Херсонщини, а загалом по Україні **36 учителів – агентів змін в освіті, нагороджено відзнакою Президента** за вагомий внесок у розбудову освіти України. Влітку минулого року вона активно співпрацювала з МОН України в Національному проєкті Global Teachers Prize Ukraine. Усього подано **630** *аплікаційних заявок по Україні*, а щоб здобути визнання, кожен аплікант співпрацював із трьома незалежними освітянськими

центрами м. Києва, Харкова та Одеси. Л. М. Железняк дістала визнання кожного з них та увійшла в «ТОП-20» кращих учителів України.

У своїй практичній роботі наш педагогічний колектив постійно демонструє творчу реалізацію ідей В. Сухомлинського. *Учителі початкової школи підтримують гуманний підхід класика педагогіки не лише на словах, а й на ділі.* Вони ефективно використовують при проведенні циклу етичних бесід, уроків духовності казки, притчі, легенди, його моральні настанови [3].

Задля залучення учнів до активної творчої діяльності, пропагування здорового способу життя, розвитку різноманітних умінь працюють шкільні гуртки, які очолюють досвідчені педагоги, що володіють сучасними формами і методами організації навчально-виховного процесу. Школярі активно публікуються в шкільному виданні «ТЕМП» та районній газеті «Рідний край», висвітлюють події не тільки із життя закладу, а й селища, рідного Верхньорогачицького краю. Цього року шкільна команда ДЮОП перемогла в районному огляді-конкурсі та представляла на обласному рівні свої вміння.

Усім в Україні відома баскетбольна команда дівчат «Таврійська Зірка», яка виступає у чемпіонаті України серед юнацьких команд із баскетболу. У 2011 р. вперше в історії не тільки селища, а й в історії Херсонщини команда наших дівчат стала чемпіоном України з баскетболу. Сьогодні шкільна команда дівчат бере участь у Всеукраїнській юнацькій баскетбольній лізі. За підсумками попередніх етапів команда потрапила до вісімки найкращих команд України з баскетболу у своїй віковій категорії. У кінці травня «Таврійська зірка» боротиметься за звання чемпіонів України.

Високим є рівень художньої самодіяльності, діти охоче беруть участь

у різних виставках декоративно-прикладного мистецтва, конкурсах декламування поезій, фестивалях, вокальних змаганнях. Щороку напередодні великого свята Перемоги в селищі Горностаївка Херсонської області відбувається обласний фестиваль-конкурс військово-патріотичної пісні «Опалені війною». Цього року школу представляла учениця 9-А класу Тетяна Нечипас. Серед 70 претендентів вона зайняла III призове місце у своїй номінації та віковій категорії.

Нещодавно Верхньорогачицька опорна загальноосвітня школа брала участь у Всеукраїнському проекті «Майбутнє України – талановиті діти», а 6 травня 2018 р. учні школи відвідали місто Херсон, де відбулася презентація почесної книги, що відкриває нові імена дітей та їхніх наставників, які свято бережуть спадщину свого народу, істинним патріотизмом і вірою в краще майбутнє відроджують та примножують велич і славу своєї Батьківщини. *До педагогічної еліти Херсонщини увійшли* директор школи **В. О. Коротун**, заступники директора з навчально-виховної роботи **О. П. Літовкіна** та **Т. М. Черепанова**, учитель географії **Л. М. Земба**, учитель біології **А. І. Барнаш** та учитель початкових класів **Г. П. Ситник**. Список талановитих дітей Херсонщини поповнили наші вихованці, серед яких **Олександр Балута** (8-Б клас), **Олександр Левадний** (8-А), **Тетяна Нечипас** (9-А), **Діана Федорошина** та **Ілля Стукановський** (10 кл).

За 130 років у школі відбулося понад сто випусків учнів 9-11 класів. Випускників нашої школи можна побачити всюди: у вищих навчальних закладах, у відомих клініках, на телебаченні, у пресі. Незважаючи на час і відстань, повертаються в рідні пенати випускники зі словами вдячності, наче пташенята до рідного гнізда. Зустрічаємося ми кожної осені на святі «День Благодаріння». *Навчальний заклад пишається свої-*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильченко С.М. Форми, методи і засоби національно – патріотичного виховання дітей та молоді у сучасних умовах. Електронний ресурс – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/old_rn/Natural/Vznu/.../129-135.pdf . (дата звернення 16.04.2018).

2. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей»

Електронний ресурс – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/uasch-2016/>. (дата звернення 16.04.2018).

3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : у 5 т. – Київ, 1976–1977. – Т. 2. – С. 419–657.

Валентина Коротун
Верхнерогащичка опорная школа – опора учащейся молодежи в условиях новых стандартов образования

В статье освещены достижения, принципы и направления работы Верхнерогащичкой опорной общеобразовательной школы I-III ступеней Верхнерогащичского районного совета Херсонской области.

Ключевые слова: опорная школа, инновационная деятельность, готовность педагогов, национально-патриотическое воспитание.

Valentyna Korotun
Verkhniy Rogachick hub school as a background for pupils in the scope of new educational standards

The article reveals the achievements, strategies and activities of Verkhniy Rogachick I-III Grades Hub School of Verkhniy Rogachick District Council of Kherson Region.

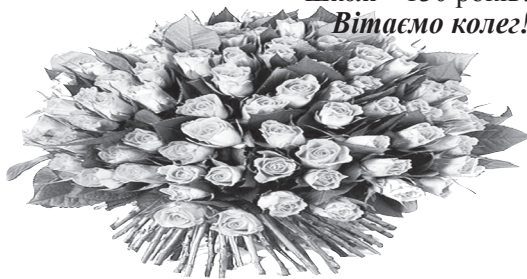
Keywords: hub school, innovation activity, readiness of teachers, national patriotic education.

ми відомими випускниками, які крізь життя пронесли любов та вдячність до своєї другої домівки: І.В. Ковеза – заслужений працівник освіти України, В.М. Павленко – заслужений артист України, режисер театру ЮНЕСКО в Берліні, Ю.Г. Кононенко – доцент кафедри стоматології Івано-Франківського університету, Л.П. Матвійчук – заслужений учитель УРСР, А.Г. Погрібна – чемпіон України з перукарського мистецтва, Г.А. Васильченко – декан Берлінського університету, Л.М. Хоменко – професор Таврійського державного агротехнічного університету, А.О. Бірдус – декан Київської аграрної академії бджолярства, О.І. Мельник – професор університету в Канаді, А.О. Капріора – артист театру комедії м. Одеси. Усіх не назвеш, а як би хотілося... А скільки серед наших випускників педагогів, які працюють у нашій школі. Це Н.А. Мовчан, О.А. Ружицька, Ю.С. Кірієнко, В.В. Чорна, З.І. Задорожко, Т.М. Давиденко, В.М. Шенкевич, Л.М. Желєзняк, І.С. Желєзняк, Ю.О. Маніленко, В.В. Кучеренко, В.В. Лісничий, В.І. Горькова, В.В. Приходько, О.П. Літовкіна.

ВИСНОВКИ. Перший рік роботи опорного закладу – це тільки старт, адже попереду стільки можливостей для розвитку, втілення різноманітних ідей, підкорювання нових вершин. Жодна освітня реформа, якою б змістовною і досконалою вона не була, не матиме результату, якщо її ідеями не переймуться всі учасники освітнього процесу, якщо вона не захопить серця і душі. Ми не боїмося змін, адже саме вони є рушійною силою прогресу. Тим більше, що і вчителі, й учні, і їхні батьки вже давно готові до тих змін, які сьогодні диктує новий стандарт освіти, бо сучасне покоління вимагає інших підходів у навчанні.

Від редакції

Школі – 130 років!
Вітаємо колег!

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Управління
школою

У статті висвітлено питання функціонування закладу загальної середньої освіти в умовах децентралізації, проблеми управління опорною школою.

Ключові слова: децентралізація, об'єднана територіальна громада, освітній округ, опорний заклад, філія, самостійне фінансування, оперативне управління, міжшкільні методичні об'єднання.

Постановка проблеми та її значення. Введення системи освіти України в європейський освітній простір потребує розв'язання багатьох проблем, серед яких чи не головне місце відводиться розвитку освітньої установи в умовах створення об'єднаної територіальної громади, управлінню опорним закладом. З метою підвищення управлінської компетентності керівник навчальних закладів необхідні знання, вміння та навички успішної організаційної діяльності. У цьому контексті питання управління розвитком освітнього закладу набуває особливого значення і полягає в тому, що в умовах останніх суспільних перебудов виникла гостра потреба реформувати роботу навчальних закладів. Суб'єктами освітньої реформи є об'єднана територіальна громада, освітній округ та опорний заклад [3].

Аналіз досліджень та публікацій. Розвиток освітнього закладу в умовах децентралізації влади – порівняно новий і досить важливий об'єкт управління. Законодавчі основи розгляду проблеми управління

навчальним закладом містяться в законах та нормативно-правових актах. Першим в Україні посібником з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах є «Нова українська школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах». Корисними є електронний ресурс «Кращі практики управління освітою в громадах», а також оглядовий буклет «Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії», проект міжнародної технічної допомоги «Підтримка децентралізації в Україні», рекомендації щодо створення освітнього середовища «Новий освітній простір» [1, 2, 4].

Метою статті є розкриття особливостей утворення освітнього округу, управління опорним закладом, опис нової моделі освітнього процесу закладу загальної середньої освіти як системи заходів, спрямованих на розвиток особистості.

Виклад основного матеріалу. 14 грудня 2016 р. утворилася Хрестівська об'єднана територіальна громада з п'яти сіл з центром у с. Хрестівка. У січні 2017 р. створено відділ освіти, культури, молоді і спорту Хрестівської сільської ради.

УДК 373.5.014.552

Світлана ВИШНЕВЕЦЬКА
Директор опорного навчального закладу «Хрестівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Хрестівської сільської ради Херсонської області»

Всю інформацію про заклад розміщено на офіційному веб-сайті школи <http://krestovkaschool.at.ua/>; бібліотека «1 Дистанційне навчання Хрестівської ЗОШ І-ІІІ ступенів» <http://krestovkashkola2016.blogspot.com/>; бібліотека класних керівників <http://krestovka.blogspot.com/>.

Директор школи, ліцею, гімназії № 6, 2018

Рішенням V сесії VIII скликання № 129 від 24.05.2017 р. утворено освітній округ з п'яти ЗЗСО та п'яти ЗДСО.

Механізм взаємодії із закладами освітнього округу передбачає такі напрями роботи: вивчення освітніх потреб учнів; вивчення можливостей шкіл округу; визначення змісту освіти та складання освітньої програми і карти освітніх послуг; кадрове та матеріально-технічне забезпечення (обмін ресурсами, кадрами, інтеграція шкіл); психологічний та логопедичний супровід освітнього процесу в окрузі, участь у створенні інклюзивно-ресурсного центру.

У процесі оптимізації **визначено опорний заклад** – Хрестівська ЗОШ I-III ступенів, розташований у селі Хрестівка, до складу якого входять Хрестівська загальноосвітня школа I-III ступенів і Новонаталівська ЗОШ I-II ступенів – філія опорного навчального закладу. Пониження ступеня в Новонаталівській ЗОШ I-II ступенів відбувалося в природний спосіб, адже учнів у 10 і 11 класах там не було. Опорний загальноосвітній навчальний заклад діє на підставі Статуту, а філія – Положення про філію. У школі створено архівний підрозділ та постійно діючу експертну комісію для проведення попередньої експертизи цінності документів. Трудові книжки та особові справи працівників філії містяться в опорному закладі. Нікого з учителів та працівників не звільняли під час реорганізації Новонаталівської ЗОШ I-II ступенів-філії. Трудові книжки та особові справи директора та завідувача філії зберігаються у відділі кадрів Хрестівської сільської ради.

Для визначення Хрестівської ЗОШ I-III ступенів опорною були вагомі підстави. *По-перше*, кадрове забезпечення. Освітній процес здійснюють **26 педагогічних працівників**, з них: учителів вищої категорії – **12**, I категорії – **4**, II категорії – **4**, спеціалістів – **6**, мають звання «старший учитель» – **3**, «учитель-методист» – **4**.

По-друге, кількісний учнівський склад становить 319 учнів: 252 учні у 13 класах Хрестівської ЗОШ I-III ступенів та 67 учнів у 8 класах Новонаталівської ЗОШ I-II ступенів-філії.

За роки існування закладу випущено 19 медалістів: 12 – нагороджено золотою медаллю, 7 – срібною медаллю. У рейтингу загальноосвітніх шкіл Херсонської області, складеному Інформаційним освітнім ресурсом «Освіта.іа», із 287 шкіл наша школа посіла 62 позицію. Щороку учні стають переможцями II та III, IV етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад, конкурсів, змагань, конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт МАН. У школі діють учнівський парламент, психологічна служба, логопедична служба, піклувальна рада, батьківський всеобуч, наркологічний пост, кімната школяра, учнівське науково-дослідницьке товариство «Інтелект», гуртки «Юний волейболіст», «Влучний стрілець», «Юний футболіст», «Хімія в побуті», «Ерудит», «Умільці на всі руки», «Натураліст», «Юні аматори», «Вокальний», «Хореографічний». Варіативна складова включає 24 години. Опорний заклад є осередком культурного та спортивного життя громади.

По-третє, Хрестівська ЗОШ I-III ступенів має серед усіх шкіл у громаді найкращу матеріальну базу: 4 мультимедійні дошки, 31 комп'ютер (з них 6 для обслуговування адміністрації), 7 проєкторів, 10 ноутбуків тощо.

Статус «опорний заклад» дає нові можливості. Школа отримала з обласного бюджету додатково кабінети фізики, хімії, комп'ютерного класу. Для забезпечення навчальної діяльності в школі обладнано шість класних кімнат, 10 навчальних кабінетів, з них – два комп'ютерних, логопедичний кабінет, медичний кабінет, кабінет лікувально-оздоровчої фізкультури, кабінет фізичної культури, методичний кабінет, кімната школяра, бібліотека, читальний зал з Інтернетом, два спортзали, майстерні (слюсарня, столярня), їдальня на 80 посадкових місць, газова топкова. Всі приміщення основного корпусу школи забезпечені швидкісним Інтернетом. Територія опорного закладу становить **3,7 га**, на якій розташовано чотири корпуси.

По-четверте, для учнів 10-11 класів створено умови для здійснення визначе-

них напрямів (профілів) спеціалізації. У 2017/2018 навчальному році діти навчалися за біотехнологічним профілем. Кабінет біології забезпечений інтерактивним комплексом: телевізор, ноутбук, мультимедійна дошка, проектор, електронний мікроскоп з набором мікропрепаратів для вивчення всіх тем, швидкісний Інтернет. У 2017 р. Серебрій Яна за виконання сертифікаційної роботи з біології отримала 200 балів на ЗНО (учитель Назарчук Н.М.).

По-н'яте, у школі приділяється увага корекційній спрямованості навчання учнів з особливими потребами, здійснюється їх психолого-педагогічний супровід. Функціонують два спеціальних класи для дітей з особливими освітніми потребами (ЗБ і 4Б). Уряд надає субвенцію з держбюджету на підтримку дітей з особливими освітніми потребами, за рахунок цих коштів придбано обладнання (мультимедійні проектори, ноутбуки, проектувальні екрани, спортінвентар) та спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку, розвивальні ігри тощо. За кошти громади ці учні харчуються безкоштовно у шкільній їдальні. Для чотирьох учнів з особливими освітніми потребами організовано індивідуальне навчання. Дві учениці навчаються за екстернатною формою.

Рішенням VI сесії VIII скликання від 28.07.2017 р. № 176 загальноосвітні заклади освіти Хрестівської сільської ради переведено на самостійний баланс, з 01.08.2017 р. введено у штатні розписи посади бухгалтерів. ЗЗСО визнано розпорядниками коштів третього рівня, передано основні засоби та інші матеріальні цінності на баланс школи. А рішенням VII сесії VIII скликання від 13.09.2017 р. № 201 школи вилучено з балансу відділу освіти, культури, молоді і спорту та передано на баланс сільської ради на правах оперативного управління.

Нині школа має більше свободи та самостійності як у веденні фінансово-господарської діяльності, так і у визначенні змісту освіти, що істотно підвищує

відповідальність керівника закладу за прийняття рішень. Директор керує двома колективами (опорного закладу та філії), розпоряджається майном та коштами, забезпечує розвиток матеріально-технічної бази опорної школи і філії. Тому сучасний директор – це людина, яка може і готова приймати управлінські рішення для досягнення поставлених цілей і завдань. Він має бути здатним зібрати управлінську команду професіоналів, організувати її роботу і не боятися делегувати відповідальність членам своєї команди. Сучасний директор – це ключова фігура у сфері освіти, оскільки представляє інтереси держави у школі й одночасно інтереси школи перед державою та суспільством, вибудовує взаємодію, спілкування, зв'язок між учнями, батьками, педагогами, партнерами освітньої організації, державними і громадськими органами управління.

Вирішальним чинником поліпшення якості загальної середньої освіти є підготовка нової генерації педагогів. На базі опорного навчального закладу в межах освітнього округу організовано методичний центр. Проведено певну роботу з удосконалення структури й змісту методичної роботи: створено міжшкільні методичні об'єднання вчителів за циклами; сплановано роботу міжшкільних методичних структур, визначено їхні цілі та основні завдання, відповідно до планів відбувається реалізація основних завдань на навчальний рік.

Методичний кабінет опорної школи є інформаційно-методичним центром неперервного професійного розвитку педагогів громади. На рівні інших ЗЗСО громади передбачено такі форми роботи: постійно діючий психолого-педагогічний семінар, предметні інтегровані секції, методичні об'єднання класних керівників, динамічні групи. З епізодичних форм роботи – це проблемні дискусії, диспути, тематичні круглі столи, Інтернет-«круглі столи», вебінари, онлайн-наради, медіатека педагогічного досвіду тощо.

Поряд з традиційними та інноваційними формами роботи особлива увага надається самоосвітній діяльності вчителя. Сучасний

педагог в умовах інформатизації суспільства має активно працювати над самовдосконаленням, саморозвитком, збагаченням педагогічних, технологічних, методичних знань.

Однак дуже багато виникає питань щодо організації роботи в умовах створеної структури. Доречно зазначити, що ті незначні результати, які маємо, в основному напрацьовані й тримаються на ентузіазмі конкретних людей (працівників відділу освіти, культури, молоді і спорту Хрестівської сільської ради, директорів шкіл, їхніх заступників). Потребує фінансування створення належної науково-методичної бази в опорному закладі. Відсутні наукові праці щодо специфіки організації роботи з педагогічними кадрами та навчально-виховного процесу в освітньому просторі округу. І найголовніше немає транспортного сполучення для дієвої співпраці з філією.

ВИСНОВКИ. Школа сьогодні – це територія прогресу. Перед нами стоїть важливе завдання створити умови для розвитку школи. Управління освітою та забезпечення якісних послуг виявилось складним завданням для органів місцевого самоврядування громад. Крайні підходи і рішення щодо ефективного управління освітою на цьому етапі реформ напрацьовуються на рівні самих громад.

Переконані, що за опорними закладами майбутнє. Сподіваємося, що нам вистачить енергії, сил, творчості й натхнення втілити перспективний план розвитку опорного закладу. Освіта, без сумніву, відіграє ключову роль і має особливе значення для процесу реформ в Україні. Жодна секторальна реформа не буде успішною, якщо не зміняться цінності та ставлення до них громадян. А цінності й ставлення формуються шляхом якісної освіти і культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Директор школи — нові виклики та можливості. [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/HP/Desktop/ВИСТУ-ПИ%202017-2018/school-management_ukraine_spreads_A5_2018_web_02.pdf (дата звернення 12.04.2018).
2. Нова українська школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах / А. Сеїтосманов [та ін.]. – Київ, 2017. – 128 с.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 12.04.2018).
4. Сеїтосманов А. Методичні рекомендації щодо створення системи управління освітою об'єднаних територіальних громад. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/2016-02-22-1.pdf> (дата звернення 12.04.2018).

Светлана Вишневецкая

Пути развития учреждения общего среднего образования в условиях децентрализации

Статья освещает вопросы функционирования заведения общего среднего образования в условиях децентрализации, проблемы управления опорной школой.

Ключевые слова: децентрализация, объединённая территориальная община, образовательный округ, опорное заведение, филиал, самостоятельное финансирование, оперативное управление, межшкольные методические объединения.

Svitlana Vishnevetska

Ways of development of institution of secondary education in the conditions of decentralization

This article sat out the question of functioning establishment of general secondary education in the conditions of decentralization, the problems of management supporting school.

Keywords: the decentralization, the united territorial community, the educational district, the supporting establishment, the branch, the self-financing, the operational management, the inter-schools methodical unions.

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАДАННЯ ЯКІСНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

УДК 373.5.014.6:
37.014.552

Управління
ШКОЛОЮ

У статті висвітлено досвід роботи органу місцевого самоврядування Музиківської об'єднаної територіальної громади Білозерського району Херсонської області з питання розвитку освіти в громаді; визначено місце, яке посідає освіта в становленні та життєдіяльності громади.

Ключові слова: децентралізація, заклад загальної середньої освіти, освітні послуги, освітній простір.

Актуальність теми. Актуальність модернізації місцевого самоврядування зумовлена процесом децентралізації в Україні, яка передбачає формування ефективного місцевого самоврядування шляхом надання додаткових повноважень, що має активізувати розвиток територіальних громад у державі.

Керівники об'єднаних територіальних громад зосереджують свою увагу на розвитку економічно прибуткових об'єктів господарювання, не вважаючи розвиток освіти першочерговим завданням. Заклади загальної середньої освіти надають освітні послуги, від якості яких залежить майбутнє суспільства, адже зростання спроможності громади прямо пропорційне реалізації людського потенціалу.

У сучасній науковій літературі дослідженням різних аспектів розвитку місцевого самоврядування в Україні присвячено публікації М. Баймурова, О. Батанова, В. Вакуленка, П. Ворони, М. Орлатого та інших дослідників. У працях

цих авторів розглянуто питання функціонування органів місцевого самоврядування відповідно до законодавства, надано пропозиції щодо запровадження необхідних змін.

Метою статті є визначення ролі місцевого самоврядування Музиківської об'єднаної територіальної громади Білозерського району Херсонської області у забезпеченні надання якісних освітніх послуг закладами загальної середньої освіти в умовах децентралізації влади.

Виклад основного матеріалу. Запорукою успіху у створенні освітнього простору відповідно до Концепції Нової української школи є підтримка закладів освіти органами місцевого самоврядування. Прикладом керівника, який розуміє важливість і першочерговість розв'язання питання щодо надання якісних освітніх послуг у Музиківській ОТГ, є сільський голова **Савелій Нолєвич Лейбзон**.

Музиківську об'єднану територіальну громаду створено як адміністративно-територіальну одиницю в червні 2016 р. згідно з Законом України «Про добровіль-

Вікторія СЕМЕНЮК

Завідувач сектору освіти та гуманітарного розвитку Музиківської сільської ради Музиківської об'єднаної територіальної громади Білозерського району Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

Лейбзон
Савелій Полевич,
голова Музиківської
об'єднаної територіальної
громади Білозерського
району Херсонської
області, голова «Асоціації
об'єднаних територіальних
громад Херсонщини»,
Заслужений учитель
України

не об'єднання територіальних громад» у рамках реалізації Національного проекту «Децентралізація». За результатами місцевих ви-

борів, що відбулися 11 грудня 2016 р., сільським головою обрано С.Н. Лейбзона, людину, яка понад **30 років** свого життя присвятила розвитку освіти на селі та має почесне звання «заслужений вчитель України».

За часів його керівництва Музиківською середньою школою (1974-2001 рр.) навчальний заклад був другим у Херсонській області та першим сільським, який отримав комп'ютерний клас.

У 1991 р. – це єдиний сільський заклад, який увійшов до радянсько-американської програми «Пілотні школи». Протягом трьох років здійснювалися організаційно-педагогічні заходи з вивчення нового курсу «Основи інформатики та обчислювальної техніки». Створено кабінет інформатики з 12 персональними комп'ютерами та робочим місцем учителя, в якому проводилися уроки й з інших навчальних дисциплін. Це дало можливість викладати інформатику з 7 класу та застосовувати нові методи навчання. Із 1978 р. в школі запроваджено поглиблене вивчення англійської мови. На базі школи Академія педагогічних наук України проводила експеримент щодо трудового виховання учнів. Учнівську виробничу бригаду неодноразово визнавали однією з кращих в Україні. У 1984 р. відкрито нове приміщення школи та закладено ботанічний парк на площі 2 га. У 2001 р. Музиківську школу включено до української програми «Пілотні школи». Заклад ліцензійовано на право професійного навчання за двома спеціальностями – «оператор комп'ютерного набору» та «секретар керівника закладу, установи».

Сільський голова знає і розуміє специфіку роботи закладу загальної середньої освіти

зсередини, тому, ставши на чолі об'єднаної територіальної громади, разом з депутатським корпусом і виконавчим комітетом приділяє значну увагу розвитку освіти. Протягом періоду свого перебування на посаді сільського голови **С.Н. Лейбзон** докладає свої зусилля для здійснення державної політики в галузі освіти, створення належних умов для функціонування й розвитку закладів освіти, удосконалення змісту освітнього процесу, розвитку здібностей дітей і підлітків, підвищення престижу професії вчителя.

Завдяки формуванню власної ефективної системи забезпечення освітніми послугами населення в громаді при сільській раді створено *сектор освіти та гуманітарного розвитку*, головним завданням якого є здійснення супроводу закладів загальної середньої освіти в наданні якісних освітніх послуг. Затверджено Стратегію розвитку Музиківської об'єднаної територіальної громади (2017-2025 рр.), однією з цілей якої є реалізація завдань з підвищення якості надання освітніх послуг на території громади. З метою забезпечення кожній дитині рівного доступу до якісної освіти, економічних і соціальних гарантій для професійної самореалізації педагогічних працівників, розвитку матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти розроблено та затверджено місцеві програми розвитку освіти: «*Освітній простір Музиківської ОТГ*» (2018/2021 рр.), «*Розвиток людського капіталу Музиківської ОТГ*» (2017/2021 рр.), «*Шкільний автобус*» (2018/2021 рр.), «*Оздоровлення дітей пільгових категорій*» та «*Оздоровлення дітей з інших регіонів на 2018 рік*».

Освітні послуги в Музиківській ОТГ надають два комунальних заклади загальної середньої освіти – Музиківська загальноосвітня школа I-III ступенів Музиківської сільської ради Білозерського району Херсонської області та Східненська загальноосвітня школа I-III ступенів Музиківської сільської ради Білозерського району Херсонської області. Підвищення якості освітніх послуг є запорукою конкурентоспроможності закладів загальної середньої освіти та держави в цілому [2]. Забезпечення умов для навчання – ключовий обов'язок місцевих органів влади [1].

У перший рік об'єднання в Східненській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів укріплено стіни будівлі, проведено капітальний ремонт спортивного залу, який перебував в аварійному стані сім років, встановлено альтернативну систему опалення.

У рамках виконання заходів місцевої Програми розвитку освіти «Освітній простір Музиківської ОТГ» (2018/2021 рр.) постійно ведеться робота з поліпшення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти, що є важливою складовою в реалізації Концепції Нової української школи. В усіх класах замінено дошки, придбано ноутбуки, проектори та демонстраційні екрани, оснащено два кабінети природничо-математичного циклу: фізики (Музиківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів) та хімії (Східненська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів). З метою виконання вимог щодо створення освітнього простору в перших класах із місцевого бюджету виділено кошти в межах співфінансування в розмірі 10% обсягу державної субвенції та додаткове фінансування в сумі **153 тис. гривень** на придбання дидактичного матеріалу, обладнання та комп'ютерної техніки. Проводиться робота щодо **100% забезпечення школярів підручниками** та оформлення **передплати фахових періодичних видань для педагогічних працівників**.

Здійснення методичної роботи з педагогами ведеться методичною службою, що сформована з учителів-новаторів, голів шкільних методичних об'єднань. Оплата роботи методистів проводиться за рахунок місцевого бюджету. Значна фінансова підтримка органу місцевого самоврядування здійснюється в розвитку творчої ініціативи педагогів, проходженні ними курсів підвищення кваліфікації, матеріальному заохоченні та забезпеченні сприятливих умов для праці й відпочинку.

Організовано підвезення дітей і вчителів до закладів освіти. Педагогам, що користуються транспортом приміського сполучення, повністю компенсується вартість проїзду. Шкільним автобусом здійснюється перевезення учнів для участі в місцевих і обласних конкурсах, змаганнях, турнірах, олімпіадах, зовнішньому незалежному оцінюванні тощо.

За рахунок коштів місцевого бюджету організовано якісне харчування учнів 1-4 класів та дітей пільгових категорій, проводиться літня

оздоровча кампанія. У 2017/18 навчальному році в пришкольніх таборах відпочило **46% школярів**. Дітям, батьки яких є учасниками АТО, надаються безкоштовні путівки на оздоровлення в приміських таборах. У 2018 р. виділено кошти для оздоровлення семи дітей з Луганської області.

Сільський голова як людина, що звикла працювати на перспективу, **переймається проблемою забезпечення власними кваліфікованими кадрами**. Ведеться інформаційна робота з випускниками закладів загальної середньої освіти та їхніми батьками щодо престижності роботи педагога і пропонується, у разі вступу до закладів вищої освіти на педагогічні спеціальності, стати учасником обласної програми «*Розвиток людського капіталу*», за умовами якої оплата навчання студента проводитиметься в розмірі – **25% за кошти обласного бюджету та 75% – місцевого**. Укладання такого договору передбачає подальше працевлаштування в закладах освіти громади та обов'язкове відпрацювання не менше трьох років.

Сьогодні поряд із молоддю *навчаються жити по-новому всі члени громади*. З метою підтримки ініціативних мешканців громади розроблено Програму реалізації бюджету участі Музиківської ОТГ (2018/2021 рр.). У 2018 р. на розгляд комісії надано **9 проектів**. За результатами голосування п'ять переможців отримали фінансування з місцевого бюджету в сумі **99,995 тис. гривень** на реалізацію своїх проектів. Один із таких проектів підготував колектив Східненської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів.

ВИСНОВКИ. Децентралізація відкриває **значні перспективи** для забезпечення спроможності органів місцевого самоврядування **втілювати державну політику в галузі освіти**, а саме:

- **встановлювати** обсяги бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти, що є комунальною власністю, та забезпечувати фінансування витрат на їх утримання;
- **здійснювати** соціальний захист працівників освіти, дітей, учнівської і студентської молоді, створювати умови для їх виховання, навчання і роботи відповідно до нормативів матеріально-технічного та фінансового забезпечення;
- **організувати** навчально-методичне забезпечення закладів освіти;

«Якісні освітні послуги ШКІЛ – ДІТЯМ»

Працюючи над цим спецвипуском журналу, мене зацікавила як сама об'єднана територіальна громада, її налаштованість на вирішення всіх проблем освіти, так і те, що її очільник – освітянин, заслужений учитель України, який чверть століття пропрацював директором школи.

Фото 1.
Вікторія Семенюк під час презентації

Фото 2:
Ольга Виговська перед врученням ПОДЯКИ НАПН України

На моє запрошення Музиківська об'єднана територіальна громада Білозерського району Херсонської області (автори проекту: **Лейбзон Олександр Арнольдович** і **Семенюк Вікторія Іванівна**) стала учасницею цього річного Всеукраїнського проекту «Педагоги-новатори в Україні» (див. фото-слайд з презентації Проекту).

Ідея варту була підтримки, тож за рішенням Ради Проекту (голова **В.Г. Кремень**, президент НАПН України) за створення структури місцевого самоврядування «Якісні освітні послуги ШКІЛ – ДІТЯМ» та за поширення цього досвіду у спецвипуску «Освіта Херсонщини» Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії» Музиківську об'єднану територіальну громаду нагороджено **ПОДЯКОЮ НАПН України** (див. фото 1, 2).

Вручаючи Подяку НАПН Вікторії Семенюк, мною зазначено таке:

«Освіта лише і може вистояти громадою: це і турбота, і ставлення до неї, і так потрібна нашому суспільству педагогізація громади, це, нарешті, і той СТАТУС Вчителя, який ніяк ми не піднімемо на «належну висоту»! Я думаю, що це прообраз європейських шкіл. Ваша громада вже в Європі!».

Ольга ВИГОВСЬКА

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриневич, Л. Передумови успішного впровадження нової української школи та реформування професійно-технічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення 28.06.2018).
2. Жеребенко, Т. Якість освітніх послуг – як чинник конкурентоспроможності держави. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4122/1/Yakist%CA%B9%20osvitnikh%20posluh.pdf> (дата звернення 28.06.2018).

- **організувати** облік дітей дошкільного та шкільного віку, контролювати виконання вимог щодо навчання дітей у закладах освіти;
- **створювати** належні умови за місцем проживання для виховання дітей, молоді, розвитку здібностей, задоволення їхніх інтересів;
- **забезпечувати** пільговий проїзд учнів та педагогічних працівників до місця навчання і додому та передбачати на це відповідні видатки з місцевого бюджету;
- **визначати** потреби, обсяги і розробляти пропозиції щодо державного замовлення на підготовку педагогічних кадрів для закладів освіти громади.

Вікторія Семенюк

Роль місцевого самоуправління в забезпеченні надання якісних освітніх послуг закладами загальної середньої освіти в умовах децентралізації влади

В статтю освещен опыт работы органа местного самоуправления Музыковской объединенной территориальной громады Белозерского района Херсонской области по развитию образования в громаде; определено место, которое занимает образование в становлении и жизнедеятельности громады.

Ключевые слова: децентрализация, заведение общего среднего образования, образовательные услуги, образовательное пространство.

Viktoriia Semeniiuk

Role of local self-government in providing high-quality educational services by secondary educational institutions under conditions of authority decentralization

The article describes the experience of the local self-government of Muzykivka united territorial community of Bilozerka district Kherson region in the development of education in the community; the place of education in the formation and life of the community is identified.

Keywords: decentralization, general secondary education institution, educational services, educational space.

АВТОРСЬКА ШКОЛА: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ «ШКОЛА ГУМАНІТАРНОЇ ПРАЦІ»

УДК 373.091.2:
001.895(477.72)

Управління
ШКОЛОЮ

У статті розкрито суть моделі авторської школи «Школа гуманітарної праці», презентовано структуру навчально-виховного комплексу, висвітлено інноваційні підходи до організації освітнього процесу.

Ключові слова: авторська школа, освітній процес, навчально-виховний комплекс, інноваційні підходи, шкільний компонент, навчально-творчі проекти, педагогічні технології, медіаосвітня робота, освітньо-інформаційні технології.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування освіти одним із стратегічних завдань є створення навчальних закладів, освітній процес яких спрямований на створення сприятливого середовища для цілісного розвитку особистості учня, реалізації та самореалізації його природних задатків, здібностей і можливостей, орієнтований на цінності учня, його особистісну свободу, самотворчість у всіх сферах діяльності.

Мета статті – презентувати модель авторської школи «Школа гуманітарної праці», її структуру, характерні риси та особливості.

Виклад основного матеріалу. Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради – це авторська школа, що має статус навчального закладу Всеукраїнського рівня щодо проведення дослідно-

експериментальної роботи з теми «Цілісний розвиток особистості учня в інформаційному просторі навчального закладу» (наказ Міністерства освіти і науки України від 30.12.2013 р. № 1860).

При навчально-виховному комплексі функціонує дошкільне відділення, яке має молодшу, середню та дві підготовчі групи. Головна особливість дошкільного відділення – щоденні заняття з дітьми за авторськими програмами з випереджальними завданнями, що передбачають такі предмети і заняття, як мовленнєве спілкування, дитяча грамати́ка, у світі звуків та слів, підготовка руки до письма, цікава математика, образотворча діяльність, у світі музики, фізичне виховання, художня (українська) література, англійська мова, хо-

**Артем
КИЯНОВСЬКИЙ**

Директор
НВК «Школа
гуманітарної праці»
Херсонської обласної
ради,
заслужений працівник
освіти України,
кандидат педагогічних
наук, доцент, учитель-
методист

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

реографія, інформатика, ознайомлення з навколишнім світом. Організовано корекційну роботу та супровід логопедичної і психологічної служб.

Шкільна програма складається з державного і шкільного компонентів.

Для поглиблення знань з навчальних дисциплін державного компонента збільшено кількість годин за рахунок спецфонду (батьківські кошти) на вивчення англійської мови з 1 класу, правознавства – з 7 класу, німецької мови, інформатики – з 5 по 11 класи. Збільшено на 1 годину вивчення російської мови з 1-4 класів та української мови з 1 по 11 класи.

При вивченні української, російської, англійської та німецької мов усі класи поділяються на підгрупи (за рахунок спецфонду).

Шкільний компонент охоплює вибірково-обов'язкові предмети, індивідуальні та групові заняття, нульові уроки, курси та факультативи за вибором, основними напрямками яких є суспільно-гуманітарний, естетичний, туристсько-краєзнавчий. Використовуються програми, розроблені вчителями навчального закладу, що пройшли апробацію, науково-методичну експертизу в Інституті модернізації змісту освіти України та набули гриф МОН:

1. «Класична греко-римська міфологія» для 1-4 класів (автори **Л. Б. Кулікова, А. В. Алексєєва**);

2. «Християнська етика у світовій хudoжній культурі» для 1-4 класів (автор **В. В. Дяченко**);

3. «Основи філософії» для 9-11 класів (автор **І. В. Замарасва**);

4. «Біблійна історія та християнська етика» для 5-8 класів (автор **І. В. Замарасва**);

5. «Основи оперного мистецтва» для 5-7 класів (автор **О. В. Кравець**);

6. «Основи інформаційної культури» для 5-7 класів (автор **Т. В. Лихожон**);

7. «Традиції давньогрецького театру» для 5-11 класів (автор **О. А. Сербіна**);

8. «Life Safety Skills» (Навички безпеки життєдіяльності) (автори **Т. В. Гора, Т. М. Скабеліна**);

9. «Юний екскурсовод» для 7-10 класів (автор **С. Є. Тригуб**);

10. «Історія театрального мистецтва» для 2-4 класів (автор **З. М. Ягчак**) [2].

Резервом часу, що відводиться на шкільний компонент, відає шкільна рада, яка використовує його для задоволення потреб учнів у організації компенсуючих і розвиваючих знань з окремих предметів, упровадження нових курсів, поглибленого вивчення навчальних предметів, занять з обдарованими учнями за індивідуальними програмами. Реалізується шкільний компонент за рахунок батьківських коштів.

В усіх класах початкової і старшої школи передбачено і класного керівника, і вихователя. Це забезпечує не лише постійний контроль з боку педагогів, а й тісну взаємодію дорослих і учнів як в навчальний час, так і в позаурочний. Заняття в школі розпочинаються о 8 годині, закінчуються о 17.30. Урок триває 40 хвилин.

Школа гуманітарної праці – це школа повного дня: після уроків, передбачених розкладом, учні всіх класів під керівництвом вихователя виконують домашні завдання (самопідготовка). До послуг учнів – шкільний автобус, що функціонує за погодженим маршрутом.

Режим роботи школи сплановано так, що учні мають можливість у будні дні в другій половині дня і по суботах відвідувати індивідуальні заняття, гуртки за інтересами, спортивні секції (див. вріз «Школа: все для учнів»).

Особлива увага приділяється педагогічним кадрам: у навчальному закладі працюють **2 члени-кореспонденти НАПН України, 3 кандидати педагогічних наук, 1 заслужений працівник освіти України, 3 заслужених учителі України, 2 аспіранти, 15 учителів-відмінників освіти України, 1 учитель, нагороджений знаком «Софія Русова», 30 учителів мають звання «учитель-методист», 12 учителів**

мають звання «старший учитель», **53** вчителі вищої кваліфікаційної категорії, **12** вихователів вищої кваліфікаційної категорії, **10** вихователів мають звання «вихователь-методист».

Протягом останніх років у навчально-виховному комплексі ефективно працює «Школа молодого спеціаліста». На початку кожного навчального року видається наказ «Про наставництво», згідно з яким молоді спеціалісти закріплюються за досвідченими вчителями. Кожний стажер і наставник складають план співробітництва. Попередньо проводиться діагностика професійних компетенцій молодих педагогів, плануються етапи їх входження в освітній процес, вивчаються їхні побажання. Адміністрація школи планує індивідуальну консультативну роботу з кожним молодим спеціалістом, проводить семінари-практикуми з питань організації освітнього процесу в школі. У другому семестрі традиційно проводиться «Тиждень молодого спеціаліста», де початківці дають відкриті уроки, проводять виховні заходи, звіти-презентації, засідання круглого столу.

У школі створено умови для продовження навчання в аспірантурі (нині навчається 2 учителі), підвищення фахового і професійного рівня педагогічних працівників. Цьому сприяє система методичної роботи з педагогічними кадрами, що містить як традиційні форми (шкільні методичні об'єднання, семінари, педради, самоосвітню діяльність учителів, наставництво, консультації, інструктивно-методичні наради), так й інноваційні (творчі й проблемні групи, лабораторії, тренінги, круглі столи,

ШКОЛА: ВСЕ ДЛЯ УЧНІВ

У школі працює Клуб вихідного дня. Сьогодні – це **22** *гуртки* за різними напрямками (художньо-естетичний, спортивний, літературний, краєзнавчий, інформаційно-комунікативний): «Рукоділля», «Вокальний ансамбль», «Сольний спів». «Ансамбль сучасного танцю» (молодша група) та «Основи хореографії» (старша група), «Основи інформаційної культури школяра», «Шахи» (молодша група) та «Шахова школа» (старша група), «Культурологія англomовних країн», «Художня праця», «Волейбол», «Літературна творчість», «Веб-дизайн» (середня і старша групи), «Юні користувачі ПК», «Основи традиційної комп'ютерної анімації», «Англійський театр», «Театральна студія», «Історичне краєзнавство» (середня і старша групи), «Дитяче телебачення», «Медіа культура».

На базі навчального закладу функціонує логопедична служба, завданням якої є відновлювально-корекційна робота з учнями. Створено логопедичний кабінет, оснащений наочними матеріалами, методичною літературою, періодичними фаховими виданнями, роздатковими, дидактичними матеріалами. Логопеди школи використовують сучасні корекційні методики, інформаційно-комунікативні технології, мають свою сторінку на сайті закладу.

У школі запроваджено інклюзивну форму навчання, створено психологічно комфортне середовище для дітей з особливими освітніми потребами (порушення слуху, опорно-рухового апарату, розлад спектра аутизму), що передбачає психолого-педагогічний супровід, корекційно-розвивальну та соціально-адаптивну роботу. Усе це сприяє залученню таких учнів до життєдіяльності школи, розвитку їх індивідуальних здібностей, творчому самовираженню, досягненню успіхів у різних видах діяльності.

З метою поліпшення умов функціонування та розвитку школи налагоджено тісну співпрацю з іншими освітніми закладами і громадськими організаціями. Укладено договори про співпрацю з Інститутом обдарованої дитини НАПН України для створення державної системи виявлення та розвитку обдарованих дітей, проведення спільних експериментальних досліджень обдарованості, Комунальним закладом «Мала академія наук» учнівської молоді Херсонської області ради про спільну діяльність, кафедрою теорії та методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського для розроблення та апробації програм і методик виховання дітей дошкільного віку, академіком НАПН України, доктором психологічних наук **А.М. Богущ** для науково-практичної діяльності з питань розроблення змісту виховання й навчання дітей дошкільного віку, Херсонською єпархією Української Православної церкви (спільна діяльність з духовно-морального виховання підлітків), Херсонським державним університетом (науково-методичне співробітництво за методикою використання електронних освітніх ресурсів в освітньому процесі), кафедрою інформатики Херсонського державного університету (використання ІКТ в освітньому процесі), Херсонською обласною бібліотекою для дітей (формування інформаційної культури учнів), Херсонським національним технічним університетом; Херсонським обласним краєзнавчим музеєм з метою реалізації проекту «Музейна педагогіка», Херсонським обласним художнім музеєм ім. О. Шовкуненка з метою реалізації проекту «Музейна педагогіка», Державним архівом Херсонської області. У рамках програми «Навчання без кордонів» між НВК «Школа гуманітарної праці» та університетом бізнесу в м. Домброва Гурнича (Польща) укладено договір про співпрацю [1].

методичні проекти, предметно-методичні тижні, майстер-класи, консилиуми, науково-практичні конференції тощо).

У закладі працює 12 методичних об'єднань, що охоплюють увесь педагогічний колектив: вихователів дошкільних груп, вихователів початкових класів, учителів початкових класів, учителів української мови і літератури, учителів російської мови, курсу «Література», історії, правознавства, учителів іноземних мов (англійської, німецької), учителів художньо-естетичного циклу, учителів природознавчого циклу, учителів математики, інформатики, учителів фізичної культури; класних керівників 5-11 класів, вихователів 5-11 класів.

Традиційно в школі проводяться педагогічні читання («Суспільство і світ інформаційних технологій», «Побудова особистісної перспективи людини в житті», «Цивілізація ісламу», «Різдвяні читання» тощо).

Під керівництвом директора у школі працює науково-методична рада, до складу якої входять голови методичних об'єднань, заступники директора, вчителі. Науковими консультантами науково-методичної ради є **О. В. Сухомлинська**, академік, секретар відділення теорії та історії педагогіки НАПН України, **Е. П. Голобородько**, член-кореспондент НАПН України, професор КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», **О. В. Співаковський**, доктор педагогічних наук, професор кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Херсонського державного університету, **В. Г. Бутенко**, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Херсонського національного технічного університету, головний фахівець Департаменту загальної та середньої освіти МОН України **О. В. Таранник-Ткачук** та ін.

Плідно працюють у школі творчі групи педагогів: «Українознавство в освіт-

ній практиці ШГП» (керівник Н. П. Плакида), «Учнівське самоврядування» (керівник Н. М. Григор'єва), «Новій українській школі – нові підручники» (В. Л. Сєрая), «Видавництво “STEAM” з узагальнення науково-дослідницької і творчої діяльності» (керівник Є. Г. Мовенко), «Читання літератури всією сім'єю» (керівник Т. В. Лихожон), «Музейна педагогіка» (керівник Н. П. Полушкіна), «Педагогічна просвіта батьків» (керівник О. А. Гринько), «Впровадження ТРІЗ в практику педагогів ШГП» (керівник Т. І. Буренкова), «“Smart school” – впровадження сучасних ІТ-технологій» (керівник Н. В. Шаповал).

Школою реалізується багаторічний проект «Музейна педагогіка» з Херсонським художнім музеєм ім. О. О. Шовкуненка та Херсонським обласним краєзнавчим музеєм з підготовки та проведення музейних уроків для учнів 1-11 класів.

Ефективно в школі функціонує творча група учнів «Юні мистецтвознавці» (керівник І. В. Фелющенко), головним завданням якої є вивчення мало досліджених, недостатньо представлених у спеціальній літературі творів мистецтва із колекції Херсонського художнього музею. За результатами досліджень учнів опубліковано альбом-довідник «Шедєри колекції Херсонського художнього музею ім. О. О. Шовкуненка».

Щорічно у квітні проводиться шкільна науково-практична конференція, на якій педагоги і вихователі ознайомлюються з теоретичними надбаннями та особистим досвідом роботи (доповіді, презентації), зразками методичних інновацій.

У школі створено шкільне наукове товариство «Ерудит», членами якого є учні 5-11 класів, які разом з науковим керівником працюють над обраною темою, готують реферати, доповіді з презентацією і результати своєї роботи захищають перед комісією. У школі працює 8 секцій: 1) біології, основ здоров'я, фізичної культури; 2) філософії, історії, суспільствознавства; 3) природничих наук; 4) української мови

і літератури; 5) російської мови та інтегрованого курсу «Література»; 6) іноземної філології; 7) математики і комп'ютерних наук; 8) мистецтвознавства.

У 2017-2018 навчальному році учні Школи гуманітарної праці посіли 16 призових місць на Всеукраїнських олімпіадах із навчальних дисциплін, друге місце на VII Міжнародному мовно-літературному конкурсі ім. Т.Г. Шевченка; 8 переможців МАН.

Пріоритетним напрямом діяльності закладу є медіаосвітня робота, що спрямована на опанування дітьми медійних навичок. На базі закладу працює дитяча телерадіокомпанія ШГП TV & FM. Структуру шкільного радіо «ШГТ FM» організовано за принципом радіо «Таврія» Херсонської обласної державної телерадіокомпанії «Скіфія». Активно працює група «Інформаційний центр радіо і телебачення ШГП» (шкільне радіо ШГП FM і кіностудія ШГП TV). Шкільна кіностудія «ШГП TV» на сайті НВК «ШГП» ХОР і в YouTube постійно звітує про результати роботи.

Учасники шкільної телестудії «ШГТ TV» (репортери, журналісти, оператори) беруть участь у різних місцевих, всеукраїнських та міжнародних конкурсах і фестивалях дитячого телебачення. Неодноразово ставали лауреатами та переможцями (VI Міжнародний дитячий телевізійний фестиваль «Дитятко», X Міжнародний фестиваль аматорського, студентського та професійного некомерційного кіно «Кінокіммерія 2015», IV міський фестиваль-конкурс творчих кіновідеоробіт «Кінокалейдоскоп», XIX Міжнародний конкурс шкільної медіаграмоти та ін).

УНІКАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ШКОЛИ

Учителі та вихователі закладу активно впроваджують у практику роботи сучасні педагогічні технології, зокрема інформаційно-комунікаційні. Поряд із готовою електронною навчальною продукцією вчителі використовують і власноруч створене презентаційне та мультимедійне забезпечення до уроків, працюють над поповненням картотек матеріалів, обладнанням навчальних кабінетів. Активно використовуються можливості шкільного інформаційно-освітнього порталу та сайту для узагальнення власного досвіду, створення особистого електронного портфоліо, дистанційної підтримки навчального процесу та інформування батьків. Кожний клас має свій блог, де викладено інформацію про клас, фотографії і відео про щоденні та святкові події.

Школа має власну друковану продукцію (календарі, блокноти, на обкладинках яких відображено репродукції картин відомих художників світу). Створено видавничу групу, яка опікується підготовкою до публікацій збірників, методичних рекомендацій, книжок, авторами яких є педагоги школи.

Бібліотека навчального закладу є новою моделлю шкільної бібліотеки, реорганізованої в шкільний бібліотечно-інформаційний центр, медіацентр, який обслуговують медіаспеціалісти. Крім традиційних абонементів, читачького залу та книгосховища, є відеотека та медіазал із сучасним обладнанням, зокрема, 2 проектори, сканери, принтери, 9 ПК з підключенням до Інтернету, відеокамера, цифровий фотоапарат. В окремому корпусі функціонує також відділ обслуговування молодших школярів. Розроблено оригінальну методичку інформаційно-пошукового веб-квесту на літературній основі та програму занять гуртка «*Основи інформаційної культури*».

Бібліотечно-інформаційний центр успішно застосовує інноваційні прийоми з популяризації книги серед учнів, має власні напрацювання, розробки та методики. Серед творчих знахідок – рідинний клуб «Вихідний в бібліотеці», інтерактивна виставка «Книжкова висотка» з «відкритим» читачьким формуляром «Я обираю книгу!», історико-краєзнавчий проект «Архітектурна розвідка», інтерактивна гра «Музей в одній валізці», «Бестселер-шоу», турнірні змагання на звання кращого «читаючого» класу «Літературні знавці» тощо.

Шкільна бібліотека налічує **40 тисяч примірників книжок, журналів, газет**. Фонд бібліотеки забезпечений і нетрадиційними носіями – більш ніж **245 найменувань CD та відеофільмів**. Обслуговування в медіацентрі здійснює бібліотекар – медіаспеціаліст. У бібліотечно-інформаційному центрі формується фонд мультимедіа матеріалів, здійснюється пошук, збір, обробка, оцінка, систематизація Інтернет-ресурсів для їх подальшого використання як в режимі online, так і в режимі локального доступу.

У партнерстві з іншими бібліотечними закладами успішно реалізуються проекти: інтелектуальний краєзнавчий турнір «Ігри патріотів Херсонщини», інформаційно-пошуковий квест «Бібліозанурення», бібліотечна програма розвитку лексики дитини «Слово» тощо. Апробовано новий формат фахового спілкування – ситан (ситуативний аналіз) під час обговорення проблеми «читання – нечитання» сучасних дітей. Досвід роботи бібліотечно-інформаційного центру, його численні партнерські проекти узагальнюються в збірках, фахових виданнях, бібліотечній та педагогічній пресі [3].

У школі **відсутні традиційні дзвоники**, на перервах звучить класична і сучасна музика, можна почути цікаву інформацію з питань науки, культури, мистецтва, важливі відомості про життєдіяльність закладу.

Інформацію про життя школи, діяльність телестудії «ШГП-TV» широко представлено в популярних соцмережах. Створені дітьми та педагогічним колективом медіапродукти публікуються на сайті (<http://sgt.ks.ua/>), освітньому порталі (<http://sgt-portal.ks.ua/>) навчального закладу та на сайті бібліотечно-інформаційного центру (<http://sgt-library.ks.ua/>).

Традиційно проводяться онлайн-конференції з випускниками навчального закладу, де учні мають унікальну можливість ознайомитися з особливостями системи освіти в Америці, Європі, Азії, поспілкуватися з випускниками, обговорити ті питання, що їх хвилюють.

Виховна робота в навчальному закладі спрямована на цілісний, всебічний розвиток особистості учня і планується так, щоб він міг виявити себе в навчальній, позаурочній, науковій і громадській діяльності (у виступі на конференції, конкурсі-захисті рефератів або науководослідних робіт МАН, концерті, виставці дитячої творчості, створенні проекту, в літературній вітальні, у спортивних турнірах і змаганнях, у конкурсі читців та інших заходах). Класні керівники і вихователі планують свою роботу з дітьми на семестр, місяць, тиждень з урахуванням побажань батьків і учнів (проводиться анкетування), а також з урахуванням вікових, індивідуальних і колективних особливостей класу.

Свята у навчальному закладі – це колективна творча справа учнів, педагогів і батьків. Святкування Першого дзвоника, Останнього дзвоника, День народження школи проводяться у Херсонському академічному музично-драматичному театрі ім. М. Куліша за участю учнів, вчителів школи та професійних акторів театру. Навчальний заклад бере активну участь у святкових заходах міста й області, має спільні творчі проекти (мюзикли) з Херсонським академічним музично-драматич-

ним театром ім. М. Куліша. До Першого вересня вже 7 років поспіль учні школи разом з акторами театру готують вистави, прем'єри яких традиційно відбуваються на сцені театру («Голий король», «Вовка у тридев'ятому царстві», «Малий і Карлсон», «Попелюшка» та ін).

Цікавою формою виховної роботи є «Сімейні вечори», до підготовки і проведення яких залучаються учні, класний керівник, вихователь, батьки. Це колективне свято, яке є подією у житті учнівського колективу. Школярі створюють власний сценарій, готують декорації, костюми, афішу, добирають музичний супровід до вистави. Завершується свято частуванням.

Багато років поспіль функціонує «Літературна вітальня», проведення якої є святом не тільки навчального закладу, а й подією всього міста. У цьому заході беруть участь учні всіх класів, які захоплюються літературою, мають акторські здібності та бажання творчо реалізуватися.

У школі організуються різноманітні спортивні заходи: День здоров'я, веселі старты, турнір з шахів на Кубок директора школи, турніри з настільного тенісу, «Веселі старты» з баскетбольними естафетами, піонербол, сеанси одночасної гри з шахів, до яких залучаються майстри спорту України, призери чемпіонатів України і міжнародних турнірів, батьки. День туризму традиційно проводиться на природі (біля річки, у лісі або в степу).

У школі функціонує спортивний клуб, на базі якого працюють не тільки спортивні секції, а й відбуваються змагання між учнями, вчителями й батьками.

У кожному класі працюють батьківські комітети; створено раду, до складу якої входять батьки, вчителі, учні, представники громадськості. Навчальний заклад тісно співпрацює з громадськістю, товариством Червоного Хреста, волонтерським рухом, комітетом ветеранів, проводить благодійні акції.

Учнями школи створено 12 відеороликів про ветеранів Другої світової війни, які мешкають у Херсоні. Результатом пошукової операції «Вулиці пам'ятають...» стали фільми, створені учнями про героїв Другої світової війни, на честь яких названо вулиці рідного міста.

У навчально-виховному комплексі ефективно функціонує учнівське самоврядування, яке очолює президент школи. Головне завдання учнівського самоврядування – створення умов для самореалізації, самовдосконалення кожного учня, розвитку його творчих здібностей і можливостей. На засіданнях президентської ради, до якої входять губернатори класів і класні активи, обговорюються і розв'язуються питання успішності, поведінки, позакласної і позашкільної роботи, підготовки й участі в різних конкурсах, вікторинах, трудових десантах, спортивних змаганнях, турнірах, естафетах тощо.

Традиційно у школі проводиться День самоврядування, коли учні виконують функціональні обов'язки директора школи, заступників директора, вчителів, вихователів, бібліотекарів, працівників ідальні тощо.

Під керівництвом психолога В. О. Головатюк у навчальному закладі ефективно працює «Школа лідерів», де учні ознайомлюються з теоріями лідерства, основними стилями керівництва, етапами проведення передвибірчої компанії, правилами підготовки публічних виступів, основними якостями лідера, стилями спілкування, навчаються партнерських взаємовідносин у колективі.

ВИСНОВКИ. Освітній процес у Школі гуманітарної праці спрямований на створення сприятливого середовища для реалізації та самореалізації природних задатків, здібностей і можливостей кожного учня, орієнтований на всебічний розвиток особистості, її цінності, особистісну свободу, конкурентоспроможність, самотворчість у всіх сферах діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кияновський, А.О. Авторська модель «Школа гуманітарної праці» (Комунальний заклад освіти «Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці») / А. О. Кияновський // Авторська школа в Україні (науково-методичний посібник) / автори-упоряд.: І.Н. Євтушенко [та ін.]; за наук. ред. Ю.І. Завалевського. – Київ – Чернівці: Букрек, 2017. – С. 44-51.
2. Кияновский, А.А. Авторская школа: как это делается (модель эффективно обучающей школы в Украине) / А. А. Кияновский. – Херсон: «Айлант», 2001. – 82 с.
3. Кияновський, А.О. Школа гуманітарної праці: основні напрями освітньої діяльності / А. О. Кияновський // Рідна школа. – 2014. – № 12 (1020), грудень. – С. 3-7.

Артем Кияновський

Авторская школа: инновационные подходы к учебно-воспитательному процессу (на примере учебно-воспитательного комплекса «Школа гуманитарного труда»)

В статье раскрыта суть модели авторской школы «Школа гуманитарного труда», презентовано структуру учебно-воспитательного комплекса, инновационные подходы к организации образовательного процесса.

Ключевые слова: авторская школа, образовательный процесс, учебно-воспитательный комплекс, освещены инновационные подходы, школьный компонент, учебно-творческие проекты, педагогические технологии, медиаобразовательная работа, образовательно-информационные технологии.

Artem Kiyanovsky

Authorial School: Innovative Approaches to the Educational Process (on the example of the educational and upbringing complex “School of Liberal Arts”)

The article reveals the essence of the model of the authorial school, presents the structure of the educational and upbringing complex, highlights innovative approaches to the organization of the educational process.

Keywords: authorial school, educational and upbringing complex, educational and upbringing process, innovative approaches, school component, educational-creative projects, pedagogical technologies, media education, educational and information technologies.

УДК 373.5:331.548

Управління
ШКОЛОЮ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

**Любов
ГЛОБА**

директор Борозенського
ЗЗСО І-ІІІ ступенів
Великоолександрівського
району
Херсонської області

**Олена
ЯКУБА**

Заступник директора
з навчально-виховної
роботи Борозенського
ЗЗСО І – ІІІ ступенів
Великоолександрівського
району
Херсонської області

У статті висвітлено особливості організації профорієнтаційної роботи в Борозенському закладі загальної середньої освіти І – ІІІ ступенів. На основі проведених спостережень та аналізу визначено основні завдання для педагогів у організації профорієнтаційної роботи на всіх етапах реалізації запропонованої програми. Акцентовано увагу на необхідності забезпечення умов профільної освіти в контексті Концепції нової української школи.

Ключові слова: професійна орієнтація, класний керівник, підготовка вчителя, професіографічна екскурсія, професіографічне дослідження.

Актуальність проблеми. Сутність профорієнтації як суспільної проблеми полягає в необхідності подолання суперечності між об'єктивно існуючими потребами суспільства в збалансованій структурі кадрів і неадекватними цьому суб'єктивними професійними спрямуваннями молоді. Тож можна зробити висновок про те, що є потреба в організації спеціальної підготовки старшокласників до вибору педагогічного фаху як складової єдиної системи безперервного навчання та професійної орієнтації.

Аналіз джерел та публікацій. Фундаментальні психолого-педагогічні дослідження проблеми підготовки учнівської молоді до вибору майбутньої професії відображено, зокрема, у працях К. Альбуханової-Славської, С. Батишева, І. Беха, Л. Буєвої, Ф. Іващенко, М. Захарова, Д. Кікнадзе, Є. Клімова, Я. Коломин-

ського, Б. Ломова, В. Моляко, В. Мясішева, В. Полякова, Д. Узнадзе, В. Чебишевої, С. Чистякової та ін. Науковці намагалися визначити методологічні підходи, мету, завдання, зміст підготовки учнівської молоді до вибору майбутньої професії [2].

Метою статті є визначення обсягу знань і умінь, необхідних педагогам, практичному психологу, класним керівникам для організації профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Перехід на допрофільне та профільне навчання актуалізував необхідність проведення спеціальної роботи, з надання учням і батькам допомоги у визначенні подальшого освітнього маршруту з урахуванням індивідуальних здібностей і можливостей школярів.

Незважаючи на те, що в школах ведеться різноманітна робота з профорієнтації учнів, вона залишається малоефективною, і однією з можливих причин може бути відсутність

єдиної програми профорієнтації, яка б включала різні за змістом форми і методи профорієнтації. Тому й постала нагальна потреба в розробленні програми «Професійне самовизначення» для учнів 9–11 класів. Запропонована програма з профорієнтації для старшокласників передбачає підготовку учнівської молоді до вільного, самостійного та усвідомленого вибору професії.

Виходячи з соціально-економічних змін у країні та стратегічної мети системи профорієнтації в Борозенському закладі загальної середньої освіти I–III ступенів поставлено такі **основні завдання**:

- розширення кругозору та збільшення обсягу інформації про професії, їх зміст і вимоги до особистості, а також потреби ринку праці у фахівцях з тих чи інших професій;
- подолання суперечності між професійними намірами учнів і потребами ринку праці в кадрах;
- подолання неузгодженості між розвитком індивідуально-психологічних особливостей учнів, їх можливостей і професією, що обирається;
- подання допомоги учням у розвитку особистісних якостей, необхідних для оволодіння професією;
- практична підготовка учнів до вибору професії на основі загальної освіти і трудового навчання, розвитку творчих якостей особистості кожного школяра;
- диференційована допомога учням у професійному самовизначенні в залежності від інтересів, нахилів, здібностей, стану здоров'я й індивідуальних особливостей кожного.

Розв'язання цих складних і багатограних завдань потребує від навчального закладу врахування двох основних чинників – професійних інтересів учнів і потреб ринку праці.

Професійна орієнтація в закладі загальної середньої освіти починається з професійної інформації, під якою розуміється психолого-педагогічна система спеціальної організації і проведення освітньої роботи, спрямованої за своїм змістом, формами й методами на засвоєння учнями знань про соціально-економічні, психоло-

гічні й психофізіологічні умови правильного, усвідомленого вибору професії, формування умінь активного застосування здобутих знань у самостійній діяльності із свого професійного самовизначення [1].

Формування свідомого і стійкого ставлення учнів до професії не може бути здійснено без правильної побудови інформаційного матеріалу, який має бути доступним, об'єктивним, повним і всебічним. Для надання інформації слід використовувати різноманітні методи і засоби, щоб забезпечити її сприймання (наочне сприймання, розумовий аналіз, сприймання через участь у процесі праці тощо) [4].

Серед різних форм проведення профінформаційної роботи, що активізують підготовку школярів до вибору професії і становлять організаційно-методичну основу їх проведення в закладі освіти, є профорієнтаційні уроки. Завдання таких уроків походять із загальних завдань всієї системи професійної орієнтації в школі [3].

Побудова профорієнтаційного уроку може бути різною, а композиція уроку залежить від його мети й завдань, змісту або творчих можливостей учителя й учнівської аудиторії. Проте обов'язковою для кожного уроку є співпраця учителя й учнівської аудиторії. Від рівня їхньої підготовки та особливостей взаємодії залежать успіх уроку та його результативність. Серед форм проведення профорієнтаційної роботи, що активізують школярів до професійного самовизначення, значне місце відводиться професіографічним зустрічам, екскурсіям і дослідженням.

Відмінність цих форм роботи від традиційних полягає в тому, що їх змістом є професіографічний аналіз професій. Вони мають за мету не агітацію за ту чи іншу професію, а глибокий аналіз фаху з виділенням тих характеристик, які проєктуються на індивідуально-психологічні особливості школяра. При цьому учні оволодівають методом самостійного аналізу професії і набувають навичок у складанні їх професіографічних характе-

ристик, що дає їм можливість «приміряти» фах до себе й тим самим активізувати себе до професійного вибору. Оскільки метою цих форм роботи є професіографічний аналіз, то за основу розробки плану й методики їхнього проведення береться професіограма [3].

Професіографічна зустріч є однією з форм вивчення учнями професій і ознайомлення з конкретними представниками певного фаху, у процесі якої вони спільно з представником професії проводять психологічний аналіз змісту професійної діяльності, ознайомлюються з вимогами фаху до психологічної сфери особистості. З участю учнів фахівець розкриває соціально-економічні й технологічні аспекти професійної діяльності, а також психологічну структуру своєї професії й аналізує себе як спеціаліста.

Професіографічна екскурсія, завдання якої полягає в тому, щоб, з одного боку, ознайомити учнів з професіографічною характеристикою конкретного фаху, а з іншого, – навчити їх самостійно проводити аналіз з метою професійної орієнтації. Іншими словами, професіографічна екскурсія – це форма пізнавальної діяльності учнів, спрямована на отримання й аналіз професіографічної інформації безпосередньо в конкретних умовах професійної діяльності людей.

Професіографічне дослідження ґрунтується на організації самостійного вивчення професійної діяльності учнями і передбачає самостійне добування інформації про конкретну професію групами школярів для складання її професіографічної характеристики. Професія вивчається за розділами професіограми, за якими учні поділяються на групи. Кожна пошукова група на уроці з підбиття підсумків подає зібраний матеріал (текстовий й ілюстрований), сукупність якого репрезентує професіографічну характеристику професії – професіограму.

Професіографічне дослідження забезпечує високий рівень пізнавальної активності учнів і задоволення їхньої допитливості, дає можливість школярам повніше й глибше ознайомитися з професіями.

Окрім розглянутих форм профінформаційної роботи в закладі загальної середньої освіти доцільно використовувати й інші: диспути, тематичні вечори, підготовка рефератів, альбомів, фотомонтажів про професії, конкурси тощо.

Одним із важливих напрямів профорієнтаційної роботи в школі є професійна консультація як система психолого-педагогічного вивчення особистості учня для виявлення його професійно значущих якостей і властивостей, надання йому на цій основі кваліфікованої поради щодо найбільш оптимального вибору професії.

З метою системного підходу до організації профільного навчання в закладі розроблено та затверджено план заходів з організації допрофільного та профільного навчання в старшій школі.

Адміністрацією Борозенського ЗЗСО І–ІІІ ступенів проаналізовано науково-методичне, програмне, кадрове забезпечення профільності, з'ясовано реальні можливості навчального закладу. Постійно проводиться інформаційна робота серед учнів, батьків щодо вибору профілю навчання, роз'яснення його суті, форм, діагностика профільних інтересів учнів, їхніх бажань та бажань батьків: анкетування, тестування, опитування учнів і батьків. **Вивчивши всі аспекти, колектив закладу дійшов висновку щодо створення Борозенського освітнього округу з нахилом професійного самовизначення учнів. Адже для цього є всі умови, а саме:**

1. План роботи опорної школи з питань профорієнтації.
2. Робочий навчальний план закладу.
3. Річний та перспективний плани роботи.
4. Нормативне забезпечення процесу в навчальному закладі.
5. Методика виявлення змісту професійної орієнтації старшокласників. Ознайомлення з теоретичними аспектами професійної орієнтації старшокласників.
6. Ознайомлення зі змістом, формами й методами профорієнтаційної роботи.
7. Консультаційна допомога шкільного психолога щодо роботи над складовими компонентами профорієнтації:
 - професійне просвітництво;
 - вивчення здобувачів освіти з метою профорієнтації;

- професійна консультація;
- професійний відбір;
- соціально-професійна адаптація молоді.

8. Організація психолого – педагогічної підтримки роботи із професійної орієнтації.

9. Проведення різноманітних за формою заходів із професійної орієнтації: «круглий стіл», індивідуальні та групові бесіди, семінари, опис професій, диспути, складання і розв'язання профорієнтаційних кросвордів, рольові ігри, творчі етюди, методи конкретних ситуацій, ярмарки вакансій тощо.

10. Презентація методів професійної орієнтації (інформаційно-довідкові, просвітницькі, професійної психодіагностики, морально-емоційної підтримки).

До профільних класів старшої ланки учнів зараховують на основі відповідного тестування, анкетування батьків та школярів, що забезпечує свідомий вибір профілю навчання. Участь у тренінгах з професійної орієнтації, відвідування районного Центру зайнятості населення, багатий вибір буклетів, допоміжної літератури – усе це сприяє у виборі учнями своєї майбутньої справи. Старшокласники відвідують вищі навчальні заклади в Дні відкритих дверей (педагогічний і медичний коледжі м. Берислава, Міжнародний університет бізнесу і права, Економіко-правовий коледж м. Херсона та ін.), ознайомлюються з умовами навчання, спілкуються з викладачами.

Упродовж навчання в 10–11 класах *наші учні оволодівають професіями водія, оператора комп'ютерного набору, відвідуючи заняття у Великоолександрівському ліжшкільному навчально-виробничому комбінаті*. Проведені за останні п'ять років дослідження *засвідчили, що 80% випускників освіти здобули освіту й освоїли професії, що відповідають їхнім психологічним та фізіологічним особливостям*.

ВИСНОВКИ. Система профорієнтаційної роботи з учнями є однією зі складових освітньої діяльності навчального закладу та підсистемою управління навчально-виховним середовищем, тому необхідно враховувати реалії сьогодення дня й розуміти, що не всі школярі можуть

здобути освіту й опанувати омріяну професію. Та попри все результати роботи надихають наш колектив на досягнення поставленої мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ

1. Вітковська, О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації / О. І. Вітковська. Київ: Науковий світ, 2001. – 91 с.

2. Козловский, О.В. Как правильно выбирать профессию: методики, тесты, рекомендации / О. В. Козловский. – Донецк: ООО ПФК «БАО», 2006. – 800 с.

3. Климов, Е.А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов. – Ростов на Дону: Феникс, 1996. – 51 с.

4. Сметанин, Д.А. Система профориєнтаційної роботи в школі / Д. А. Сметанин. – Київ: Школа, 2009. – 158 с.

Любовь Глоба, Елена Якуба

Организация профориентационной работы в учебных заведениях

В статье освещены особенности организации профориентационной работы в Борозенском заведении общего среднего образования I–III степеней. На основе проведенных наблюдений и анализа определены основные задачи для педагогов в организации профориентационной работы на всех этапах реализации предложенной программы. Акцентировано внимание на необходимости обеспечения условий профильного образования в контексте Концепции новой украинской школы.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, классный руководитель, подготовка учителя, профессиографическая экскурсия, профессиографические исследования.

Lubov Globa, Olena Jakuba

Organization of vocational guidance work in educational institutions

The article highlights the peculiarities of organization of vocational guidance work in the Barozhensk institution of general secondary education of I–III degrees. On the basis of their own observations and analysis formed the main tasks for teachers in the organization of this work at all stages of the program. The emphasis is placed on the need to provide conditions for specialized education in the context of the Concept of the new Ukrainian school.

Keywords: professional orientation, class teacher, teacher training, professional excursion, professional study.

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 37.07

Галина
ГОНДАРЕВА
Директор
Каховської ЗОШ
I-III ступенів № 4
Каховської міської ради
Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ЗАКЛАДОМ ЯК УМОВА СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті висвітлено питання ефективності стратегічного управління закладом загальної середньої освіти.

Ключові слова: інноваційне середовище, стратегічне управління, стратегічне планування, swot-аналіз, зміна освітнього середовища, демократизація освітніх процесів.

Постановка проблеми та її значення. З розвитком інноваційного руху в освіті одним із пріоритетних напрямів управління школою є пошук шляхів організації освітніх, педагогічних та управлінських нововведень. Важливою складовою інноваційного потенціалу є здатність навчального закладу, її лідера до створення інноваційного середовища. Проблема **інноваційного управління** є загальнонауковою, оскільки це предмет досліджень багатьох наук: менеджменту, економіки, соціології, психології [1].

Аналіз досліджень та публікацій. Широке використання стратегічного планування в управлінні установами зумовлює посилений науковий інтерес до його можливостей і переваг. На використанні стратегічного планування в освіті наголошують В. В. Громовий, Л. І. Даниленко, Л. М. Калініна, Л. М. Карамушка, О. І. Мармаза та ін. Науковці вважають, що творення майбутнього не може відбуватися без стратегічного бачення, місії, цілей, визначення кри-

тичних питань, які дадуть можливість переглянути систему заходів щодо їх виконання всередині установи [3].

Отже, стратегія – це генеральна програма дій та розподілу пріоритетів і ресурсів освітнього закладу для досягнення загальних довгострокових цілей, оформлення їх у вигляді стратегічних планових документів різного типу, організації виконання цих стратегічних планів, проектів і програм.

Саме тому **метою статті** є дослідження процесу та особливостей стратегічного планування в Каховській загальноосвітній школі I-III ступенів № 4.

Виклад основного матеріалу. Перевагами стратегічно орієнтованих навчальних закладів є: зменшення до мінімуму негативних наслідків змін, що відбуваються в зовнішньому оточенні; можливість вивчати й враховувати об'єктивні (зовнішні й внутрішні) фактори, що формують зміни в діяльності навчального закладу; можливість отримати необхідні вихідні позиції для прийняття керівниками стратегічних і тактичних рішень; можливість зробити навчальний заклад

більш керованим, оскільки за наявності стратегічних планів є змога порівнювати досягнуті результати з поставленими цілями, конкретизованими у вигляді планових завдань і показників діяльності; можливість встановлення більш гнучкої системи стимулювання педагогічного персоналу; адаптованість колективу до змін [2].

Від ефективності управління процесом здобуття знань усередині закладу, якості використовуваних знань залежить якість розроблених стратегій. В основі стратегії лежать умови динамічного середовища, що можуть змінитися до впровадження стратегії.

Протягом 2012/2013 навчального року творчий педагогічний і батьківський колективи зробили аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, розібралися у базисних процесах (навчання, виховання, розвиток), здійснили активний і творчий пошук можливостей як в навчальному закладі, так і за його межами.

У процесі розробки *стратегічного плану школи* виділено такі етапи:

1. Організаційний аналіз стану закладу.
2. Визначення місії закладу.
3. Формування концепції майбутнього закладу.
4. Розробка стратегії, основних напрямів і завдань переходу школи на новий рівень.
5. Формування перспективного плану роботи.
6. Експертиза плану.

Рада закладу після погодження з колективом школи затвердила перспективний план роботи закладу – письмовий документ, який визначив систему заходів щодо реалізації стратегії діяльності до 2018 р.

Стратегічний план Каховської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 4 на період 2013–2018 рр. мав кілька складових.

Місія школи полягає у **якісній освіті – успішній соціалізації – гармонійному**

Майстер-клас з приготування піци

Клуб волонтерів

Маленька Британія у школі

житті. Базисом цієї місії учасниками освітнього процесу визначено природну автентичність особистості: в основі всіх процесів – людина, яка має право бути самою собою, зберігати свою цілісність та унікальність, бути вільною у виборі рішень, творити своє життя та нести за неї відповідальність.

Протягом місяця обговорювалося бачення та визначення цінностей для всіх учасників освітнього процесу, візуалізовано бренд-код освітнього закладу.

З метою забезпечення логічного і послідовного планування та виконання стратегій колективом школи розроблено блок-схему стратегічного планування, а інструментом для розробки ефективності стратегічного плану використано SWOT-аналіз.

Табл. 1. Педагогічний ресурс школи

2012-2013	2017-2018
АДМІНІСТРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ	Громадсько-державне управління
	Громадсько-активна школа – демократична школа
НАЯВНІСТЬ ПРОФІЛЬНИХ КЛАСІВ (10-11 кл.)	Наявність профільних класів (1-11 кл.)
	Пізнавальні курси за вибором учнів
	Вивчення української мови, математики за педагогічною технологією «Росток»
	Вивчення іноземної мови за НМК «Oxford Univeserty Press», « Express Pablishing»;
	Вивчення курсу «Фінансова грамотність» Університету банківської справи НБУ;
	Вивчення курсу «Основи психології»;
	Центр шкільної медіації
	Участь у проєкті за підтримки Верховного комісару ОБСЄ «Розвиток міжкультурної освіти в Україні», викладання курсу «Культура добросусідства»;
	Співпраця зі спортивним клубом «Кроссфіт»
	Співпраця з Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда – Україна»; Співпраця з жіночою громадською організацією «Успішна жінка»; Співпраця з Каховською міською жіночою організацією «Колібри»;
СТВОРЕННЯ КОЗАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	Упровадження виховної системи за ідеями козацької педагогіки
ШКІЛЬНИЙ МУЗЕЙ	Створення гуртка «Юні науковці» (на базі шкільного музею), розвиток туристсько-красназничого напрямку, національно-патріотичного напрямку
ДИТЯЧИЙ ШКІЛЬНИЙ ХОР УЧНІВ 6-8 класів	Дитячий шкільний хор учнів 2-4 класів, 6-11 класів, Вокально-хореографічний ансамбль

Пріоритетними напрямами діяльності закладу визначено: європейський рівень якості та доступності освіти, духовні орієнтири в освіті, демократизація освітніх процесів, зміцнення матеріально-технічної бази школи.

Розроблено перспективний план з основними організаційними заходами з урахуванням критичних пропозицій. Головне призначення стратегічного плану – подання допомоги в організації освітнього процесу, тому він зручний у користуванні, є робочим, а не формальним документом.

Результатом діяльності є порівняльний аналіз педагогічного ресурсу школи, який створює навчальне і соціокультурне середовище навчального закладу (табл. 1).

Можна зробити висновок, що стратегічне планування дало можливість створити саме те середовище, у якому можна реалізовувати державні запити на якісну освіту і потреби учнівської молоді.

Завдяки обраній місії базисним принципом школи стали ноосферні технології, за яких вчителі створюють умови для збереження свого здоров'я й здоров'я своїх учнів. У школі запроваджено ранкові фізичні вправи, «Час води», реабілітаційну гімнастику, «соляні мішечки», дихальні вправи. З цих простих речей почалося піклування учнів про себе.

У січні 2017 р. школа взяла участь у конкурсі-відборі й стала учасницею Всеукраїнської програми освіти для демократичного громадянства «Демократична школа». Керівник закладу зі своїми колегами мали можливість здійснити цікаву подорож до Фінляндії і пройти наукове стажування для опанування проєктного підходу в організації навчального процесу у закладах освіти Фінляндії у поєднанні з інтенсивним вивченням англійської мови у міжнародному мульти-

культурному середовищі з використанням активних комунікаційних методик та пізнанням культури Фінляндії. Педагоги ознайомилися з фінською освітою і середовищем, яке дає можливість навчальним закладам Фінляндії посідати **перше місце** у світі *за показником рівня знань*, кількостю дітей, які люблять читати, **друге місце** – у сфері природничих наук, **п'яте** – у галузі математики. Наукове стажування дало можливість зрозуміти реформи Нової української школи і впровадити елементи фінської освіти у власний освітній процес: пріоритетне ставлення до безпеки учасників освітнього процесу, парна система уроків у початкових класах, великі шкільні перерви на свіжому повітрі, уроки за межами класних кімнат, впровадження проекту «Тарілка здорового харчування».

У рамках реалізації Всеукраїнської програми «Демократична школа», освітній заклад змінив традиційну форму проведення свята Першого дзвоника. Створено комфортні та затишні місця відпочинку на перервах для учнів та вчителів, оновлено шкільний сайт, триває робота над змінами у Статуті школи.

Для учнів початкової школи (3-4 класи) запроваджено курс з вивчення прав людини «Правова освіта», у рамках цього курсу розроблено заняття «Я у світі». Для учнів 5-11 класів запропоновано вправи для реалізації наскрізної змістової лінії «громадянська відповідальність». Через компетентнісний підхід учителі поєднують предметні навчальні цілі із завданням виховання відповідальних та активних громадян.

З метою задоволення індивідуальних освітніх потреб учнів у школі з 2016-2017 навчального року впроваджено різновікові пізнавальні курси за вибором дитини, що доповнюють предмети інваріантної складової відповідно до робочого навчального плану. Програми курсів ґрунтуються на принципах цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей. Такий підхід додав можливостей вчителю запропонувати учням власні авторські розробки, а учням –

обрати одну годину на тиждень вільного відвідування саме того курсу, який йому до вподоби.

У школі працює шкільна служба порозуміння «Проблем OFF», учні-медіатори створюють атмосферу миробудування в молодшому та підлітковому освітньому середовищі.

ВИСНОВКИ. Стратегічне управління сприяє майбутній життєздатності закладу в нестабільних умовах, забезпечує комплексний погляд на його внутрішнє середовище і зовнішнє оточення, враховує тенденції розвитку, дає можливість досягти саме тих результатів, які допомагають досягненню поставлених цілей, формують позитивний імідж освітнього закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитренко, Г. А. Стратегический менеджмент : целевое управление персоналом организаций: учеб. пособие / Г. А. Дмитренко. – Киев : МАУП, 2002. – 192 с.
2. Мармаза, О. І. Стратегічний менеджмент: траєкторія успіху / О. І. Мармаза. – Харків : Основа, 2006. – 155 с.
3. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом : навч. посіб. / О. М. Коберник [та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Десятова. – Харків : Основа, 2004. – 240 с.

Галина Гондарева

Стратегическое управление образовательным учреждением как условие создания инновационной среды

В статье освещены вопросы эффективности стратегического управления учреждением общего среднего образования.

Ключевые слова: инновационная среда, стратегическое управление, стратегическое планирование, swot-анализ, изменение образовательной среды, демократизация образовательных процессов.

Halyna Hondareva

Strategic management of an educational institution as one of the conditions for creating an innovative environment

In the article the author highlighted the effectiveness of strategic management in the secondary education school.

Keywords: innovative environment, strategic management, strategic planning, swot-analysis, changing the educational environment, democratization of educational processes.

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 373.07

**Наталія
ПЛОТНИКОВА**

Директор
Голопристанської
загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 4
Голопристанського
району

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

ПАРТНЕРСТВО – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ

У статті розглянуто сутність партнерства, проведено аналіз системної роботи освітнього закладу та обґрунтовано принципи партнерства в сучасних умовах. Визначено вектор індивідуального підходу до кожного з учасників освітнього процесу. З’ясовано сутність концепції розвитку ефективного партнерства, що базується на основі налагодження взаємовідносин між всіма його учасниками (учитель, учень, батьки та громадянськість).

Ключові слова: громадсько-активна школа, партнерство, розвиток особистості, громадські організації, волонтерство, соціальне середовище, проектна діяльність.

«Колективістське, командне, соратницьке ставлення до своїх досягнень набагато більше наповнює змістом життя. Тому що, чим більше ти ділишся, тим більше тобі повертається».

Алішер Бурханович

(Його відповідь на питання про цінності партнерства, як одного з 50 найвпливовіших людей за версією журналу Bloomberg Markets Magazine у 2013 році)

Постановка проблеми та її значення.

Одним із важливих шляхів розвитку сучасної освіти, створення умов для всебічного розвитку особистості учня, реалізації його здібностей, творчого потенціалу є партнерство.

Сучасний заклад освіти не може існувати окремо від потреб місцевої громади, саме він має стати ініціатором її розвитку. Модель громадсько-активної школи дає можливість загальноосвітній школі не тільки надавати освітні послуги учням, а й розвивати громаду, залучати батьків та мешканців до розв’язання соціальних та інших проблем, що існують як в школі, так і в громаді.

Аналіз досліджень та публікацій. Партнерство у системі сучасної освіти є

об’єктом уваги науковців, зокрема, П. Байдаченко, Г. Задорожного, О. Іонова, А. Рибіна та ін. Законодавчі основи розгляду проблеми партнерства містяться в законах та інших нормативно-правових актах, де йдеться про активне сприяння держави та навчальних установ у здійсненні партнерства у сфері освіти [2].

Метою статті є вивчення особливостей партнерства як складової управління сучасною українською школою.

Виклад основного матеріалу. Сучасна школа має дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення закладу освіти успішно займе своє місце в житті. Це можливо шляхом активного залучення громадян у життя закладу освіти, оскільки

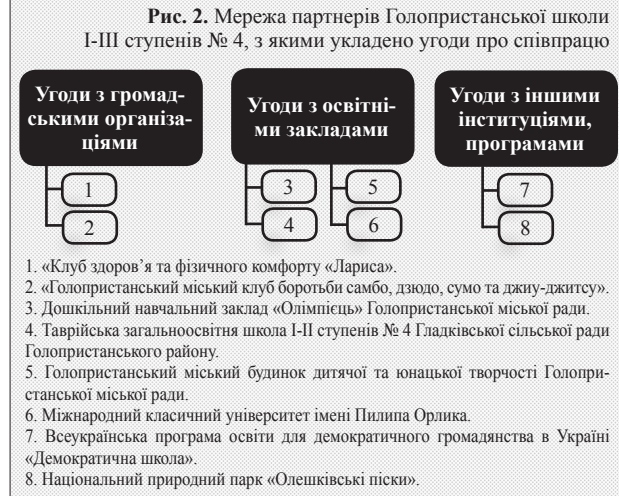
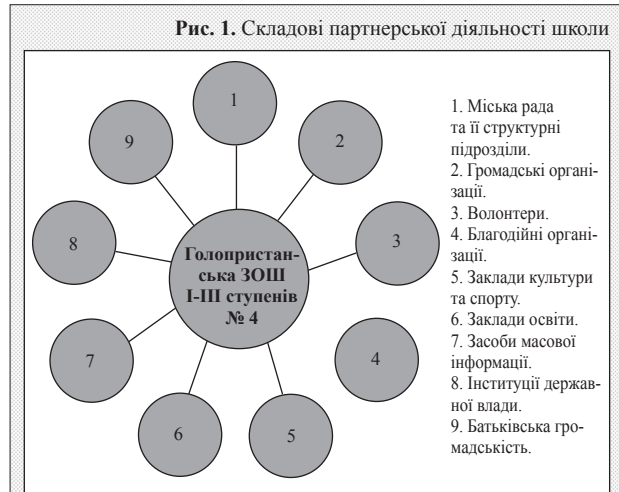
довіра до освіти починається з партнерства, відкритості шкіл, поваги до кожної людини. Отже, партнерство є складовою загальної моделі громадсько-активної школи.

Партнерство – це встановлення й розвиток взаємовигідних стосунків між школою, вчителями, учнями, членами громади й спонсорами для спільного розв’язання загальних проблем. Партнерству властиві такі принципи, як взаємовигідність, прозорість, волонтерство, двостороннє спілкування, чесність, повага, рівність [1].

Існує багато різноманітних засобів організації партнерства школи з місцевою громадою. Уміння знайти дотики перетинання, поставити загальні цілі та визначити ступінь участі у спільній діяльності важливо ще на початковому етапі взаємодії. Правильний розвиток таких відносин сприятиме довгостроковій та результативній співпраці. Для цього треба мати інформацію про специфіку, правові основи та проблеми іншої сторони, потрібно вміти здобувати та працювати з подібною інформацією. Створення плану спільної діяльності – ще одна обов’язкова умова співпраці [2].

Формула партнерської діяльності Голопристанської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4 в системі «школа – спільнота», реалізується через проектну діяльність усіх учасників освітнього процесу має складові (рис. 1).

Діяльність кожного з партнерів є взаємодоповнюючою. Розглянемо, наприклад, партнерські відносини між міською радою та школою. Крім визначених законами України «Про місцеве самоврядування» та «Про освіту» повноважень, представники влади беруть участь в освітньому процесі шляхом участі міського голови або по-

садових осіб місцевого самоврядування на уроках правознавства під час розгляду тем розвитку місцевого самоврядування, бесід із учнями, зустрічей з батьками та педагогічними працівниками. Колектив школи, у свою чергу, завжди бере активну участь у заходах, що організовуються в місті, місячнику благоустрою, активні та ініціативні учні є учасниками засідань сесій міської ради з питань розвитку освіти тощо.

Яким чином здійснюється встановлення партнерських стосунків із батьківською громадськістю?

Крім традиційних зборів, зустрічей, батьків залучають до визначення ціннісних орієнтирів спільної діяльності та шляхів їх досягнення, діагностичних і маркетингових досліджень з метою визначення освітніх запитів й задоволення освітніх потреб батьків та учнів, проведення свят, екскурсій, походів, методичних семінарів для вчителів, створення батьківських об'єднань тощо.

Керівник закладу освіти, залучаючи нових партнерів, створює великий спектр послуг для дітей, молоді, сімей та громад. Мережа партнерів Голопристанської школи I-III ступенів № 4 зацікавлена спрямовувати спільні зусилля на розвиток спорту, екологічної освіти, підвищення кваліфікації вчителів, профорієнтаційної роботи в закладі (рис. 2).

Метою укладення угод про співпрацю Голопристанської ЗОШ I-III ступенів № 4 з громадськими організаціями, установами та закладами освіти різного рівня типу та акредитації є:

- створення умов для розвитку та популяризації здорового способу життя серед підлітків, працівників школи та батьківської громадськості – громадська організація «Клуб здоров'я та фізичного комфорту «Лариса»;
- створення умов для розвитку виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я вихованців – учнів закладу освіти, забезпечення їхнього змістовного дозвілля в позаурочний час, пропаганди здорового способу життя, утвердження в молодіжному середовищі принципів нормального та духовного розвитку – громадська організація «Голопристанський міський клуб дзюдо, самбо, джиу – джитсу»;
- пошук нових форм підготовки фахівців, розвиток змісту фахової підготовки спеціалістів в системі ступеневої

освіти, науково-педагогічна співпраця, а також забезпечення організації і проведення на базі загальноосвітнього навчального закладу профорієнтаційної роботи – Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика;

- організація екологічної освіти, навчання та виховання, цілеспрямованого впливу на світогляд, формування екологічної свідомості та залучення дітей до збереження природної спадщини, розширення знань у галузі охорони навколишнього середовища, екології, заповідної справи – Національний природний парк «Олешківські піски»;
 - консолідація зусиль і можливостей для створення належних умов для розвитку творчих здібностей, нахилів, обдарувань дітей, упровадження сучасних освітніх технологій, удосконалення методичної роботи з педагогічними кадрами – Таврійська загальноосвітня школа I-III ступенів Гладківської сільської ради Голопристанського району Херсонської області;
 - спільна діяльність для виконання заходів, спрямованих на узгодження діяльності щодо розвитку, навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку та учнів першого класу, організації з ними освітнього процесу – ДНЗ «Олімпієць» Голопристанської міської ради Херсонської області;
 - розвиток позашкільної освіти, творчих здібностей учнів – Голопристанський міський будинок дитячої та юнацької творчості;
 - підтримка системних реформ у сфері середньої освіти в Україні – Всеукраїнська програма освіти для демократичного громадянства в Україні «Демократична школа».
- Кожну із запропонованих моделей угод про спільну діяльність створено без мети отримання прибутку.
- Завданням першої моделі є організація проведення спільних заходів та занять (тренувань) між членами громадської організації та підлітками (учнями закладу освіти), працівниками закладу освіти та батьками

в позаурочний час відповідно до погодженого графіка тренувань **для досягнення таких цілей:**

- *для закладу освіти:* поліпшення способів надання освітніх, педагогічних та виховних послуг підліткам, сприяння здоровому способу життя працівників та батьків закладу освіти без мети отримання прибутку;
- *для громадської організації:* виконання статутних завдань, задоволення та захист законних, соціальних інтересів, без мети отримання прибутку.

Відповідно до четвертої моделі **основними напрямками спільної діяльності є:**

- природоохоронна, просвітницька та виховна робота;
- організація проведення екскурсій, експедицій, польових практик на території Національного парку;
- розроблення науково-методичних матеріалів для організації екологічних стежок, пізнавальних екскурсій, учнівських наукових експедицій;
- підвищення рівня екологічної обізнаності учнів.

Формами реалізації п'ятої моделі угод про співпрацю є:

- освітні, навчальні, виховні, культурні, просвітницькі, дослідні, інформаційні, видавничі, благодійні, оздоровчі, інші гуманітарні програми та проекти;
- масові заходи: конгреси, симпозиуми, форуми, конференції, семінари, круглі столи, тренінги, лекторії, виставки, фестивалі, свята, концерти, олімпіади, турніри, конкурси, змагання, екскурсії, подорожі;
- педагогічні ради, педагогічні читання, семінари тощо.

Кожна така угода – це своєрідний місцевий пілотний проект, який орієнтований на учнів, учителів, директора закладу освіти,

батьків, місцеву громаду і покликаний сприяти участі учнівської молоді у суспільному житті.

Волонтерство – ще один рух, завдяки якому розв'язуються проблеми сьогодення, суть якого полягає у створенні організованої системи, яка перетворює волонтерство в невід'ємну частину шкільного життя. Ця система сприяє становленню людини як активного члена своєї громади, а для школи це добра можливість соціалізації дитини та її громадського виховання. Слід залучати волонтерів у ті сфери діяльності, на які не передбачено фінансування, але їх значущість є важливою для виконання намічених програм.

Так, упродовж двох останніх років у Голопристанській ЗОШ №4 завдяки волонтерській роботі головного спеціаліста лісового господарства у школі успішно запрацювало шкільне лісництво «Дубок».

З чого почалася ця історія успіху?

Бабуся одного з наших учнів, у минулому й мама трьох наших учениць, працівник лісового господарства неодноразово зверталася до керівництва школи з приводу організації на базі освітнього закладу шкільного лісництва, але через недостатнє фінансування такої можливості не було. Директором запропоновано провести екскурсію до Голопристанського лісомисливського господарства. Згодом учні, які добровільно об'єдналися після проведеної екскурсії, зустрілися з юними екологами шкільного лісництва «Олешки» Малокопанівської ЗОШ І-ІІІ ступенів, які є найкращими в Херсонській області. Дітям було дуже цікаво дізнатися, чим займаються їхні однолітки, яку науково-дослідну роботу вони проводять.

Під час акції «Допоможемо зимуючим птахам» юні лісівни-

Коли мені вдається переконати вчителя і він почне доводити свою переконаність практичною роботою, лише тоді я вважаю, що виконав свою місію керівника.

В. Сухо-млинський

ки підгодовували зимових птахів зерном, яке надали безкоштовно приватні підприємці. У місцевій газеті «Рідна Пристань» зазначили: «...У минулі роки лісівники регулярно підгодовували зимових птахів, для цього в лісі зроблено стаціонарні годівнички... діти звернулися за допомогою до приватних підприємців, які продають зерно на міському ринку. Продавці охоче ділилися з учнями різними видами зерна. Вони сказали, що «не все в житті вимірюється грошима...» [3, с.3].

І ось на цьому етапі вже ініціаторами стали учні, завдяки яким об'єдналися різні інституції для досягнення поставленої мети. Це приклад дитячої громадянської позиції щодо проблем екології рідного краю, збереження і примноження зелених насаджень.

Під пильним наглядом волонтера юні лісівники допомагали Голопристанському лісництву проводити атестацію незімкнених лісових культур. Учні разом із спеціалістами лісництва заклали пробні площі на кожній ділянці лісових культур і шляхом переліку, обмірів і візуального огляду визначали їх стан.

Сформувалася група юних науковців. Вихованці почали збирати матеріал для науково-дослідної роботи. Налагоджено співпрацю зі Степовим філіалом імені В.М. Виноградова Науково-дослідного інституту лісового господарства в місті Олешки.

Це яскравий приклад, коли завдяки безкорисливій ініціативі та діяльності волонтера, якому довірилися учні, і, безумовно, їхні батьки, зроблено великий внесок на благо шкільного товариства.

Діти – це майбутнє нашої громади, тому ми й надалі працюватимемо над покращенням умов для їхнього навчання та гармонійного розвитку.

ВИСНОВКИ. Формування ефективної системи партнерства в освіті в сучасних соціально-економічних умовах є досить складним процесом, який залежить від широкого спектра суб'єктивних і об'єктивних причин. Визначаючи роль та місце партнерства в освітніх закладах, проаналізувавши досвід провідних нау-

ковців з цього питання, важливими для подальшого розгляду, на нашу думку, є питання зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку партнерства школи, налагодження системи, розробка програм, технологій партнерства з метою успішної професійної особистісної самореалізації та розвитку громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ

1. Ворон, М., Найда, Ю. Волонтерство та громадсько-активні школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/1505/> (дата звернення 10.04.2018) – Назва з екрана.
2. Романенко Н. А. Громадсько-активна школа як засіб управління якістю освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ussf.kiev.ua/scdarticles/135/1/ (дата звернення 26.04.2018) – Назва з екрана.
3. Фемич, Н. «Не все в житті вимірюється грошима» / Н. Фемич // Рідна Пристань. – № 3. – С. 3.

Наталья Плотникова

Партнерство – неотъемлемая составляющая управлением школой

В статье рассмотрена сущность партнерства, проведен анализ системной работы образовательного учреждения и обоснованы принципы партнерства в современных условиях.

Определен вектор индивидуального подхода к каждому из участников образовательного процесса. Выяснено сущность концепции развития эффективного партнерства, которая базируется на основе налаживания взаимоотношений между всеми его участниками (учитель, ученик, родители и общественность).

Ключевые слова: общественно-активная школа, партнерство, развитие личности, общественные организации, волонтерство, социальная среда, проектная деятельность.

Natalia Plotnikova

Partnership – inclusive school control

The article considers the essence of partnership, an analysis of the system work of the educational institution and substantiated the principles of partnership in modern conditions. A vector of individual approach to each participant in the educational process is defined. The essence of the concept of development of effective partnership is clarified, which is based on establishing relations between all its participants (teacher, student, parents and the public).

Keywords: socially active school, partnership, personal development, public organizations, volunteering, social environment, project activity.

ПРО УПРАВЛІНСЬКУ МОДЕЛЬ СТВОРЕННЯ УСПІШНОГО ПАРТНЕРСТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ КОЖНОЇ ДИТИНИ

УДК 373.07

Управління
ШКОЛОЮ

У статті йде мова про створення управлінської моделі успішного партнерства всіх учасників освітнього процесу закладу загальної середньої освіти, спрямованого на успішний розвиток кожної дитини.

Управлінську модель створення успішного партнерства засновано на положеннях особистісного орієнтованого підходу. Утверджується позиція школяра як рівноправного учасника освітнього процесу, рушійними силами якого є діалог і співробітництво.

Ключові слова: управління, управлінська модель, партнерство, система партнерської взаємодії, суспільство, особистісно орієнтований підхід, суб'єкт виховної взаємодії, діалог і співробітництво, шкільне самоврядування, лідер, учасники освітнього процесу.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний заклад загальної середньої освіти може розвиватися лише на основі нових сучасних ідей і підходів до створення успішного партнерського простору, який відповідає потребам часу. Наш освітній заклад – Сиваська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2 – модель школи, у якій суттєво змінено зміст навчання й систему відносин усіх учасників освітнього процесу. У школі склалася своя система форм і методів партнерської взаємодії.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Відомий український письменник, доктор філософії та українознавства Є.О. Сверстюк

у своїй праці «Духовні джерела Відродження» писав, що ми живемо в неспокійному світі відчуження людини від своєї суті. Духовна криза людства нині є найбільшою тривоною світу. Що відбувається сьогодні зі світом і Україною? Втрачається найбільша велич народу – його духовна культура, що йде від наповнення нашої душі тим величним життєдайним змістом, що спонукає нас на милосердя, любов до всього, співпереживання, доброту, щирість, радість, віру, надію, терпіння, любов до Бога і правду [5]. Виховання цих найголовніших людських якостей неможливе без тісної

**Наталія
КРУПА**

Директор-менеджер
Сиваської ЗОШ
І-ІІІ ступенів № 2
Новотроїцької районної
ради Херсонської області,
відмінник освіти України,
Флагман освіти і науки
України

Директор школи, лицею, гімназії № 6 '2018

партнерської співпраці всіх учасників освітнього процесу і громадськості. Про це писав у своїх працях В.О. Сухомлинський, цією проблемою на сучасному етапі розвитку освіти активно займаються І. Єрмаков, Г. Кириченко, М. Приходько, В. Оржеховська, О. По-метун та ін.

Мета статті. Метою статті є розкриття суті управлінської моделі успішного партнерства: її особливості, структура та алгоритм реалізації, що сприятиме дієвості і результативності роботи всіх учасників освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Наслідуючи слова великого педагога ХХ ст. В.О. Сухомлинського про те, що «у природі немає дитини безталанної, ні на що не здатної, кожному можна дати щастя творення, кожного треба вивести в люди» [5, с. 210], наш колектив визначив одне з першочергових завдань формування таких цінностей нового покоління українців: здатність до партнерства, професіоналізм, толерантність, гармонія, милосердя. І ці цінності становитимуть провідну характеристику людини нового українського суспільства, її пріоритетів, такий рівень розвитку особистості, який здатний об'єднати людей і буде регулятором їхньої духовної та моральної поведінки. Як визначено у тлумачному словнику, «партнерство – це співпраця, спрямована на загальний пошук рішення, яке б задовольняло інтереси усіх учасників освітнього процесу, довіру і відвертість, взаємну відповідальність» [6, с. 230].

Роботу із школярами та учнівською молоддю здійснюємо відповідно до наказів і листів Міністерства освіти та науки України про розвиток органів учнівського самоврядування, Статуту учнівського самоврядування в школі, Концепції національно-патріотичного

виховання молоді, Основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх закладів України з метою формування в учнів навичок самопізнання, самовизначення, самореалізації, активної життєвої позиції [4]. Особливу увагу приділяємо формуванню у школярів демократичної культури, яка необхідна для саморозвитку та самовдосконалення особистості в правовій державі.

Колектив педагогів школи розглядає виховання партнерських якостей як спільну діяльність колективу педагогів, органів учнівського самоврядування школи і сім'ї, громадськості, що має на меті формування навичок школярів на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів суспільного життя ті їх участь у практичній діяльності.

Налагоджена робота органів учнівського самоврядування посідає чільне місце в освітній діяльності учнів та педагогічного колективу. І своїм завданням класні керівники, вихователі та вчителі вважають вироблення в учнів глибокого усвідомлення змісту дорученої їм справи та організації життя за законами шкільної дитячо-юнацької організації, яка називається «Світоч». Класні керівники та психологічна служба школи працюють над засвоєнням школярами системи цінностей, якими є абсолютно вічні цінності (загальнолюдські цінності), національні цінності (патріотизм, історична пам'ять, національна гідність), громадянські цінності (право і свобода людини, обов'язки перед іншими людьми, повага до закону), сімейні цінності (подружжя вірність, піклування про дітей, пам'ять про предків).

У своїй діяльності класні керівники впливають на два важелі: совість і сором, поєднання яких сприяє усвідомленню учнями свого обов'язку. Адже саме ці важелі є регуляторами загальної поведінки школярів.

Самоврядування у школі є одним із аспектів соціалізації молоді. *Результатом успішної соціалізації дитини можна вважати її готовність до виконання соціальних ролей:*

а) *Я – успішний учень, у дорослому житті – успішний працівник;*

б) *Я – система громадянських компетентностей, у дорослому житті – свідомий громадянин;*

в) *Я – система ціннісних ставлень, у дорослому житті – успішний сім'янин [3].*

Перший крок до соціалізації учнівської молоді – це наша міні-модель шкільного самоврядування, тобто класний колектив (співдружність). Кожна співдружність має чіткий розподіл доручень між членами класу та консультативне педагогічне керівництво з боку класного керівника та його дублера.

Другий крок – шкільне самоврядування (ШДЮОС – сім центрів, дві ради), яке взаємодіє з класними колективами та охоплює сфери навчання, трудової діяльності й суспільної праці, організації порядку й дисципліни, громадсько-суспільної діяльності, спорту, художньої діяльності тощо. За кожним центром закріплено педагогів-консультантів, які подають за запитом керівників центрів необхідну методично-консультаційну допомогу. Цей взаємозв'язок діє на засадах партнерства і рівності в прийнятті рішень.

Члени учнівського самоврядування щорічно беруть участь у Всеукраїнських благодійних акціях «Серце до серця», «Сонечко в долонях» (подання допомоги хворим дітям та дітям-інвалідам), екологічній Всеукраїнській акції «Благоустрій України», Всеукраїнському дні довкілля, місячнику екології, акції «Допоможемо зимуючим птахам». З питань екології маємо великий досвід роботи і в 2017/2018 навчальному році зайняли перше місце на районному етапі та перше місце в обласному етапі. У худож-

ньому конкурсі «Календар GLOBE» на Всеукраїнському етапі школа виборола перше місце, світлину надруковано у Всеукраїнському календарі GLOBE. В обласному конкурсі музеїв, створених у складі навчальних закладів Херсонської області, наша школа зайняла друге місце; у творчій естафеті серед школярів «Наш дім – Європа» (у рамках учнівського конкурсу «Лідер року», 2016 рік) – перше місце; у конкурсі відеороликів «Час діяти» (у рамках конкурсу «Лідер року», 2017/2018 навчальний рік – перше місце. Значні перемоги мають члени ШДЮОС і на щорічному обласному конкурсі юних фотоаматорів «Моя Україно!» та щорічному обласному конкурсі дитячо-юнацької творчості «Таврійський барвограй». Наші школярі є учасниками і переможцями всеукраїнських та міжнародних соціальних проєктів.

Невід'ємною частиною роботи щодо створення партнерського простору для соціалізації учнівської молоді є *формування ціннісного ставлення до сім'ї, родини, людей похилого віку і людей взагалі через волонтерську діяльність*. Волонтерські загони, що входять до шкільного самоврядування, подають посильну допомогу самотнім та престарілим мешканцям селища.

Через шкільне самоврядування здійснюється і процес підготовки майбутніх активних громадян демократичної держави. Наша шкільна дитячо-юнацька організація – невід'ємна частина громадського самоврядування, що забезпечує захист прав і інтересів учнів, їхню участь в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом. Вищим органом учнівського самоврядування є учнівська конференція. Виконавчий орган (учнівський парламент) є підзвітним учнівській конференції. Шкільна дитячо-юнацька організа-

ція «Світоч» проводить організаційні, наукові, культурно-масові, спортивні, оздоровчі й інші заходи, виконує інші функції. Рішення цього органу учнівського самоврядування мають дорадчий характер. У своїй діяльності ШДЮОС керується законодавством, статутом освітнього закладу та користується всебічною підтримкою і допомогою педагога-організатора та заступника директора з навчально-виховної роботи у розв'язанні питань забезпечення приміщеннями, обладнанням, документацією, коштами за погодженням із керівником закладу. Зокрема, директор школи всебічно сприяє створенню належних умов для діяльності ШДЮОС щодо закріплення приміщення, меблів, оргтехніки, забезпечення постійним доступом до мережі Інтернет, відведення місця для встановлення інформаційних стендів та проведення загальношкільних заходів.

Таким чином, *шкільне самоврядування – це режим протікання спільного й самостійного життя*, в якому кожен учень може визначити своє місце і реалізувати свої здібності та можливості. Принципом роботи ШДЮОС є гасло: *«В житті держави треба участь брати, за свої вчинки вчитися відповідати, бо Україна – це я, Україна – це ти. Україна – це ми»*. Через роботу дитячого самоврядування наші школярі готуються до свідомої участі в суспільному житті держави, самостійної адаптації в умовах швидких змін суспільного життя.

Керує шкільною організацією рада ШДЮОС на чолі з президентом (шкільний парламент), який обирається відповідно до Положення ШДЮОС «Про вибори шкільного президента». Радою школи розроблено та затверджено Положення про шкільну учнівську раду, учнівський комітет та центри, права та обов'язки учнів школи. Саме шкільна

рада визначає та затверджує напрями роботи, за якими й працює шкільне самоврядування:

- центр науки та освіти,
- центр дисципліни і порядку,
- прес-центр,
- центр волонтерського руху,
- центр керування діяльністю СПОУ,
- центр спорту та охорони здоров'я,
- рада шкільного музею «Берегиня»,
- рада організації «Нашадки Перемоги»,
- центр культури і дозвілля.

Задля сприяння розвитку самоврядування дітей та учнівської молоді в нашій школі постійно керуємося інформаційно-методичним веб-ресурсом «Школа самоврядування» (<http://liderorg.at.ua>), створеним у вересні 2010 р. за результатами Всеукраїнського збору учнівських лідерів [2]. Матеріали сайту дають можливість учнівським лідерам спілкуватися з питань розвитку напрямів діяльності, обмінюватися досвідом, порадами, цікавою інформацією. На сайті також проводяться онлайн-засідання комісій Всеукраїнської ради старшокласників. Сучасна учнівська молодь потребує інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу в позаурочний час. Тому педагог-організатор школи використовує в роботі з учнівськими лідерами інноваційні форми виховної та навчальної роботи: *флешмоби, дебати, тренінги, ігри з елементами квесту*. Так, наприклад, до 295-ї річниці з дня народження українського мислителя і філософа Г.С. Сковороди у школі був реалізований масштабний флешмоб, в якому взяли участь 112 школярів. А учасники тренінгу набувають практичних навичок у спілкуванні, питаннях розв'язання конфліктів, формуванні колективу. До цієї роботи на партнерських умовах запрошуємо представників громадськості, місцевого самоврядування,

батьків учнів школи. Спільними зусиллями забезпечуємо впорядкування рідного селища, спорудження дитячих майданчиків, спортивних майданчиків, створення навчально-дослідних ділянок, трудових об'єднань старшокласників.

Налагоджена управлінська модель створення успішного партнерства для розвитку кожної дитини в нашому освітньому закладі сприяє набуттю учнівською молоддю необхідних знань, умінь і досвіду соціальної дії не лише для організації роботи в школі, а й для участі в роботі районної ради старшокласників, що діє при районній раді, де щороку наші школярі виявляють особисту ініціативу у розв'язанні різних питань розвитку громади.

ВИСНОВКИ. Сучасна управлінська модель успішного партнерства має бути ефективною за результатами, оптимальною щодо витрат сил і засобів у розвитку учнівського самоврядування в контексті становлення особистості відповідно до вимог сучасного суспільства, готовності школярів до компетентної участі в житті суспільства [1]. Наша управлінська модель охоплює всі компоненти розвитку спільної системи шкільного й місцевого самоврядування, кадровим резервом якого можуть стати лідери учнівського самоврядування, а досвід участі школярів у роботі органів учнівського самоврядування є «школою управлінської майстерності».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Доценко, Т.М. Організаційно-правова база діяльності органів самоврядування дітей та учнівської молоді: метод. посіб. / Т. М. Доценко. – Біла Церква, 2009. – 256 с.
2. Інформаційно-методичний веб-ресурс “Школа самоврядування” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://liderorg.at.ua> (дата звернення 03.03.2018)
3. Оржеховська, В.М., Ковганич, Г.Г. Учнівське самоврядування: пошук ефективних моделей і технологій: навч. посіб. / В. М. Оржеховська, Г. Г. Коганич. – Київ: ІПВ, 2007. – 234 с.
4. Приходько, М.І. Учнівське самоврядування в сучасному навчальному закладі / М. І. Приходько. – Харків: Основа, 2008. – 176 с.
5. Сагач, Г. М. Духовні засади педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського. Слово животворяще (духовні засади педагогічної риторики) : навчальний посібник з педагогічної риторики для вищих і середніх навчальних закладів України / Г. М. Сагач. – Київ: Пошук, 2000. – С. 209-214.
6. Тлумачний словник української мови / уклад. Ковальова Т.В., Коврига Л.П. – Харків: Синтекс, 2005. – 671 с.

Наталія Крупа Об управленческой модели успешного партнёрского взаимодействия

В статье раскрыта суть управленческой модели успешного партнёрства всех участников образовательного процесса заведения общего среднего образования, направленного на успешное развитие каждого ребёнка.

Управленческая модель создания успешного партнёрства основана на положениях лично-ориентированного подхода. Утверждается позиция школьника как равноправного участника образовательного процесса, движущими силами которого являются диалог и сотрудничество.

Ключевые слова: управление, управленческая модель, партнёрство, система партнёрского взаимодействия, общество, лично-ориентированный подход, субъект воспитательного взаимодействия, диалог и сотрудничество, школьное самоуправление, лидер, участники образовательного процесса.

Natalya Krupa About the management model of successful partnership

The article deals with the creation of a managerial model of successful partnership of all participants in the educational process of the institution of general secondary education, aimed at the successful development of each child. The managerial model for creating a successful partnership is based on the provisions of a person-centered approach. The position of the student as an equal participant in the educational process, the driving forces of which is dialogue and cooperation, is approved.

Keywords: management, management model, partnership, partnership system, society, person – oriented approach, the subject of educational interaction, dialogue and cooperation, school self-government, the leader, participants in the educational process.

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 37.091.12

**Антоніна
ГЛОБА**

Директор
комунального закладу
«Великолепетиський
опорний заклад
загальної середньої
освіти I-III ступенів»
Великолепетиської
районної ради
Херсонської області,
спеціаліст вищої
категорії, звання
«Вчитель-методист»

СИСТЕМНА ТА ЦІЛЕСПРЯМОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ НА ШЛЯХУ ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ

У статті йдеться про роботу школи як опорного закладу, кроки до його створення. Розглянуто систему управління, аспекти розвитку закладу, результати моніторингових досліджень. Розкрито суть партнерських відносин з громадськими організаціями, іншими школами. Окреслено шляхи надання якісних освітніх послуг для забезпечення всебічного розвитку і соціалізації особистості.

Ключові слова: опорний навчальний заклад, якісна освіта, повноцінний комфортний освітній простір, надання освітніх послуг, інноваційні процеси, ресурсний центр, компетентний педагог.

Постановка проблеми та її значення. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти й умов навчання дітей у регіонах України створюється інфраструктура закладів загальної середньої освіти. Ідеться про налагодження функціонування мережі опорних шкіл. Підставою для створення мережі опорних шкіл став результат аналізу статистичних даних і процеси реформи з децентралізації влади. Задля підвищення якості освіти, раціонального та ефективного використання ресурсів, модернізації навчальних закладів розпочато реорганізацію системи освіти в сільській місцевості [1].

Вклад основного матеріалу. Комунальний заклад «Великолепетиський опорний заклад загальної середньої освіти I-III ступенів» Великолепетиського району Херсонської області має свій імідж і освітнє обличчя. Тому не дивно, що саме він посів чільне місце на освітній карті району і з 2016/2017 навчального року став опорним.

Перед прийняттям рішення про створення опорного закладу Великолепетиською районною радою відділом освіти райдержад-

міністрації та адміністрацією школи проведено підготовчу роботу, зокрема інформаційно-роз'яснювальну кампанію серед громадськості, у ході якої з'ясовано питання необхідності створення опорного закладу. Законом організовано урочисту зустріч батьків та учнів села Костянтинівки, презентацію роботи закладу, його успіхів та перспектив розвитку (див. фото-вріз).

Рішенням XXX сесії 7-го скликання Великолепетиської районної ради Херсонської області № 345 від 07.11.2018 р. ухвалено створення опорного закладу та його філію (п. 7 Положення) у порядку, визначеному Законом України «Про місцеве самоврядування». Відповідно до Положення про освітній округ, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 20.01.2016 р. № 79, адміністрацією закладу розроблено *Перспективний план розвитку*, внесено зміни до правил внутрішнього розпорядку, штатного розпису, трудових книжок працівників закладу. Здійснено реєстрацію змін до установчих документів та затверджено *Статут і Положення про філію*. До закладу приєдналась Костянтинівська філія «Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I ступеня – дошкільний навчальний заклад»».

Організовано підвезення учнів 5-10 класів на навчання із села Костянтинівки до нашої школи, придбано автобус у рамках реалізації Державної програми «Шкільний автобус». Усі можливі умови для цих учнів у закладі створені. Сьогодні можна з впевненістю сказати, що діти з філії успішно адаптувалися до нових умов.

Статус «опорний заклад» надав нові можливості. Заклад отримав з обласного бюджету додатково 878 тис. грн. на повну заміну вікон. Із районного бюджету виділено 112 тис. 628 грн. на заміну дверей на енергозберігаючі, що дало близько 20 % економії на опаленні. З обласного бюджету надійшло 151 тис. грн. на обладнання нового комп'ютерного класу. Районною радою виділено 40 тис. грн. на заміну водогону та придбання обладнання у їдальню. За перемогу в жовтні 2017 р. в обласному фестивалі опорних закладів загальної середньої освіти школа отримала 517 тис. грн., які використано для обладнання кабінету біології. За фінансової підтримки органів місцевого самоврядування забезпечено харчування учнів 1–4 класів, дітей воїнів АТО, дітей-сиріт, дітей із неповних, багатодітних та малозабезпечених сімей. Учні та педагоги, які проживають у селищі на відстані 3 км від закладу, також забезпечено підвезенням до місця навчання, роботи та місця проживання за кошти місцевого бюджету.

Наш заклад перейшов із режиму функціонування в режим розвитку, метою якого є створення оптимальної моделі, що відповідає потребам сучасного суспільства.

На базі закладу створено районний інформаційно-координаційний центр із впровадження інклюзивної освіти, запобіганню протиправним діям, правопорушенням, проявам жорстокості та насилля, негативним проявам у суспільному середовищі та сім'ї. За інклюзивною формою навчаються 5 учнів перших і п'ятих класів. Для їх успішної соціалізації шкільною психолого-медико-педагогічною комісією розроблено індивідуальні програми розвитку. 7 учнів навчаються за індивідуальною формою. Для зручності роботи асистента у 5-В класі придбано чотиримісну парту, мультимедійний комплекс. Діє зал корекційної реабілітації, логопедичний пункт. У ході реалізації проекту «Промінь щастя» для дітей з особливими освітніми потребами вчителем І.Д. Чумаковою адаптовано авторську програму кандидата психологічних наук, професора І.М. Бгажнокової «Навчан-

Зустріч дітей та батьків філії

Міжрегіональний проєкт Південь-Схід

Оформлення спортивної зони селища

Волонтер з Індії

Благоустрій селища

Учительський корпус

Великолепетиський опорний заклад: ОСОБЛИВОСТІ ЗАКЛАДУ

Особливістю закладу є курси з підготовки учнів 10-11 класів району до ДПА у формі ЗНО. Заклад третій рік поспіль має вагомий результат ЗНО. Учні демонструють знання з української мови, історії України та географії вищі від обласних та Всеукраїнських показників. 85% випускників закладу вступають до університетів України, 4 випускники навчаються за кордоном. З метою якісної підготовки до щорічної основної сесії ЗНО у закладі організовано проведення пробного тестування учнів 11 класів району за завданнями, підготовленими районним методичним кабінетом. Запроваджено поглиблене вивчення іноземної мови в початковій школі, вивчення другої іноземної мови (німецької) з 5 класу, курси «Спілкуємось англійською», «Навчання ділового спілкування іноземною мовою», «Бізнес – курс». З метою продовження вивчення дітьми з філії обов'язкових предметів, німецької мови та другої іноземної мови (англійської) з варіативної частини навчального плану виділено додаткові години. Участь у Всеукраїнському проєкті на підтримку літніх англійських таборів «Go Camps», у рамках співпраці з громадською організацією Go Global за підтримки Міністерства освіти і науки України, принесла перемогу, і до закладу прибув волонтер з Індії Шарун Кумар, спілкування з яким у повсякденному житті сприяє більш активному освоєнню іноземної мови (див. фото-вріз).

Удосконалено систему партнерських відносин з дошкільними закладами мікрорайону. Проводяться спільні педради та консиліуми. При закладі з вересня 2017 р. діє Школа користувача персонального комп'ютером для вихователів ЗДО. Формується медіа-грамотність школярів, застосовуються інтерактивні, мультимедійні, комп'ютерні, здоров'язберігаючі технології, впроваджується метапредметне навчання, STEM – освіта.

Великолепетиський опорний заклад – це складна соціально-педагогічна система, що виконує замовлення суспільства щодо життєвого простору дитини, де вона не просто готується до життя, а живе. Тож освітню діяльність сплановано таким чином, щоб сприяти становленню особистості як творця і проєктувальника життя, гармонізації та гуманізації стосунків між учнями і педагогами, школою і родиною на основі ідеї самоцінності дитинства, демократичного діалогу між поколіннями. Розроблено та реалізується освітній проєкт «Школа рівноправного соціального партнерства», який ґрунтується на Концепції «Нової української школи», педагогічній і психологічній науці та сприяє актуалізації основних ключових компетентностей випускника школи.

Педагогічний колектив школи здійснює інноваційну освітню діяльність на всеукраїнському рівні. З вересня 2014 р. по грудень 2016 р. – створено експериментальний науково-дослідницький майданчик Інституту соціальної та політичної психології Національної Академії педагогічних наук України з проблеми «Моніторинг чинників професійного самовизначення молоді в умовах запровадження Національної рамки кваліфікацій». У процесі цього експерименту вивчалися професійні потреби регіону, району серед учнів, педагогів, батьків. Учні детальніше ознайомилися з особливостями професій та чинниками професійного самовизначення, що значно допомогло їм у подальшому навчанні у закладах вищої освіти. З липня 2017 р. школа взяла участь у Всеукраїнському експерименті, уклала угоду про наукове співробітництво з Інститутом педагогіки НАПН України щодо реалізації у перших класах освітнього проєкту «На крилах успіху» (див. фото-вріз), який неможливий без активної участі батьків у забезпеченні сприятливих умов для організації оновленого сучасного освітнього процесу.

У межах проєкту на якісно новому діяльнісному рівні організовано виховний процес у закладі. Адміністрація закладу взяла участь у проведенні круглого столу «Проблеми та перспективи запровадження освітнього проєкту «На крилах успіху» при академії наук України. Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 23.10.2015 № 1-9-509 «Про налагодження і сприяння міжшкільному співробітництву загальноосвітніх навчальних закладів Донецької та Херсонської областей» заклад уклав угоду про співпрацю з Білозерською ЗОШ І-ІІІ ступенів №18 Добропілляської міської ради Донецької області. Таким чином, розроблено міжрегіональний проєкт «Південь-Схід: співдружність регіонів», під час реалізації

ня дітей із тяжкими порушеннями інтелекту», створено за цією програмою авторську звукову абетку в малюнках. Розроблена та успішно реалізується власна концептуальна модель «Школа здоров'я і розвитку». За даними щорічних медичних оглядів, стан здоров'я дітей значно покращився, зменшилась кількість учнів у підготовчих та спеціальних групах. Команда школи «Вітамінки» третій рік поспіль здобуває перемогу в районному конкурсі-фестивалі «Молодь обирає здоров'я».

Школа є опорною з національно-патріотичного виховання, бо для цього створено відповідну ресурсну базу: мобільний тир, макети зброї, автомати, захисні костюми, протигаз, дозиметри, біноклі. У закладі створено систему профільного навчання в 10-11 класах та допрофільного навчання у 8-9 класах з підготовки до вступу у вищі навчальні заклади. З метою виховання громадянськості учні вивчають навчальні предмети «Всесвіт», «Я у світі», «Правознавство», «Людина і світ», курси (за вибором) «Українознавство», «Моя громадянська свідомість», «Основи гендерної рівності», «Ідемо за Скородою», «Цікава економіка», «Уроки стійкого розвитку», «Економіка в задачах математики», «Фінансова грамотність».

Учні району мають можливість здобути допрофесійну і професійну підготовку при нашому закладі в районному ресурсному центрі «Твій вибір» Міжшкільного навчально-виробничого комбінату, де опановують професії кулінара, водія, педагога, швеї, медичної сестри. Випускники отримують посвідчення водія, кулінара.

ВИСНОВКИ. Адміністрацією опорного закладу здійснено впевнені кроки до підвищення конкурентоздатності випускника, позитивного іміджу закладу в районі, забезпечення активності учнів та батьків у навчальній, поза-класній роботі, громадській діяльності, стабільності у першості рейтингу серед навчальних закладів району. На досягнутому не зупиняємося, будемо роботу закладу таким чином, щоб у підсумку мати нешаблонного вчителя, до якого учні йтимуть не тому що треба, а тому, що хочуть. Наша мрія – допомогти випускникам закладу легко долати життєві перешкоди, підкоряли нові вершини. В.Сухомлинський писав: «Далеко не кожен стане вченим, письменником, артистом, далеко не кожному судилося винайти порох або велосипед, але май-

стром своєї справи має стати кожен» [3, с. 5]. У наших руках найбільша з цінностей світу... Пам'ятаймо ж цю істину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] – режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249613934> (дата звернення: 17.04.2018).
2. Пальчук В. Секторальна децентралізація в галузі освіти: створення мережі опорних шкіл. Україна: події, факти, коментарі. 2017. № 20. С. 46–56. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr20.pdf>. (дата звернення: 17.04.2018).
3. Сухомлинська О. В. Школа Сухомлинського як педагогічний проект / О. В. Сухомлинська // Освіта. – 2013. – № 41. – С. 6-7.

Антонина Глоба

Системная и целенаправленная деятельность педагогического коллектива на пути обновления содержания образования

В статье речь идет о работе школы как опорного заведения, шагах к его созданию. Рассмотрены система управления, аспекты развития, результаты мониторинговых исследований. Раскрыта суть партнерских отношений с общественностью, другими школами. Очерчены эффективные пути предоставления качественных образовательных услуг для обеспечения всестороннего развития и социализации личности.

Ключевые слова: опорное учебное заведение, качественное образование, полноценный комфортный образовательный простор, предоставление образовательных услуг, инновационные процессы, ресурсный центр, компетентный педагог.

Antonina Hloba

Systemic and purposeful activity of the teaching staff in the way of updating the content of education

The article is about the work of Hub School as a basic educational institution, the steps to its creation. It presents management system, the aspects of the institution's development, and the results of monitoring research. It reveals the essence of partnership with public organizations and other schools. The ways of providing qualitative educational services for ensuring comprehensive development and socialization of the individual are outlined here.

Keywords: hub school, qualitative education, complete comfortable educational space, provision of educational services, innovative processes, resource center, competent teacher.

якого спільно з учнівськими колективами, представниками влади, органів місцевого самоврядування та батьківською громадськістю проведено: «телеміст» колективної думки адміністрації обох шкіл, профієнтаційний захід – телеміст «Успішний вибір – успішне майбутнє» (див. фото-вріз), громадські слухання «Перспективи і можливості освітнього закладу у світлі Концепції нової української школи» (див. фото-вріз), три спільні онлайн педради, методичний телеміст на основі відеозв'язку «Концепція нової школи. Тьюнінг чи нові результати?». Разом з донеччанами учні закладу взяли участь у Всеукраїнському челенджі «Free Ukraine twenty – five», присвяченому 25-річчю Незалежності України, віртуально були учасниками Добропольського міського семінару разом з учнями Білозерської школи. Зростає соціальна активність дітей, їх громадська свідомість.

Уперше в історії розвитку школи учні є постійними членами засідань селищної ради (див. фото-вріз), вносять конструктивні пропозиції та беруть участь у виконанні окремих рішень з благоустрою селища, поліпшення його екологічного стану (див. фото-вріз). Школа стала центром проведення засідань «круглого столу» громадської ради райдержадміністрації. Під керівництвом учителів розроблено та успішно реалізуються 11 соціальних проектів. Школярі відчули свою безпосередню причетність до долі своєї малої батьківщини, розробили та представили свої проекти щодо поліпшення екології селища під час проведення в лютому 2017 р. прес-конференції «Велика Лепетиха – наш дім і ми господарі в ній» за участю представників засобів масової інформації, керівників установ та органів місцевого самоврядування.

Сучасна демократія потребує від особи усвідомлення власної ролі і значення в житті суспільства, а також дій відповідно до власних переконань і цінностей. Саме тому особлива відповідальність покладається на педагогів – виховувати національно свідомих, патріотів, гідних громадян незалежної України, які працюю рук і зусиллям мозку сприятимуть підвищенню добробуту, розвитку науки і культури рідного народу [2]. Ураховуючи можливість і пріоритетність кадрових питань, у школі розроблено *цільову програму «Вчитель»*. На базі школи працюють районні консультанти для молодих вчителів іноземної мови, районна школа молодого вчителя, районна творча група «Реалізація компетентнісного підходу при викладанні хімії (профільне навчання)». Діє міжрайонний тренінговий ресурсний центр з підвищення кваліфікації вчителів, які набиратимуть перші класи Нової української школи. Три педагоги закладу, які є обласними тренерами з питань Нової української школи, проводять тренінгові сесії для педагогів Великолепетиського, Рогачинського, Горностаївського районів та міста Херсона. Удосконалено учительський корпус, до роботи якого залучено **59 кращих педагогів** селища. Для забезпечення колективного керівництва методичною роботою в закладі діє методична рада, яка координує діяльність усіх методичних структур. Центром методичної роботи є вісім предметних методичних об'єднань вчителів.

Педагоги закладу мають високий авторитет і залучаються до складу журі обласного конкурсу «Вчитель року». Щорічно заклад радо вітає шанованих гостей – колег району, області під час проведення семінарів, науково-практичних конференцій, освітнього триптиху, засідань районних методичних об'єднань. Статті з досвіду роботи вчителів друкуються у методичних посібниках КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Конспекти уроків двох педагогів увійшли до збірки українсько-польського проекту «Уроки з підприємницьким тлом 3». Вчителем фізики **Т.М. Тичківською** розроблено авторську програму факультативу «Енергія та способи її збереження», Програма гуртка національно-патріотичного виховання «Ми – українці». Вчитель біології **Л.М. Зелінка** є автором курсу за вибором «Мозок. Розум. Поведінка». Вчителем української мови **Т.В. Вольською** розроблено програму факультативного курсу «Літературними стежками Херсонщини». Вчитель початкових класів **І.В. Новікова** стала співавтором навчально-методичного посібника КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» «Дидактичні матеріали до курсу «Українознавство, 3 клас»». Вчителем хімії **С.Г. Сищенко** підготовлено до друку чотири розробки уроків для 7 класу. Вчитель технологій **М.І. Артюх** став співавтором навчальної програми з креслення. Вчителі фізичної культури щорічно стають переможцями районного етапу конкурсу «Урок з елементами футболу» та «Краший інноваційний урок».

УДК 373.5.014.6:
004

Управління
школою

ТЕХНОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті описано поетапно технологію впровадження моделі управління якістю надання освітніх послуг закладами загальної середньої освіти на основі інформаційних технологій.

Ключові слова: технологія, модель, програмовий засіб, інформаційні технології, інформаційні потоки, автоматизація управління, база даних.

**Олена
КУЛИК**

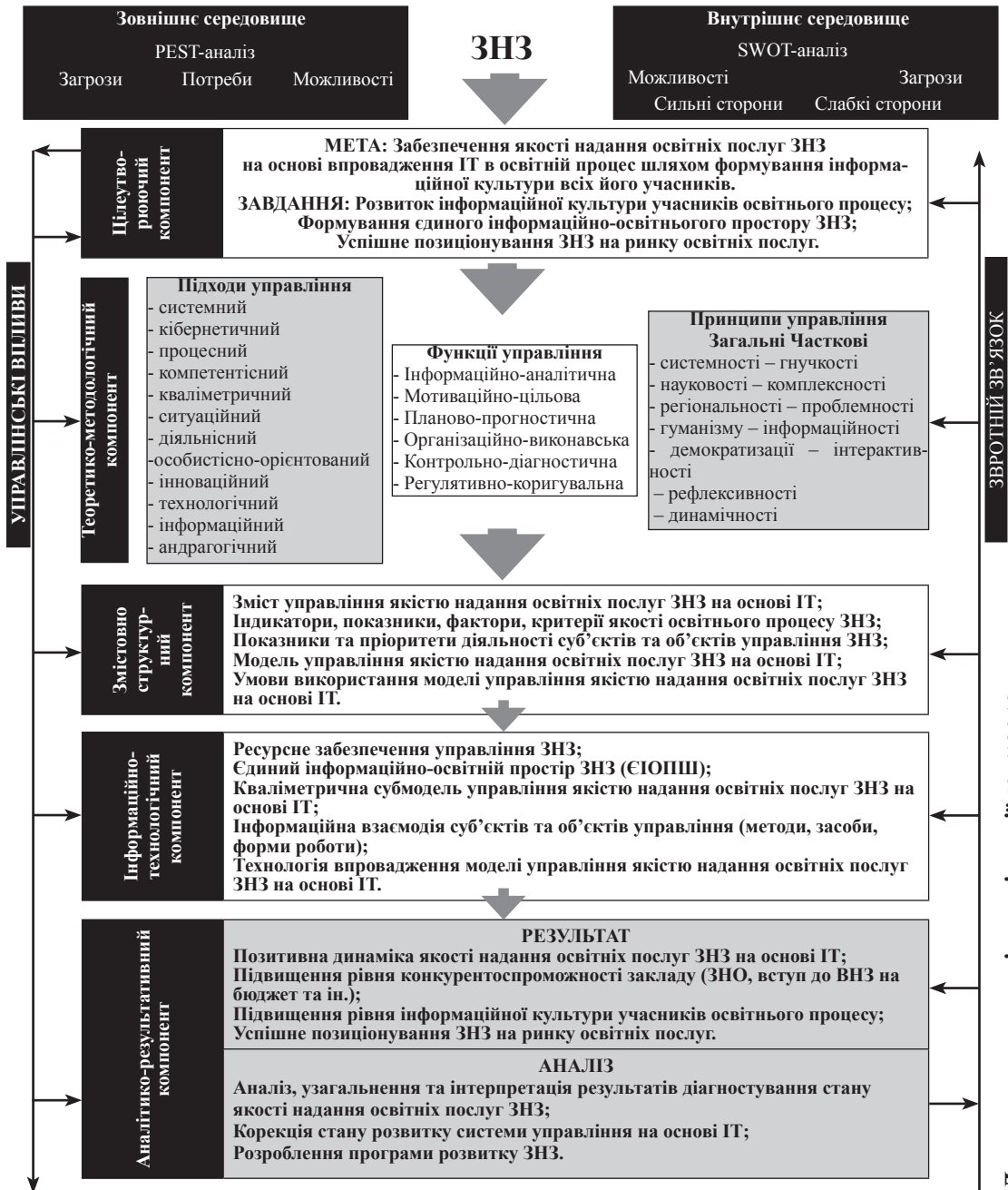
Начальник відділу освіти,
молоді та спорту
Чаплинської селищної
ради
Херсонської області,
кандидат педагогічних
наук

Постановка проблеми. Формування інформаційного суспільства як необхідної умови забезпечення конкурентоспроможності держави потребує від системи освіти орієнтації на активне використання в освітньому процесі інформаційних технологій, які відіграють спонукальну роль у забезпеченні сталого інноваційного розвитку суспільства. Реалізацію цього завдання можна забезпечити шляхом побудови певної системи управління освітою, впровадженою на основі інформаційних технологій.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема моделювання процесів управління закладів загальної середньої освіти знайшла своє відображення в наукових дослідженнях В. Бондаря, Т. Борової, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, О. Єльнікової, В. Кальнея, В. Камишина, О. Касьянкової, С. Касьяна, Л. Калініної,

Н. Кузьміної, В. Маслової, Н. Мельникова, В. Олійника, В. Пікельної, В. Панасюка, З. Рябової, С. Сисоєвої, Р. Шакурова, С. Шишова. Однак, незважаючи на широке коло питань, які присвячені забезпеченню якості діяльності закладів освіти, проблема створення системи управління якістю надання освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти на основі ІТ залишається недостатньо розробленою. Зокрема, потребує вивчення питання цілісності організації діяльності освітніх закладів щодо забезпечення якості надання освітніх послуг на основі використання інформаційних технологій, що засновані на мережних рішеннях, які здатні поєднати і звести в єдину систему процес управління закладами освіти. З огляду на соціальну й практич-

Рис. 1 Модель управління якістю надання освітніх послуг ЗЗСО на основі ІТ

ну значущість проблеми, її недостатню наукову розробленість нами розроблено модель управління якістю надання освітніх послуг закладами загальної середньої освіти на основі інформаційних технологій [1].

Метою статті є розкриття суті технології впровадження моделі управління якістю надання освітніх послуг закладами загальної середньої освіти на основі інформаційних технологій (ІТ).

Виклад основного матеріалу. Поняття «технологія» походить від німецького *technologie*, що буквально означає мистецтво, майстерність та *logos* наука, вчення [2]. У буквальному перекладі поняття «технологія» означає вчення про майстерність, у процесуальному – як поняття, що дає точний опис відповіді на запитання «Як зробити?». Класифікацію, порівняння й опис педагогічних технологій зроблено в працях Г. Селевко [3, 4].

Технологію впровадження нашої моделі ми визначаємо як систему з управління якістю надання освітніх послуг, що представлена в комплексі розроблених організаційних заходів; апарату вимірювання динаміки змін в управлінні закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), динаміки розвитку діяльності педагогічних кадрів, результату навчальної діяльності учнів через моніторинг з використанням ІТ, програми корекції діяльності суб'єктів та об'єктів під час процесу впровадження. Така технологія впровадження моделі передбачає поетапне впровадження окремих складових системи – від простих до складних – у процесі поступової модернізації організаційної структури традиційної системи управління освітнім процесом (ОП). Наша модель (рис.1) у ЗЗСО забезпечує функціонування окремих складових інформаційної системи, якими є: система формування інформаційних ресурсів ЗЗСО, система забезпечення моніторингових досліджень, система управління навчально-пізнавальною діяльністю на уроці, система тестування і контролю, система підтримки управлінських рішень.

З метою реалізації процесу впровадження нашої технології ми розробили

програму навчання педагогічного колективу з практичним спрямуванням, окреслили етапи з визначенням параметрів їх ідентифікації, спрямували інформаційні потоки спостереження за станом цієї соціально-педагогічної системи. Технологію впровадження моделі подаємо у вигляді такої програми дій: окреслення етапів впровадження з визначенням параметрів їх ідентифікації; створення матеріально-технічної бази та програмового ресурсного забезпечення; побудова ЄІОПШ; управління якістю людських ресурсів; спрямованість і циркуляція інформаційних потоків; впровадження ІТ в управлінський та освітній процес; формування банку даних закладу; оцінка ефективності (кваліметрія, система Myschool); корекція.

Окреслення етапів впровадження моделі управління якістю надання освітніх послуг з визначенням параметрів їх ідентифікації. Цей етап передбачає розроблення програми дій із визначенням термінів її виконання з прогнозованими результатами на кожному етапі. Це можуть бути програми розвитку закладу, різні проекти, експериментальні дослідження. Наша система управління у ЗЗСО складається з технічної, технологічної, організаційної, економічної та соціальної підсистем.

Створення матеріальної бази та програмового ресурсного забезпечення. На цьому етапі впровадження технології застосування засобів ІТ управління якістю надання освітніх послуг змінюються умови діяльності всіх учасників ОП. Тому матеріальним фундаментом системи управління на основі ІТ у ЗЗСО є ієрархія апаратних, програмових та мережних засобів ІТ управління. **Прикладом матеріальної складової сучасного освітнього простору з використанням ІТ можуть бути:**

- Автоматизовані робочі місця педагогів і адміністрації ЗЗСО, об'єднані як локальною внутрішньою сіткою, так і через мережу Інтернет; підтримка серверів: контролю домена для програмового забезпечення; використання хмарних серверів; система внутрішнього теле- і радіоповіщення; мультимедійні засоби навчання; програмне забезпечення для управління якістю надання освітніх послуг; програмне забезпечення для моніторингу діяльності педагогів та учнів; програмне забезпечення для управління процесом навчання; програмне забезпечення для управління процесом контролю якості надання освітніх послуг; програмне забезпечення для управління процесом формування інформаційних ресурсів; програмне забезпечення для управління процесом формування інформаційної бази даних закладу; програмне забезпечення для управління процесом формування інформаційної бази даних учнів; програмне забезпечення для управління процесом формування інформаційної бази даних батьків; програмне забезпечення для управління процесом формування інформаційної бази даних громади; програмне забезпечення для управління процесом формування інформаційної бази даних держави; програмне забезпечення для управління процесом формування інформаційної бази даних світу.

тимедійні комплекси, комп'ютери, проектори, термінали, відеокамери.

- Мережні програмові засоби: всеукраїнська навчальна екосистема Myschool, «Ректор-Школа», «Універсал» та ін.
- Програмові засоби для виконання дослідницьких робіт: комплекти віртуальних і реальних лабораторій, конструкторів з фізики, хімії, біології, історії, географії, математики, інформатики.
- Інтерактивний веб-сайт школи, контент якого формують учні та учасники мережі.
- Соціальна мережа мережного засобу – навчальна екосистема Myschool.

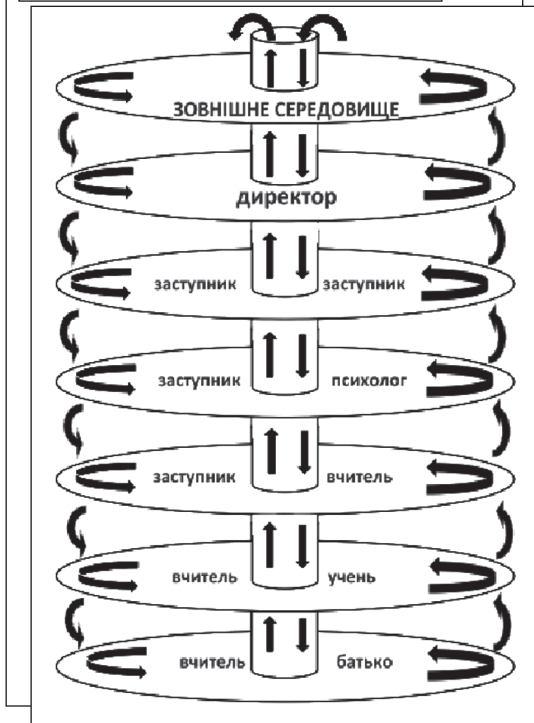
Побудова єдиного інформаційного освітнього простору школи (ЄЮПШ). Створення ЄЮПШ – це один із напрямів модернізації управління ОП, метою якого є підвищення якості надання ОСП та управління. У розробленій моделі управління окремі управлінські функції й види діяльності керівника реалізують функціональні підсистеми. Розв'язання організаційних завдань здійснюється на основі єдиного інформаційного, програмового та інших видів забезпечення. Автоматизацію управлінської діяльності керівника закладу можна здійснювати в різних масштабах – від окремих інформаційних процесів і процедур обробки інформації до створення інформаційної системи управління продуктивною діяльністю педагога. Одне з основних завдань якісного функціонування ЄЮПШ – це залучення в його роботу всіх учасників ОП. Саме автоматизація багатьох функцій управлінського апарату дає можливість розширити коло учасників ОП, залучених у процес формування інформаційного простору ЗНЗ. Основою технології управління якістю надання освітніх послуг ЗЗСО на основі ІТ є впровадження в управлінську діяльність освітнього закладу аналітичної програмової системи, яка забезпечує необхідною й достатньою інформацією реалізацію всіх заходів і автоматизацію всіх трудомістких процесів. Автоматизована всеукраїнська навчальна екосистема Myschool, на основі якої ми створювали ЄЮПШ, задовольняє ці вимоги. Кожен

користувач системи має свої обов'язки щодо вчасного введення вхідних даних і права доступу до аналітичної інформації, отриманої в процесі оброблення системою вхідних даних, уведених усіма користувачами системи. За такої технології роботи управлінські рішення приймаються оперативно на основі результатів аналізу всієї необхідної інформації і доводяться до виконавця без затримки. Виконавець виконує завдання безпосередньо на ПК. Уведені дані в автоматичному режимі обробляються, результати повертаються на адресу відправника. На цьому цикл управління закінчується, пройшовши всі етапи: планування на основі аналізу інформації, організацію, керівництво, оперативний і вчасний контроль.

Управління якістю людських ресурсів. На цьому етапі технології важливо зрозуміти, що якою б не була гарною ідея, вона приречена на невдачу, якщо колектив не готовий до її сприйняття через відсутність об'єктивної потреби і позитивного ефекту впровадження технології. З огляду на це перед початком і під час впровадження моделі необхідно організувати роботу з педколективом, учнями й батьками з вивчення можливостей сучасних ПК, ІТ, відомих доробок у цій галузі, досвіду застосування й впровадження різних програмових засобів для управління ЗНЗ, іншими освітніми закладами.

Спрямованість і циркуляція інформаційних потоків. Цей етап один із важливих складових технології, що визначає функціонування системи управління. Обіг прямих і зворотних інформаційних потоків, що циркулюють у традиційній системі управління ЗЗСО, не забезпечують повністю прямі й зворотні зв'язки між учасниками ОП. Відсутність цих зв'язків робить систему розірваною, що позбавляє її можливості бути керованою на циклічній основі. Ми розглянули два підходи до формування інформаційних зв'язків: організаційний, що аналізує потоки інформації відповідно шляхам їх проходження, і функціональний, що досліджує ІТ за окремими процедурами, завданнями, комплексами завдань,

Рис. 2. Рух інформаційних потоків між суб'єктами та об'єктами управління

функціями. У ЗЗСО, який будує управлінську діяльність на основі ІТ, необхідно забезпечити як раціональну організацію ІТ, так і суттєве підвищення їх інтенсивності, тобто прискорення передавання й оброблення інформації, що надходить від джерела до споживача.

Для розв'язання цього завдання проводиться аналіз інформаційних потоків, що дає змогу розглянути всі ланки системи обробки даних – отримання вихідних відомостей, поступове перетворення та формування кінцевих даних, що направляються керуваній системі як команди у вигляді звітної й іншої інформації. При цьому визначається роль кожного підрозділу у комплексі завдань, які необхідно виконати, уточнюються їх структура та функції, будується схема інформаційних зв'язків всіх об'єктів і суб'єктів управління між собою та зовнішнім середовищем (рис. 2).

Впровадження ІТ в управлінський та освітній процес. Цей етап технології переводить систему управління закладом

на вищий рівень. В ОП використовують одну з трьох інформаційних технологій [1]: пронизуючу технологію (застосування ІТ з окремих тем, розділів для окремих дидактичних завдань); основну, що є визначальною, найбільш значимою з використаних у даній технології частин; *монотехнологію* (коли навчання, управління ОП, у тому числі діагностика і моніторинг, базуються на використанні ІТ).

Зміна змісту освіти. Оскільки зміна змісту освіти впливає на її якість, то ІТ мають знайти своє відображення в ОП. Зважаючи на це, педагогам необхідно постійно вивчати і використовувати в професійній діяльності сучасні досягнення інформаційного суспільства. Як приклад, ІТ дають можливість спостерігати під час вивчення макро-, мікро- й ультраструктуру біологічних об'єктів (організмів, органів, тканин, кліток, біомолекул) без придбання дорогих препаратів, світового та електронного мікроскопів. Створення ЄІОПШ сприяє удосконаленню традиційних і розробленню нових методичних і дидактичних прийомів: розділи кожного предмета можна поділити на два блоки, один вивчатиметься під час уроку, матеріал іншого – подаватиметься в електронному вигляді, а також за посиланнями, рекомендованими освітніми сайтами у мережі Інтернет. Сучасні ІТ надають різні можливості для вибору форм презентації навчальних матеріалів; використання електронних ресурсів забезпечує більшу наочність навчального матеріалу. Комп'ютери і ПЗ дають змогу підготувати мультимедійні лекції та семінари, інтегрувати в них необхідні ілюстрації, логічно взаємозв'язані з текстовим і графічним матеріалом. Наявність баз даних освітніх матеріалів підвищує якісний рівень роботи педагога.

Управління контролем за якістю знань. Контроль за якістю знань є ключовою позицією, що має принципове значення для підвищення якості надання ОСП. Інформаційні технології забезпечують надзвичайно широкі можливості для проведення автоматизованої перевірки знань. Найбільш енергомічною формою є тестування в мережному режимі. Можна

забезпечити проведення поточного, проміжного та підсумкового контролю, результати якого використовувати для звичайної та рейтингової оцінки засвоєння предмета.

Формування банку даних. На цьому етапі впровадження технології в управлінську діяльність керівника ЗНЗ будують на спілкуванні з базами даних (БД). Банк даних розглядається як комплекс, до складу якого входять спеціальні структури організації інформації: алгоритми, апаратно-програмові засоби, що в сукупності забезпечують розробку й експлуатацію системи накопичення інформації з різних джерел, її оновлення, корегування і багатоаспектне використання.

Важливим для управління кожного ЗЗСО є створення та використання в інформаційній системі БД педагогів та учнів, бібліотечного фонду, матеріальних цінностей та ін. Для цього розробники програмових засобів з управління ЗЗСО будують структуру БД, а при їх впровадженні у закладах освіти вводять відповідну базу інформації та забезпечують введення, контроль та підтримку оперативної інформації. Банк даних у нашій моделі пропонується формувати на основі мережної навчальної екосистеми «Myschool», програм «Універсал» та «Ректор». Організаційними функціями банку даних є виконання моніторингу в межах ЗЗСО, який забезпечує створення і супроводження БД, координацію роботи в напрямі інформатизації ЗЗСО, організацію розробки і створення локальної комп'ютерної мережі закладів, підтримку функціонування електронної пошти: збереження інформації на хмарних сервісах, роботу дистанційної школи, якісне функціонування медіа теки, організацію роботи в

мережі Internet, ведення електронного документообігу, бухгалтерського обліку, медичного обліку, господарчого обліку, обліку навчальних матеріалів. Створення баз даних здійснюється з урахуванням інформаційних потреб як керівника освітнього закладу, так і інших учасників ОП. База даних містить електронний документообіг (сервер школи, хмарний сервер), електронну алфавітну книгу, особові справи учнів, педагогів, матеріальну базу ЗЗСО, шкільні звіти, тарифікацію, робочі таблиці, електронні журнали за кілька років, результати моніторингових досліджень, звітність щодо якості навчання учнів тощо. БД містить інформацію про накопичений практичний досвід керівника шкіл, педагогів.

Оцінка ефективності (моніторинг, кваліметрія, екосистема Myschool). На цьому етапі впровадження моделі в процес управління створюється апарат спостереження та збирання інформації для ідентифікації результату на кожному етапі в русі системи, тобто забезпечується організація проведення моніторингу.

Використання моніторингу в управлінні ОП призводить до збільшення обсягу інформації, необхідної для прийняття управлінського рішення, у десятки, а іноді й у сотні разів. Упровадження ІТ суттєво змінює систему управління, що впливає на якість управління і якість надання ОСП. Інформатизація освіти зможе забезпечити соціальний і економічний ефект за умови, що впроваджені ІТ будуть інтегровані в ОП у поєднанні з традиційними технологіями. Завдяки автоматизації збирання, зберігання та оброблення результатів вимірювання за допомогою програмового засобу навчальна екосистема Myschool підвищує якість і надій-

Практичний підхід, що передбачає використання ІТ як інструментарію для корекції компонентів діяльності учнів, дає можливість швидше досягти позитивного результату в процесі впровадження ІТ в освітній процес ЗНЗ

ність здобутих результатів. Застосування ІТ при здійсненні контрольних операцій вимірювання звільняє заступника директора від виснажливих операцій, створюючи значні резерви для прийняття управлінського рішення [5].

Система управління якістю надання освітніх послуг на основі ІТ не є статичним утворенням, їй властиві елементи динаміки розвитку. Така система управління існує в часі й постійно розвивається та вдосконалюється відповідно до визначення раціонального компромісу педагогічних та технологічних умов управління ЗЗСО. Розширення функцій системи управління здійснюється у визначеному напрямі, його контролюють і ним управляють. З цією метою оцінюють ефективність функціонування моделі, причому не тільки в момент створення чи впровадження системи, а й протягом усього часу функціонування.

Корекція. Останній етап інформаційно-аналітичної частини процесу впровадження є найбільш трудомістким та потребує системного підходу до організації процедур вимірювання, оброблення та збереження даних. Ураховуючи цілісну системну природу процесу впровадження, невиконання, або часткове виконання будь-якого з поставлених завдань може зумовити відхилення від визначеної траєкторії, внаслідок чого не відбудеться вихід на заданий етап.

ВИСНОВКИ. Використання аналітичного апарату вимірювання та створення інформаційно-аналітичної бази даних сприяє швидкому практичному освоєнню ІТ педагогічним колективом. Практичний підхід, що передбачає використання ІТ як інструментарію для корекції компонентів діяльності учнів, дає можливість швидше досягти позитивного результату в процесі впровадження ІТ в освітній процес ЗНЗ. Використання ІТ для збирання та оброблення даних сприяє позитивному розвитку діяльності ЗЗСО шляхом упорядкованості інформаційних по-

токів, що дає змогу бачити відхилення від норми певного показника системи. Використання нашої моделі сприятиме підвищенню рівня якості надання освітніх послуг ЗЗСО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитренко, Г. А., Олійник, В. В., Ануфрієва, О. Л. Цільове управління: вимірювання результативності діяльності учнів і педагогів: навч.-метод. посіб. / Г. А. Дмитренко, В. В. Олійник, О. Л. Ануфрієва. – Київ: УПКККО, 1996. – 84 с.
2. Толковый словарь иностранных слов Л. П. Крысина [Электронное издание] // Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия. – Москва: Словари, 2003. – 680 Мб.
3. Селевко, Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. – Т.1. – Москва: Народное образование, 2005. – 556 с.
4. Селевко, Г. К. Сучасні освітні технології / Г. К. Селевко. – Москва: Постметодіка, 1998. – 159 с.
5. Пайкенс, В. Г. Методика составления расписания в образовательном учреждении / В. Г. Пайкенс. – Москва, 2001. – 150 с.

Елена Кулик

Технологія впровадження моделі управління якістю надання освітніх послуг загальноосвітніми школами на основі інформаційних технологій

В статті описано поетапно технологію впровадження моделі управління якістю надання освітніх послуг загальноосвітніми школами на основі інформаційних технологій.

Ключевые слова: технология, модель, программное средство, информационные технологии, информационные потоки, автоматизация управления, база данных.

Olena Kulyk

Technology of implementation of the model of management by quality of educational services provision by institutions of general secondary education on the basis of information technologies step by step and every stage of its implementation

The article describes technology of implementation of the model of management by quality of educational services provision by educational institutions on the basis of information technologies step by step and every stage of its implementation.

Keywords: technology, model, information technologies, information flows, software tool, automation of management, database.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ОПОРНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

УДК 37.091.12:
005.963

Управління
ШКОЛОЮ

У статті висвітлено питання щодо створення оптимальних умов для підвищення фахового рівня педагогів в умовах опорного закладу, зокрема розкрито досвід роботи Іванівської гімназії (опорного закладу) освітнього округу Іванівського району Херсонської області з підготовки до професійної інноваційної діяльності вчителів.

Ключові слова: професійна підготовка, фаховий рівень, досвід, умови, підходи, якість освіти, акмеологія.

Постановка проблеми (актуальність). Якість освіти в сучасному опорному закладі залежить від низки умов, і насамперед підвищення рівня професійної діяльності педагогічних працівників.

Нині вчителі мають перебувати в постійному пошуку ефективних методів навчання підростаючого покоління, володіти знаннями з актуальних питань освіти, швидко реагувати на інновації та ефективно впроваджувати їх у навчально-виховний процес закладу. Така ситуація виправдана, адже перед вчителями стоять завдання з підготовки молоді до адаптації в сучасному суспільстві, конкурентності на ринку праці, сформулювати ключові компетенції.

Методика викладання будь-якого предмета ґрунтується в основному на інноваційній діяльності, тому кожен учитель має змогу обрати для себе інструментарій, який

забезпечить якісну підготовку учнів. Разом з тим така діяльність базується на використанні різних форм, методів, прийомів навчання, що сприятимуть мотивації школярів до вивчення предмета, глибокому усвідомленню й осмисленню поданого педагогом матеріалу, формуванню вмінь обробляти й використовувати набуту інформацію, критично їх осмислити. Отже, для розв'язання педагогічних проблем, підвищення ефективності навчально-виховного процесу сучасний педагог у своєму арсеналі повинен мати певну методичну базу [2]. З огляду на це керівник опорного навчального закладу має створити умови для якісної професійної підготовки вчителів, та уміло цим процесом управляти.

Проблеми підготовки вчителів до професійної

Алла ХУРАСКІНА
Директор
Іванівської гімназії
(опорного закладу)
освітнього округу
Іванівського району
Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

інноваційної діяльності висвітлено в працях І. Дичківської, Г. Головіна, Н. Клокар, Л. Мітіної, В. Моляко, І. Підласого, Н. Попель, Б. Сазонової, О. Соснюк, О. Францевої та ін.

Мета статті – розкриття основних підходів до підготовки вчителів в умовах опорного навчального закладу.

Вклад основного матеріалу. На сучасному етапі реформування освіти одним із перспективних напрямів підвищення ефективності професійної підготовки учителів є андрагогічний підхід. Такий підхід, на думку В. Вітюк, полягає у стимулюванні, навчанні, вихованні та самовдосконаленні дорослої людини в процесі професійної підготовки, врахуванні принципів, форм і методів навчання, соціального й індивідуального досвіду [1].

Застосування андрагогічного підходу в умовах навчального закладу в методичній роботі з учителями є дуже важливим, адже педагог має розвиватися упродовж усього життя. На основі до цього підходу в Іванівській гімназії (опорному закладі) освітнього округу Іванівського району Херсонської області проводиться робота з педагогами щодо підвищення їхнього професійного рівня. Зокрема, створено й впроваджено в управлінську практику експериментальну модель менеджменту професійної діяльності педагога, основу якої складали функції (прогностична, координаційна, змістово-організаційна, комунікативна, коригуюча, аналітико-результативна), методи управління (адміністративні, психолого-педагогічні та суспільного впливу), а також механізм управлінських дій (інноваційні форми методичної роботи), здійснено перевірку гіпотези обґрунтування стратегії акмеологічного управління професійною діяльністю вчителя в умовах опорного закладу як можливості максимального забезпе-

чення творчого розвитку інноваційного потенціалу педагогічного колективу, його керівництва, усіх учасників освітнього процесу. З урахуванням акмеологічних основ наукових досліджень О.С. Анісімова, А.А. Деркача, В.Г. Зазикіна, Н.Л. Коломінського, В.І. Маслової та інших управління професійним розвитком учителів у системі педагогічної діяльності реалізовувалося на операційно-пізнавальному (оволодіння знаннями з педагогічної акмеології, реалізація методів і прийомів з відпрацювання вмінь визначати й дотримувати стійкої акмеологічної позиції), стимулювально-мотиваційному (стимулювання до виявлення та реалізації мотивації досягнення акме в процесі підвищення кваліфікації, потреб у самовдосконаленні внутрішнього потенціалу), контрольно-оцінювальному (розвиток самоконтролю й самооцінки для успішного виконання професійних дій) етапах роботи учасників експериментальної діяльності.

Методична робота закладу спрямована на те, щоб спонукати педагогів до роботи над підвищенням свого фахового рівня, сприяла збагаченню педагогічного колективу педагогічними знахідками, допомагала молододосвідченим учителям переймати професійну майстерність у більш досвідчених колег. Її функції полягали у визначенні системи заходів, спрямованих на досягнення найкращих результатів (планування); діяльності з удосконалення структури й змісту методичної роботи (організаційна); регулярному вивченні співвідношення між рівнем компетентності педагогів, що виявляється в узагальненому результаті їх праці, та вимогами суспільства до якості роботи працівників освіти (діагностична); передбаченні знань та вмінь, необхідних педагогам у майбутньому (прогностична); виробленні принципово нових положень навчально-виховної роботи, у формуванні, експериментальній

перевірки та впровадженні передового досвіду (моделювальна); відновленні частково забутих або втрачених учителями знань після закінчення навчального закладу (відновлювальна); виправленні недоліків у діяльності педагогів, пов'язаних з використанням застарілих методик (коригувальна); інформуванні, агітації педагогів щодо впровадження досягнень науки, передового досвіду (пропагандистська); налагодженні й підтриманні зворотного зв'язку, оцінюванні відповідності наслідків методичної роботи завданням та нормативним вимогам (контрольно-інформаційна).

З метою мотивування педагогів до фахового зростання, підвищення рівня професійної діяльності та формування ключових компетенції в педагогічному колективі проведено такі *методичні заходи*:

- теоретичний семінар «*Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітнього інформаційного простору*»;
- акмеологічний практикум;
- семінар-тренінг «*Розвиток креативності й творчих здібностей педагога*»;
- педагогічні ради «*Акмеологічні аспекти розвитку особистості вчителя та учня в сучасних умовах*», «*Створення виховного простору для формування в учнів ціннісного ставлення до себе*», «*Удосконалення самоосвіти вчителя*»;
- психолого-педагогічний семінар з теми «*Проектна діяльність учнів як засіб компетентісно спрямованого навчання*»;
- постійно діючий психолого-педагогічний семінар «*Емоційне вигорання педагога*»;
- практичне заняття «*Упровадження елементів дистанційного навчання в роботу вчителів: форми, методи, заходи*»;

- майстер-класи педагогів С.П. Саманчук «*Використання акмеологічних технологій в процесі викладання географії*» й І.П. Ус «*Акмеологічні прийоми створення ситуації успіху на уроках біології*»;

- презентація досвіду вчителів: Т.М. Бочарової, Н.А. Базик, С.П. Саманчук, І.І. Радиш.

На базі методичного кабінету Іванівської гімназії (опорного закладу) освітнього округу Іванівського району Херсонської області також створено умови для надання індивідуальної професійної допомоги педагогічним працівникам.

Управління розвитком особистісно-професійного потенціалу вчителів здійснюється через управлінські проекти: «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес початкової школи»; «Розвиваємо творчий потенціал вчителя» та «Обдарованість».

У навчально-виховному процесі опорного закладу важливе місце відводиться учителю, тому протягом 2016/17 навчального року в методичному кабінеті функціонувала методична виставка «Від творчості вчителя – до творчості учня». Творчою групою підготовлено методичні рекомендації на допомогу педагогічним працівникам:

- «Акмеологія: вищий ступінь індивідуального розвитку»;
- «Навіщо нам потрібна самоосвіта»;
- «Акмеограма педагога»;
- «Організація й проведення майстер-класів»;
- «Експертиза підручників як складова професійної майстерності педагога».

Важлива роль у професійному зростанні вчителів належить психологічній службі, завдяки якій вивчено рівень особистісного й професійного

ВИСНОВКИ. Якість освіти в навчальному закладі залежить від рівня підготовки педагогічних кадрів, які в ньому працюють. Зважаючи на це, заклад має забезпечити умови для підвищення рівня професійної діяльності вчителів. Тож нині важливо докладати максимальних зусиль для професійного, особистого зростання освітян, мотивуючи та залучаючи їх до інноваційних проектів, використання прогресивних технологій, що сприятиме якісним змінам у сфері освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ

1. Вітюк В.В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» / В. В. Вітюк // Педагогічний пошук. – 2017. – № 2. – С. 3–6.

2. Калініна Л. Управління Новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін / Л. Калініна // Директор школи. – 2017. – Січень. – С. 12–21.

самовдосконалення педагогічних працівників.

Отже, у закладі створено оптимальні умови для підвищення рівня професійної діяльності педагогічних працівників.

Звичайно, педагоги у своїй роботі стикаються з викликами. Ми погоджуємося з думкою В. Вітюк, про те, що «викликами для сучасних освітян є постійне вдосконалення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів, ускладнення проблем виховання, безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання й виховання, розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які потребують інтеграції знань, практичних умінь і навичок; робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі» [1, с. 5]. З огляду на виклики в Іванівській гімназії (опорному закладі) освітнього округу Іванівського району Херсонської області проводиться робота щодо мінімізації їх впливу на педагогічних працівників. Зокрема, це проведення педагогічних рад, де розв'язуються питання, пов'язані із запровадженням інновацій у навчально-виховний процес, підвищення ефективності роботи учителя, стимулювання педагогічних кадрів тощо. Разом з тим проводиться постійна робота з обміну досвідом між колегами. Здійснюється робота щодо матеріально-технічного забезпечення закладу, створення комфортних умов праці, що є активним мотиватором для освітянина у роботі над собою.

Отже, на нашу думку, грамотно організована в опорному навчальному закладі робота сприятиме подоланню педагогами зовнішніх і внутрішніх викликів і мотивуватиме їх до продуктивної діяльності.

Алла Хураскіна

Повышение уровня профессиональной подготовки учителей в условиях опорного учебного заведения

В статье освещены вопросы создания оптимальных условий для повышения профессионального уровня педагогов в условиях опорного заведения, в частности раскрыт опыт работы Ивановской гимназии (опорного заведения) образовательного округа Ивановского района Херсонской области по подготовке к профессиональной инновационной деятельности учителей.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональный уровень, опыт, условия, подходы, качество образования, акмеология.

Alla Khuraskina

The improvement of teachers' professional training level in a basic educational school

This article is devoted to the importance of creating optimal conditions for the improvement of teachers' professional training level in a basic educational school. The article presents the experience of training teachers concerning the improvement of their professional skills and knowledge in Gymnasium of Ivanivka (basic school) Ivanivka district Kherson region.

Keywords: professional training, level of training, experience, conditions, approach, quality of education, acmeology.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА «ШКОЛИ-РОДИНИ» ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА

УДК 37.017.4

Управління
школою

У статті розкрито значення експериментальної роботи закладу з громадянського та патріотичного виховання як одного з головних факторів формування та розвитку особистості учня сучасної школи, визначено особливості роботи «Школи-родини» з пошуку новітніх шляхів успішної соціалізації школярів. Автор статті ділиться досвідом роботи з впровадження в освітній процес педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського.

Ключові слова: «Школа-родина», громадянин, патріот, соціалізація, педагогічна спадщина, особистість, моральні якості.

Постановка проблеми.

Радикальні зміни в житті нашого суспільства підтверджують актуальність завдання подальшого вдосконалення системи патріотичного та громадянського виховання учнів сучасної школи, необхідність пошуку шляхів оптимального розв'язання проблеми формування особистості. У наш час важко переоцінити роль освітньо-виховного середовища «Школи-родини» як умови всебічного розвитку особистості, здатної до самостійного і відповідального вибору.

Мета статті – показати, що першочерговим завданням педагогів та батьків «Школи-родини» є створення такого середовища, яке сприяло б формуванню та розвитку особистості громадянина-патріота,

та, ознайомити з напрямками реалізації ідей Василя Сухомлинського в освітньому просторі, а також з досвідом використання в навчальному процесі школи можливостей дитячого парку імені видатного педагога, створеного дбайливими руками вчителів, батьків та учнів.

Виклад основного матеріалу. За ініціативою педагогів, батьків та громадськості у Херсонській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів № 39 «Школа-родина» Херсонської міської ради багато років ведеться експериментальна робота з громадянського та патріотичного виховання учнів: з 2001 р. розпочалося впровадження експериментальної роботи «Апробація концепції та програми

**Ольга
МАРЕНЧУК**

Директор
Херсонської ЗОШ
І-ІІІ ступенів № 39
«Школа-родина»
Херсонської
міської ради,
Заслужений працівник
освіти України,
відмінник освіти
України,
кавалер орденів княгині
Ольги ІІ і ІІІ ступенів,
депутат Херсонської
міської ради

Директор школи, ліцею, гімназії № 6, 2018

школи нової генерації – української національної школи – родини» як послідовне продовження з 2006 р. – «Громадянське виховання в умовах тісної співпраці сім'ї та школи», з 2010 р. – дослідно-експериментальна робота з теми: «Впровадження діяльнісного підходу в систему громадянського виховання в національній школі». Результати цієї роботи та творчі здобутки колектива сприяли тому, що в серпні 2015 р. заклад набув офіційного статусу «Херсонська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 39 «Школа-родина» Херсонської міської ради» та продовжує педагогічний експеримент з нової теми «Школа-родина як осередок становлення особистості громадянина-патріота».

Як відомо, формування громадянських рис особистості дитини значною мірою залежить від спрямованості освітнього закладу і атмосфери в ньому. Усвідомивши, що школа у селищі Текстильному міста Херсона – єдиний освітній, соціальний та культурний центр, наш педагогічний колектив почав зміцнювати відносини з родинами учнів та мешканцями селища. Це дало можливість спільно з батьками формувати особистість дитини та забезпечити її участь в житті великої спільноти. Батьки школи є активними учасниками освітнього процесу, відвідують навчальні заняття та виховні заходи.

Основним у формуванні особистості дитини має бути правильна організація її життя, досвід позитивної, моральної, соціально-прийнятної поведінки, якої набуває дитина під керівництвом дорослого, вихователя [1]. Ми постійно дбаємо про збагачення цього досвіду шляхом зміцнення зв'язків з науковими та громадськими організаціями, вищими та позашкільними навчальними закладами. Багато років триває співпраця закладу з КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Викладачі академії разом з педагогами школи проводять для учнів незвичайні квест-фестивалі «Знаємо,

вміємо, творимо», «Стежками моєї України». Багато років поспіль для здібних учнів закладу проводяться інтелектуальні марафони, майстер-класи, різноманітні творчі конкурси. Відповідно до меморандуму про співпрацю між Державним вищим навчальним закладом «Херсонський державний аграрний університет» і нашою школою старшокласники відвідують факультативні заняття та беруть участь у роботі «Школи економіки».

Головною складовою виховного середовища «Школи-родини» є волонтерство, яке перетворилося в невід'ємну частину шкільного життя. Відмінність між підходами до благочинності в «Школі-родині» від інших шкіл, які проводять окремі волонтерські акції, полягає в тому, що створюється чітко організована система проведення благодійних акцій та корисних справ, яка охоплює не лише учнів, а й учителів, батьків, інших членів громади.

Волонтерська діяльність наших учнів спрямована на розв'язання екологічних проблем у селищі, захист громадянських прав, організацію спортивних і культурних заходів для мешканців селища Текстильного, допомогу ветеранам, людям похилого віку, інвалідам, малозабезпеченим, соціально незахищеним. Для школи це добра можливість соціалізації дитини та її громадянського виховання.

Багато років триває благочинна діяльність школи в Олешківському будинку для дітей-інвалідів та Комишанському психоневрологічному диспансері. Благодійні концерти учнів і вчителів для пацієнтів, традиційні поїздки з подарунками на Різдвяні та Великодні свята, відвідування з акціями благочинності протягом усього навчального року зігрівають серця дітям – інвалідам та хворим, які потребують особливої уваги.

За пропозицією педколектива та батьківської громади було створено клуб «Ветеран» для вчителів-ветеранів педагогічної праці. Вони оточені увагою учнів, вчителів, батьків. Шановні корифеї

педагогічної праці – бажані гості на загальношкільних святах, їм надається необхідна допомога.

У Херсонській загальноосвітній школі I-III ступенів № 39 «Школа-родина» шанують та наслідують творчу спадщину Василя Олександровича Сухомлинського, використовують його мудрі поради у вихованні дітей. Уроки за методикою видатного педагога, педради, семінари за його спадщиною стали невід’ємною складовою освітнього процесу школи.

Як і радив видатний педагог, вчителі «Школи-родини» проводять у шкільному парку захоплюючі уроки мислення: «Біля квітучої клумби», «Бджілка на квітці», «Стоять дерева у вінчальному вбранні» та ін. Підбиваючи підсумки спостережень за змінами у природі, ознайомлюючи дітей з явищами цвітіння дерев, квітів, педагоги розвивають мовлення і мислення учнів, виховують любов до природи, складають разом із дітьми цікаві казки про природні явища, які їх оточують.

На таких уроках діти отримують багато нової цікавої інформації, роблять для себе справжні відкриття, а біля розкішних квітів знаходять милозвучні слова та яскраві вирази, які вдало використовують, складаючи описи та казки. Пізнавальна частина «уроків мислення серед природи» обов’язково чергується з грою. Їх мета – ознайомити дітей з навколишньою дійсністю, явищами природи, тваринним і рослинним світом. Тому навчання в «зелених класах» шкільного парку, складання книжок-картинок про природу, подорожі у природу, використання і розв’язання задач із живого задачника, створення казок, написання оповідань, використання пісень, книжок, проведення свят сприяють засвоєнню моральних цінностей дітьми.

НАСЛІДУЄМО Василя Сухомлинського

Не випадково нашу школу обрано для презентації досвіду роботи лауреатів Всеукраїнського фестивалю педагогічних ідей «Гуманізація освітнього простору у вимірі педагогіки В. О. Сухомлинського» з питань початкової освіти «Калейдоскоп педагогічних досягнень». Педагоги школи брали активну участь у XIX Міжнародній науково-практичній конференції та XXIII Всеукраїнських педагогічних читаннях «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: Щоб у серці жила Батьківщина» (м. Луцьк, 2016 р.). Незабутньою стала поїздка адміністрації та вчителів закладу до Павлівської школи та творча зустріч з її педколективом та учнями.

Зусиллями адміністрації, вчителів, батьків та учнів на території школи створено затишний дитячий парк відпочинку імені В.О. Сухомлинського – з лавами, клумбами та казковими галявинами для проведення уроків серед природи, екскурсій, виховних заходів та сімейного відпочинку.

Створення дитячого парку відпочинку в «Школі-родині» перетворилося на добродійну трудову акцію: діти разом з батьками та вчителями розробляли проекти клумб, оформлювали експозиції, насаджували квіти, прикрашали ділянки клумбами, іграшками, казковими героями. Дитяча творчість вдало поєднувалася з дорослими порадами та дієвою допомогою. Кожна експозиція була наповнена змістом із настанов Василя Сухомлинського про виховання майбутнього покоління.

«Живучи в суспільстві, – писав В. Сухомлинський, – ти на кожному кроці стикаєшся з іншими людьми, кожна твоя втіха, кожна радість чогось коштують іншим людям – напруження їх духовних і фізичних сил, турбот, неспокою, тривоги, роздумів» [2, с.185]. Шкільний парк імені В.О. Сухомлинського перетворився на справжній «зелений музей» під відкритим небом. У парку створено казкові галявини, тематичні клумби та «зелені класи» для проведення уроків, виховних заходів, квест-фестивалів під час роботи мовного літнього табору відпочинку.

Василь Сухомлинський зазначав, що природа – «найкращий вихователь дитячої душі» [4, с. 33]. Він вважав, що духовне збагачення людини необхідно поєднувати з постійним спілкуванням з природою. «Краса природи – це могутнє джерело енергії думки, це поштовх, що пробуджує і ліниву, і сонну, і інертну душу. Перед лицем краси я бачу кожну дитину такою, якою вона є насправді, під впливом краси вона стає такою, якою повинна бути» [4, с. 34]. Він започаткував проведення уроків мислення серед природи, які він називав «мандрівкою до джерел мислення і мови». У головній книзі свого життя «Серце віддаю дітям» видатний педагог писав: «Ходімо, діти, до школи, – сказав я малюкам і попрямував до саду. Діти з подивом дивилися на мене. – Так, діти, ми підемо до школи. Наша школа буде під блакитним небом, на зеленій травичці, під гіллястою грушею, на винограднику, на зеленому лузі» [4, с. 30].

Під час роботи мовного загону в пришкольному таборі відпочинку «Веселка» проведено дидактичну екскурсію «Поспішаймо творити добро» до шкільного дитячого парку імені В.О. Сухомлинського. Діти описували та замальовували об'єкти парку, проводили екскурсії до нього українською, англійською, німецькою та польською мовами.

Велика увага в школі приділяється роботі з екологічного виховання учнів. Так, навесні та восени учні, педпрацівники та батьки старанно прибирають територію школи, обрізають кущі та дерева, підбілюють дерева та бордюри. Руками вчителів, дітей, батьків та мешканців селища посаджено алею з піхт та соснові галявини на території школи та поза її межами. Все це є справжньою школою соціалізації та становлення особистості учнів. Не випадково на банері, що зустрічає усіх у центральному холі школи, розміщено такі слова видатного педагога: «Головною потребою кожного школяра мають стати праця, самостійна думка, відкриття істини» [3, с.211].

Пошукова діяльність, робота шкільного музею етнографії та побуту українського народу, благочинні акції, участь у роботі шкільного самоврядування, проведення навчальних і виховних заходів з розвитку творчих здібностей учнів – ефективні шляхи для формування комплексу особистісних якостей і рис характеру учня «Школи-родини».

ВИСНОВКИ. Реалізація педагогічних ідей Василя Олександровича Сухомлинського в діяльності нашого педагогічного колективу, в створенні дитячого парку відпочинку, «зелених куточків» «Школи-родини» сприяє вихованню в учнів працьовитості, завзятості, моральної чистоти, шанобливого ставлення до природи, любові до рідного краю, країни. Середовище «Школи-родини» ґрунтується на ідейному багатстві народу, його морально-етичних цінностях, виховній муд-

рості. «Школа-родина» справді є школою добра, людяності, радості та творчості, що дає змогу кожному вихованцеві реалізувати себе як самодостатню особистість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1976. – Т. 5: Народження добра. – С. 217-223.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані праці в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1976. – Т. 2: Як виховати справжню людину. – С. 184-201.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 5: На нашій совісті – людина. – С. 203-217.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 3: Школа під блакитним небом. – С. 30-42.

Ольга Маренчук

Экспериментальная работа «Школы-семьи» как фактор формирования и развития личности гражданина -патриота

В статье раскрыто значение экспериментальной работы заведения по гражданскому и патриотическому воспитанию как одного из главных факторов формирования и развития личности ученика современной школы, определены особенности работы «Школы-семьи» по поиску новых путей успешной социализации школьников. Автор статьи делится опытом работы по внедрению в образовательный процесс педагогического наследия В. А. Сухомлинского.

Ключевые слова: «Школа-семья», гражданин, патриот, социализация, педагогическое наследие, личность, нравственные качества.

Olga Marenychuk

Experimental work of the «School-family» as a formation factor and development of the personality of the citizen-patriot

The article reveals the value of the experimental work of the institution of civil and patriotic education as one of the main formation factors and development of the personality of a pupil of the modern school, it were defined the features of the work of the «School-family» for research of a new ways of successful socialization of pupils. The author of the article shares the experience of the introduction in the educational process of V. O. Sukhomlynsky's pedagogical heritage.

Keywords: «School-family», citizen, patriot, socialization, pedagogical heritage, personality, moral qualities.

ФАНДРАЙЗИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТЬНОГО ЗАКЛАДУ: ШЛЯХИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ

Управління
ШКОЛОЮ

УДК 373.5.014.54

У статті висвітлено особливості організації фандрайзингової діяльності закладу загальної середньої освіти в контексті роботи керівника закладу над іміджем своєї установи та власним «Я».

Ключові слова: імідж освітнього закладу, освітній та науковий фандрайзинг, грант, проект, грантова заявка, фонд.

Актуальність постановки проблеми.

Упровадження нових форм фінансування освіти і відхід від попередньої практики утримання державою навчальних закладів вимагають від сучасних управлінців високої активності в питаннях залучення коштів на освітні проекти. При цьому основним механізмом отримання коштів на освіту стає участь у різних конкурсах на грантове фінансування, що передбачається концепцією державно-громадського управління навчальним закладом. У цьому плані освітній фандрайзинг, зокрема робота з грантовими організаціями, набуває особливого значення.

Метою статті є розгляд теоретичних і практичних питань щодо використання в управлінні сучасної школи технології «фандрайзинг», визначення основних категорій фандрайзингу та його принципів.

Аналіз досліджуваної літератури. Питанням розвитку фандрайзингу та дослідженню етапів проведення фандрайзингової

діяльності присвячено праці провідних вітчизняних та зарубіжних фандрайзерів: Т. Дарадан, С. Куц, В. Кучерносів, Gerard H. Koppelman, John W. Holloway, Guy Roberts-Holmes. Зазначені науковці у своїх працях пишуть про феномен фандрайзингу як інструменту залучення донорської допомоги для навчального закладу, а також визначають максимально ефективний алгоритм дій для підготовки та реалізації програми чи проекту [1, 2].

Виклад основного матеріалу. Управління формуванням позитивного іміджу школи сьогодні можна розглядати як важливий сучасний компонент методичного продукту школи і менеджерські напрацювання в особі керівника-директора закладу загальної середньої освіти як ресурс розвитку освітнього закладу. Сьогодні перед закладом освіти постають такі завдання: висвітлення та динамічний розвиток позитивного іміджу, генерування ідей у наданні нових освітніх послуг, залучення додаткових коштів з метою стабілізації наявних рейтингів серед конкуруючих закладів.

Лише деякі освітні проекти можуть бути реалізовані без залучення додаткових ма-

Галина ЛЮБОВА
Директор
Антонівської
загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів
№ 21 Херсонської
міської ради,
заслужений працівник
освіти України

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

теріальних і фінансових ресурсів. Технологію залучення додаткових ресурсів з метою реалізації освітніх проектів програм називають фандрайзингом. Ця діяльність, зокрема і на професійно-му рівні, має свою специфіку та потребує відповідної підготовки.

Фандрайзинг – це пошук коштів під некомерційні проекти, встановлення партнерських відносин, перехід до стратегії співробітництва з людьми та організаціями, які можуть надати матеріальну підтримку. Основні завдання фандрайзингової діяльності – збір коштів, залучення нових партнерів і друзів організації, можливість відкрито заявити про себе та інформувати про свої цілі. Основні джерела залучених ресурсів: спонсори, інвестори, гранти, меценати або донори [4].

Ключовими етапами розробки стратегії фандрайзингу є: класифікація організаційних цілей, SWOT і STEP-аналізи, генерація ідей, вибір портфоліо, планування й забезпечення, моніторинг та оцінювання.

Розрізняють науковий, фінансовий та маркетинговий фандрайзинг.

Науковий фандрайзинг – це наукове проектування, мистецтво підготовки, написання та супроводу заявок на конкурси, організовані науковими фондами та іншими благодійними установами з метою залучення коштів для реалізації проектів з проведення наукових досліджень і науково-організаційних заходів. Фінансовий фандрайзинг розглядають як процес пошуку і збору фінансів для забезпечення діяльності закладу.

Маркетинговий фандрайзинг – процес збору та аналізу думок маркетингових фахівців про методи і способи ведення маркетингової діяльності, маркетингове консультування [3].

Серед видів фандрайзингу розрізняють такі: проектний (зібрані кошти використовуються на реалізацію конкретного проекту) і оперативний (кошти спрямовуються на поточну діяльність організації), внутрішній (розробка і реалізація стратегії пошуку джерел забезпечення діяльності силами менеджменту самої організації)

і зовнішній (пошук фінансування здійснюється за допомогою залучення професійних консультантів з фандрайзингу).

Основними методами залучення ресурсів у процесі фандрайзингу є: звернення з проханням (приватне і персональне), масові акції щодо залучення коштів, грантові конкурси, волонтерство, взаємовигідне партнерство, субсидування, надання відплатних послуг, членські внески організацій, збір приватних пожертвувань, кредитування.

Залежно від можливостей організації виокремлюють такі основні методи проведення фандрайзингу: звернення до потенційних донорів і благодійників по телефону і факсу; поштовий фандрайзинг – звернення поштою; індивідуальний фандрайзинг – персональне звернення до донорів і благодійників в особистій бесіді; солофандрайзинг – придбання підтримки; подієвий фандрайзинг – проведення різних заходів (аукціонів, виставок, лотерей, презентацій, обідів тощо) [4].

Цікавим з точки зору обраної теми є досвід керівника Антонівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 21 Херсонської міської ради Г. Л. Лугової.

Антонівська школа була заснована в 1870 р. Проектна потужність школи розрахована на 203 особи, а в школі сьогодні навчається 270 учнів. 70% дітей селища вимушені навчатися в інших школах міста, долаючи щодня десятки кілометрів. Така ситуація впливає на фінансову стабільність кожної родини та створює додаткову небезпеку для самих учнів при користуванні звичайним міським транспортом та далекою дорогою від дому до навчального закладу.

Отже, була нагальна потреба в модулі школи, який дав би змогу розв'язати актуальну соціально-економічну проблему в створенні сучасних умов доступної шкільної освіти безпосередньо для дітей 62% сімей громади селища Антонівки та сімей вимушених переселенців.

Наступна, *не менш важлива проблема для міста і в цілому для всієї України – це енергозбереження, яке потребує негайної та комплексної реалізації.* Одними з

найбільших споживачів енергоресурсів є старі будівлі та будівлі побудовані за старими технологіями. Для розв'язання зазначених проблем запропоновано встановити модуль школи наближено до стандартів «зеленої» будівлі з окремими елементами «пасивної» будівлі, з урахуванням кліматичних умов регіону, створивши максимально комфортне середовище для перебування дітей, яке стане запорукою здоров'я дитини.

У 2014 р. колектив навчального закладу брав участь у Всеукраїнському конкурсі проектів місцевого самоврядування та посів почесне друге місце. У березні 2015 р. директор школи представила англійською мовою проект Зеленої школи на Форумі міжнародних грантових проектів, що проходив за підтримки корпорації НЕФКО (п'яти скандинавських країн) у м. Києві. Із 106 проектів журі обрало проект Антонівської Зеленої школи і грантові кошти у розмірі 2, 5 млн. євро було виділено на нову будівлю.

«Зелена школа» – проект, аналогів якому в Україні не існує. Цей проект передбачає побудову нових шкільних приміщень, наближених до стандарту «зеленої» будівлі. Проект передбачає створення таких приміщень, як «Зелений клас», «Зелений офіс», «Зелена їдальня», «Зелений зал», «Зелена спортивна зала».

Перелік заходів щодо реалізації проекту «Зелена школа»:

- проведено комплекс підготовчої організаційної роботи із забезпечення підтримки громадою обраного напрямку та здійснення інформаційного й правового супроводу реалізації проекту;
- затверджено проект «Зелена школа» – запорука здоров'я та щасливого майбутнього дітей Антонівки» ХХХІІ сесією міської ради VI скликання (28.02.2014 № 1321);
- представлено проект «Зелена школа» на зустрічі скандинавських країн у м. Києві (Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO) (12 березня 2015 р.);
- обрано проект «Пілотний модуль «Зелена школа» у м. Херсоні (сmt Антонів-

ка) Північною екологічною фінансовою корпорацією (НЕФКО) для надання подальшого фінансування та технічної підтримки у його реалізації за програмою «Фонд «Північна ініціатива гуманітарної підтримки та енергоефективності (Україна) – збірні переносні будинки для соціальної інфраструктури в Україні» (лист НЕФКО від 24.04.2015 № 2);

- затверджено техніко-економічне обґрунтування проекту «Пілотний модуль «Зелена школа» у м. Херсоні (сmt Антонівка) Північною екологічною фінансовою корпорацією (НЕФКО);
- передбачено видатки в сумі 1 млн 191 тис грн. на реалізацію проекту для реконструкції будівлі школи № 21 (сmt Антонівка, вул. Будьонного, 2) співфінансування проекту (Рішення сесії Херсонської міської ради від 15.05.2015 № 1823);
- прийнято рішення Херсонською міською радою взяти участь у грантовій програмі НЕФКО «Фонд Північна ініціатива гуманітарної підтримки та енергоефективності (Україна) – збірні переносні будинки для соціальної інфраструктури в Україні» (31.07.2015 № 1979);
- підписано угоду між Компанією «Елеменко» ЛТД та Херсонською міською радою Херсонської області про «Проектування, будівництво, постачання і монтаж збірної будівлі школи в Україні, Херсонська область, сmt Антонівка до Херсонської мерії» у жовтні 2015 р.;
- підписано угоду між Північною екологічною фінансовою корпорацією (як розпорядником Фонду «Північна ініціатива гуманітарної підтримки та енергоефективності (Україна) і Херсонською міською радою Херсонської області про виділення гуманітарної допомоги з боку уряду Фінляндії для створення модуля «Зеленої школи» в сmt Антонівці у жовтні 2015 р.) (2 146 000,00 євро);
- вирішено питання щодо занесення до Єдиного реєстру Херсонської міської ради як отримувача гуманітарної допомоги у вигляді гуманітарного вантажу;
- визнано вантаж «збірні шкільні будівля» гуманітарною допомогою;

Відкриття школи

Так швидко і якісно школи в Україні не будували ніколи!

- розроблено та погоджено робочий проект, вихідні дані експертизи;
- узгоджено конструкції та насичення модульної будівлі;
- проведено демонтаж старої майстерні та надвірного туалету з ділянки забудови;
- укладено угоду з ПАТ ЕК Херсон облэнерго про реконструкцію існуючої високовольтної лінії та перенесення КТП;
- прокладено нові кабельні лінії від КТП до школи;
- здійснено будівництво фундаменту під модульну будівлю;
- розміщено гуманітарний вантаж на складі (складові модульної споруди) до початку будівництва;
- порушено клопотання «Про посвідку на тимчасове проживання іноземців» до Державної міграційної служби у Херсонській області;
- порушено клопотання «Про працевлаштування іноземців, які прибудуть в м. Херсон» до Херсонського обласного центру зайнятості.

Проект реалізовано за підтримки коштів співфінансування Херсонської міської ради у розмірі 3,5 млн. грн., які пішли на заливку фундаменту, проведення комунікацій, облаштування подвір'я, огорожі, придбання меблів для кабінетів та класних кімнат. При реалізації проекту залучено велику кількість служб та інстанцій:

Торгово-промислова палата в особі В. О. Остроумової, група компаній Теплотехніка, управління капітального будівництва Херсонської міської ради, начальник управління освіти Херсонської міської ради Ю. М. Ніконов, голова піклувальної ради школи Ю. Г. Рожков та багато людей, без допомоги яких цього будівництва могло не бути. Мешканці селища вдячні депутатам обласної та міської рад, які підтримали ініціативу участі в конкурсі та співфінансуванні проекту.

Будівництво школи особисто контролював Херсонський міський голова В. В. Миколаєнко. З бюджету Херсонської обласної ради виділено додатково 150 тис. грн. Генератором ідеї будівництва екологічно чистої школи в Антонівці була радник начальника управління освіти Херсонської міської ради Т. Ю. Верещака. Це був справжній приклад колективної згуртованості для досягнення єдиної мети – забезпечити достойне європейське майбутнє дітей. 7 квітня 2016 р. відбулося урочисте закладення першої цеглини в будівництво Зеленої школи. Одинадцять будівельників з Фінляндії розпочали свій перший робочий день, а 13 вересня 2016 р. навчальний заклад було відкрито. В урочистостях взяли участь представники Міністерства інфраструктури Фінляндії, представники корпорації НЕФКО, губернатор Херсонської області, Херсонський міський голова. Так швидко і якісно школи в Україні не будували ніколи.

В основу будівництва покладено сучасні енергозберігаючі та здоров'яформуючі технології, за якими живе вся Європа. Двоповерхову будівлю площею **1200 кв. метрів** зроблено з дерева та мінеральної вати, на даху **400 кв. метрів** сонячних батарей. У новій школі 7 навчальних класів (з них 1 комп'ютер-

ний клас з 24 сучасними комп'ютерами), бібліотека, читацька та актові зали, сучасні санвузли та душові, роздягальні, кабінет соціально-психологічної служби, ігрова та спальня кімнати для першокласників. Новий корпус комп'ютеризований, як і стара школа. Є внутрішнє і зовнішнє відеоспостереження. У кожній класній кімнаті нові сучасні меблі та парти, облаштовано санітарні куточки, встановлено комп'ютери, проектори; існує датчик виставлення температурного режиму, вологості. Постійно відбувається очищення йонізованого повітря, що благотворно впливає на стан здоров'я дітей, які страждають на захворювання дихальної системи та алергії.

Реалізація проекту дала можливість розв'язати багато завдань, що сприяло поліпшенню умов навчання багатьох дітей. Ураховуючи, що весь світ потребує пошуку альтернативних джерел енергії та збереження навколишнього середовища, у «Зеленій школі» вже забезпечується значна економія природних ресурсів, широкий спектр використання альтернативних джерел енергії, поліпшення здоров'я дітей та екології селища. Згідно з проектом, «Зелені приміщення» відповідають високим вимогам екологічного стандарту.

Отже, директор Антонівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 21 Херсонської міської ради Галина Леонідівна Лугова на практиці продемонструвала, що одна зі складових персонального іміджу керівника – простір життєдіяльності – якраз і передбачає вміння управлінця встановлювати контакти з громадськими структурами і використовувати їх ресурс для розвитку школи. Така підтримка забезпечується сьогодні за допомогою гнучкої фандрайзингової системи, представленої нині переважно бізнес-структурами та громадськими фондами [2].

ВИСНОВКИ. Сьогодні в системі освіти важливим та актуальним є вміння знайти необхідні фонди, пробудити інтерес до свого проекту, презентувати його, чітко сформулювати заявку, розробити програму заходів для залучення до-

даткових ресурсів на втілення програм і проектів. Фандрайзингова діяльність є актуальною з огляду на проблему створення позитивного іміджу сучасного навчального закладу, реалізації програм розвитку освітнього середовища, що, у свою чергу, потребує впровадження нових підходів до управління, пошуку оптимальних інноваційних механізмів отримання фінансової допомоги. Така підтримка може забезпечуватися через участь педагогічних колективів у грантовій діяльності, ресурси якої нині здебільшого представлені бізнес-структурами та громадськими фондами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ

1. Дарадан, Т. Конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування / Т. Дарадан // Практика управління дошкільним закладом. – 2013. – № 12. – С. 7-11.
2. Куц, С. Фандрайзинг АВС: Посібник для початківців / С. Куц. – Київ : Центр філантропії, 2008. – 92 с.
3. Фандрайзинг: Руководство для неправительственных организаций / Assoc. Promo-LEX ; подгот.: В. Лозовану, О. Манолє ; коорд.: О. Манолє. – Кишинев, 2011. – 55 с.
4. Gerard H. Koppelman, John W. Holloway. Successful grant writing // Paediatric Respiratory Reviews. – 2012. – Vol.13. – Issue 1. ~ P. 63-66.

Галина Луговая

Фандрайзинговая деятельность образовательного учреждения: пути и методы работы

В статье освещены особенности организации фандрайзинговой деятельности учреждения общего среднего образования в контексте работы руководителя учреждения над имиджем своего учреждения и собственным «Я».

Ключевые слова: имидж образовательного учреждения, образовательный и научный фандрайзинг, грант, проект, грантовая заявка, фонд.

Galina Lugovaja

Fundraising activity of an educational institution: ways and methods of work

The article outlines the peculiarities of organization of fundraising activity of the institution of general secondary education in the context of the head of the institution on the image of his institution and his own «I».

Keywords: the image of an educational institution, educational and scientific fundraising, grant, project, grant application, fund.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНА І «РОЗУМНА» ШКОЛА: ПЕРША В УКРАЇНІ¹

Один з найкращих ліцеїв України – київський ліцей «Інтелект» – з моменту свого заснування до початку цього річного навчального року працював у прилаштованому приміщенні дитячого садку.

І ось довгоочікувана подія: ліцей «Інтелект», нарешті, переїхав в приміщення школи, яку побудовано уперше в Україні як «розумну школу». Тож нам, редакційному колективу, залишається лише **привітати педагогічний колектив, батьків і дітей, зокрема і директора цієї школи С.В. Романовського**, який до того ж є визнаним педагогом-новатором, автором-героєм 11-ї сторінки Всеукраїнського проекту НАПН і журналу *«Педагоги-новатори в Україні»* з такою **знаменною подією!** Новобудова викликала неабиякий резонанс серед владних структур: на її відкриття завітали і прем'єр-міністр В. Гройсман, і київський мер В. Кличко (фото зафіксували ці незабутні миті – див. фотовріз). Мешканці мікрорайону щиро схвалювали цю подію, бо, з їх слів, вони вже, навіть, почали боятися проходити повз цієї довгобудови, тоді як «господарі» школи, а це насамперед її вчителі, плакали від щастя, коли уперше заходили до актовї зали, спортзалів, оснащених класів і кабінету. На запитання редактора Журналу: «Що Ви відчували, коли усвідомили, що школа, якої так довго добивалися, вже є, все, нарешті, сталося?», директор відповів: «Вона – найкраща у світі!!!»

¹Укладач Ольга ВИГОВСЬКА.

Віталій Кличко на відкритті школи

Наталія Шубіна, заступник директора ліцею, серед щасливих усміхнених учнів

Переданий В. Кличко ключ від ШКОЛИ вже в руках її директорів (С. В. Романовський – другий зліва)

РОДЗИНКА ШКОЛИ

Такою є її система обігріву, яка робить школу автономною та незалежною від традиційних постачальників тепла. З метою зменшення витрат тепла зовнішні стіни школи утеплені мінеральною ватою завтовшки 200 мм, а енергозберігаючі вікна мають коефіцієнт опору теплопередачі 1,0.

Інженерні системи школи обладнані системою автоматики і побудовані за принципом «розумного будинку». Всі системи управляються з єдиного центру і автоматично регулюються в залежності від розкладу занять та зовнішніх природних факторів. Коли в окремому приміщенні не проводиться заняття – зменшується подача повітря та тепла. Якщо сонце освітлює східний фасад, то в приміщення, розташовані на сході подається менше тепла, ніж в інші. Система вентиляції будівлі обладнана рекуператорами тепла, тобто холодне приточне повітря підігрівається за рахунок теплого, що виділяється. Освітлювальні прилади в класах автоматично змінюють яскравість в залежності від наявного природного освітлення в приміщенні. Ці прогресивні рішення з енергозбереження дозволяють удвічі знизити споживання тепла в школі.

Побудована система геотермальних теплових насосів, які використовують тепло землі для обігріву школи, робить її повністю автономною та незалежною від традиційних постачальників тепла.

Хай у всіх школах України, так само як і в ліцеї «Інтелект», будь-які проблеми з опалення вирішуються сучасно й ефективно!

ЩОДО ІСТОРІЇ ПОБУДОВИ ЦЬОЇ ШКОЛИ...

Будівництво закладу загальної середньої освіти за адресою: проспект Миколи Бажана 34-А розпочато у 1993 році.

Було виконано монтаж стін та міжповерхових перекриттів двох і частково третього поверхів по трьох блоках, після чого у 1994 році будівельні роботи припинилися без належної консервації.

Відповідно до Розпорядження Київської міської державної адміністрації від 26.01.2016 № 22 «Про будівництво загальноосвітньої школи на ж/м Осокорки, 10 мікрорайон, ділянки 65, 66 в Дарницькому районі» замовником будівництва визначено КП «Житлоінвестбуд-УКБ». У 2017 році будівельні роботи відновлено.

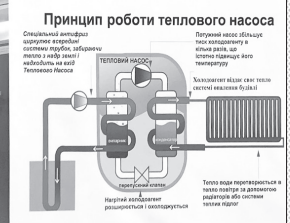

Загальна площа школи становить **21483 кв.м** і в ній зможуть навчатися близько **1500 учнів**. У приміщенні школи розташована новостворена початкова школа на **12 класів (360 місць)**, а також комунальний ліцей «Інтелект» на **36 класів (1080 місць)**.

Школа на Осокорках побудована та оснащена відповідно до принципів Нового освітнього простору – проекту, який реалізує Міністерство регіонального розвитку спільно з Міністерством освіти та міською владою в рамках реформи освіти.

Принципами Нового освітнього простору є мотивуючий простір та креативність, технологічність, енергоефективність та інклюзивність.

**Любов
СМАРОВОЗ**

Директор Опорного
закладу
«Навчально-виховний
комплекс
«Чаплинська школа-
гімназія»»

Директор школи, ліцею, гімназій № 6 '2018

ІМІДЖЕТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто інноваційні підходи до управління закладом загальної середньої освіти, акцентовано увагу на значенні експериментальних досліджень, розкрито роль освітнього середовища у творчому розвитку особистості здобувача освіти.

Ключові слова: освітнє середовище, експеримент, система управління та моніторингу, імідж закладу загальної середньої освіти, структурно-функціональна модель, опорний заклад, модель випускника, успішна дитина.

Актуальність. Сьогодні школа має забезпечити якісно новий рівень загальноосвітньої, професійної підготовки, розвиток кожної дитини як особистості. Усе це потребує докорінного перегляду підходів до організації змісту освіти у школі. Знання, здобуті за час експерименту щодо особливостей структурних компонентів іміджу навчального закладу, дають можливість нам свідомо та цілеспрямовано модернізувати навчальний заклад, оновити всі компоненти його діяльності, знайти нові розв'язки старих проблем, запропонувати свіжі організовані ідеї, одним словом – поступово формувати позитивний імідж свого закладу [3].

Виклад основного матеріалу.

Гімназіє, гімназіє, – сердець і рук єднання,

*Домівка знань і мудрості,
надій і сподівання.*

*В сім'ї твоїй, гімназіє,
зростаєм і міцнієм,*

*З тобою, рідна школо, ми
все зробить зумієм.*

Такими словами починається гімн Опорного закла-

ду навчально-виховного комплексу «Чаплинська школа-гімназія», який нещодавно відсвяткував своє 80-річчя, ставши колицкою для 5430 випускників. Заклад дбає про навчання і розвиток дітей, створює атмосферу творчості й високих прагнень педагогів, є надійним партнером для батьків і соціуму.

Понад п'ятнадцять років під керівництвом кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України наша школа працює в постійному розвитку. Так, з 2001 по 2004 рік заклад брав участь у *Всеукраїнському експерименті «Освітній моніторинг як механізм адаптивного управління загальною середньою освітою»*. Побудована в результаті вдалого експерименту модель управління, розвиваючись, діє й сьогодні.

З 2004 р. школа – активний учасник *регіонального експерименту «Створен-*

ня розвивального середовища для педагога та учня на основі інформаційних технологій». Одним із основних факторів успішності цього експерименту стала опора на особистісно-орієнтовану модель взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу [1].

У навчальному закладі застосовуються різноманітні форми як внутрішньої, так і зовнішньої диференціації. Профільні класи, класи з поглибленим вивченням предметів, класи розвивального та інклюзивного навчання в початковій школі, професійне навчання в профільній старшій школі, реалізація додаткових освітніх програм через систему факультативів, спецкурсів, гуртків, клубів, творчих конкурсів, олімпіад тощо.

Відпрацювавши принципи й зміст освітнього середовища, ми зрозуміли, що постає інша проблема, яка полягає в необхідності залучення життєстворюючого аспекта простору школи й дослідженні та корекції взаємозв'язку між створеною освітньою атмосферою й розвитком особистості. Отже, знову необхідні були нові ідеї, нові моделі, технології управління, навчання й виховання, що потребували апробації, експериментального дослідження. І тут вкотре допомогли дослідники кафедри менеджменту освіти та маркетингу ЦППО НАПН України Г.В. Єльнікова, В.К. Мельник, В.І. Маслов.

І вже з січня 2009 р. ми розпочали реалізацію програми нового експерименту «Розвиток учасників навчально-виховного процесу в умовах адаптивної школи», основною метою якого є виявлення й експериментальна перевірка комплексу педагогічних умов, що забезпечують розвиток особистості педагогічних працівників та здобувачів освіти. У процесі реалізації підготовчого, констатувального й ор-

ганізаційно-прогнозуючого етапів експерименту розробили модель цілеспрямованого впливу розвивального середовища адаптивної школи на розвиток учасників освітнього процесу. На нашу думку, у ній продумано стратегічний, змістовий, технологічний й управлінський аспекти дослідження, обґрунтовано перспективу діяльності закладу через концепцію й програму розвитку, розроблено проект «Школа життєвого успіху», визначено критерії й показники відстеження динаміки розвитку педагогічних працівників та здобувачів освіти.

Нині навчальний заклад на заключному етапі *Всеукраїнського експерименту «Формування іміджу навчального закладу нового типу в умовах регіону»*. І це не випадково, адже першочерговим завданням за всі роки становлення нашого освітнього закладу стало завоювання авторитету серед батьківської громадськості, підтримання позитивної репутації в соціумі з метою вдалого конкурування на широкому «ринку освітніх послуг».

Відповідно до затвердженої програми проведення експерименту **ми зосередились на реалізації поставлених перед нами завдань:**

- розробили, обґрунтували та експериментально перевірили структурно-функціональну модель формування іміджу навчального закладу нового типу в умовах регіону;
- визначили критерії й показники відстеження сформованості іміджу навчального закладу та комплекс умов, що їх забезпечують;
- працюємо над упровадженням і зміцненням традицій школи серед учасників навчально-виховного процесу для створення корпоративного духу, створенням загального стилю приміщень школи з урахуванням її

традицій, особливостей діяльності та фінансових можливостей;

- використовуємо можливості радіо, телебачення, преси для пропаганди досягнень і перспектив розвитку школи;
- активно використовуємо зовнішню атрибутику школи для будь-якої іміджевої діяльності;
- налагоджуємо партнерські взаємовідносини з багатьма педагогічними і соціальними інститутами, що дає можливість мати високий рейтинг серед батьків та освітян у громаді, районі, області;
- популяризуємо власний сайт в Інтернеті як іміджевий майданчик тощо.

Особливу увагу приділяємо змісту варіативної складової навчального плану, який стає предметом подальших напрацювань, обговорень і відстежень у напрямі формування ключових компетентностей. З метою створення рівного доступу до якісної освіти різним категоріям школярів відповідно до їх нахилів та потреб навчальний заклад організовує діяльність гуртків, секцій, курсів за вибором, факультативів. Це також десять предметних гуртків різного спрямування (прикладного, національно-патріотичного, спортивного, художньо-естетичного, суспільно-гуманітарного).

Не менш важливим для нас є й те, що **на імідж навчального закладу впливають і зовнішні фактори**. Ефективною є діяльність педагогічного колективу, який враховує у своїй діяльності особливості мікросоціуму школи, результати діагностики намірів батьківської громадськості та соціальний запит. Ось чому ми будуємо свою управлінську діяльність на активній взаємодії із навколишнім середовищем. Завдяки розширенню соціальних партнерів нам вдається розв'язувати пріоритетні завдання освітньої сфери – підвищен-

ня якості освіти та рівня доступності якісної загальної освіти. Так, упродовж останніх років у школі створено систему соціального партнерства як систему співпраці з органами місцевого самоврядування, депутатами різних рівнів, батьками, громадськістю, позашкільними установами, вищими навчальними закладами, профільними науковими установами на основі угод [2].

Завдяки участі в проектній діяльності, залученні коштів громади, додаткових інвестицій у розвиток навчального закладу зміцнюється матеріально-технічна і навчально-методична база. Так, протягом останніх п'яти років за допомогою проектів залучено кошти в сумі більше ніж **400 тис. грн.**

Під час конкурсного відбору з вересня 2017 р. школа здобула статус опорного навчального закладу, до складу якого увійшли дві філії – Кучерявоволодимирівська та Червонополянська. Тож на сьогодні робота дирекції школи, педагогічного колективу, батьківської громади спрямована на створення єдиного освітнього простору через реалізацію програми розвитку вже опорного закладу та завдань, які поставили перед нами органи місцевого самоврядування.

Головні завдання нашого опорного закладу – забезпечення рівного доступу дітей відповідного віку до якісної освіти, впровадження допрофільної підготовки й профільного навчання (математичний, біотехнологічний, філологічний, технологічний профілі), поглиблене вивчення окремих предметів; забезпечення всебічного розвитку особистості здобувача освіти незалежно від місця його проживання, раціональне та ефективно використання наявних ресурсів. Сьогодні

в опорному закладі навчається 748 здобувачів освіти.

Школа має достатню навчально-методичну базу, комп'ютерне та мультимедійне обладнання, доступ до мережі високошвидкісного Інтернету.

Протягом цього короткого часу ми багато зробили спільно з філіями:

- спланували організаційно-педагогічну, методичну, експериментальну роботу та роботу психологічної служби;
- розробили робочі навчальні плани з урахуванням особливостей контингенту учнів опорного закладу та філій, їхніх потреб у здобутті загальної середньої освіти, наявного освітнього рівня та затвердили й погодили в установленому порядку;
- визначились з обсягом педагогічного навантаження педагогічних працівників опорного закладу, які забезпечують навчально-виховний процес у опорному закладі та його філіях;
- забезпечили викладання предметів у філіях вчителями – спеціалістами фізичної культури, історії, трудового навчання, англійської мови;
- розробили й погодили структуру навчального року, режим роботи опорного закладу та його філій з дотриманням педагогічних, санітарно-гігієнічних і режимних вимог;
- організували підвезення учнів та педагогічних працівників до опорного закладу і філій;
- вжили заходів щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими потребами.

Дирекція навчального закладу робить усе можливе, аби опорна школа стала центром науково-експериментальної та методичної роботи з вивчення та впровадження педагогічних інновацій, розроблення науково-методичного та навчально-методичного забезпечення і служила навчальною базою для своїх філій.

На рівні керівників методичних об'єднань і кафедр здійснюється координація науково-методичної роботи з навчальних дисциплін, збагачується зміст навчання, відпрацьовуються технології, методики викладання, відстежуються й аналізуються навчальні досягнення та засвоєння учнями програмового матеріалу.

Зусиллями педагогічних працівників здійснюється науково-методична робота, створено умови для зростання професійного рівня, фахової майстерності, стимулюється творча діяльність. На учнівському рівні забезпечуються умови для подальшого розвитку здібностей здобувачів освіти через профільні класи та класи з поглибленим вивченням предметів, організація науково-дослідницької роботи в первинному осередку Малої академії наук.

Така багатогранна робота не може не впливати на результативність навчального закладу в цілому. Важливим показником є рівень особистісних досягнень наших дітей у різних сферах життєдіяльності. 65% школярів щороку є переможцями олімпіад, конкурсів, змагань, турнірів різного рівня. Тільки за три останніх

Першочерговим завданням за роки становлення нашого освітнього закладу стало завоювання авторитету серед батьківської громадськості з метою вибору саме нашого навчального закладу на широкому «ринку освітніх послуг»

За якістю освіти уважно стежать батьки, учні, органи місцевого управління, робота школи активно обговорюється за всіма напрямками її діяльності на педрадах, в учнівському колективі. Доцільність обраного шляху її розвитку досліджується батьками та громадянськістю

роки в II етапі Всеукраїнських олімпіад ми здобули **182 призових місця**, **40 учнів є переможцями** III етапу Всеукраїнських предметних олімпіад.

Два учні нашої школи були Стипендіатами Президента України за перемогу в Міжнародному мовно-літературному конкурсі імені Тараса Шевченка. **60%** здобувачів освіти навчального закладу із задоволенням беруть участь у Всеукраїнських та міжнародних інтерактивних конкурсах – Колосок, Левеня, Соняшник, Кенгуру, Бобреня. У цьому ми відчуваємо підтримку батьків, яка виявляється не тільки в тому, щоб оплатити участь дітей у конкурсах, а найголовніше – спонукати дітей до творчості, пошуку, знань. Понад **80%** випускників є студентами вузів III та IV рівнів акредитації. Ми пишаємося тим, що за час проведення ЗНО четверо наших учнів з математики отримали **200 балів**.

Найкраще середовище для саморозвитку та самореалізації здобувачів освіти – це шкільна дитяча організація, що сприяє розвитку ініціативи в дітей, згуртуванню учнівського колективу, стає джерелом нових знахідок і перемог. У нашій школі дитячі організації функціонують на принципах реалізації соціально-значущих проєктів, які дають можливість здобути дітям особистісний та соціальний досвід, долучитись до громадського управління.

З метою пропагування культури знань у школі та створення позитивного іміджу обдарованих дітей ми розробили свою систе-

му стимулювання й заохочення. Особливого значення для учнів, їхніх батьків і педагогічних працівників у нашій школі набула традиція презентації досягнень. Щороку, наприкінці I семестру навчального року на святі «Сузір'я талантів» ми вшановуємо і нагороджуємо найкращих учнів, педагогічних працівників, учнівські колективи. За результатами навчального року відмінники, переможці III етапу учнівських олімпіад, конкурсів та акцій отримують нагороди на святі Останнього дзвоника. Під час урочистої лінійки стрічки переможців також одержують діти, що перемогли у шкільному конкурсі «Учень року-2017» за номінаціями «Інтелектуал», «Лідер», «Творча особистість», «Спортсмен». До речі, цього року палітра номінацій поповнилась стрічками «Патріот школи» і «Відкриття року». У школі оформлено стенди «Наша гордість» та «Наші досягнення», на яких розміщено фотографії відмінників та переможців олімпіад, а також грамоти, дипломи, подяки, які отримують учні школи за командну перемогу в різних конкурсах та змаганнях. Проведення таких заходів розглядаємо не тільки як можливість порадіти за своїх дітей, нагородити їх за наполегливу працю, презентувати громадськості досягнення школи, а й як стимул до майбутніх звершень.

Аналіз успішності наших дітей дає змогу констатувати, що в навчальному закладі проводиться результативна робота щодо виявлення творчих здібностей та розвитку обдарованості здобувачів освіти.

ВИСНОВКИ. Створення позитивного іміджу навчального закладу – складний і тривалий процес, але дуже важливий і необхідний. Першочерговим завданням за роки становлення нашого освітнього закладу стало завоювання авторитету серед батьківської громадськості з метою вибору саме нашого навчального закладу на широкому «ринку освітніх послуг». Тому важливою умовою ефективної освітньої роботи, спрямованої на особистість, її навчання, виховання, розвиток є розуміння того, що кожна дитина має здібності, прагне їх розвивати і, зрештою, самореалізуватися. Тож, мабуть, не випадково, що наш опорний начальний заклад сьогодні – учасник заключного етапу Всеукраїнського експерименту «Імідж навчального закладу в умовах регіону». За якістю освіти уважно стежать батьки, учні, органи місцевого управління, робота школи активно обговорюється за всіма напрямками її діяльності на педрадах, нарадах, в учнівському колективі. Доцільність обраного шляху її розвитку досліджується батьками та громадськістю.

На наш погляд, створення привабливості навчального закладу, ситуації успіху на всіх рівнях його роботи визначається досягненнями школярів, бажанням відвідувати школу з радістю й надією, позитивною оцінкою мешканців громади, рівнем задоволеності батьків і учнів якістю освітніх послуг, сформованою компетентністю й соціальною адаптацією випускників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гонтаровська, Н.В., Теоретичні та методичні засади створення освітнього середовища як фактору розвитку особистості школяра / Н. В. Гонтаровська. Київ, 2012.
2. Рябова, З.В. Система моніторингу загальної середньої освіти в регіоні як умова забезпечення якості освіти / З. В. Рябова,

В. Е. Луначек // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 6. – С. 8-14.

3. Єльнікова, Г. В. Основи адаптивного управління : тексти лекц. / Г. В. Єльнікова. – Київ : ЦППО АПН України, 2002. – 133 с.

4. Зуєвська, І. Критерії ефективності позитивного іміджу школи / І. Зуєвська // Директор школи. – 2006. – № 2 (386). – С. 10-13.

5. Болсун, С. Професійний імідж керівника навчального закладу / С. Болсун // Управління школою. – 2013. – № 7-9.

6. Єльнікова, Г. В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі / Г. В. Єльнікова, З. В. Рябова // Обрії. – 2008. – № 1 (26). – С. 5-12.

7. Місюра, Л. Робота з іміджем – як базове завдання в системі ПР (паблікрілейшенз) / Л. Місюра // Маркетинг в Україні. – 2002. – № 5.

8. Почепцов, Г. Побудова іміджу як комунікативне програмування / Г. Почепцов // Нова політика. – 1999. – № 5.

9. Болсун, С. Професійний імідж керівника навчального закладу / С. Болсун // Управління школою. – 2013. – № 7-9.

Любовь Смаровоз

Имиджетворческая деятельность образовательного учреждения

В статье рассматриваются инновационные подходы к управлению заведением общего среднего образования, акцентируется внимание на значении экспериментальных исследований, раскрывается роль учебной среды в творческом развитии личности получателя образования.

Ключевые слова: учебная среда, эксперимент, система управления и мониторинга, имидж заведения общего среднего образования, структурно-функциональная модель, опорное заведение, модель выпускника, успешный ребенок.

Lubov Smarovoz

Image making activity of an educational institution

Innovational approaches to managing by Secondary Educational Schools are examined in the article, meaning of experimental explorings are separated, role of educational environment in the creative developing of a person who gets the education is opened.

Keywords: Educational environment, experiment, the system of managing and monitoring, image of Secondary Educational School, structure-functional model, supporting school, the model of School-leaver (graduate), successful pupil.

УДК 373.5:
347.122(086)

Управління
школою

ЗДІЙСНЕННЯ ВІДЕОЗЙОМКИ ТА АУДІОЗАПИСІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

**Світлана
ОДАЙНИК**

Проректор з питань
зовнішнього оцінювання
та моніторингу якості
освіти КВНЗ «Херсонська
академія неперервної
освіти»,
кандидат педагогічних
наук, доцент
кафедри педагогіки й
менеджменту освіти

**Борис
ОДАЙНИК**

Викладач
кафедри професійних та
спеціальних дисциплін
Херсонського факультету
Одеського державного
університету внутрішніх
справ, кандидат
юридичних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

У статті розглянуто питання доцільності здійснення відеозйомки та аудіозаписів у закладах загальної середньої освіти, проаналізовано нормативно-правові документи щодо недопустимості збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, а також щодо права особи вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію. Акцентовано на тому, що підставами можливого правомірного втручання в особисте та сімейне життя учасників освітнього процесу є згода особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації стосовно неї, а також випадки, визначені законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Ключові слова: відеозйомка, аудіозапис, заклад загальної середньої освіти, освітній процес.

Люди фотографують або знімають на відеореєстраторі все, що бачать навколо – природу, тварин, людей. На вулицях міст з'являється дедалі більше різної оптичної техніки – від камер на фасадах будинків до систем відеоспостереження за дорожнім рухом. Більше того, за багатьма стежать уже і на роботі. Та й самі українські компанії застосовують відеозйомку не тільки з метою збереження майна або охорони порядку, а й для превентивних заходів. Тобто процес набирає глобальних масштабів і не залишив осторонь заклади загальної середньої освіти.

Вклад основного матеріалу. Під поняттям «фото-, кіно-, теле- чи відеозйомка» слід розуміти процес фіксації фактів на відповідні фото-, кіно-, теле-, чи відеоносії.

Останніми часом у закладах загальної середньої освіти набуває актуальності процес упровадження систем відеоспостереження. Згідно із статтею 53 Конституції в Україні повна загальна середня освіта є обов'язковою [1]. Тобто впродовж 6-8 годин на добу протягом одинадцяти років життя багатьох українців нерозривно пов'язано з перебуванням у школі. І не виключено, що більшості не сподобається, якщо з ними весь цей час хтось спостерігатиме, оскільки відеозйомка, як і звичайне стеження, є не тільки втручанням у приватне життя, а й порушенням недоторканості особи.

Мета статті полягає у розкритті нормативно-правових документів

щодо здійснення відеозйомки та аудіо-записів у закладах загальної середньої освіти.

Відповідно до статті 38 Закону України «Про загальну середню освіту» у закладі загальної середньої освіти намагаються забезпечити охорону життя і здоров'я учнів (вихованців), педагогічних та інших працівників [2], уникнути та запобігти ситуаціям, результатом яких може бути, зокрема, насильство над учнем та його експлуатація, посягання на гідність, здоров'я або навіть життя дітей. Відеозйомка підвищує безпеку учнів і персоналу закладу освіти, дає можливість боротися з підлітковою злочинністю й зберегти шкільне майно від нищення. Крім цього, зважаючи на те, що, як правило, у школі працює один охоронець, а приміщення є великим за розмірами, відеонагляд допоможе вести спостереження за порушенням дисципліни серед учнів та запобігати їм.

З правової точки зору, відеоспостереження зачіпає особисті права та свободи людини. Тобто кожен громадянин, навіть школяр, може заявити, що та інформація, яку можна зібрати про нього під час освітнього процесу або інших аспектів перебування в школі, є конфіденційною. З цього приводу практично одразу виникають дискусії між учнями, батьками, педагогами та адміністрацією закладу загальної середньої освіти.

Конституція України чітко визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Згідно з Конституцією України всі люди є вільні й рівні у своїй гідності та правах (стаття 21); кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, і має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості (стаття 23); громадяни мають рівні конституційні

права і свободи та є рівними перед законом; кожен має право на повагу до його гідності (частина перша статті 28); кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (частина перша статті 68); виключно законами України визначаються: права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; засади регулювання шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства (стаття 92) [1].

У статті 32 Конституції України проголошено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте життя та недопустимим є збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди [1]. Особистим життям фізичної особи є її поведінка у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності. Тож відеоспостереження за особою, у тому числі фіксація її дій на відео, є збиранням та накопиченням інформації з можливістю її подальшого використання. Тому такі дії порушують особисту недоторканість особи. А відповідно до статті 10 Закону України «Про охорону дитинства» кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини [3].

Таким чином, лише фізична особа, якої стосується конфіденційна інформація, відповідно до конституційного та законодавчого регулювання права особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації, має право вільно, на власний розсуд визначати порядок ознайомлення з нею інших осіб, держави та органів місцевого самоврядування, а також право на збереження її у таємниці.

Подібними за змістом є й норми Закону України «Про інформацію», згідно з якими забороняється збирання відомостей про особу без її попередньої згоди на це, за винятком випадків, передбачених законом. А відповідно до статті 31 цього ж закону громадяни мають право знати у період збирання інформації, які відомості про них і з якою метою отримуються, як, ким і з якою метою вони будуть використовуватися [4]. На захисті особи учня стоїть і Цивільний кодекс України, який визначає, що фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою [9]. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку також припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру. Частина 3 статті 307 Цивільного Кодексу України свідчить: знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом [9].

Існують кілька способів отримати згоду від особи, яка потрапить в об'єктив камери:

- чітко виражена згода – це згода, що подана в письмовому вигляді;
- усна згода – це згода, коли особа може в усній формі перед камерою виразити свою згоду на зйомки та транслявання результатів зйомок в засобах масової інформації;
- мовчазна згода – це згода, коли особа знала й бачила, що її знімають на фото чи відеокамеру, але не виразила своїх заперечень щодо проведення зйомок.

Виходячи з викладеного, інформацію про учня, зібрану в процесі відеоспостереження освітнього процесу, можна віднести до конфіденційної. Власне, в такому вигляді відеонагляд являє собою не тільки втручання в особисте життя особи, а й порушує її недоторканість, звужує права учня та ставить його в залежність від можливих неправомірних вчинків

керівників школи. Спостереження у закладі загальної середньої освіти являє собою збирання та накопичення інформації про особу з можливістю її подальшого використання. А це має бути обов'язково унормовано, особливо в частині доступу до такої інформації та її використання.

Адміністрація закладу загальної середньої освіти має запобігати порушенню особистих прав дитини та застосовувати технічні засоби відеоспостереження лише законно, наскільки це дозволяє правове поле, яким регулюються окреслені суспільні відносини. Це впливає зі статті 28 Конвенції про права дитини, яка набула чинності для України 27 вересня 1991 року, та передбачає, що держави-учасниці вживають усіх необхідних заходів, щоб шкільна дисципліна була забезпечена методами, що ґрунтуються на повазі до людської гідності дитини [8].

Відеоспостереження в школах можна застосовувати в публічних місцях, тобто в місцях численного скупчення людей, зокрема, при вході в школу, на шкільному подвір'ї, коридорах, і в жодному випадку – не в класних приміщеннях, кабінетах, туалетах, оскільки такі місця не є публічними. Громадське (публічне) місце – це частина будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони [6].

Проаналізувавши характеристики різних місць, ми дійшли висновку, що публічні місця – це ті місця в яких:

- можлива присутність осіб, які не належать до членів сім'ї або близьких знайомих;
- особа не сподівається усамітнитися чи якимось чином відкривати частини свого приватного життя з надією, що цього ніхто не побачить.

До таких місць слід віднести вулиці, площі, людні місця або ж, наприклад, кімнати для переговорів, робочий кабінет

нет, в якому часто можна зустріти сторонніх осіб.

Багатьма закладами загальної середньої освіти України розв'язується питання щодо отримання згоди на відеоспостереження від органів громадського самоврядування закладів освіти, оприлюднення правил відеоспостереження у закладі освіти, де будуть визначені питання використання зібраної інформації, місця розташування відеокамер тощо. На нашу думку, це є єдиним правомірним способом розв'язання обговорюваного питання. Саме тому в школах, де застосовуватиметься відеонагляд, про це необхідно обов'язково інформувати учнів, педагогів та батьків за допомогою таблички, що розміщується при вході в заклад загальної середньої освіти зі змістом «Здійснюється відеоспостереження». Таким чином отримується згода на відеоспостереження всіма зацікавленими сторонами.

Не менш цікавим є питання про те, чи може учень без згоди вчителя робити відеозйомку та аудіозапис уроку або його частини на мобільний пристрій, з метою поширення й обговорення в мережі Інтернет або з батьками. Кожен заклад загальної середньої освіти рішенням педагогічної ради складає та затверджує правила, які є обов'язковими до виконання всіма учасниками освітнього процесу. **Одним з обов'язків учня є те, що під час уроку не можна відвертати увагу інших учнів від проведення освітнього процесу.** Учням також не можна приносити до школи предмети і речі, що можуть спричинити шкоду освітньому процесу. Використання фото- або відеозйомки учнем під час проведення вчителем навчання на уроці є порушенням цих правил поведінки. Такий учень є порушником правил поведінки в школі й може отримати усне або письмове зауваження від учителя. Відеозйомка осіб без їхньої згоди (учнів з класу, учителя та інших) може сприйматися як порушення особистих прав цих осіб на конфіденційність їх

життєдіяльності (незаконного стеження) і, у випадку розповсюдження знятого матеріалу, може бути підставою для притягнення батьків дитини до відповідальності за неналежне виховання з відповідними заходами впливу з боку органів опіки та піклування.

Разом з тим, незважаючи на те, що в закладі загальної середньої освіти можуть бути приміщення, що підпадають під поняття публічності, наприклад, класні кімнати, робочі кабінети, актові зали, це не означає, що в таких місцях можна знімати без згоди, оскільки щоденний процес виконання трудових обов'язків педагогом не можна назвати заходом публічного характеру. Педагоги, як члени трудового колективу, мають вирішити, чи є прийнятними відповідні умови праці. Адже відповідно до вимог статті 29 Кодексу законів про працю України роботодавець має проінформувати працівника під розписку про умови праці, тобто згода педагога на зйомку має бути виражена письмово [7]. *Відсутність письмової згоди працівника на відеозйомку на робочому місці дає право стверджувати, що запис проводиться незаконно.* Однак усі відеоспостереження мають бути відкритими. Так, якщо в приміщенні відеокамери недосяжні для людського ока (або відсутні відповідні повідомлення про відеоспостереження чи зйомку), то такий відеозапис здійснюється незаконно.

До того ж особа, яка володіє інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною на власні кошти, або такою, яка є предметом її професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу і не порушує передбаченої законом таємниці, самостійно визначає режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної [4].

Отже, про особу без її згоди не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації, якою володіє, користується або розпоряджається ця особа і яка поширюється за її бажанням. Це також сто-

сується і знімання на відео уроку самим учителем для використання, зокрема, у власному блозі. Для проведення таких зйомок необхідно отримати згоду від тих осіб, які повністю усвідомлюють значення дій та наслідки, що можуть настати після оприлюднення результатів зйомок, наприклад, від батьків, опікунів чи усиновителів.

Окрім випадків **заборони зйомки**, Цивільний кодекс України також надає фізичній особі можливість захисту і у випадку, коли вона попередньо погодилася на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку. Особа, яка надала згоду на проведення зйомок її в приватних місцях, може вимагати негайного їх припинення. І зйомки необхідно буде припинити одразу ж після вимоги.

Є також стаття 34 Конституції України, відповідно до якої **кожному гарантується право на свободу думки і слова**, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1]. Цим конституційним положенням відповідають приписи Цивільного кодексу України, якими встановлено, що фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію (абзац перший частини першої статті 302) [9].

Однією з гарантій реалізації конституційних прав на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації є законодавче закріплення права кожного на доступ до інформації, яке згідно зі статтею 5 Закону «Про доступ до публічної інформації» забезпечується систематичним та оперативним оприлюдненням інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет, на інформаційних стендах та будь-яким іншим способом, а також шляхом надання інформації на запити [5].

Разом з тим Конституцією України визначено вичерпний перелік підстав, за наявності яких законами України може

передбачатися обмеження прав особи на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації, оскільки реалізація цих прав не має порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб [4].

ВИСНОВКИ. Положення частини першої статті 32 та частини третьої статті 34 Конституції України перебувають у системному взаємозв'язку і передбачають як недопустимість порушення права людини на недоторканність особистого та сімейного життя, так і реалізацію особою права на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації.

Підставами можливого правомірного втручання в особисте та сімейне життя особи є згода особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації стосовно неї, а також, у разі відсутності такої згоди, випадки, визначені законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Цілком зрозуміло, що найкращий спосіб уберегти себе від зайвих проблем та «судових переслідувань» – це отримати згоду від особи або ж отримати згоду на зйомки в місцях, в яких знімати, як правило, заборонено. Отже, зйомка фізичних осіб у приватних місцях або у місцях, де особа має право розраховувати на спокій, може бути здійснена лише з їх згоди.

Оскільки інформація, відображена в відео- і аудіозаписах за участю учасників освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, містить відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються у товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи, така інформація може збиратися, зберігатися, використовуватися і поширюватися лише за умови отримання згоди цих осіб. Збирання інформації без такої згоди є порушенням конституційних прав громадян.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**

1. Конституція України від 30.09.2016 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» від 28.09.2017 № 651-14 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 28, ст.230 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
3. Закон України «Про охорону дитинства», редакція від 30.11.2017 № 2402-14 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
4. Закон України «Про інформацію», редакція від 01.01.2017 № 2657-12 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
5. Закон України «Про доступ до публічної інформації», редакція від 01.05.2015 № 2939-17 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
6. Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення», редакція від 16.12.2012 № 2899-15 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 52, ст.565 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2899-15?test=qY4Mfbtc78fV3UrUZiz64Gm4HI4KIs80msh8Ie6> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
7. Кодекс законів про працю України, редакція від 02.12.2017 № 322-08 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1971, додаток до № 50, ст. 375 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
8. Конвенція про права дитини від 20.11.2014 № 995_021 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.
9. Цивільний Кодекс України, редакція від 19.07.2017 № 435-15// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст.356 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.

Світлана Одайник, Борис Одайник

Осуществление видеосъемки и аудиозаписей в учреждениях общего среднего образования

В статье рассмотрен вопрос целесообразности осуществления видеосъемки и аудиозаписей в учреждениях общего среднего образования, проанализированы нормативно-правовые документы о недопустимости сбора, хранения, использования и распространения конфиденциальной информации о лице без его согласия, а также о праве лица свободно собирать, хранить, использовать и распространять информацию. Акцентируется на том, что основаниями возможного правомерного вмешательства в личную и семейную жизнь участников образовательного процесса являются согласие лица на сбор, хранение, использование и распространение конфиденциальной информации о ней, а также случаи, определенные законом, и только в интересах национальной безопасности, экономического благосостояния и прав человека.

Ключевые слова: видеосъемка, аудиозапись, заведение общего среднего образования, образовательный процесс.

Svitlana Odaynyk, Borys Odaynyk
Perform ideo and audio recordings at general secondary education institutions

The article deals with the question of expediency of video and audio recordings in institutions of general secondary education, analyzed normative and legal documents concerning the inadmissibility of the collection, storage, use and dissemination of confidential information about a person without his consent, as well as the right of a person to freely collect, store, use and distribute information. The conclusion is that the grounds for possible legitimate interference in the personal and family life of the participants in the educational process are: the consent of the person to collect, store, use and disseminate confidential information concerning it, as well as cases specified by law, and only in the interests of national security, economic prosperity and human rights.

Keywords: video recording, audio recording, general secondary education institution, educational process.

УДК 37.091.4
(477.72)

Управління
школою

СЕРЦЯ ВІДДАВАЛИ ДІТЯМ: ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ К.Ю. ГОЛОБОРОДЬКА ТА Л.В. ОБІДИНОЇ ЯК ОСВІТЯНСЬКИЙ ТРЕНД ХЕРСОНЩИНИ

У статті йдеться про досвід роботи відомих директорів навчальних закладів Херсонщини К.Ю. Голобородька і Л.В. Обідіної. Наголошується на збереженні традицій вітчизняної педагогіки у практиці роботи сучасних керівників закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: традиції вітчизняної педагогіки, менеджер навчального закладу, інновації в управлінні школою, педагогічне краєзнавство.

Євдокія ГОЛОБОРОДЬКО

Член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки й менеджменту освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, заслужений діяч науки та техніки України

Тетяна КУЗЬМІЧ

Кандидат педагогічних наук, завідувач навчально-методичної лабораторії управління навчальними закладами, викладач кафедри теорії й методики виховання, психології та інклюзивної освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради

Актуальність. У період розвитку української освіти, її реформування дуже важливо зберегти ті дорогоцінні надбання, якими так багаті системи освіти регіонів, що створювалися десятиліттями. У цьому полягає суть педагогічного краєзнавства, вивчення якого, за словами Н.С. Побірченко, допомагає збагаченню педагогічної теорії, виховує любов до свого краю, його педагогічної культури, поваги до вчительської праці [6].

Мета статті – популяризація кращого досвіду відомих керівників навчальних закладів Херсонщини – К.Ю. Голобородька та Л.В. Обідіної, впровадження їх менеджерських здобутків у практику роботи сучасних директорів закладів загальної середньої освіти, збереження і примноження традицій вітчизняної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке сучасне суспільство, яке розуміє значення освіти для свого поступального розвитку, має постійно дбати про міцність фундаменту, на

який спиратиметься архітектоніка його майбутнього. Керівники сучасних освітніх закладів Херсонщини пам'ятають своїх попередників: Беньковський Валентин Федорович, Голобородько Костянтин Йосипович, Ільїнський Михайло Геннадійович, Бокиша Євгенія Миколаївна, Плахтій Петро Карпович, Мисько Юрій Васильович, Тряпичин Даниїл Петрович, Мараховський Олександр Максимович, Стецько Іван Петрович, Пуценко Володимир Аркадійович, Бондаренко Микола Миколайович, Обідіна Лідія Василівна, Пластун Євдокія Олександрівна, Випенко Валентина Дем'янівна, Семенова Ніна Володимирівна, Морозова Ліна Лаврентіївна, Калинюк Андрій Федорович, Редько Валентина Степанівна, Шиянюк В'ячеслав Іванович, Коган Ілля Григорович, Лейбзон Савелій Нолєвич, Носенко Анатолій Володимирович та інші. Дехто з них відійшов уже у зоряну вічність, а деякі

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2018

й досі допомагають молодим керівникам: їхні мудрі настанови – скарб для сучасних управлінців.

Розвиток освіти Херсонщини нерозривно пов'язаний із історією сільських шкіл – таких, як школа ім. К.І. Голобородька, що на Білозерщині. Освітній заклад має глибоке коріння педагогічного досвіду освітян, що працювали у різний час, та разом з тим, продовжуючи традиції попередніх поколінь, примножує їх на новому етапі розвитку української школи. Станіславська школа – найстаріший освітній заклад на Херсонщині, який було засновано ще у XIX ст.

Із 1946 р. Станіславську середню школу очолює **Костянтин Йосипович Голобородько**. Недаремно ж період його педагогічної праці називають «цілою епохою». Адже він охопив своєю долею більшу частину XX століття і пройшов з випробуваннями свій шлях. Він був сучасником усіх історичних подій, про які ми знаємо з романів, кінофільмів, розповідей людей старшого покоління. На рубежі 40-50 рр. XX ст. К.І. Голобородько почав створювати у Станіславі те, що сьогодні мовою науковців називають авторською школою [2].

Його директорські пошуки відбувалися майже одночасно з пошуками В.О. Сухомлинського. Це був педагог за покликанням – освічений, інтелігентний, чемний. Цінував людей, знання. Вміло продовжував кращі традиції попередників, наполегливо працював над собою і вчив цього вчителів. Педради часто нагадували справжні конференції. Директор робив глибокий аналіз навчально-виховного процесу у школі, формулював нові завдання, надихав на педагогічну творчість.

Наприкінці 40-х рр. директор зрозумів, що ефективність педагогічної дії полягає у виробленні нових підходів масової школи до формування особистості. А для того, щоб ці підходи сформувати, необхідна внутрішня єдність вчителів, тому, найперше, що поставив за мету керівник Станіславської середньої школи – створити педагогічний колектив однодумців. Під керівництвом К.І. Голобородька формувалися і зростали нові педагогічні кадри, імена яких незабаром стали відомими далеко за межами району.

На початку 50-60 рр. було вироблено концепцію Станіславської школи, яка по-

слідовно збагачувалася директором і педколективом до 1966 р., коли Костянтин Йосипович пішов на заслужений відпочинок. Пріоритетом визнавався синтез двох напрямів: гуманітарно-естетичного й політехніко-трудового.

Педагогічний колектив постійно прагнув удосконалення, навчальний процес збагачувався сучасними методиками, поглиблювалися зв'язки школи з життям. У школі працювали майстерні по дереву та металу, діяли гуртки, проводилися семінари, практикуми з вивчення сільськогосподарської техніки. Створеною з учнів навчально-виробничою бригадою директор керував сам, і влітку його можна було бачити з дітьми в степу.

Костянтин Йосипович не допускав формалізму в педагогічній діяльності. Він вчив бачити в учневі краще, спирався переважно на заохочення, багато працював зі шкільним активом. Відвідував уроки вчителів, запрошував на свої. Прагнув, щоб люди зростали, умів підбадьорити, вселити віру в успіх.

У школі працював батьківський університет знань, яким керував сам директор. Розмаїта позакласна робота, різні гуртки сприяли розвитку особистості. Багато уваги приділялося естетичному вихованню дітей. Працювали учнівський та учительський хори, ансамбль баяністів, духовий і струнний оркестри, драматичний гурток. Як результат такої роботи – школа на районних оглядах художньої самодіяльності багато років посідала перші місця.

Свєодкія ГОЛОБОРОДЬКО

Тетяна КУЗЬМІЧ

Діяли картинна галерея, історико-красназничий музей, музична школа. За традицією видатного актора Ю. Шумського, який на початку 20-х рр. працював у Станіславі, на сцені сільського клубу часто виступав з цікавими виставами самодіяльний драматичний театр. Його активними учасниками були вчителі [3].

К.Й. Голобородько займався громадською роботою: часто виступав перед мешканцями села з бесідами та лекціями на педагогічні, літературні та загальнополітичні теми, був депутатом сільської та районної Рад народних

Кость Йосипович ГОЛОБОРОДЬКО – директор Станіславської середньої школи Білозерського р-ну Херсонської обл. (1946/1966)

депутатів. Він високо цінував пресу як засіб виховання людей, свої численні кореспонденції, статті, нариси про вчителів, працівників сільського господарства, про виховання молоді друкував у районній та обласній газетах, плідно займався дослідженням історії рідного краю. Упродовж чотирьох десятиліть був позаштатним кореспондентом обласної газети «Наддніпрянська правда».

У 1958 р. К.Й. Голобородьку присвоєно звання заслуженого вчителя Української РСР. «Не будь спокійним спостерігачем у житті. Почувай себе господарем, де б не був. Втручайся сміливо в життя, відповідай за нього, змінюй на краще» [2]. Ці слова К.Й. Голобородька є одним із основних орієнтирів, за якими живе школа сьогодні. Натхненна праця Костянтина Голобородька робила життя людей духовнішим, радіснішим, змістовнішим. Вулиця в Станіславі, якою щоденно крокував до школи учитель, має його ім'я. Ходять нею односельці, пов'язуючи в думках минуле і майбутнє.

Школа – це не тільки приміщення, меблі, підручники, кабінети і вчителі. Це ціла країна, мешканці якої не можуть бути тут гостями, а є повноцінними господарями цієї планети, щоб взяти вдалий старт у житті. І звичайно, є люди, на чийх плечах, як на

плечах древніх титанів, тримається ця планета. Такою для учнів та вчителів Херсонської середньої школи № 36 була постать талановитого директора **Лідії Василівни Обідіної**.

Масштаб особистості Лідії Василівни через стільки років можуть оцінити випускники і колеги. Вона бачила й уміла знайти кадри, а точніше виплекати їх. Іноді змінювала долю своїх випускників, про що вони не шкодували. Так, учениця Л. Обідіної Г.О. Конишева, відмінник освіти України, завдяки мудрій підказці свого наставника обрала шлях педагогіки: ще в активній піонерці, комсомольці, голові Ради музею Бойової слави вона змогла побачити талановиту старшу вожату та організатора позашкільної роботи. Вона мала тонкий дар педагога, психолога, менеджера.

Когось Лідія Василівна спрямувала життєвим шляхом, побачивши з вершини досвіду і віку, комусь прищепила любов до літератури, бо, справді, була педагогом від Бога: учні згадують, як вона натхненно читала напам'ять вірші, як вчила розуміти підтекст літературного твору, висловлювати свою думку щодо прочитаного. Оцей духовний компонент, який обов'язково повинен бути у керівника закладу, і зробив Л. Обідіну особистістю, що все своє життя творила та була відкритою для людей. Багато хто з її випускників і колег стали відомими не тільки в Херсоні та Україні, а й за їх межами. Вони завжди з любов'ю і повагою згадують свого наставника:

«Вона сама захоплювалася та захоплювала інших. Треба мати Душу, щоб бути таким директором» (К.Б. Корчагіна, керівник Херсонської громадської організації дітей-інвалідів «Світло надії», відмінник освіти України, Почесний громадянин міста Херсона, Матір року-2018 у номінації «Безмежне серце»).

«Це була світла людина. Віддавалася повністю роботі, талановита, розумна, іноді дуже вимоглива, завжди досягала своєї мети» (Н.В. Семенова, завідувач Херсонського міського відділу освіти у 70-80-ті рр.).

«Обідіна була відома не тільки знаннями, але своєю спрямованістю до всього кращого. Саме вона започатковувала всі інновації у школі» (Р.І. Фомін, вчитель

початкової військової підготовки Херсонської середньої школи № 36, 70-80-ті рр.).

«Школа Обідіної дала нам і знання, і активну життєву позицію. Ми, її випускники, продовжуємо сіяти ті зерна добра, які колись вона посіяла у наші душі. Нас навчили бути порядними людьми, професіоналами своєї справи, нас навчили любити...» (В.В. Сух, депутат Херсонської міської ради).

«Це була дуже прогресивна людина свого часу. Обідіна могла гідно оцінити працю своїх колег, давала творчу свободу вчителю» (А.Л. Сліпич, директор навчально-естетичного комплексу «Художня школа» та Дизайн-ліцею Херсонської обласної ради, заслужений діяч мистецтв України, професор) [4].

Головним у житті для Обідіної була Школа. Вже з того часу, коли почала працювати заступником директора школи з навчально-виховної роботи херсонських середніх шкіл № 27 та № 20, виявила себе працьовитим, дисциплінованим, уважним до кожної людини, вимогливим керівником. А коли на початку 60-х рр. очолила школу-новобудову № 36, зрозуміла – це її головна справа у житті. Л.В. Обідіна створила таку школу, про яку говорили не тільки у місті Херсоні, а й у всій Україні та за її межами. У часи суцільної уніфікації від шкільної форми і парти до стандартних програм і стендів їй вдалося створити унікальний навчальний заклад. Усі новітні технології вона впроваджувала в навчальний процес. Було створено умови для поглибленого вивчення математики, фізики, предметів гуманітарного циклу. Сучасні педагоги 36-ї користуються й досі цією спадщиною, зберігають дух школи, бо деякі з них – учні Лідії Василівни.

Л.В. Обідіна виховувалася в багатодітній селянській родині, пережила війну, тому знала ціну мирного неба. Вона завжди цікавилася мріями і захопленнями дітей. Особливу увагу приділяла патріотичному вихованню учнів. Піонерська дружина 36-ї завжди була правофланговою, кращі учні школи стали лідерами міського піонерського штабу. Школа мала ім'я розвідника М.І. Кузнецова, у закладі діяло шість музеїв бойової слави. У 70-ті школа приймала учасників Всесоюзного

зльоту партизанів та підпільників. З дітьми зустрічалася відома розвідниця, учасниця трьох війн Марія Фортус.

На початку 70-х рр. відому Херсонську школу № 36 відвідав вищий керівник республіки, перший секретар ЦК Компартії України В.В.Щербицький, після візиту якого нові можливості відкрились не для самого директора (про особисте вона не дбала), а для навчального закладу: добудували ще один корпус з актовим та спортивним залами, майстернями, ідальнею та оранжересою.

Лідія Обідіна

Талановитий директор уміла переконувати і знаходити підхід до всіх. Стиль спілкування – як з учнями, так і з колегами, підкреслено поважний і суворий. Вона ніколи не підвищувала голос, але наполегливо домагалася свого. Обідіну не боялися, її поважали. Дуже скрупульозно добирала кадри: це повинні були бути талановиті й перспективні випускники педагогічних вузів, запрошувала в школу працювати кращих вчителів міста.

Сьогодні один із корпусів Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 36 Херсонської міської ради займає навчально-естетичний комплекс «Художня школа» та Дизайн-ліцей Херсонської обласної ради, які відомі за межами України. А все починалося з творчої роботи молодого педагога Анатолія Леонідовича Сліпича, якого Л. Обідіна запросила працювати до школи з метою розвитку в учнів художньо-естетичного виховання. У школі було створе-

но спеціалізований кабінет з цієї тематики, який визнано одним із кращих серед шкіл СРСР за рівнем матеріально-технічного оснащення. На базі школи проводився Всесоюзний експеримент щодо впровадження в роботу навчальних закладів програми предмета «Художнє виховання та праця». Результати роботи експерименту відзначено Академією педагогічних наук України [4].

Нагороди підкреслюють гідність людини: заслужений вчитель України, відмінник освіти СРСР та УРСР, кавалер державних орденів, медалей «За трудову відзнаку», «А.С. Макаренка», за трудові досягнення, орден Леніна та Трудового Червоного прапора, Золота медаль ВДНГ, Президії Верховної Ради УРСР, безліч Почесних грамот. Список можна продовжувати. Лідія Василівна, особливо наприкінці життя, дуже цінила ці відзнаки: «Я педагог від плоті і крові. Мої нагороди – це не хвалюватись. Це та данина поваги, яку віддавали колись у наш час учителям за їх нелегку, але ж таку необхідну для країни працю» [1].

Після виходу на пенсію Лідія Василівна не заспокоювалась – вона створила першу в Україні Асоціацію педагогічних кадрів, яка об'єднала педагогів-ветеранів, зігривала їхню душу сердечними зустрічами.

У рік 55-річчя створення 36-ї школи на її фасаді з'явилася меморіальна дошка, присвячена пам'яті легендарного директора.

ВИСНОВКИ. Ідуть у життя випускники, приходять у школу першокласники, змінюються обличчя на фотографіях, але дух шкіл **Костянтина Голобородька** та **Лідії Обідіної залишається назавжди в їхніх стінах.** Долі неординарних педагогів гідні того, щоб про результати їх наполегливої праці знали й пам'ятали нащадки. Тому, готуючись до відзначення 70-річчя заснування Херсонської області й створення КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», ректорат закладу прийняв рішення про видання книги «Педагогічна слава Херсонщини», до якої увійшла серія нарисів про видатних науковців, керівників навчальних закладів та вчителів, які працювали в минулому або продовжують педагогічну діяльність і нині [5]. Серед них гідне місце посідає розповідь про творчу роботу справжніх лідерів освіти Херсонщини – **Костянтина Йосиповича Голобородька** і **Лідії Василівни Обідіної.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бимбайрайте, М., Ухварина, И. Она опережала время. URL: <http://old.vgoru.org/index.php/all-news/society/item/2612-she-was-ahead-of> (дата звернення 01.08.2018)
2. Білінський Р.В. Учитель учителів (До 110-ї річниці від дня народження К.Й.Голобородька) / Р. В. Білінський // Таврійський вісник освіти. – 2009. – № 4. – С.262-266.
3. Голобородько, К. Й. Вчителю наш дорогий: оповідання / К. Й. Голобородько. – Херсон: кн.-газ. Вид-во, 1961. 181 с.
4. Лещенко, Е. Памяти Лидии Обидиной. URL: <https://ru-clip.net/video/vtiYFMZmcWA/> пам'яті-лідії-обидіної-херсон-июнь-2013.html (дата звернення 01.08.2018).
5. Педагогічна слава Херсонщини / за ред. В.О.Чабаненко. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. – 248 с.
6. Побірченко, Н.С. Педагогічне краєзнавство: теоретико-методологічний аспект / Н. С. Побірченко // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – 2009. – № 1. – С. 1-7.

Евдокия Голобородько, Кузьмич Татьяна

Сердца отдавали детям: педагогическое творчество К.Ю. Голобородько и Л.В. Обидиной как образовательный тренд Херсонщины

В статье речь идет об опыте работы известных директоров учебных заведений Херсонщины К.Ю. Голобородько и Л.В. Обидиной. Акцентируется внимание на сохранении традиций отечественной педагогики в практике работы современных руководителей учреждений общего среднего образования.

Ключевые слова: традиции отечественной педагогики, менеджер учебного заведения, инновации в управлении школой, педагогическое краеведение.

Evdokija Goloborodko, Tatyana Kuzmich
The heart gave to children: pedagogical work of K.Y. Goloborodko and L. V. Obidina, as the educational trend of Kherson region

The article is about the experience of the well-known directors of educational institutions of Kherson region K.Y. Goloborodko and L. V. Obidina. It is noted on preservation of national pedagogical traditions in practice of modern managers of general secondary educational institutions.

Keywords: Traditions of national pedagogy, educational institution manager, innovation in school management, local pedagogical system.

Наші ювіляри

ПАТОН Борис Євгенович, президент НАН України, Герой України, почесний академік НАПН України, визначний організатор науки, має понад 400 авторських свідоцтв про винаходи і патенти, також сприяє широкому доступу талановитої молоді до науки, створює імідж українського вченого-лідера у світовому науковому просторі. Плодами його праці пишається світова громада й вся українська спільнота, зокрема кияни. Серед здобутків, окрім іншого, і заснування космічного виробництва, і створення наукової школи електрозварювання і матеріалознавства, *освітяни ж особливо дякують як за ініціацію створення МАН, так і самої Академії – НАПН України.* З нагоди **100-річного ювілею** наші найщиріші вітання **Борису Євгеновичу** та побажання, щоб наступне **100-ліття** пройшло під знаком гармонії Духа, Душі і Тіла!

АНДРУЩЕНКО Віктор Петрович, ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор, автор 850 наукових праць, серед яких – одноосібні монографії: «Історія соціальної філософії», «Під знаком вічності», «Організоване суспільство», «Світанок Європи», «Проблема підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття» та ін.; Лауреат Державної премії України в галузі освіти, президент міжнародної асоціації ректорів педагогічних університетів Європи, почесний професор 15 університетів світу; співзасновник, член редакційної ради і автор нашого журналу;

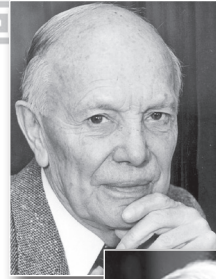
БІБІК Надія Михайлівна, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України, є одним із розробників стандарту початкової освіти Нової української школи, Концепції 12-річної школи, концепції профільного навчання в старшій школі, член редакційної ради нашого журналу і його автор;

БУРДА Михайло Іванович, завідувач відділу математичної та інформатичної освіти Інституту педагогіки НАПН України, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, є одним із розробників Державного стандарту загальної середньої освіти (ЗСО) для основної і старшої школи, навчальних програм, концепції профільного навчання в старшій школі та методичної концепції диференційованого навчання математики в середній школі, на основі якої створив підручники з геометрії, методичні і дидактичні посібники, автор понад 200 наукових праць, зокрема з проблем змісту ЗСО, голова науково-методичної комісії із засобів навчання та обладнання закладів освіти НМР з питань освіти МОН України;

ГУЗ Костянтин Жоржович, доктор педагогічних наук, провідний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, головний редактор видавництва «Довкілля-К»;

ЖЕБРОВСЬКИЙ Борис Михайлович, кандидат педагогічних наук, відомий фахівець зарубіжної освіти, інноваційного управління закладами освіти, підготовки керівників шкіл, знавець з гендерної політики, багаторічний очільник столичної освіти, а у якості заступника міністра – й української освіти України, автор вагомого науково-дослідницького доробку, засновник декількох управлінсько-педагогічних часописів, громадський діяч, ініціатор і керівник Педагогічного клубу європейських столиць, ініціатор і організатор спілки творчих учителів, оригінальних освітянських заходів, публіцист, поет, зокрема влучних людинознавчих поетизованих максимів, автор нашого журналу.

*Нехай вас всі незгоди оминають,
Нехай серця палким
вогнем палають.
Хай доля усміхається вам щиро
І дні проходять в
злагоді і мирі.*

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 '2018

Наші ювіляри

КУШЕРЕЦЬ Василь Іванович, член-кореспондент НАПН України, доктор філософських наук, заслужений діяч науки і техніки України, голова правління Товариства «Знання» України, ініціатор створення і президент Університету сучасних знань, який забезпечує просвітницьку діяльність університетів третього віку й інших форм освіти дорослих, автор і співавтор понад 300 наукових праць, зокрема підручників для студентів і слухачів;

НАЙДЬОНОВА Любов Антонівна, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, заступник директора з наукової роботи, завідувач лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, президент Асоціації українських медіапсихологів і медіапедагогів, науковий керівник всеукраїнського експерименту з впровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес та проекту масового впровадження медіаосвіти, автор більше 270 публікацій, в тому числі з проблем кіберсоціалізації та деструктивних впливів медіа та шляхів запобігання медіаризикам, систематично презентує результати досліджень на світових і європейських конгресах з психології;

ОЛІЙНИК Віктор Васильович, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, радник ректора ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, голова Консорціуму закладів післядипломної освіти України, голова ради ректорів Українського відкритого університету післядипломної освіти, ним створено наукову школу з проблем післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства, обґрунтував методологічні підходи до управління професійним розвитком педагогічних і управлінських кадрів освіти в системі післядипломної педагогічної освіти, автор і співавтор понад 300 наукових праць, головний редактор декількох часописів, член редакційної ради нашого журналу і його автор;

САВЧЕНКО Сергій Вікторович, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, ректор Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, фахівець з проблем соціалізації молоді в сучасних умовах, під його керівництвом здійснено перехід до європейської моделі управління навчальним закладом, за його участі створено науково-дослідницький центр «Вища освіта регіону» з вивчення проблем соціалізації студентської молоді в Україні, автор 60 наукових праць, серед яких 4 монографії, 2 підручника та навчальні посібники, зокрема «Нестандартний погляд на стандарти вищої освіти»;

ЧАЛИЙ Олександр Васильович, член-кореспондент НАПН України, доктор фізико-математичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри медичної та біологічної фізики Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, автор понад 500 наукових праць, серед яких 95 монографій, підручників і навчальних посібників, створив наукову школу «Міждисциплінарний діалог фізика-медичина», в якій медико-біологічні проблеми вивчаються фізичними методами, працював на посаді професора в Університеті П'єра і Марії Кюрі (м. Париж, Франція, 1992 р.), Сорбівський професор (1996 р.);

ШЕВЦОВ Андрій Гарсієвич, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, директор департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН України, професор кафедри ортопедагогіки та реабілітології НПУ імені М.П. Драгоманова, фахівець у сферах спеціальної освіти осіб з обмеженнями життєдіяльності, професійної підготовки корекційних педагогів і реабілітологів, є автором та ініціатором законопроектів, державних програм, нормативно-правових актів з питань спеціальної освіти, соціально-правового захисту та реабілітації осіб з інвалідністю, має більше 150 наукових праць у зазначених галузях.

*Ще раз сердечно Вас вітаєм!
Добра Вам зичимо сповна,
Багато світлих днів бажеєм!
І довгі, довгі літа...*